

ჩვენი მწერლობა

გამოცემის თვეში ორჯერ პარასკევით

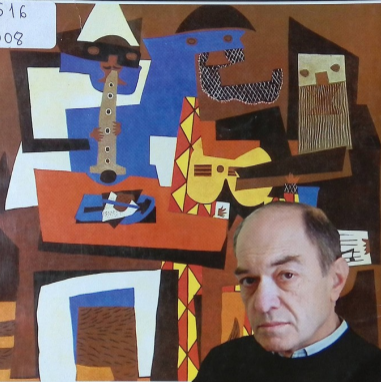
ფასი 1,50 ლარი

9 მარტი 2008

№10(62)

1516

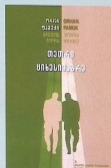
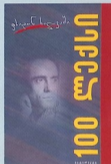
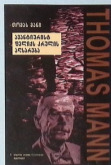
2008

XX საუკუნის ქართული მოთხრობის მოზაიკა
ნუ მივატოვებთ ფილმს უთვისტომოდ
ფრიდრიხ ნიცშე საქართველოში
თათქარიძეებო, ფრთხილად
სიმონ ლეისის სიტყვები
ანდრე მორუას ნოველა

„ინტელექტი“ გთავაზობთ

შინაარსი

კვლევითი მეთოდი	2	ნა მნიშვნელოვან შემთხვევაში (წერილი მეორე)
მედიის მუშაობის მეთოდი	4	თემური ანტიკორუფციული მითითებების მიხედვით, უსმინდა!
მნიშვნელობა	6	ლაშა იმედაშვილი მართლად მნიშვნელოვანი
კითხვა	19	ვინაა ჩიხვაძე ბარბარე დროის დინამიკა
პირდაპირი მითითება	23	შოთა ბოსტანიანიშვილი პარტია მნიშვნელოვანი (პროლოგი)
შინაარსის მნიშვნელობა	24	სიმონ ლეისი სიტყვებით (კვილიდან ანტიკორუფციული წერილები)
	25	დალილა ზედანიძე სულის სარგებელი (ტომას ელიოტის ესეები)
სარედაქციო მითითება	27	ნინო კაკაბაძე „სწავლადი სწავლადი“
პარტია/პირადი	32	ნინო ეახანია მნიშვნელოვანი დროის
კვლევითი	33	ვახუშტიანიშვილი წერილები პარტიაში მნიშვნელოვანი
	36	ნინო ყვარულიანი პარტიაში მნიშვნელოვანი 100 მითითება (ლია სტურუაძის ახალი პოეტური კრებული)
კომენტარი	38	თამაზ ვახაძე XX სულის მნიშვნელოვანი მითითება
	41	ემილი კვიციანიშვილი მნიშვნელოვანი სიტყვებით (მაია გოგუაძის რომანი)
პირდაპირი მითითება	53	ნია ქუციანი პარტიაში მნიშვნელოვანი მითითება (ნიკოე სუბანიანი)
მნიშვნელოვანი მითითება	54	იოსებ ჭყავჭავაძე მნიშვნელოვანი მითითება...
კვლევითი	55	მნიშვნელოვანი მითითება მნიშვნელოვანი „პარტიაში“
მნიშვნელოვანი	56	გურამ მათიაშვილი მნიშვნელოვანი მითითება
პირდაპირი მითითება	59	უილტ უიტიმენი მნიშვნელოვანი, მნიშვნელოვანი მნიშვნელოვანი
შინაარსი მნიშვნელოვანი	60	ფორე დუმილი მნიშვნელოვანი
	61	ანდრე შორუა მნიშვნელოვანი მნიშვნელოვანი
მნიშვნელოვანი	63	მნიშვნელოვანი მნიშვნელოვანი

2020

დამფუძნებელი „თელიანი“
 მისამართი: თბილისი,
 მთიანეთის ქუჩა №41
 რედაქცია - [995 32] 96-20-42
 რედაქცია - [995 93] 65-93-68
 ვებ-გვერდი - [995 99] 98-80-34
 ფაქსი: [995 32] 96-20-42
 E-mail: info@mtserloba.ge

მთავარი რედაქტორი - როსტომ ჩხეიძე
 პირდაპირი რედაქტორი - ივანე აშირაძე
 პირდაპირი რედაქტორი - მარია გომიძე
 კორექტორი და თარგმანის რედაქტორი - თამარ ნატარაძე
 მხატვრული რედაქტორი - კარლო ფანჯღალია
 სტილისტი-კორექტორი - ნინო დუნიანი
 რედაქციის მენეჯერი - დევიდ ჩხეიძე
 ვებ-გვერდის მენეჯერი - ვახუშტიანიშვილი
 გერმანიის სახელმწიფო - ვლადიმერ გომიძე

გარეკანზე: პარტიაში, კომპიუტერი
 ვინაა ჩიხვაძე, უიტიმენი მნიშვნელოვანი

საქართველოს ელექციის
 ადმინისტრაცია
 შინაარსი

ნუ მივპატროვებით ფილმს უთვისტომოდ

ნერიი ბიორა

– რაღაც ერთი სოფელი აიღეს და ეგონათ, მორჩა საბჭოთა ბელისუფლებამო, – ბუნებრივად აღმასხანი და კლავს იმ ადამიანებს, რომელთაც ტყუილებრივად დიდიხს ადამიანთა სისხლი წინასწარვე განწირული აჯანყებით.

ეს არ არის მხოლოდ ამ პერსონაჟის განცედა თუ შეხედულება. ეთქვათ, გრიგოლ რობაქიძე კიდევ უფრო მკაცრი გახლდათ 1924 წლის აგვისტოს ამ ამბოხების მიმართ და სულაც ხარაკირად იხსენიებდა, მაგრამ მთავარი ისაა, რომ მის სტეკოდა, გულს უნგრედა მომდარი და უზომო ნაღველს გამოიქვამდა ამ სიტყვით, მაშინ, როდესაც აღმასხანის ეს ყველაფერი ჩართულია ფილმში „მეხვედრა ნარსულთან“, რომელიც განსწავლულია სიძულვილით პატრიოტთა მიმართ და ღამობს მათ ყოველგვარ დამცირებას.

უკიდურესად ტენდენციურია ფილმი, საბჭოურ-ჩეკისტური თვლითხედვითაა შეფასებული და ნარწონახელი აგვისტოს ტრაგედია და, როდესაც ფილმის ერთ ეპიზოდში ყოფილ მეამბოხებს ჰუდავს ახალგაზრდა ქალი, ფილმის შემქმნელთა ჩანაფიქრით, მკურნების სიმპათია ქალს მხარეს უნდა გადახარხაროს, რადგანაც ნარწონახევი გმირია, კეთილშობილების განახიერებაც და საუკეთესო ექიმაც, ვისაც არავითი სწული მოურბუნებია საიქიოდან, იარაღი კი იმან აღამართინა ადამიანზე, რომ კანონგარეშედ გამოცხადებულ კაცში იმ მკვლელთაგანი შეიცნო, ვინც აჯანყებულთა სხელით დახურეუბს განაჩენი გამოუტანა მამამისი და იქვე აღასრულა კიდევ ეს განაჩენი.

მეამბოხენი არაფრით განსხვავდებიან ვარაულებრივად, საბჭოთა მოხელე კი ისეთი გმირული სიკეთილი კედება, შეუხარბება ადამიანს, ნარწონაც არ იხრის და ატორებულ ქალიშვილს ისე ამშველებს: წერაფრისა გემინია, ნადი და მცე ახლაც მოვალე, – სულიერი სიმტკიცის ქრესტომათოულ ნიმუშად გამოგვივადებს.

და, აი, ახალგაზრდა ქალი, ვინც ათასგვარ დამცირებასა და შეურაცხყოფას გადაიტანა „კულაკის“ ოჯახს შეკედებულთა, ტყვიას რომ დაახლის ვარსის, შურისგების მხოლოდ იგი კი არ აღასრულებს, არამედ მკურნებელიც მონაწილეობს ამ განაჩენის გამოტანაში და ფილმის ავტორებთან ერთად ამართლებს ქალს საქციელს.

საბჭოური მორალისაგან ასეთი რამ არც უნდა გიკვირდეს და არც არასოდეს გაგკვირდება:

თუ ვინმე ტყვიას გესვროს, იგი დამსწავლავა. თუ შენ ესერი, და თანაც საბჭოური იდეოლოგიის სახელით, ცამდე მართალი ხარ.

იდეური ბრძოლა ასე პრიმიტიულიად და ანტიუმანურადაა გადამწყვეტილი ფილმში, რომელიც ისევე მორცხული საბჭოური აზროვნების ყველა სტანდარტს, როგორც მოგვიანებით შექმნილი ფილმი „ნუთისოფელი“, კვლავ 1924 წლის აგვისტოს აჯანყების თემას რომ ემხაურება.

ჰოი, რა გასაცოდავებულად ნარწონდებიან ამბოხების მონაწილენი, ისევეც დასამცხებულნი და ყაჩაღებით ტყვე შეუარებულნი სულაც რომ უნდა გამოხდებოდნენ, როდესაც სიფიქსის მოთავეობით ცოლ-შვილი მიაკითხება. კომიკურადდაა გააზრებული ეს სცენა, ცოლები პატარა ბავშვებს ქმრებთან რომ ტოვებენ და თვითონ მუყარით ბრუნდებიან მიხ: აბა, მაგ ბაღუნებს რაზე მოუვიდეთო..

ასე ღიმილისმომგვრელად მოთვრდება აჯანყება. ხელფესმეკრული მეამბოხენი რაღას იბრძობლებენ, თავი დაიკვიან თუ შევლებს მოუარონ ტყუილებში? და ისეა განზრახული, მკურნებლის სიცილი უნდა გამოიწვიოს რაზმის წეთაურის წმარე ამოკენქაში: ამ ქალის მოსივას, სუბოს, ჩეკა დაგვეცემოდა თურჯო..

პრიმიტიუზმით, უკიდურესი მიკერძოებით აღბეჭდილი სიუჟეტით თავის პროპაგანდისტულ მიზანს მაინც აღასრულებდა – სახელს უტეხდა აგვისტოს აჯანყების მონაწილეებსაც, თვდაფებულ პატრიოტებს, და იმ უამრავ მხვედრასაც, რომელიც უშუალოდ არა ყოფილან დაკავშირებულნი ამბოხების მზადებასთან, მაგრამ უთანაგრძობნდებენ სახელმწიფოებრივი დამოუკიდებლობის აღდგენისათვის ბრძოლას.

საბჭოური იდეოლოგია, ცუნზურა ყოველმხრივ დედინდა თავისუფლებისათვის გაბრძოლების ამ ისტორიულ ეპიზოდს საზოგადოებრივი ცნობიერებიდან, მაგრამ რაკიკა თვითონვე იცოდნენ და გრძობდნენ, რომ მთლად ამომთხვივებენ მოუხერხებებოდათ, ამიტომაც საჭიროდ მიიჩნიეს ხანდახან გამოხმარებოდნენ და აბუჩად ავადილი საბჭოთა ხელისუფლებისა და რუსული კაბალის დამბობის ის მცდელობა, ერთი „ნამორტყმა“ ეკმართ, რათა ხალხი საგონებელში არ ჩავარდნილიყო და თიხა არ დაეწყო, ნეტა რა მოხდა სინამდვილეში.

ეიოომდე დადი განსჯის ღირსად არც მაინცდათ.. და „მეხვედრა ნარსულთან“ და „ნუთისოფელი“ სწორედ ისე ნაკრავს და ნამოკრავს ხელს იმ პერიოდულ, თავგანწირულ აქციას ნართმეული დამოუკიდებლობის დასაბრუნებლად, როგორც საბჭოური ნართლი უკარნახებდათ.

აღვს კი რა გერჯის, რომ ეს ორივე ფილმი ყოველგვარი კომენტარის გარეშე ტრიალებს ტელეკრანებზე – ასეთი ტენდენციური და მხატვრულადაც ასე მდარენი.

ნერიი ბიორა. იხ. „შენი მწერლობა“ №6

განა რრვემდე შეიძლება ნაშლადგეს ტელევიზია ზევის ინტორრულ ცნობორტრბან და გმორებს ყარალებად გიცნადედგეს, ნამვილ ყარალებს კი - გმორბადე? (კოტა სიყარბებს შეყურებო, ავგისტოს აჯანყების გამამშულედადმცორრებაზე ზედ რომ არ დავმარტოს)?

შესანიშნავი მონორრადიებო, ნარკვევებო, მუბლიცინტორი სტატებო არსებობს 1924 წლის ამ ყამის ორგვლოდ და ნოთო ეს ყოველოდ ცალკე უნდა რჩებოჯეს, ყარბო ფოლმბო კი ცალკე აგრძელებდენ სიცოცხლეს?

არადა, პროფესიონალი კომოცოდენისა თუ ფურნალისტის ზელბო ორივე გამოდგება იმის ნათელსაყოფად, თუ რაოდენ გადაგვირბეულიყო საბჭოური აზროვნება, ანდა რას ნიშნავს პარტიულობა კინემატოგრაფიო, როდესაც ზღვარი არ გაჩინის სინამდვილის თავდაჯერა ნარმოსახესა.

შესადგერბო ნინასნარი მხველობა-ანალიზის შემდგომ „შეხვედრა ნარსულთან“ და „ნუთისოფელი“ უკვე სულ სხვაგვარად დააფიქრებს მაცურებელს, სიმარათლის დესაორგუნად გამოზრული პროპაგანდის მანიერრებსა თუდათლოვ გადააფუშლის და მათი ჩვენებებ გემაროლებული იქნება.

მითომტბე, თუ მათ ჩვენების მიაგება „ახალგაზრდა კომპოზიტორის მოგზაურობოდ“, ერთი საუკეთესო ფოლმთაგანი, რომელიც საბჭოთა ეპოქამო შეიქმნა, მაგრამ საყვებოთ უნიხალმდეგებოდა ამ ეპოქის მორალსა და მსოფლმედველობას.

საქმებო ჩაუბედავმა მეთხებელმა იქნებ იკითხოს: აქ რა შუამია მისი ხსენება, 1924 წლის ავგისტო-სექტემბრის მოვლენებთან, ეს ფოლმბო ხომ 1905 წლის შემდებო ამბებს გულსხმბობო, - მავრამ სინამდვილეზი სწორედ 1924 წლის იმ თავგანწორული აქციის მიატრული გაახრებია, რომელიც საბჭოთა კინემატოგრაფმა მინამდებ ახე დაამახინვა.

1924 წლის აჯანყებას გულსხმბობდა ის რომანი, რომელიც კინოფოლმის საფუძვლად დაედო - „ბორიავი“, რომლის ვამოქვეყნებასაც თექვსმეტე წელი დასჭირდა და - გარკვეული გარემოებანი რომ არა - ავტორის უჯრამი წარბეოდა უკეთესი დროის დადგომამოდ.

კინოფოლმ კიდევ უფრო ვამკერებელიყო კინემატოგრაფის - როგორც უფრო მასობრივი ზელუენებს - მიმართ, და ამტომ გეორგი მენგელაის არაფრისდგებობით არ ფაროებს ნება გადალებინა, თუკი ერთი-ორგამ გამოკვეთილად არ გასმოდა, რომ ფოლმბო 1905 წლის რევოლუციის შემდებო ხანას აღწერდა და არა უფრო მოგვიანის, 20-იანი წლების დამდეგის.

ეს კი არა, როდესაც ფოლმის გადალება დასრულდა, ცენზურამ მინივ არ იყაბულეს ეს დაბობმა და მოითხოვა,

კიდევ და კიდევ ჩამატებულიყო 1905 წლის ხსენება. რეციონორი ძედლებული შექმნა, ვავთვილისწინებანი ეს მოთხოვნაც და გამოსაშვებად გამზადებულ ფოლმბო ალაგალაგ კვლავ ჩაცურებინა ეს ყარბო მინიშნება.

ასეთი ჩარევა ამკარა ხორცტებად მორინდა და მაცურებელიც გრწამობა ცენზურულ ძალდატანებას, მაგრამ ხელსუფლება ამას აღარ დაგიდგედა - ხომ დაფინებობისმოდა ცხრას ხუთი?

როდესაც საბჭოური რევიმივ აღესრულა და საქართველომ მოიპოვა ის სახელმწიფოებრივი დამოუკიდებლობა, რომელსაც მინიდანად 1924 წლის ავგისტოვ ამზადებდა, „ახალგაზრდა კომპოზიტორის მოგზაურობას“ რეფესონმა იოლად ამოკვეთა ის ხორცშებებო, მაგრამ... ველარა უშველა რა სოფელტის მხველენობის თავდაწვე ჩართულ იმ ერთი-ორ მინიშნებას ეითომდა ცხრას ხუთის შემდგომ რეაქციის ხანაზე.

გამოყდელი კინომცოდენისა თუ ფურნალისტისათვის ესეც არაფერა ნიშნავს, ნინასნარი საუბრისას ამ გარემოებანა აცენობს მაცურებელს და ძალდატანებლად შეამზადებს, რომ ეკრანზე იხილავს 1924 წლის ავგისტოს საბჭოტრემპისციებს, მაგრამ თვალს მადევნებს თავისუფლების წყურველსა და სწრაფვასაც, იმ

დივ მოლოფინსაც სახელმწიფოებრივი დამოუკიდებლობის აღდგენისა, რითაც სულდგმულობდა ქართული საზოფადეობა 1921 წლის 25 თებერვლის შემდგომ.

ტრილოგიას - ასეოთ კინოტანს - როგორც წება, ერთი რუფესორი უწინს. ხან თავიდანვე აქვს ასე განზრახული, ხანაც შესაბე ფოლმსაც რომ გადალებს, მაშინ ვაუღლებებს, მეორე, ერთი რკადავ შეიქრია და ბარემ ტრილოგიაცა დერტკამ.

მაგრამ ხომ შეიძლება ისეთი ტრილოგიაც შეიქრას გარკვეული მოსახეობით, ანუ - შესაპირისპირებლად, რეფესორი კი არა, კინომცოდნე ამ ფურნალისტი რომ განსახდვრავს მათი გამოთხოვების აუცილებლობას? ერთი გადაცემისათვის, ანა, საზუფამოდ კი არ უნდა გადაეჯავჯავონ ერთმანებას..

მაგრამ იმ ერთხელ, ნინასნარი მხველობისას არაერთი საფლობბო დოკუმენტოვ რომ გამოჩნებდა ტელევიზიაზე და ბუნებრივი მხველობა კი 1924 წლის ავგისტოს იმ დღეების ზოგადსა და მოუკეროებელ სურათის ნარმოსახებას, თავისი დაწმწულება ექნებო იმ ორი მდარე - „შეხვედრა ნარსულთან“ და „ნუთისოფელი“ - და ამ ერთი შესანიშნავი ფილმის - „ახალგაზრდა კომპოზიტორის მოგზაურობა“ - მოქცეებას ერთ რკადავ, კარგად და ლაკონურად ჩამოყარალებებული ანალიტიკური შეფასების თავთავისებურ ილუსტრაციებად, სახელწოდებით - „ავგისტო და ქართული კინემატოგრაფი“.

„ახალგაზრდა კომპოზიტორის მოგზაურობა“. კოა ფურანა (დღეო თათაშელი) და ლევან ამასიძე (სიკუმა ჩინაიძე)

თემურ აბულაშვილი

თათქარიქაეზო, ფრთხილად!

ადამიანმა ფარყო ხასნაულთა ხასნაული – ბუნება და ამ საბედისწერო შედეგის შედეგი კატასტროფულია. ეკოცობრობის უდიდესი ნაწილი მიმდებარეა დაზარალებული (ფიზიკურად თუ სულიერად) და ამ საფრთხილო ტრაგედიის უმთავრესი მიზეზია არასწორი კვება.

სამყაროს შემოქმედის მარადული სიბრძნე დედაბუნების ხმებსა და ფერებშია განფენილი. სწორედ ამ სიბრძნის დამფინჯნელი და ნაადრევი სიკვდილისთვის განწირული მოყვასის გადასარჩენადა ეს წიგნი დაწერილია. ამ წიგნის კითხვისას ზოგს მომარჩევი გაცემა დაეფრულება (რომ ასევე ცოცხალია სატანური მენიუს გადაქცევა), ზოგსაც სინანული (რომ თვალნათლიან მოწმადევი წინადაწყურა ვერ შეუმჩნევეთა და ქაბობში ყოვილა ჩაძირული). ფიჯიანს და ლამაზად ას იცოცხლებს, ვინც არ მიატყვებს ბუნების მადლიან კალთას და ღმერთისგან მოძებნული სიკვითი იხარებს.

ეს მრავლისმომქმედი შეგონება ანოტაციაა ახალი წიგნისა, რომლის ავტორია ქართველი მკითხველისათვის ვარგად ცნობილი პოეტა ვაჟა ხორნაბუღი. თავისი დიდი ნიჭისთვის ეკლზე მომადული ვაჟა ბუნების, ამისა მფილია, ამ სიტყვის პოეტაიკი გაგებობა. მას უსახურად უყვარს მინა, ყვითლი, ხე, ნაკადული, პოეტის, საერთოდ, ადამიანის მკითხვარე სულს საღებნად რომ ივდება.

მისი შემოქმედება ქართული კლასიკური და ხალხური პოეზიის ფუნქციითაა ნასაზრდობე. აქვე უნდა ითქვას, რომ ვაჟა ხორნაბუღის საკუთარი, გამორჩეული ხმა აქვს თანამედროვე ქართულ ლიტერატურაში და სამოცდაათწლიან თაობის ღირსეული წარმომადგენელია.

ამ ორიოდე წლის წინათ „ჩვენს მწერლობაში“ ნაყოფიან მისი ლექსების ციკლი და ერთმა პატარა უსაათურო ლექსმა გენიალური უზრადლება შემეხსენა:

**ერთხელ შენც განახე სიკვდილო,
ჩაჯიბებოდა მთაზედა,
ვიფიქრე, გაუხსნორდებდი,
ზედაც გაიკარ ხმაღზედა,
მაგრამ ვერ გამოგვიქნიე,
მზე დაგვეზოდა ტანზედა,
დავიროქე და გაკოცე,
ნამმოკიდებულ თმაზედა.**

ოსტატის კალამს თურმე რა „უბრალოდ“ შეუძლია გაანაცხდვიანის სიკვდილის გამარჯვება სიკვდილზე, დათრგუნოს შურისძიების სამართალი გრძობა, ჰიმნი უმადლორის მზეს და დანოქილმა მოიკოს ბრძოლა.

ამჟამად, ვაჟა ხორნაბუღის პოეზიაზე სიტყვას აღარ გაეგარძელებ, – სულ სხვა ყაიფის, ერთი შეხედვით, ჩვენი

საზოგადოებისათვის უჩვეულო და მოულოდნელი წიგნი მიდევს მაგიაზე. „სწეული, სწეული, სწეული მსოფლიო“; მერეუ სთათურია: „ეკოცობრობა დანა-ჩანგლით იობრის საზრეს“.

უმაღ ღმლისმომგვრელი რეალიკა გამახსენდა ელ-დარ შენგულიას შეთანხმანი ფიქრიდან „ცხოველი მთე-ბი“. მაგრამ ეს ის შემთხვევაა, როცა წიგნის ავტორს ვერ შეედავებ. ორივე სათათური XXI საუკუნის ცივილიზებული მსოფლიოს კარგიგარამას გამოხატავს, რომელშიც მოჩანს არამარტო დაავადებული გული, არამედ, ფსიქიკა, სხეული, სწეული ადამიანის ფერ-ბორცი. ცივილიზაციამ, კულტურის ამ დაუბინებელმა მტერმა, ადამიანი კი არ ამოიბრცო ცხოველური ინსტიგტები, მიჩივით, გააღრმავა თვათამებელი, ველური ვნება და საკუთარი დანა-ჩანგლით იობრის სამარეს. დღეს, ეკოცობრობის განვითარებას უნდაღე საფუძრზედ სამი დიდი რთველრითი დამამბებული დედამანა სისხლისმღვრელი ომებით, ნაფროეანებითა და მიმშლით ამორვეტილი ხალხის სასაკ-ლელოა.

მსოფლიო ლიტერატურიდან მრავალი მავალითის მო-ტანა შეიძლება მცირარა და კვებულა პერსონაჟების გა-დაგვარებულ ცხოვრებაზე, მაგრამ ჰორის ნასვლა არც დაგვტრდება, საქარისია ეახნეთი ჩვენებური ღორმე-ცვლა ლურსაბი, ქვის ხანის წამით, დელიკატესმა რომ მოუღო ბოლო.

მახტრული ლიტერატურა (ნასაკრეველია, ნამდეულ ლიტერატურას ვეულისხმობ) მწერლის ბოზოქარ სულში ბრძმდეზე გამოკვეტილი მადანია, თუმცა, შესაძლოა, სრული წარმოდგენა ვერ შეგვიქმნას მწერლის პროფილა-ბაზე, წინ-ვეულებებსა და ხასითზე. სულ სხვაგვარად წარმორხება პოეტა და მორხება ვაჟა ხორნაბუღი თუ წიგნის ყდაზე დაბეჭდილ პირიოდე სტრიქოებს გაეცინებ მკითხველს. თავისი ცხოვრების წესიდან გამომდინარე, მან დანერა მეტად საჭირო წიგნი, რომელიც ძილს არ დაუფრთხობს თათქარიებებს, მაგრამ კოდეე ერთხელ შეახ-ხერებს, რომ მუცელი თავს ქვემოთაა.

ვაჟა ხორნაბუღი მრავალი წიგნის ავტორია, თარგმნი-ლია უცხოური ენებზე (წერს წიგნის რედაქტორი რამაზ ბე-რეკაშვილი).

ვაჟა ხორნაბუღი ცხოვრების სტილით იწივით გამო-ნაკლია და არამარტო საქართველოს მასშტაბით. მისი თვისებები, რომლებიც ბუნების მარადული კანონითაა მოგონებული, მრავალთათვის მოულოდნელი და დაუ-ვერებელია: არ ქამს პურს, არ სვამს წყალს, მიმშლილს წილარში 72 დღეა, ყოველ დღითი დარბის 10-15 კილო-მეტრს, გატაცებულია იოგას მოძღვრებით და ტიბეტული ბურების ვარჯიშებით. მისი საყვარელი გამომტეზია: „მითხარო, რას ჭამ და გვეტყე, ვინა ხარ“, „ჭამე ცოცხა და დროულად“, „იოგები ჭამენ დღეში ერთხელ, გურმანები – ორჯერ, ავამყოფები – სამჯერ“.

ნაყოფიანია რომ დიდი ცოდევაა, ძველითაგანვე ცნო-ბილია. ამ ცოდევათა დამძიმებულა, სწეული მსოფლიო უდიდესი ნაწილი. შეხედო ტელევიზორი და მამრეე თვაბში გვიცხობი სქელკოსიარინი, ლოყებულაღა და ღა-ბამამომბებული ცნობილი (და არა „ცნობილი“) სახეტი-ვინ არინა ისინი, იოგები, გურმანები თუ ავამყოფები?

ჩვენ ყოველნი, ნათესოვანი

როგორ ცხოვრობს და იცვლება ცისფერ ქვანახე ტრადიციული, გაზრდილი კახელი, რომელიც დაფრთხილია, რომ აბერო საძმოს მონელების ენერჯის ბერი სჭირდება, რომელიც აღდგება ტინის და აღმანი, არც მეტი, არც ნაკლები, ხდება გონებალღეო ადამიანის ბუნებას ზურგი შეატყა და დასიჯა. იგი ვერ ხედავს, რომ მისი ავადმყოფობის მიზეზი მისი – მის გონებაზე ქუჩის გაბატონებული უბედურება, მაგრამ ფაქტია რაც დრო გადის, უფრო და უფრო მისივე დადამინა დანა-ზანდელი გათხროლი სამარებით*.

რადგან ნაყოფანებაზე ჩამოვარდა სიტყვა, აქვე უნდა ვახსენოთ მისი გერიძე, მეორე დიდი უბედურება – შიმშილი. შიმშილიც იწვევს მრავალჯერ დაავადებას. ჩვენს დუხტირ და გაუსვლელი პირობებში, ბოლოსდაბოლოს, მისგან განკურნავს შეიძლება – სიცილით (შინაშიც დაილოცებინ, შიმშილი დაგივარეს ხორცი...).

უშუაგვრობისა და უსახარობისაგან გაქორციელებული, ცხოვრებაში ამოგდებული ადამიანები მზის ამოსვლამდე რეცეპტის სანაგვე ურნებში, რათა კონკურენტს დაასწრონ და შოიპოვონ ერთი დღის სარჩო-საბადებელი, სხვების მიერ გადაყრილი ნარჩენები.

თუ ჩვენი შესწრებებიდან არ გამქრალა ზემოხსენებული ტოქსიკური მონაბედილი ნაქებასა ქორები, უსათუოდ უძველესი ჭეშმარიტება შეგვახსენებს თავს: ერთს ყველაფერი, მეორეს – არაფერი. ეს მხარე სინამდვილე კატასტროფაა, ადამიანი სულელები მოგზავნივს ხანძარი და ქუეყნის განადგურებას გვიქადის.

დარწმუნებული ვარ, ორივე ფენა, მადარი და შივერიც, რბილად რომ ეთქვას, ექვსი თვლით შეხედავს ამ ნიგნს, არც ნაყოფიანებს, რადგან საქართველო უნიტარობის გზას დაადგა და, თუ ნაყოფიანებს, შეიძლება შორს მოსწროლონ კიდეც.

ეს ნიღბი კი უუდავებლად წყაროსავით სჭირდება ყველას, მხოლოდ და მხოლოდ იმ შემთხვევაში, რომ საქვეყნოდ სახელგანთქმული, ბუნების კანონების დამცველი, ამ კანონების თავდაპირველი ერთადერთი და მესადაგებელი ნატურალისტების, ექიმების, მეცნიერების, ნატურალური პიკე-

ენის დედაბოძების გენიალური შრომების გამოძიებითა. მათი ტრადიციების გაცნობა-შესწავლა-დამუშავებას ავტორმა ნიღბი შეაღწია. ესენი არიან მსოფლიოში ცნობილი ნატურალისტები – არნოლდ ტრეტი, პურბერტ მულტონი, პოლ ბრევი, კაცურო ნიში, მიმელ მონტინაიკი, შაია გოგუღანი, გენადი მალახოვი, ანატოლი მალუფიკო და სხვები. უცხოელ მეცნიერებთან და ექიმებთან ერთად ვაჭარბაულო მრავალ სასარგებლო რჩევას აწვდის მკითხველს:

„შქარი სიცოცხლის შტერია – სამოცამდე დაავადებას აჩენს, დღეიდან მინც ნელარ შეტოვან რეკამი“.

„მარილი, მაქრისა არ იყოს, დიდი უბედურებაა, თეთრი სიცილია, იგი ანადგურებს სახარებას და სისხლძარღვებს, ღვიძლსა და თირკმელს, მთლიანად ორგანიზმს, საერთოდ დაივიწყე“.

ნიგნში მდიდარი მასალებია წარმოდგენილი არამატო მატრისა და მარილის, არამედ, ზორცის, ალოკოლის, ნარკოტიკების, თეთრი შურის, საერთოდ, სინთეზური, ქიმიური ინგრედიენტების საშუალებით დამზადებული პროდუქტების შევსებლობაზე.

ამიტომ: „კვებები იმით, რაც უფლის სუფარზეა – ხეია ნაყოფით, მარცელულოთა და სასარგებლო მალახბულოთ, რძითა და თილით. ყველა სხვა საკვები უშედეგოა, რასაც ადამიანი მიჰყავს ცოფისაკენ, ავადმყოფობისაკენ, სიცილისაკენ“.

„მცენარეულ საკვებთან ერთად ჩვენ ვითვისებთ მზის ენერჯის, რომლის გარეშეც წარმოდგენილია სიცოცხლე და ჯანმრთელობა“.

„ვინა ვართ ჩვენ, რისთვის დავიბადეთ ქვეყანაზე?“

ავტორი ხშირად ხეიან ამ კითხვას და მასზეც ნათუ-

ლია. „ჯანმრთელი ადამიანი დიდხანს ცოცხლობს და შრომობს.“

ღრთილიად, თათქარიძეობი კალმასი ძალიან გემრიელი თეხია, მაგრამ შინც ფრთხილად!

კერას, 11 მაისს

ლიტერატურულ არტ კაფე „ქარაიანში“

გაიმართება მეხვედრა

ლევან ბრეგაძესთან

დასასწავლი 15 საათზე

ფურცელადის 10

კერას, 18 მაისს

ლიტერატურულ არტ კაფე „ქარაიანში“

გაიმართება მეხვედრა

ზეიად რატიანთან

დასასწავლი 15 საათზე

ფურცელადის 10

ლაშა იმედაშვილი

ქართული მანონი

– თავი დაანებე ნერას. – უთხრა მეუღლემ ვასილ კორნთელს, გვიან ღამით, ჩაის სმის დროს, როდესაც მეზობლებს წესით უნდა სძინებოდათ.

- დაანებე კარგია. – ზურჩოვლით აღმოთოდა ვასილი.
- ახლა ნერა არ შეიძლება. – განაგრძობ ცოლში. – ისე არ დანერ, როგორც ითხოვერ, და სულს ამოგხდია.
- ისე ვეჩერ და მეტი არაა ვერა. – ისევ აზურჩოვლდა ეასილი.

– მოცდა უკეთესია, მეცე აქნება შესაძლებელი დანერა, როდესაც უკეთესი დრო დაგვება.

– ამაზე უკეთესი დრო რაღა უნდა იყოს, ქალო! – ახლა უკვე ხმაშიაღა თქვა მწერალმა და ერთოთახიანი ბინის კედლებს თვალი მოავლო.

ისე ავიხდეთ ყველაფერი. თავს არ უტყუებოდა, რა თქმა უნდა, არც მეუღლეს, თორემ თვითონაც კარგად გრძობდა, რომ ამ ბოლო დროს შეტრება – დისპუტებზე ის ხშირად აღარ ებატიკებოდადნენ და აღარც ერთგულების დამტკიცებას სთხოვდნენ.

„პოეტების სტეცია ჯერ კიდევ ვერ გადაიქცა იმ შემოქმედებით ლაბორატორიად, სადაც გამოსული უნდა იყოს ყოველდღიური მუშაობა დიდი სტალინის პოლოტიკური პოუზიის ნიშნის ქვეშ, ძირითადი ამოცანა პოეტური სტეციისა ის არის, რომ უზღვამაღვანელოს პოეტებს თვით ნაწარმოების შექმნის პროცესში, რომ პოეტების მუშაობა დაყენებულ იქნას კოლექტიური კონტროლის ქვეშ. ამ კონტროლიდან თავის დაღწევა სცადა პოეტმა ვასილ კორნთელმა“.

ასე იწყებოდა ივანე კიკნაძის კრიტიკული ნერილი, რომელიც ზოგადად პროლეტარულ ლიტერატურას ეხებოდა, ხოლო აღაგ – აღაგ კორნთელის მუშოქმედებასაც გადასწავებოდა ხოლმე.

ამის მოკვება ვაწო ნუღუეკიძის ნერილი – სექსტიციზმის შხაშით მონაშლეული.

შემდეგ დავით დემეტრიაძის მომცრო ჩანახატი – დაკარგული იმედები.

დაემატა კარლო ორბაგველიძე – კულაკური ახალგაზრდობის დეკლარაცია.

- შეემატა მალაქია ტროიშვილიძე – მეტი სიფხიზლე.
- დაეგვირგვინა ახალგაზრდა კომუნისტის რედაქციამ
- კონტრეკოლუციური ტროცკიზმის უღელური ნაშთები.
- საქმეს ცუდი სუნი აუფოდა.

დასასრული. იხ. „ქვენი მწერლობა“ №9

ჩვეულებრივი მონაწიება და გულზე მჯილის ცემა მდგომარეობის ვერ შეცვლიდა. კორნთელმა ისევ მწერლური ზერნით გადაწყვიტა უზრუნველი სიტუაციიდან გამომდინარე, თუკი ამ ყოველივეს მხოლოდ უზრუნველი ეთქმოდა. ეს ყველაფერი აღერე პქონდა მოშხადაბებული, მაგრამ, როგორც იტყვიან, შავი დღისთვის გადაიხსული, ამაზე მეტად შავი დღე კი ძნელია წარმოსაგვეწი გახდეთ.

მაღე ქართველმა მკითხველმა ახალი კრებული მხილო, რომლის დაბეჭდაზე, მიუხედავად კორნთელის ვერ კიდევ დაუმტკიცებელი ტროცკისტული მიდერკილებისა, ვერც ერთმა გამომცემლობამ უარი ვერ თქვა. ამ მიზეზს ყველა ადვილად მიხედავდა, თუკი ივანის სათაურს და გამოცემის წელს კარგად ჩააკვირებდა: სტალინი ქართულ ხალხურ პოეზიაში. ასე ვერცა ამ წიგნს, რომლის სატიტულუო ვეერქვია, სათაურის ვარდა, აეტიორის ვეერ – სახელიც ამწეწებდა: შემდეგნაღ – რედაქტორი პროლეტარული მწერალი ვასილ კორნთელი.

სტალინი, დიდი ბედადო, შენ, შევარდენო შოისაო, ბრძოლაში გამაწინათობილო, თავზარდამცემო მტრისაო. დიდი ხანია ვეეერისა – ცრემლი აღარა გვეცისაო; მადლობა, დიდი სტალინი, ვაგვაცო ფოლადისაო.

სხვა მარგალიტებიც მრავლად იყი, თუნდაც ასეთი:

სტალინი, შენი სამშობლო საჭართველო და გორია, თქვენ აქ ხართ დაბადებული, აქედან დაგყვით გონია.

ან კიდევ ასეთი:

სტალინი, ცხრაას ხუთ წელში შემოგვივლია გურია, კიდევ გვესტუმრე, ბუღალაო, იცოვბე, გუული გვწყურია. გამოიცივალა სოფელი, გადასხვაეფერდნენ სახლები, ჩვენს მინდერებს ჩაი ამშვენებს და მანდაღინის ბაღები.

თავის შერიე ამგვარი ნაშრომის გამოცემას კარგად უნდა ეგოქმედა მისი ატიტორის ბუდ – იღბალზე და მწერალთა კეიშინისა თუ პარტიული ატიტივის თვალში კორნთელის რეპილიტაცია – აღდგენა უნდა განებორციელებინა, თუმცაღა, გარკვეული მიზეზების გამო, ასე არ მოშხადარა. ამის ემატიკებოდა ისიც, რომ ლექსები თავიანთ განწყოშით, სულისკვეთებით, ზოგიერთ შემთხვევაში კი საზომითაც, საოცრად ჩამოგავდნენ ერთმანეთს, რაც გარკვეული ექვის საფუძველს ნამდვილად უქმნიდა დაკვირვებულ მკითხველს. ამ ყოველივეს, რა თქმა უნდა, მწე-

რალი კორინთელიც გრძნობდა, რაც დადასტურდა კიდევ ცვაკში ვაგ ზავილი ნეროლში, რომელიც, როგორც ადგილი მისახვედრია, უნადავს ორგანიზმს მწერალმა აფრინა, რომელიც კრატკას არამართებულად, მეტიც, ქვეყნის მტრობად მიიჩნევდა და, სხვა ველადროვიანი ერთად, საკეთიარ, წარსული დასახურებაზე საუბრობდა.

„გერ კიდევ მუდამაც კლასის მოსწავლე, ე.ი. 13 წლის ვიყავი, როდესაც კლასის მოსწავლეთა ჯგუფმა (დამიტრა ძიმიტარიშვილი, შოთა გავუა და მე) შევექმნით მარტის ხმის ისტორიის შემსწავლელთა წრე. ამის მიზეზი იყო ბავშვებისთვის მუდამბრავი რომანტიზმი და გარდა ამისა ის, რომ როგორც მოგვცნებნათ, იმ წლებში ჯერ კიდევ სკოლებში არ იხატავდნენ მარტის ხმის ისტორიას. აღნიშნული წრემ იარსება დასრულდა 2-3 თვე, რის შემდეგ ხაზელმწვენილებმა უკონტროლო გზით დაიშალა. 3 თვეს არ იყო გასული წრის დაშლის შემდეგ, როდესაც მე, შოთა გავუა და დამიტრა ძიმიტარიშვილი დავაგაბატარა აფრინა პოლიტკამმაროვსკის ხალი დღის შემდეგ წევრ მოკავანერის ბელი რადაც ქალიაღზე და ვავტობათა-გისუფლეს“.

არც ამ წერილმა უშველა. დამიანის დაპატიმრებაში, თუნდაც მწერალი იყოს, ვახუტორი ან რა უნდა ჩაწესეს, მაგრამ საკუთარ გამოძიებებში რომ ლიტერატურულ ოპონენტს შეეცნობ, ჩვეულებრივ ამავე ნაშრომად ვერ დაარწყვია. მისროდ ასე დასაბრუნო საბარათი ვასილ კორინთელს. მისროდ ნების თანახმად, დაკვირვა მიმდინარეობდა რუსულ ენაზე, რომელიც დაპატიმრებულმა კორინთელმა, იგივე კაქკაქმა, ცუდად იცოდა, თუმცა დამიტრეული რუსული თავის თანახმად, დაკვირვა მისთვის ცუდი იყო.

– შენი სიტყვებით ისე გამოდის, რომ ბავლე კივანაქემ ცილი შეგინანა?! – კითხვა ლიტერატორ – გამოძიებელმა კივანაქემ თავიჩინდრულ მწერალს.

– რად უნდა დაინერნა ეგ ლექსი, რა მრავლად? პარტიის ერთგულება მე ჩემის შემოქმედებით არაერთჯ ზის დავამტკიცე – ძლივს შეარჩია სიტყვები კორინთელმა და, სხვა გამოძიებელი რაგვის კიდევ კითხვად, იგივე დამიანა. – არ დამინერნა, ეტყობს კიდევ.

რადუნად დასტყობდა აღნიშნულ ლექსს კორინთელს შემოქმედებითი მინერნა თუ სტილი, ძნელი სათქმელია, კაცმა რომ თქვას, გამოძიებულს ამის დადგენის არც სურვილი გააჩნდა და არც დრო, ხუმრობა საქმე ხომ არ იყო, ქვეყანა ხალხი იფეა რგობა. არადა, ლაბარაკი სულ ოთხ სტროფს შეეხებოდა.

ჩვენამ უფორა ცვაკას ანი რადა ვენაო?
დავიჭირე სუყველა ვინც კი რამე სთქვაო,
საქმე აღარა მავებს რა, არც დარდი მახვედრებსო,
ცვაკამ ასე მისვგო უნდა მისდევ ჩვეწერისო!

– ქიპოვე ამტკიცებს, რომ აღნიშნული ლექსი თქვენ ნაკუთხეთ თაბლისის რკინიგზის საპარფარეოში, ვერდროვებულ, ტუალეტში, გინდოდათ მისი ვადატანა კუდელზე, მაგრამ ფანერის უკონტროლო გამო ევლარ შოთა

ხერხეთ, ამასვე დადასტურებს გამცილებელი ფანგანი, რომელიც შემოიფეა ტუალეტში და ამოიციო ქიპოვე, მისი ამოიციობა არ ვახტრევებია, რადგან ხმარად ხელებოდა თბილისი – სამტრედიის ნაჭარებელში მუზაერობისას.

– ფანგამს არ ვიცნობ. – კელაე ოუარა კორინთელი – შესაძლებელია მართლაც შეხვედა ქიპოვეს, მაგრამ მე იქ არ გვიოფილვარ, რამი უნდა სტორიებოვდეს ეს ამბავი ქიპოვეს, ვერ ნარმომიფეგნია.

– ნაინც? – ჩემთა გამოძიებელთა.

– კრიტიკული წერილი დაეწერე ერთხელ, იმის ბრალი უნდა იყოს.

– ევეთი წერილი შეც დამინერე, თანაც პარფაბირ ცეკაში, ხომ ვახსოვს? მაგრამ პარტია ასეთი წერილებისთვის არავის სჯებს, ჩვენ კონკრეტულ დანაშაულს ევბრძეით, იქნებ ეს წერილი მარტე ვეცნობა. – თქვა გამოძიებელმა და მავიდაზე პარტია ბარათის ნაგლეჯი დასდო, ისევე და ისევე რუსულ ენაზე.

საქმე, არც მეტი არც ნაკლები, რადიოს ებრძობა.

მოქალაქე კორინთელს!
მოუთხოვეთ, სახანაფოდ ჩაბაროთ რადიო მიმღები მისამართზე, კავშირგაბმულობის სახლი, პირველი ბარათული, სარეული გახუფილდა. ნინააღმდეგ შემთხვევაში საქმე ვადატემა სასამართლოს.
რადიო ბაზემის დირექტორა.

– მევნობა. – ამოფერდა პატეიარმა. – რამდენჯერმე მივლულ შეტყობებზე, მაგრამ მე წერილი მივმართე კომპეტენტურ ორგანიზებს და შევატყობინე, რომ რადიო არასოფი ვაგამჩნდა.

– შენი კულხონი დაფლიანებ, რომელმაც ამოიციო კიდევ შენი მეზოფილი რადიო, საკუთარ ჩვენებში აღნიშნავს: კორინთელი რადიოს ინანავდა ხაშის სახარმტეკაში, რომელიც თავის მხრივ განათესებული მქონდა კარის ნან მფერა მავიდაზე. კორინთელი, ხაშის სიყვარულის და ვითომდა მისი მოხარმუვის მიზეზით, ქვაბს კვირამი რამდენჯერმე ბინამი მალავდა, თუმცა მისი მოხარმული ხამი არც ერთ მეზობელს არ უნახავს.

– დაფლიანებ ცილს მინაებ. – უამყოდა ამოთქვა კორინთელმა.

– ჩხრეკისას მოზრდილ ქვაბმა მართლაც იქნა აღმოჩენილი რადიო. – განარქო გამოძიებელმა.

– რალც ვაუვეგობობა, პარტიის ნინააღმდეგ არასოფი ნახსულვარ, მთელი საქარეული მოუთარე და ხალხური შემოქმედების კრებულ გამოფეცი, კიდევ ბევრი ვავტემა საქმე, პარტიასაც ვამოვადებები.

– სიცრუვა. – შეანფეცტინა გამოძიებელმა. – ეგ კრებული ერთი კაცის დაწერილია, დიდი გამოკვლევა არ სჭირდება, ისედაც ეტყობა, მაგრამ ეჭვი რომ არაფერში შეიგანო, იმისაც ვეტყუა, შენმა ცილმა დაადანატურა, როგორ იფეკი და წერდი ვითომდა ხალხურ ლექსებს, ხოლო სახელმწიფოსგან მავ ხაშისთვის გამოყოფილი საშეღიხებო თანხები მიითვისე, ხედავ, არაფერი იმალება“.

კორინთელი გაუმფადა, ისე, როგორც შეფერება კიდევ პატეიარმა.

– საცუდობაა, შენსთანავე ვაჯი სხვას ნანგრეხ უნგრეხ-
დეს და მწერლობას ასანავლივს. – განაწინებით ნარწით-
ქვა გამოძიებულმა და პატარას ცარილი ფურცელი წინ
დადო. – ამაზე ჩამოვრე ვეღვა იმ ადამიანის გვარ – სა-
ხელს, რომელსაც შეხვედრებარ ბებელი მახნების განსა-
ხორციელებდა თბილისის ტრადიციულ

ვახილ კორნთელის სამწერილ მეტყველებოვინდან
თიქმის არაღერი შემოზნა ქარაველ მკათხევეს, თუცა
ქალაქის ისტორიის მუზეუმი, იგივე ქარვასლა, იმდროინ-
დელი თბილისის საზოგადოებრივი ტრადიციების სრულ
სიას სწორედ რომ ვასილ კორნთელის აღნიშნულ დაკით-
ხვას უნდა უმაღლოდეს.

ზოგი ჭირი მარგებელიაო, სწორედ ამაზეა ნათქვამი.
სანამ ამბობ, წყნეთის სიხალევეს, როგორც ქაქელე-
ბი იტყვიან, თავისთვის იჯდა და მანონს მიორთმევდა,
ქალბატონი ხელი, როგორც ცველის ასოსზე, ანდროსი-
დელი, დროს უქმად არ ვარჯჯავდა და მირიან გარდაცხა-
ძის ოფისში მისთვის საქმობროტო საკითხზე მოლაპა-
რაკებას ანარმოებდა.

მირიან გარდაცხაზე გახლდათ უშიშროების ყოფილი
თანამშრომელი, წელის საუკეთესო მეგობრის, ნუნუ ბო-
ნენიძის მახლის შვილი, რომელიც შემცირების ანუ მეც-
ნიერული ოპტიმიზაციის მსხვერპლი შეიქნა, თუმცა ამის
გამო დიდი სინამდვილე არ გამოუთქვამს, რადგან, რო-
გორც უმის პროფესიის ხალხს სჩვევია, მირიანსაც სხეუ-
ბოვით მიზეზ აღმოაჩინდა ულადი დახანოვი, რამაც კერ-
ბო დღეების სამახურის გახსნის შესაძლებლობა მისცა.
ეს სამახური მირიანთან მოვალეობის გარდა ბევრ სხვა
საპოთირო საქმესაც აკავრებდა, როგორცაა თვითთვალ-
ი, იმდროინდელი მოგონებები, ურჩი მეგობრების დასჯა
და სხვა ამგვარი რაღაცეები, მოკლედ, ისე მუქმეხებდა,
როგორც კერბო დეტექტივთა თავყრილობა, რომელიც,
კაცმა რომ თქვას, თიქმის გავერობელებულ საქართვე-
ლოში გავერდლებას აღარ იწვევდა, რომ არა ერთი გვერ-
ძოვება ასეთი რამ კანონით აკრძალული გახლდათ, ასე
რომ, გარდაცხაქვის არაღვეალებად უნებდა შემოაბო, რაც
ამგვარი მომსახურების საფასურის გვერდისადად
ზრდიდა.

გარდაცხაქვების გვარს ლიტერატურული პროცესე-
ბისგან ბონს მდგარი ვერ დაარქმევდა ადამიანი. მირიან-
ის ნინაპარი, სახა გარდაცხაქვი, რედაქტორულ საქმი-
ანობას ეწეოდა და წლების განმავლობაში თურნადა რე-
მედასს უძღვებოდა. თვით ეს თურნალი ნარწითადედა
რეკლამების მეტროპოლითა დამხმარე საერთაშორისო
საზოგადოების საქართველოს განყოფილებას ბეჭდვით
ორგანოს. თურნალი პროპაგანდას უწევდა სოციალისტი-
კური რეკლამფიციისთვის თავდადებულ მეტროპოლის
მხოლოდ მასმეტაბით, ასახავდა საერთაშორისო მუშა-
თა კლასის რეკლამფიციურ ბრძოლას სხვადასხვა ეტაპ-
ზე. თურნალით, ქართველ მოლაშქრეთა გარდა, თანამ-
შრომლობდნენ უცხოელი და რუსი ავტორები. თავის
მხრივ ქართველი ავტორებიც გულმხერადედა თანამ-
შრომლობდნენ საზოგადოებას „იოს – ქიმიასთან“, რომე-
ლიც, სხენებულ თურნალითან ერთად, განთავსებული
გახლდათ ქართული ლიტერატურის ინსტიტუტის მე-
ოხზე საართულზე და რომელმაც თიქმის მთელი ინ-

სტიტუტი იყო განვერვიანებული, წიგნუბიძისა და მანი-
ლისტადედა, რაც საერთო ოპტიმიზირ განწინებას ოფნი-
ვადედა ვერ ავუნებდა ჩრდილს. ასე რომ, მირიანის უკი-
დეგვანი ოპტიმიზმი მისი დიდი ნინაპრის დამსახურება
უნდა ყოფილიყო.

მირიანის ოპტიმიზმი იყო ასეთივე უსახელო, რო-
გორც მისი მოსმენა – დასმენის შესაძლებლობები. მი-
რიანამ დასმენა, იგულისხმება ოპტიმიზმი, ისე სხეუვდა, რომ
დასახელებების დროს სასაფლაოზე მოხვედრილი საფლა-
ვის ქვებზე ჯერებს მავიერად მათემატიკურ ნიშანს ხე-
დავდა, პლუსს რომ ეახსიან, სწორედ იმას.

მირიანის ამგვარი ოპტიმიზმის სულ მთლად ნინაპ-
რებზე ვადაბრავდა უსამართლო იქნება, ვერაღმ, ზოგი
რამ მთისაც უნდა მივანერო. მირიან გარდაცხაზე იმ
დროის შვილი გახლდათ, როდესაც საბჭოთა იმპერია,
იგივე კავშირი, ადამიანური სახის მიღებას ცდილობდა,
რაც, თავის მხრივ, მირიანის ტკბილ მოგონებებს აღძრავ-
და ხოლმე. მწელი წარმოსადგენი აღარ უნდა იყოს, რომ
მირიანი ამ უცნაური ქვეყნის აღდგენაზე ოცნებობდა.
გვემაც ჰქონდა, რომელიც ზუთიოდე წელია დაეწერა და
საგულდაგულად იხსავდა პერსონალურ კომპიუტერში.

მირიანის გვეგმა ასეთი გახლდათ:

მას შემდეგ, რაც ნათობის ფასი მაქსიმალურ ზღვარს
მიადნედა და მისი გაყვდა – შეძენა ყოველგვარ აზრს
დაკარგედა, ადამიანი ავტომატიზზე უარს განაცხადებ-
და და განმართლი ცხოვრების წესს მიამყოფდა ხელს. წელ
– წელი, შესაძლოა ეს გაუთვალისწინებულ სწრაფადეც
მოხმხმარყო, ამ წელის თანახმად, უმეტესობა ნარკოტი-
კებზეც იტყოდა უარს. ეს მოტივანდა კორკოზობის, ვახახე-
ბის, თურქმენების სრულ გაკოტრებას, რა თქმა უნდა,
მათ სხვა ჯა აღარ დარჩებოდათ და თვითონვე მიაყო-
ლადნენ რუსეთს. ასევე დავმართებდა საქართველოს,
სომეხებსა და აზერბაიჯანს, რადგან განმართილი ცხოვ-
რების წესი სასმელების დაღვევასაც გამოირცხვას, ასე რომ,
მათი გაკოტრებაც მხოლოდ დროის საქმე იყო და მეტი
არაფერი. ჯერ უცრინაზე, ბელორუსიასა და მოლდა-
ვეთზე მიდგებოდა, რომლებიც, როგორც ცნობილია,
თავს ძირითადად მეძაობით ირჩენდნენ, განმართილი
ცხოვრების წესი ამ ქვეყნისაც უზალ გააკოტრებდა, რჩე-
ზოდა მხოლოდ „სიამაღლეთა“, რომელსაც ტანკებით ეწე-
ლარაფერს მოხუბრებდა ადამიანის, მაგარ, მირიანის ინ-
ფრანციტები, დღევანდელ დღეს უცხო ქვეყნის დასურება
– განთავსურება სხვაგვარადეც გახლდათ შესაძლებელი.
ამის შემდეგ დიდი ქვეყნის აღდგენას წინ აღდარაფერი და-
უდგებოდა, სახელიც, რა თქმა უნდა, ძველი დაუბრუნე-
ბოდა. ამა, სხვა რა უნდა რქმეოდა ქვეყანას, სადაც აღარც
ნარკოტიკი მეფობდა, აღარც სასმელების იმპოვებოდა,
აღარც ფულზე დაფუძნებული მეტაფიზი არსებობდნენ და
სანავიცი საბაბითი საბეჭდელი გახლდათ, რაღა თქმა უნ-
და, საბჭოთა კავშირი.

ასეთი, არც უცნაური, გვეგმა ჰქონდა მირიან გარ-
დაცხაქვის, რომლის განმართილიებასაც, თუ შექმნილი
მდგომარეობითა და ნავიობის დღევანდელი ფასით ემი-
სილებით, წინ ვეღვარაფერი უნდა დასდგომოდა.

მიკობზე-სიკობის ხელს და თავახიანი მოგონებების მრე-
დეც ქალბატონი წელი პირდაპირ საქმეზე გაავადებდა, რაც

ამის მაღმაცხელი გახლდათ, რომ მოკლე ხანში ანდროს კარკი დღე არ უნდა დასტავიზოდა.

- სიძეს არ ენდობოდა, ანუ გაცივებ მე თქვენი გულის-ტკივილი. - დასკვნა მირიანმა ანდროს ბიოგრაფიის ხან-მოკლე მონობილის შემდეგ, რომელიც ქალბატონმა ნელ-ლი ჩვეული ოსტატობითა და ემოციურობით გადმოცხადა.

- დარწმუნებულა ვარ, ჩემი შვილის გაუბედურება აქვს ჩაფიქრებელი, ამბობსაც ვეღვაფერია უნდა ვყოფიდე, ვის ხედება, სად ხედება, რატომ ხედება, აი, სურათიც მაქვს ნაშთივლელი.

მირიანმა სურათს დახედა, რომლიდანაც მომღიმარი ანდრო იტყობოდა და რომელსაც, თუ ამ სურათით ვიმ-სჯულებთ, ვერაფრით ნარწმოდებდა, რა განსაცხელი უნ-და დასტავიზოდა თავს.

- ხომ არ გაცდებოდა, ისე ნათესაურად, ახლოდღე-რად, თქვენც ბედებით ხარჯეს, ნურს ხაზითი, რა თქმა უნდა, კარგი ხალხის პატრონცაა ჩვენ არ გვესწავლება.

- გაბორბლა მირიანმა, რომელსაც ხელის შეუპოვრობა-დან გამომდინარე, ამ საწოლთან დაჯდულის თივად ავიღებდა სურდა.

- თქვენ ეს ამბავი მომიგვარეთ და სიძესთან გასაუბ-რება ჩემზე რისი. - მტკიცედა თქვა ნელიმ, რომელიც უკან დახევას ჩვეული არ გახლდათ.

- კი ბატონო. - უხაზოთად დათანხმდა მამებარ და ანდროს სურათი მავთის უფრაში შეინახა, სადაც ინახა-ე-და კიდეც განსაკუთრებით საყურადღებო დაჯდულების ნესხას.

დასრული კი, როგორც იტყვიან, მირიანის უწევებია და პირადედ მისი მაროვანის საქმეს წარმოადგენდა. ასეთ საქმიან საუბარს, ვეღვა ნერლიმანის გათვალის-წინებდა და შეთანხმებით, დღი დღი არ უნდა დაეტო-ვრა, ასე რომ, ნელის, თუნიდაც მის ხიფს, ანდროს ბედი რომ ჰქონოდათ, შესაძლოა ერთმანეთსაც გადაეკროფ-ნენ და ერთი შანქანითაც ემჯახერთა, რადგან საჯად-მყოფი, სათიაც ანდრო მიემართებოდა, ამირანის თფი-სის სიხალფიც გახლდათ განხლებული. ასეთ შეხვედ-რას ვეღვაფერის თუ არა, ბევრი რამას შეცვლა შეეძლო, სიტყვა სიტყვას მოიტანდა, სიტყვებს დაფიქრება მო-პეტივობდა და შესაძლოა ხიფ - სიფედრის დაძაბული ურ-თიერთობა ადამიანს უხერხულად თვალში აღარც კი მოხვედროდა.

მაცრამ შეხვედრა არ შეედა. ნელი ტაქსით მინსკენ გაემართა, ხოლო ანდრო საკუთარი მანქანით არამიანის საჯადმყოფის ქიპარს მიავდა, სადაც მკურნალობის კურსს გადიოდა მოქალაქე ნორა ნავოთია, რომლის გა-დარჩენაც ექიმებს აღარ ეთმებოდათ, რომ შესახებაც პირადობს ვაწუხებდეს მის ვიფსა და რამას.

ანდროს გამოჩენას საჯადმყოფოში, მცირე ხნით მი-არც, დამწეულობა და გაურკვეველობა მოყვდა, რომელიც მალევე შევიცვლა მადღერების გრძობით, რა თქმა უნ-და, ქალბატონი ნელის ოჯახის მიმართ. მართალია ანდრო ისე აჩვენებდა თავს, თითქმისა აჯადმყოფის შედ-ლ-ბით გახლდათ დაინტერესებულა, მაცრამ სინამდვილე-ში გულთ სულ სხვა რამ ეძე. ანდროს იმ მისამართების გაცემა სურდა, სადაც ჯერ კიდევ ჯანმრთელი ნორა მა-ნონის დაატარებდა, რადგან ვეღად ჰქონდა, და სინამდვი-

ლეშიც ასე იყო, რომ საინტერესო საბუთები სხვა ქალბ-ატონი უნდა საფიქრებელი შემოკრული.

მოკლე საუბრებიდან გამოირკვა შემდეგი: ქალბატონი ნორა ბრძანებდოდა ღრმა კომაში და მასთან საუბარი სრულიად შეუძლებელ საქმეს წარმოადგენდა, ნორას ვიფს მისამართები თუ კვლევითა გვარები კარგად ახსოვ-და, რადგან დედის თითოფიც დაატარებდა და მათ გაფი-ცემებაზე თანახმა იყო, თავის შვირი ანდრო პარობას სიბ-ე-და, რომ ყველა მისამართის მოივლიდა, მოულოდნელ ამ-ბავს შეატყობინებდა და აჯადმყოფის მონახულების რჩე-ვის მისცემდა, რაც აუცილებლად გამოირყვებოდა მღვენისა და, რაც მთავარია, ფულადი დახმარების მიტანას საჯად-მყოფოში.

სწორედ ამასზე შეთანხმდნენ. ის იყო ანდრო საჯადმყოფოდან ნამოსვლას ამირბ-და, რომ ფანჯრის რაფაზე ჩამოვლებულ მანქნის ტილას მოკრა თვალი, რომელიც, ტილასზე შემოკრული ქალბ-დით თუ ვიმსჯულებთ, ნორა ნავოთიას ნახველი უნდა ყოფილიყო. ჩინს ნორას ვიფს დედის გამოჯანმრთლებლას ეთმებოდა და მანონიც იმ დღისთვის ჰქონდა გადამხა-რული, რომელიც, როგორც ცნობილია, თითქმის ვეღვა მი-მე აჯადმყოფობის შემდეგში პუროფის ხუბარ საუბრე-ლას წარმოადგენს.

ანდრომ საჯადმყოფოში შექმნილი უღმარებლობით ისარგებლა და ისე ოსტატურად აიყვალა ქილას თავფურ-ცელი, რომ ვერავინ ვერაფერი შენიშნა, კაცმა რომ თქვას, არც ნორას ვიფსა და არც ნორას რიდას მინდის საფარ-ჯოვად არ ეცვალა, რადგან უფულოობის სადარდებელი ჰქალაქდათ, რომელიც ასეთ დროს, იფულისხმება აჯად-მყოფობა და მისთანები, განსაკუთრებით მისმე ხედვა ხოლმე.

მანქნის თავსახური ამჯერად ნაბეჭდი აღმოჩნდა.

„საკ.კ.პ. XVII ყოლობაზე აზნაზე ტალონის ისტო-რიული მოხსენებმა, ამბ. მოლოტოვისა და ამბ. ვფაროვის მოხსენებებში, ყოლონის მთელი რიგი დელეგატების გა-მოსვლებში და ყოლონის გაფანყვებულებებში დასაბუ-ღლია ჩვენი სოციალისტური სამშობლოს შემფიქრო-მითურ - პოლისტეკური და კულტურული აღმავლობის გ ბე-ბი. ეს არის სოციალიზმიდან კომუნისზმი თანდათანობით გადასვლის გზები.“

დღი ტალონის მოხსენებამ გამსჭვალადაც ვერია-ლური სიბრძნით და ყოლონის გაფანყვებულებებში გა-მოჩნევის საბჭოთა ინტელიგენციის უდიდესი აღფრთო-ვანება და შემოქმედებით ენთუზიაზმი, უფრო მჭიდროდ დაარსების მისი რიგები კომუნისტური პარტიის ვარშობა, ბრძენი ბეღაღის, მამიას და მასხაელებლის შმოპლიური ტალონის ვარშობა.

ლუნ - ტალონის პარტიის ბელმსლავნელობით გაი-ფურქობს ბელმსლავნის ვეღვა დარც, საბჭოთა სატაროვე-ლობით ვიამარდნენ ახალი მხატვრები და მოქანდაკენი. მ-თი მუშაობის შედეგია, გამოფენა სურათებისა ამბ. ლ. პ-ბეიანის ნიღის აპოტროკოსის ბოლშევიკური ორგანი-ზაციების ისტორიის „საკითხისათვის“, თქმაზე, ნიღის, რომელიც ძვირფასი განიხა ჩვენი საბელეფანი ლუნისურ - ტალონური პარტიის ისტორიის შესწავლის საქმეში.

(ტაში).

მარსს – ენკელს – ლენის – სტალინის რევოლუციური მთარის დაუფლებასთან ერთად, საბჭოთა საქართველოს მხატვრული ეფემერა და ეუფლებიან მალად ისტატიონის ახალ ნიშნებს, განუწყვეტლად აბუშავებენ შირო-მელთა კომუნისტურ აღზრდაზე, ერთფლად გამახურებთან თავის ხალხს, კომუნისზის სატყეს.

ვაჟმარჯოს საბჭოთა ბელოვებების შთამბრუნებელს, საბჭოთა ინტელიგენციის მეტობარს, ხალხთა ბელადსა და მისხნაულებელს ვიდ სტალინი.

(ტაში).*

სამწუხაროდ ამ გამოსვლის ავტორის ვინაობა მანენის ტლამ ევლარ დიატია და რადგან ასეთი ქება – ფიფქვა ყოველთვის ურთმანეთს ენსგაგანებოდა, გამოვლელი ავამანისთვისაც მწელი დისადგერი გახლდათ, რა თქმა უნდა, სტილითა და სხვა ამგვარი რამების გათვალისწინებით, თუ ვის გულის უნდა გაჩენილიყო ასეთი გრძობა, თუმცა იყენენ ისეთებიც, რომლებიც ამ ყოველივეს, რატომღაც უღერი გულისამოვლს მიანერდენენ. სხვები ბენტიო ბუაიძეს, რომელიც წერდა ჩვენ მოთახლოვთ ხკოლის სახელ-მღვანელობებზე ხელახლა იქნეს განმწინდელი მამამთლერი და საეცე პატრონოტული ინგენიბანი.

ისე, ჩვენში დარჩეს და აღდექანდრე სულეისაც შეეძლო ხელი წადგომოდა: „კლასიკოსებისაგან სწავლის ლუ-ხუნკის რეალიზაციას ჩვენს სინამდვილეში უფრო მეტი ზარინ მოაქვს პროლეტარულ მწერლობაში, ვიდრე სარ-გებლობა.“ მსგავრის წერობებს“ არაერთი წერბტილიანი ინტელიგენტს აუსლოკნიბია.”

ამით დობტიო ბენამოვლმაც მისდია: „ლია დიდი რე-აქციონერი და ნაციონალისტი.“

სიძონ ჩიჭოვანაც მქონდა საუთოთი აზრი „საქარ-თელელოში საბუნდერიოდ მისაბაბი კლასიკოსი არ არს-ბობს.“

მოუღედ, იმ დროს თუ გათოთვალისწინებთ, ანდა ეს-ტორიის ცალი თელით მინც ჩაებუდავით, მანენის ქლავ-ზე გადაკრული ტექსტის ავტორი თითქმის ყველა შეი-ლენია სხელმწიფო და ავტორის დისამდგებად იმდროინდე-ლო ტელეფონის ნიგნი უფრო გამოკვადებებოდა, ვიდრე სხვა რამ.

თუმცა იყენენ ისეთებიც, რომლებიც ამ სიაში მოხვედ-რას არ თანხმებოდნენ.

შარათი სრ. საქართველოს მწერალთა კონფერენციას. მხოვალტე გამომოსვლის მიქნის მიერ უცხო, რუსულ ენაზე დაწერილ იქმზე ბელ არ ენერ შემდეკი მოსაზრე-ბით: ერთი, რომ მე უცხოეობი საქართველოში, სადაც ქართული ენა ადვილობირი მთაყრობის ფერტების ძა-ლით სახელმწიფო ენა არის. და მეორეც – მე, როგორც ქართველ მწერალს ქართული ენა უფრო გამოკვება.

ამას თვებდა ლენინი? მარსსა? მე ბეგრეო მარსს, ერთა ამობედუე ქვესკნელიდან და დახვედ მენის მომღვრების ცხოვრებაში ვამტარებელი. ერთი ამოვი საფლივიდან, მტვრამ ფრთხილად. თუ: გა-იგებს, მეტები არ ავტადება. უნდა აფიგმოს მოსალადეუ-ბის, თუქმბტების საეციელი. რა გინდათ? ვინ მოგინე-

ათ? მოუკოორდით, ნადით თქვენს მხარეში, თქვენს თავს მოუარეთ.“

სიტყვას, ფრახას წინადადებას არეულობა ეტყობა, გრონობა სტარობის, უმედობაც იგრძნობა, ამის გათვა-ლისწინებით მხვედრავ ადვილია, ციხეში უნდა დავენრა, თანაც ნაქარევადა, ეს მიმართა დაეთი ერდომანის ძე ქარცივაძეს, იგივე მერხინგურეს სხვაც იყო.

„მოსკოვი, კრემლი, სტალინი.“

დღეს თქვენ ტრიუფატორი ბართ, რომელ ტრიუმ-ფეში მონაწილეობდა სეკივალური მონა, რომელიც დიად გამარჯვებულს შეახსენებდა მის ცალკეულ შეცდომებს და ბეღის ცვალებადობას. რუს შეფეტთან კრეტკა ნარმოდ-გენილი იყო სალსტინის საბით. რომელიც ავეუსტებისა და რუსი მეუღების მონები იმუნტეტიო სარკვებლობდნენ.

არ ეფდავარ რა ავეუსტროსი ტრიუფალური ეტლის სა-ტრედალზე და არც კარის სალსოი ვარ, ცხადია, ასეთი იმუნტეტის იმედი არ მატებს, მაგრამ თავს მინც ვაღლე-იმის ნებას, რომ ერთგვარი დოსონანის შეეტიკარ იმ მატე-ბართა ქროში, რომელიც თქვენ გეცხევათ ახლა, თქვენს ნახეპარსუქნეოვან დელი.

მე ვთავი მტკავი მონაწილამდეკ ბოლშევიკური ბა-ზისა. წინააღმდეგი ვთავი ოქტომბრის რევოლუციისა და მომხრე ბოლშევიკების წინააღმდეგ ბრბოლისა.“

ამ მისალოე ტელეგრამას გრივოლ ლორთქიფანიძე საბატიმროდან აგზავნიდა, სადაც ამბობდეს კიდევ სული დაციონის დროს, რა თქმა უნდა, სასტიკი ცეხისას. წერი-ლებიც ლამით ინერებოდა და დაკიიბთა თუ წამება ასევე ლამით ხებებოდა, რადგან ბრახს თუ ავ ზრახვის უმეტე-სად ლამე უხებოდა.

მოხვედავად ამისა, ასეთი წერილები ქართული მან-ენის ქლავზე არასოდეს ხებებოდა, ახლა უკვე მწელი სათქმელია, მათი რაოდენობისა თუ მათი განწყობის გა-ბი, ამიტომაც ადვილი შესაძლებელია ამ უხერხული მო-ვლენის ასახნილად ორივე მიხეზი თანამარცე გამოადგეს.

ანდროე ლამით დაბრუნდა შინ. დაბრუნდა და თან ორი მანენის ქლავ მოიტანა, რომელსაც, უმნიშობის სა-ერთო საცხოვრებლადამ გამოტანილი ქლავდების მი-გერეოდ მოვასტმების ქითქათა თავსაბური ამშენებდა, რითაც ოჯახში საერთო გაოცება, გავკორეება თუ ეჭვი გამომიწია.

ასეთი შემთხვევის ხელოდან გამეება ქალბატონ ნე-ღოსთოს დანამაზლის ტლოფასი გახლდათ.

– ეს რა არის? – ასე იკითხა ნელიმ, რომ სიძეს დაეჯი-მის საშუალება არც ქი მისცა.

– მართალი მოვტიტანე. – სიამაყით თქვა ანდრომ.

– ეხედავ, რა მანონია? – ნორასგან დამოვიღე.

– ნორასგან? – ჩივთა სიდეფრი და თან ქალიშვილს

გადახება, რომელიც ამ ბოლო დროს სულ მთლად დღეს მხარეს იყო გადასული. – ნორა ყოველთვის ქლავდს უტკიებდა თავზე, სად აქვს ნორას ამდენი ფული, რომ ყო-ველ დღე ახალი თავსაბური იყიდოს?!

– თავსახური მე ყუიდედ, ნორა საავადმყოფოში...
 – რა უნდა საავადმყოფოში? – ისე ეკითხა ნელიმ, რომ ანდროს სისმარდას დავერუბა, მთხედრადვე უკვლავრდასა, მაინც უჭირდა.
 – მანქანა დაეჯახა, ექიმებს გადაარჩენის იმედი აღარ აქვთ, შვილს ველაპარაკე, ახალი მშენაწე უნდა მოეძებნოთ.

აღბით მიუღღნელოების ბრალი იყო, ქალბატონი ნელი რომ გაბრუნდა. ნორას უბედურება გულზე კო მოხდა, მაგრამ სხვა სადარდებელი უფრო მეტად ტანჯავდა და იმ თორმეტ ღარს მისტიკრდა, რომელიც ათიოდე დღის წინათ ნორას მამონ ასეხდა, როდესაც მშენაწე კარდავარ, საკუთარი ფეხით ქართული მანქანის ქვლას დაატარებდა.

ანდრომ შექმნილი სიჭრებით თუ სიხედრის დაბნელობით ისარგებდა და საკუთარ საქმეებზელი განმარტოვდა, აღბათ საფეკრალიც შეჩინდა და სადარდებელიც, თუმცადა დღეს უკვე მწელი ამოსაცნობი გახლავთ ანდროს გულისქემა, რადგან საყუელთათვე ცნობილი ამბავია: სხვისი ჩანადიქრის გაზოცნობა ისეთივე შეუძლებელი საქმეა, როგორც ახლიდან დაბადება.

მეორე დილით, ადრინად ნაშომდგარმა ანდრომ მანქანის სარემონტოდ პროფილაქტიკაში წასვლა მოიმიზეზა და სახლიდან იმ დროს გავიდა, როდესაც გადიან კოდეც მანქანის გეუმართაობით შერუნებული და ამ გაუმართაობის დაძლევის სურვილით შეპყრობილი მძღოლები. რადგან ნორა ძირითადად ერთ უბანში დატარებდა მანონს და მისი სამომრათო მარშრუტი სოლოლაკისთვის დამახასიათებელი რამდენიმე მოკლე ქუჩითა და ასევე რამდენიმე სახლით შემოფარგლებოდა, ანდროსთვის მათი მონახვა დიდი სირთულეს არ წარმოადგენდა. მთავარი ახლა მანქანის გადაამოწვა გახლავთ, ისე რომ, ოჯახის წევრებს რაიმე ეჭვი არ აეღოთ და საკუთარ საქმეებზე, თუკი ასეთი ექმნებოდათ, გარეთ გამოსულენას ანდროს, იკვირე წელის მანქანა თვალში არ მოხებდნოდათ. ანდრომ ხერხი იხმარა და ვითომდა პროფილაქტიკაში წასაღვიინ მანქანა იქ

გააჩერა, სადაც სხვა მანქანებიც მრავლად ედგნა, ანუ უბნის ერთადერთი სკოლასთან. მართალია, გამოსარჩენი ადგილი კი გახლავთ, მაგრამ ვერც იმის წარმოადგენდა ადამიანი, რომ სკოლასთან, რომელიც ანდროს ოჯაოდ წლის დასრულებული პერონა, მის მანქანას წაანდებოდა. ნიეთასა თუ ადამიანის დამალვაც ზომ ასე უნდა, ყუელას ფასანახად თუ შესამჩნევად, ნორად ასეთ დროს ტარს მისი აღმოჩენა.

ანდრომ ასოივე მეტრი გაიარა და მიადგა კოდეც თაფგორიქების ოჯახის კარს, რა თქმა უნდა, ნორას სის მიხედვით, რომელსაც ეს ოჯახი, მთლიოდ მისთვის ნაცნობი მიხეზებით, სიაში პირველ ნომრად მუყავდა განთავსებულ.

– ეინ ბრძანდებოთ? – გაოსმა კარსუკან ხანძმეული ქალბატონის ხმა, როდესაც ანდრომ რამდენიმე წარუმატებელი მცდელობის შემდეგ ზარის დარეკვაზე უარს განაცხადა და კაკუნზე გადავიდა.

– ანდრო ტრიაა ვარ, ქალბატონო, თქვენი მეზობელი, აქვე ახლოს ეცხოვრობ, საქმე მაქვს.
 – ფული არ მაქვს, თანაც მარტო ვარ და ვერ გავადებ, ვერაფრით დაგეხმარებით.

– ფული არ მინდა, საქმე მაქვს, ნორამ გამომაცხავა. – კოდეც ერთხელ სცადა ანდრომ მისი პანძლის დათმინება.

– რომელნა ნორამ?
 – მემანქემ.

– თქვენ მუელი ხართ?

– არა, ოჯახის ახლოებული. – იცრუა ანდრომ. – ჭალბატონი ნორას მანქანა დაეჯახა.

მცირეოდენი შეყოვნების შემდეგ საექტი გატაკუნუნდა და კარი სანახევროდ, ჯაქვე გე გაიღო, როგორც შეუდურება კოდეც ეყული ხის კარიან ბარებს.

– რა გნებავთ?

– თქვენ რამდენ ტლა მანონს იღებთ? – პირდაპირ საქმეზე გადავიდა ანდრო, რადგან, როგორც საუბრიდან ჩანდა, ბინის პატრონს ნორას ბუდ – იღლბო არ ანაღლებდა.

– ორს.

– ტლები ქალღლით იყო დახურული? – დააბუნსატა ანდრომ.

მსატარი მალხა იაშვილი

– მგონი კი.

– იქნებ გინახათ ქალბატონო, მე არაფერში მჭირდება, უბრალოდ ნორის შეიღმა მხოვთა ძალიან, ყველა უნდა დავიარო და იქნებ მოვაგროვო როგორმე... თავი მოხანძრავა ანდროსი.

ქალმა ანდრო კიდევ ერთხელ შეათვალიერა, კარი დახურა, მაგრამ მალე უკანვე დაბრუნდა, კარი ისევ სანახევროდ გახსნა და ანდროს ორი დაქმუქებული ფურცელი მიანიშნა, რომელსაც ამკარად ეტყობოდა ნითელი მზევების კვალი, საკვარადოვად უხეიროდ გახსნილი ტყემლის პოთლის კუთვნილება რომ უნდა ყოფილიყო.

„ვა შეუთებში „ლომისი“ და „პოეზიის დღე“ საბჭოთა ტელესურათების ნინაალმდევ გამოსვლების შესახებ.

1. ვა შეთი „ლომისი“ დაბრუნოს.
2. ნინადადება მიეცეს ჩეკას – გამოთბობის და დაკითხვის ვა შეთებში დაბეჭდული სტატიების ავტორებმა.
3. დაევალოს ცკ – ის ავტორობას გაარკვიოს მთავრობით ვის ვვალდებოდა გამოცემაზე შეთავალდებოდა ამბ. შვიდშვილს გამოცემადის სავეფაღური ვა შეთებში საბჭოთა ხელისუფლების ნინაალმდევ მიმართული სტატიების გამოცემისთვის.
4. ნინადადება მიეცეს მთავრობის – მკაცრად ადევნოს თვლი საკვარადოვლის ყველა გამოცემა.
5. ნინადადება მიეცეს ზომილეთის (მათაში) არ ითამაშრობოდას მურყანაზილად გამოცემებთან.
6. ნინადადება მიეცეს საქართველოს მთელ რესპუბლიკაში აიკრძალოს მისი „დადება“.

ყველა ეს ამბავი მოპყლია მოვტ იოსებ მჭედლოშვილის ლექსის გამოქვეყნებას, რომელიც საკმაოდ გრძელი იყო, ერთსადა საბჭოთა მიღწევებს ადავებდა, სინამდვილეში კი ყოველივე ამ ორი სტროფისთვის იყო დაწერილი, რომლითაც სრულდებოდა კიდევ აღნიშნული ლექსი.

რატომ არ ვინდა შეუროფე იმ სინამდვილეს, რომ შენს მხარეში უკეთესად სხვა გრძნობდეს თავსა?

მჭედლოშვილის დაბატმირება, იმავდროულად ბინის ჩრევა, დავილებული პქონდა გამოვლილ მუქას ზუტა ხუბუტისა, იგივე „აისლეს“, რომელსაც ჯერ კიდევ კიევის ჩეკას თავმჯდომარეობისას, საკუთარი ხელით ჰყავდა დახატვრული ექვსანი მონინაალმდევგე ახალი მთავრობისა. ხუბუტია იყო განსწავლული ექიმი, თუმცა ექიმად ერთ დღეც არ უშუბავია და ძირითადად მიცვალებულებით გახლდათ დაკავებული. უყვარდა მუსიკა, სიმღერა, თვითონაც მღეროდა, ავტოთვე უკრავდა და ბინაზე პქონდა თითქმის ყველა აღმოსავლური საკრავი. ჰყავდა რუსი ცოლი, რომელსაც ყოველად აკარგავდებდა ნონასანორობას, და რამდენიმე ქართველი საყვარელი, რომლებიც ღროდავრო უწინარდებოდნენ და ასევე დროდადრო იცვლებოდნენ ახალი საყვარელებით. ასეთ მუშაკს დაუსხლტა პოეტი მჭედლოშვილი და გადახატვრა რუსეთში, ვითომცა საკუთარი რუსი ცოლის, ასევე რუსი შვილის მოსანახავად, ყოველშემთხვევაში, მეზობლები, იმინიც, რომლებიც თანამშრომლობდნენ, და ისინიც, რომლებსაც თ-

ნამშრომლობა ჯერ არ დავწყით, ამ ყოველივეს დატინებით ამტკიცებდნენ. ჩრევა კი ჩატარდა და ნარმატებით, თუკი ამას ნარმატება შეეცა, დასრულდა. აღმოჩნდა იქნა რამდენიმე ლექსი, რომელიც მჭედლოშვილის ისედაც მძიმე მდგომარეობას სულ მთლად უმიდლოს ხედა.

სიმდიდრისათვის თაღლითობა იმდენს, რომ ვისაც პქონდა, ჩამოართვი საცხოვრებელი, რომ პოლკოვნიკის თქვენშიც ყველა იმისთვის იმენს, რომ ჯიბისათვის მოიხმაროს მარქსი, მეგებო.

ეს კიდევ არაფერი, ბოროტი ენები იმასაც ამტკიცებდნენ, რომ ჩრევისკისა აღმოჩენილი ვოფილა რამდენიმე სტროფი, რომელშიც ავტორი პირდაპირ დახლო სტალინის მშობელს მამართავდა, თანაც მეტად უცნაური კითხვით: შენმა შვილმა მუცელში კოლხოზები არ დაგაჩრისაო? აი, ასეთი ვაჯი გაუჩინარდა და, როგორც მოსალაგდელი იყო, მისი გაუჩინარება მაძებარ ხუბუტისა დაბრალდა. ამ ამბავმა ზუტა გაანარა, არა, პირობა კი დასდო, რომ მიმადლულ პოეტს მალევე მონახავდა, შეიპყრობდა და საცადრისადაც დასჯიდა, მაგრამ იმისაც გრძნობდა, რომ კოლეგები თუ უფროსები უკვე ექვის თვლით მისცემდნენ. სწორად ამასვე საუბრობდნენ ზუტა და მისი მეგობარი, ასევე ჩეკისტა, თინა ბრახნიშვილი ერთი ბოთლი არყის თანხლებით, როგორც ვკავდრება კიდევ რუსეთში ნამშუვარ თუ ნაცხოვრები საზოგადოების.

– ჩვენ ვანადგურებთ ზემოტ კლასებს, ასევე ადამიანებს, ამიტომაც არ უნდა ედებოთ ის მხალეები, რომ ისინი, სიტყვით ან საქმით, მოვემეგებოთ საბჭოების ნინაალმდევ.

– ნამდვილად ასეა. – თავი დააქნა შემთვრალიმა იონამ.

– დაახსი! – ბრძანა ზუტამ. – დაეახსი, მაგრამ ექნა რას იტყვის?! – თქვი იონამ და იმ ოთახის კენ გაიხედა, საიდანაც ექნას ხშირი და გაბრაზებული სუნთქვა უკვე ვარკვევით ისმოდა.

– დაახსი! – გაიმეორა ზუტამ, ნამოვდა და ექნას ოთახის კარი ისე მაგრად მოხურა, რომ მუელის სუნთქვა თითქმის შეუძნეველი შეეცა. – პირველი შეკითხვა უნდა იყოს, თუ რომელ კლასს ეკუთვნის ბრალდებული.

– მეორე? – დაინტერესდა იონა.

– ნარმოზმა, შემდეგ აღზრდა, განათლება...

– პირობებსა? – შეახსენა მეგობარმა.

– არც ეგ არის ჩამოსანერი... ამ შეკითხვებმა უნდა განსაზღვროს ბრალდებულის ზედი, ამამა ნითელი ტერორის აზრი და არი.

– გაუმარჯოს ნითელ ტერორს! – აღვროვანდა იონა და ქიპის დასდგდა.

– ვიღო უნდა დახებრიტოს, დასდგმა არ იქნება! – აიტაცა ზუტამ და არყით სახეზე სასმისის ტური შეავება.

სწორედ იმ დროს, როდესაც ორივენი ნითელი ტერორის დღეგრძელობისას მიორთმევდნენ, ვაგულსისული ექნია, რომლის ვაგულსისის მიზეზი უფრო სხვა რამ იყო, ვიდრე აღნიშნული საუბარი, საკუთარი ოთახიდან მიმკაცებებს, მეტად კი საკუთარი მუელის დატუქსავს ცდლობდა.

დაჯიქტივი

– შე ვალათო, შე სისხლისმწმელი – მთელი სმით დაივირა ტენია.

– ზედაე, როგორ ვუფარავარ იონა ჩემს ერთას, – გაიციონა ხეშუტამ და დასაქრავად სახს დასწდა, რომელსაც ასეთ დროს დაარდის გასაქარებულად იყენებდა ხოლმე.

ოჯახის ასეთმა სიამტკბილობამ იონა გაათამაშა და კოდეც ერთხელ შეავსო ქიქები, ახლა უკვე ბონი – ბრუევირის ადელგრძელობისთვის, რომელსაც, ლენინთან ერთად, უდადესი ნელილი მოუწოდებდა ნითელი ტერორის დასკუადრება – გაბლიერებაში, აკი ამბობდა კოდეც ბონი, რა თქმა უნდა, ბრუევირთან ერთად: ჩვენია აუცილებელი დაფიცება საბჭოთა რესპუბლიკა კლასობრივი მტრებისგანო, მათი საკონცენტრაციო ბანაკებში იზოლირების გზითო.

მაშ გაუმარჯოს ბონი – ბრუევირა, რომელსაც, სხვა მგობარ – ამანაგებთან ერთად, დიდი ამაჯი დასდო ქართულელებს.

გაუმარჯოს, გაუმარჯოს – ერთხმად დასძახა რამდენიმე სტუმარმა და მთონებ თუ მჭრელი ქება მიზარულად გაიშისაღლა. იმას წრუაფინ იფიტრებს, თითქოს სახელდახელო სუფრასთან შეკრებები ქართულელები შართლავ ბონი – ბრუევირის სადელგრძელის შიორამეფდენე, ამყარად მათ ზეიმის სულ სხვა მიზეზი ჰქონდათ. ლეცაგების ოჯახის თავკაცი, საკუთარ მფლობრებთან ერთად, შესამე შეუღლის შექმნას, როგორც ქართველებს სჩვევიათ, ისე აღნიშნავდა. მართალია, ანდრო მახელ ლეცაგის მცობრად ვერ ჩაითვლებოდა, მაგრამ, ნორას შისამართებო მიადენებოლო, სრულიად შემთხვევით აღმოჩნდა სუფრაზე, სადაც რამდენიმე ქიტის ადგილად უკვე მოესწრა.

– ერთი სადელგრძელო მინდა შემოგათავაზოთ. – თქვა ანდრო.

– ბრძანე, ჩემო ანდრო. – უბასუხა მასპინძელმა და ღებზე წამოუგა.

– ამ ქიტით მინდა ყველა იმ ქართველი დედის სადელგრძელო შეეცვა, ვინც საქართველოს ახალი მომავალი აჩუქა. – რითი წარმოთქვა ანდრომ და ქიტა ბოლომდე გაშისაღლა.

- დაუმბლელია!
- გაუმარჯოს!
- ამინ!

მიმაკვიებმა ერთხმად დასასხეს და ამ შეძახება-მაღვეი შეემატა ქიტების წაკართვის ხმა.

– უნდა ნაიფე, მშებო, თქვენ გააგრძელებთ, ლემრთმა სულ კარვ საქმეზე შეეცახებდროს ერთმანეთს. – დაალოცა ანდრო და წასახელულად მოემზადა.

– მოიცა! – შეანყვეტინა მასპინძელმა. – ორი სუთი უნდა მოგვითმინო, ასე ვერ გაგიშვებთ... მე მინდა ანდროს სადელგრძელო დაელო, ნადვი თბილესლის, ნადვი კაცის, რომელიც გაჭრელებში ჩაუარდნოდ აფამიას უანგაროდ უღვდის ხელს, გაგიმარჯოს, ჩემო ანდრო, სულ კარვ გახაზე გაატაროს ლემრთმა!

- დადუმბლელია!
- გაუმარჯოს!
- ამინ!

ისევე ახმაურდა სუფრა და ლამის კარში მდგარ ანდროს გზა დაულოცა. უკვე ფერეფანში მდგარი ანდრო

მელოვისთვის წახალბად გამზადებულ მანწინს ქილას დაწნდა და ტანზე მოხუტა.

– ერთი სათხოვარი მავტე, ჩემო მიმა, თქვენ გააგრძელებთ და ამ მანწინს მე ნაუფლებ ლიას საავადმყოფოში, მაინც იქით მივიფარო.

- არავითარი შემთხვევაში!
- ძმობას გაუფიცებ!
- ტელულად მელაპარაკებო!
- გულთი გუებნები!
- ეცევი არ შეპარება!

ატყდა ერთი თმგელაობა და განვე – გამონვევა ქართული მანწინს გამო, რომელიცაც ისევე ანდრომ ისარგებლა და ქილას ოსტატურად დააჯდა თავზე შემოვლებულა ქილაღმა, რომლის გაოწინარების შემწინვა შემთორაღმა მხიფელმა ვეღარ მოახერხა.

გარეთ გამოსულ ანდროს ოდნებ ერეოდა ფეხი, მაგრამ წინასწორობას უსწარწუნებდა ფიქში ჩაკეცული ქაღალდი, რომლის მოპოვება – მოგროვება მისი ცხოვრების ღამის მთავარი მიზნად იქცა.

საიდუმლო ბართი.

„საქართველოში იმდენი ინტელიგენცია, რომ მათ შეუძლიათ მოწინააღმდეგონ არამარტო საქართველოს, არამედ მთელ ამიურკავკასიას და კოდეც ჩრდილოეთ კავკასიასაც, ვიდრე ჩვენს წინაშე საბჭოთა საქართველოში ფეცას ეს მრისბანე ციფრი – 120-130 ათასი თავად ზნაურობა, კავკასის ოფიცრობა, გაქრელებ და სხვები, დარწმუნებული ვერ ვიქნებით იმში, რომ ეს საწავთა მასალა არ ააღებდა ყოველი ხელსაყრელი შემთხვევისას – საერთაშორისო ამ მინდა გაართულების დროს. ამიტომ საქართველოს საგანგებო კომისია ადგებს, რომ ყველა ქვემოთ ჩამოთვლილი პირები, როგორც პროლეტარიატის წინააღმდეგ აჯანყების მოწყობინ და როგორც მუშურ – გლეხური მფლოსუფლების შეურთვებელი მტრები, დასჯილი იყნან უშაღლები სასჯელით – დახერცები.“

საქართველოს ცენტრალური კომიტეტის პირველი მდივანი მთა კახიანი.*

სწორედ იმ დროს, როდესაც ეს საიდუმლო ბართი ინერტობდა, შენდვს კი ოგზაგენობა, ხეცურეთში, კახეთის აჯანყებულთა რაზმის მეთაური, ქაჭუცა ჩოლოყაშვილი, მალულად ხედებოდა გამზაზის მფგობარს, ლეცან რაზიკაშვილს, ქართველი მწერლის, ვიფა – ფშაველას მფილს, რომელიც იმედროულად გახლდათ მალაოზიკარის მილიციის უფროსი და სოციალ – დემოკრატული პარტიის მოტრფილავი. რაზე ისაუბრა მწველდობის ფამს ამ ორმა ადამიანმა, მძლეო სათქმელია, თუმცა ერთი რამის თქმა დანამდვილებით შეიძლება: რაზიკაშვილს, საკუთარი მფგომარობის გამო, პირდაპირ ევალებოდა ჩოლოყაშვილის დაკავება, თუმცა მიზეზთა და მიზეზთა გამო, ეს არ მოხდარა. რა დამალულა და ეს ამბავები მალევე გახმაურდა. მილიციის უფროსი ჩაკამი დაიბარეს და სავარაუდოდ ახსნა – განმარტება მოსთხოვეს. ამ ახსნა – განმარტების შემდეგ რაზიკაშვილი თვალში ადარბაყის მოხვედრია. კოტე მაყაშვილმა ერთი მაინც გააბრძოლა და ჩაკამი წერილი აფრინა.

„ქართველი მწერლები მოგმართავენ თხოვნით. გათვალისწინებით, რომ ვაჭა - ფშველას ბუნებულად და თავად რაზაკაძეების სამსახურის (სულ ერთად რვა ბული) ოჯახი ღვეან რაზაკაძეების სარწმუნა. იმედი, პატრიუს სტეინი საქართველოს საამაგო პოეტის, ვაჭა - ფშველას მსონებს, დაარტყმით ღვეან რაზაკაძეების საქმის გამოცხებას და მას, როგორც უდამამულოდ, საპტიმორიდან გაათავისუფლებდ.“

გასაკვირო უნდა იყოს, მაგრამ ამ ბარათის გამო ყოფილი მილიციის უფროსის დახვრტვა, დროებით მაინც, შენერებული პტონდათ და იქნეს გადაჩინილიყო კიდევ, მაგრამ ბარათი ხელში სერგო ორჯონიკიძეს ჩავარდნიდა და რაზაკაძეების ბედი, როგორც სხვა მრავლის, სწორედ მას გადაუნწყებია, უთქვამს კიდევ საკუთარი თანამარტყელისთვის: შეილი კი არა, თუითონ ვაჭა - ფშველაც რომ ცოცხალი იყოს, არც იმას დაუინფობოდი. მწელი წარმოსადგენი აღარ უნდა გახდეს, თუ რა ბედი ელოდით ნაკლებად ცნობილ ადამიანებს, ანდა მათ შეიძლება ბოლშევიკების ხელში

შეიბარათაც ამ ყოველივეს დასტური უნდა იყოს.

„საკავშირო კომპარტიის ცენტრალური კომიტეტის პლენუმი.

ავიჯანყის ჩამოშობის პირველსავე დღეებში ბულ დაბერტყლითა და მოკლულთა 900 კაცი, აქედან სულ მცირე 95 პროცენტით თავდაზნაურობდა.

სერგო ორჯონიკიძე.“

ამჯერად ბოლშევიკი არ ცრუობდა. თელავში დასაბერტვა ხაღნი თითო - თითოდ აკეჯდათ ზედა ფარდულით და ბერტყდნენ. ამის გამო პატარებს თავზე სისხლი ჩამოსდებოდათ.

ზუგდიდში დაბერტვობებს შინა ბერტყედ მაყარეს და სხვების მოსაცხანად ნათდნენ. ერთი გამოუხიზდა, ხაფუთიდან ამოყოფდა და გულტებს შეაფარა თავი. ხე-არე მთხვ ვერ ნახა, მალევე გაეთორდა და კიდევ უფრო მალევე შეიწყა ქეუიდა.

წყაროს ქუჩაზე დაბერტვობ ხაღს პირდაპირ ხრამში ყრდნენ. სხვები ღამით მთხვ ბედადნენ იქ მთხვდა, იქნეს უნჩვე გადაჩინილიყო კიდევ, მაგრამ მსახვლები სისხლით გაღვნილი შინში ეფლობოდნენ და პაერშიც ერთობლივად სისხლის სუნი ტრიალებდა.

ოთხი დღის განმავლობაში სულ დაუხოციათ ოთხი ათასი კაცი, ამიტომაც იყო, რომ ვეღლა თავის გადაბარჩენას ეცდობოდა, ზოგი ქვეყნიდან ვარბოდა, ზოგი მთავრობას ბარდებოდა, ზოგი კიდევ დასამატტიმრებელთა სისხს საკუთარი ხელით ადგენდა. ასე მოქცეულთა მწერალი ილია მოსაყვლა, რომელსაც საკუთარი სიციხეხას ფასად, ჩეკისტების ოთხასი კაცი გადაუფიცა, რა თქმა უნდა, დასახვრტვდა. თუითონ ილია გადაჩინილა, მომდგენის ნდებში შემოქმედებასაც ეწეოდა და თავის მართლებაც აღარ უნქედა. ანუ უსთონ უნდა ემართლებინა თავი? ბოლშევიკებთან თუ დაბერტვილებთან? ბოლშევიკები პასუხს არასოდეს მოსთხოვდნენ, დაბერტვილები კი, ძალიანაც რომ სდამოდათ, მაინც ვერ მიიღებდნენ პასუხს

ყველა ზრდასრული ადამიანისთვის ცნობილი მიზეზების გამო.

აი, ანდროს კი მოუნქედა თავის მართლებას, რა თქმა უნდა, ოჯახში დაგვიანების გამო.

დრო ყოველთვის ადამიანის წინააღმდეგ მუშაობს და, რა გასაკვიროდაც არ უნდა ჩანდეს, ყოველთვის გამარჯვებულნი რჩებიან. ანდროც, მოუხვდავად მრავალი უცნაურბობა, იგულისხმება მისი ბოლოდროინდელი გატაცება, ქართული მანენის ქალებს მოგროვება შესწავლა, ჯერჯერობით მაინც ადამიანად ითვლებოდა და ყოველივე ზემოქმეული მასზეც იბევე ვრცელდებოდა, როგორც სხვებზე, რომლებიც მანენის ქალებს არ დასდევდნენ, მაგრამ სხვა რამით კი იფენენ გატაცებულნი. ამ ვეღადფრიადან კი მხოლოდ ერთი ასე გამოიყოფა: რაც დრო გადაიოდა აღბათობა იმისა, რომ ანდროს მანენის ქალებსთვის მიტვრო, სულ უფრო მცირებლობდა, რა თქმა უნდა, ვარკვეული მიზეზების გამო. ეს მიზეზები გახლდით შემუხდა: მანენის გამოცემა დაწინმწულებებისაზე, ანუ მისი შუქმა, მანენის ამჯავება, ნადების დობება, ქილის დამსხვრევა შემთხვევით და ქილის გამოყენება სხვა მიზნებისთვის, რაც თავისმხრივ, ანდროს, ბოლოდროინდელ, უმჯდეგო ძიებას ეერადტრებს სქენდა. ამას ემატებოდა ისიც, რომ უზამში უცნაური მამაკაცის ხეტიალი, ვარკვეული ვეტის საფუძველს ნამდვილად იძლეოდა, რაც სულ მალე გადაიხარდა საყოველილითა მთიქმა - მთიქმში. ამბობდნენ, თითქოსდა ქალაქში მანიაკი დაიარებოდა, რომელიც მანენის ქალებს ძიებას მხოლოდ საბაზად იყენებდა მისამხრების ნდობის მოსამეღებლად, თავად კი ათასგვარ სისამეღელს სჩადებოდა და არც წერილმანი ნივთების მოპარვა - მითვისებაზე ამბობდა უარს. სხვებს ასე ჭორების არ სჯეროდათ და ყოველივე ხელისუფლებას აბრლებდნენ, რათა საზოგადოება კიდევ უფრო მეტად დათრგუნულ მდგომარეობაში შეყოლიათ, რაც, თავის მხრივ, საუკუნების განმავლობაში სახელმწიფოს მართვის მიღებულ ფორმას წარმოადგენდა.

მოუხვდავად ამისა, ანდრო ქილების ძიებას თავს არ ანებებდა. ასე აღმოჩნდა საერთო ავიანთ გაერთიანებულ, სხვადასხვა ჯერის ადამიანებით დასახლებულ ქუშიში, მოკლედ, როგორც ჩვენში იტყუვან, იტლაურში, რომლის მცირე სართულზეც, რა პატარა ოთახში სირამების ოჯახი ცხოვრობდა, რომელსა სამხარეული თუ სველი წერტილი, როგორც სხვა ბევრსა, ავიანთ ბოლოს გახლდათ განაღებულნი.

სირამები სახლში არ აღმოჩნდნენ. ჩარახული ფანჯრის უკან ნათლად მოჩანდა ორი მანენის ქილა თავისივე ქაღალდებით. ანდროს ბევრი აღარ უფეროდა, ერთი მინხედ - მოიბედა, მერე კარის წინ დაგდებულ ფეხის სანმენდა მქალაქე გადაახივია და შუშის ფანჯარა ჩამატყრა.

„მწერალთა დედეურაციის პრეზიდიუმში კომიბის განმდებრტვობაზე დაყარდნობით დედეურაციიდან ვარციება

1. მალე ინგოროცა (ერსთხმად).
მალე ინგოროცა ვარიცხულ იქნა, როგორც აშკარა რეაქციონერი მწერალი. იგი თავისი თეორიებით და პრაქ-

ტიკული მუშაობით ქართული მწერლობის რეაქციულ ნაწილს ორგანიზატორება. ასევე მუდმივად მუშაობდა რეაქციონერი „ქართული წიგნის“ გამომცემლობის, რომელიც წარმოადგენდა მისი ხელმძღვანელობის დროს სამართაო ხელისუფლების წინააღმდეგ განხრობილ მწერალთა თავშესაფარს.

2. კონსტანტინე გამსახურდია (ერსობაძე). კონსტანტინე გამსახურდია, როგორც რეაქციონერი და ანტისამართაო მწერალი, ათი წლის განმავლობაში განხრეცილებული იძრების მხატვრული პროდუქციით და შემოქმედებით ფეოდალიზმის, თავადზნობრივი იდეოლოგიის, შოკინიზმის და „საიგი წიგნი“ ტრადიციის დასაცავად, თავის გამოცელებით მან არაერთხელ სამართაო საზოგადოებრიობის წიხლი და სიძულელი დაიმსახურა. მხრეცილებული გამოსწორებელი რეაქციონერი მწერალი თანდათანობითის პოლიტიკურად მაცხე მხატვრულ ნაშრომებს აცხენებს და თავისი პოლიტიკური მხრეცილებობით ნაწილს მწერლობაში და სამართაო საზოგადოებრიობაში ანაშუ.

3. გერონტი ქიქოძე (მურხიანიძე) დაიკვებს ტატიშვილმა, ქიქოძემა, მანშიაქიქოძემა).

გერონტი ქიქოძე გარიცხული იქნა, როგორც ანტისამართაო მწერალი და ფეოდალური მსოფლმხედველობის მხრეციონერი წარმომადგენელი და თეორეტიკოსი. მან გამოიტანა ჯერის მონასტრის უბრატესობა და უფაიქსობა ზაქესთან შედარებით და წვენი ინფსტრიალიზაციის მიღწევები ადამიანის გამოშლიტე მთულნად ჩათავა, ხოლო კომუნისტური წყობილება მან აღიარა თემომორივი წყობილების ორიგინალურ ვაგონებულად.

4. შალვა შარაშიძე, საგუნა“ (ერსობაძე).

შალვა შარაშიძე გარიცხული იქნა, როგორც მენშევიზმის ორმანტინიოთი გაეფუთილი მწერალი. მენშევიკების აზრების აგეატორი, რომელიც დასცილის მენშევიკური ხიომიოთი და გრბლით სამართაო გელისუფლებას.

5. იოსებ იმედაშვილი (ერსობაძე).

იოსებ იმედაშვილი გარიცხული იქნა, როგორც ცნობილი რეაქციონერი მწერალი, რომელიც გამტყუებით ებრძვის მწერალთა ფედერაციას და არის უკიდურესი შოკინისტი.*

გარიცხვა არ აკმარებს და პასპორტიცი წაშორთივებს. მოკლედ, სასიკედილოდ გასწირეს, რადგან უსაბუთო ადამიანისთვის სამართაო კავშირში სხვა ბედი წარმოუდგენელი ვაზდელია. დამნიტულია ბოლშევიკებმა მოსახლეობის შიგრაციის, იგივე გადაადგილების, გასაკონტროლებლად პასპორტი შემოიღეს. კოლექტივიზაციით დამნიტული ვაზრება ქალაქში გარბოდა, პროლეტარიატი სოფლს დაეარებდა თავს, მაგრამ პასპორტის მფლობელის საცხოვრებელ ადგილზე მწერა ასეთ გადაადგილებას თითქმის შეუძლებელს ხდოდა. სხვა დამნიტულბავე ქართია ამ ქალაქს. ისაც ფვანის, აჭარის აღმასრულებელი კომიტეტის თავმჯდომარეს, ანკუბანი პირდაპირ ჩაუნერია, ეროვნება – მეგრელი. ასევე შიქცეულა ნახიკო ფახტარაძე, რომელსაც რუსულად ჯერ „კრუნისკა“ დაუნერია, შემდეგ გადაუსწორებია და იმავ ხელით მოუნერია – „აგარკა“. ასე რომ, ქართველებს თავიდანვე აშ-

ვედგენ იმას, რაც მათი ავადმყოფური გონებით, ადრე თუ გვიან დასაკარგი შეიქნებოდა. აქ მიმხედვარა და უთქვამს კიდევ მწერალ გამსახურდიის სამართაო მწერლების გამცემობის პლენუმზე:

„აქ გამპორბანდენ წვენი აფხაზი ამხანაგები. უნდა მოვანხნოთ, რომ დიდუდიდან აფხაზის სისხლი მატეს მატყარა აფხაზები და გმირებიც მყავდა იმინი, მაგრამ აქ გამოიყვია ორი ახალგაზრდა კაცი. პირველი გრვოლობ, მეგრელი, ჩემი მეზობელი, მეორე – ქაადუა, სხვე მვეგრელი და რუსულად გველაპარაკა აფხაზეთის სახელით. რამია სავსე, აფხაზები არიან მაცენი, თუ კინ არიან?“

რა თქმა უნდა, არ აპატისა.

„გამსახურდია ქართველი ერის განსაკუთრებულობას ქადაგებს, ამბობს საქართველოში ნაციონალიზმი არ არისო. მამ, პარტია ცდება, როცა ამბობს – არისო? მვეგრელისტობაა, როცა პლენუმზე თუქა აფხაზეთის მვეგრელის რუსულად რატომ უნდა აღიასარაკოსო. ასევე ნაციონალიზმობაა, როცა ამბობს, მაღლად მთაკოესო რატომ უნდა ერეკვას, რადგან საქართველი მწერლის სახელი არც ერთ ქალას არ ქეჯიაო!“

საქართველოს კომპარტის ცენტრალური კომიტეტის კულტურისა და პროპაგანდის გამცე, კარლო ორაგველით.*

ასე რომ, ამ ვეველფორის გთავალისწინებით, გარიცხვა – წამორიგების პროცედურა გადაწყვეტილ საქმეს წარმოადგენდა. იგივე ულად ანდროსაც, თუმცა ეერსადროს წარმოადგენდა თუ დღევანდელ დღეს უსაბუთოდ დარჩებოდა, მუხედვადა იმისა, რომ შინ დაგვიანებით მასულს სიდგერიცა და მუხედველ მავადის გარშემო თითქმის გაქვადებული და ანდგენინ, ისე თითქოს მათ წან მიცევალებული ესევიან, არავა მავადზე მხოლოდ ოკოივედ სურათი ეყვარა. ანდრომ რამდენიმე ნაბიჯი გადაადგა, აქედან სურათის გარჩევა დიდ სირთულეს აღარ წარმოადგენდა.

- ანდრო სკოლასთან...
- ანდრო ეზოში...
- ანდრო კიბეზე...
- ანდრო მანვით ხელში...
- ანდრო ბანში შეშავალი...
- ანდრო ბინიდან გამომავალი...
- ანდრო მავემთან ერთად...
- ანდრო მანგილისთან ერთად...
- ისე ანდრო და ისე ანდრო...
- მირიანის ნაშუქეარსა წუნს ვერაეინ დახედება.

ანდრომ რამდენიმე ნაბიჯი გადაადგა და წან ნაინია. ეს წინსვლა ქალატონმა ნელმ უფრო შექარის გამოხატულებად ჩათვლია, ვიდრე ინტერესის, და ინსტრუქტორად მთელი სხუელით უქან გადაინია, ისე რომ კინაღამ სკამიდან გადმოვარდა. არავა, შარალია რომ გადმოვარდითლოყო, იქნებ განმეხება კიდევ ეს უხერხული მგომარეობა, რადგან საყოველთაოდ ცნობილი რამ გახლავთ: სიცილი ვეველან და უოველთეის საუკეთესო მწერალად ითვლე-

ბოფა. სკამიდან გადავიარდნოდ აღმასანზე სასაიცილო კო
რა უნდა იყოს ამქვეყნად.

- ახლავე ავიწინით ყველაფერს. - თქვა ანდრომ.
- შორს წასვლაც არ ისურვია და სამეზობლოში გააბა
სასიყვარულო ისტორიები. - სიღვრება სიძის სიტყვებს
უფრო არ ათხოვია და ეს სიტყვები უფრო ქალიშვილის გა-
საგონად ნარმოთქვია, რომელსაც ქმრის ახსნა-განმარტე-
ბის იმედი, როგორც ყველა მოსიყვარულე მუდღუნს, ჯერ
კიდევ ჰქონდა და ამ განმარტებს ხავსმოკლებულივით
ექვიებოდა.

- დედა! - მხოლოდ ესაა მოახერხა ანდროს ცოლმა და
ქმარს შაბერდა.

- ბავშვიც ყოლია, ამას როგორ ნარმოვიფხვნიდი, ანიტო-
მაც გვიდალანდებოდა, ამიტომაც არ მოვყვებოდა ექმნას.

- თავი გააქნა ნელიმ და შეიღოს დასანობად იმ სურათს
დაწვდა, რომელზეც ანდრო, მისამართის თუ მანერის მოსა-
ძიებლად, შეიღოს ბავშუს თავზე ხელს უსვამდა და მა-
შაშვილურად ელაპარაკებოდა. - შეხედ, კარვად მსებდი!

- კარგი, დედა, კარგი! - იყვინა ცოლმა, სურათი ხე-
დით მოიცილა და, როგორც ამ დროს ხდება, ყვაროლს
ქვითინიც მიაყოლა.

ანდროს, რა თქმა უნდა, ყველაფრის მოვლა შეეძლო.
ცოტა უცნაური მოსაყალი კი იყო, მანერის, ოქმების,
დაკითხვა - დაჭერებისა და ანდროს, თითქმის არალეკა-
ლური, რამდენიმე დღიანი ცხოვრების ამბები, მაგრამ
ცდამ მისე ღირდა, მართალია, სიღვრის ვერაფერს შე-
ასმინდა, მაგრამ იმედი ჰქონდა, რომ მუდღუნს გულის მო-
გებას მისე შეძლებდა.

იმედი კი ჰქონდა, მაგრამ ადარ დასცალდა.

ზარის ხმასა და ღია კარს პატრულის ორი თანამშრო-
ბელი შემოცდა, რომლებიც, როგორც ჩანს, ანდროს ექებ-
დებენ და ეს ამბავი არც დაუმალავთ.

- ანდრო ქრია თქვენ ბრძანდებით?
- მე ვარ.

- საბუთები.

ანდრომ ჯებში პირადობის მონიშნა მოითია და პატ-
რულს გადასცაოდა.

პატრულის თანამშრომელმა ჯერ სურათს დახედა,
შემდეგ ანდროს შეხედა და საბუთი, როგორც საწვლკვარი
წივით, საწვლკვლად გადაიწვინა ჯებში.

- ჩვენთან უნდა ნამობრძანდეთ, შეკითხვები გვაქვს.

- რა შეკითხვები?

- იქ გავარკვევთ ზველაფერს.

პატრულმა დამორჩილებული ანდრო ნინ გაიგვო და
მისი საბუთიც მან გაიყოლა.

ამ ამბის შემდეგ ანდრო თვალში აღვარავის მოხვედ-
რია, არადა, რომ დაცლიდა რამდენიმე ქოლა მანონს კი-
დედ აღობაჩენდა, რა თქმა უნდა, თავზე საწვლდაგულოდ
შემოვლებული ქალადით - ისეე და ისეე საბრალი ნორა
ნაყოფის მწრუნველი ხულით.

ერთი ასეთი ქოლა ინახებოდა აღახვერდოვების ბინა-
ში, რომლებსაც ნათესავის გარდაცვალების და ამ გარ-
დაცვალებისთან დაკავშირებული უზრუნველობის გამო,
მანერის გამოყენება დაიწყოდათ. მანონი გავლდა, ნა-
ღელს, როგორც სწვევია, იმა მოცდო, მაგრამ თვით ქა-
ლადღეს ვერაფერი დააკლო.

„კითხვა: კიდევ ერთხელ შეგახსენებთ, მასალები, რა-
ზეც გყრდნობა გამოიყენება, მოცემულია თქვენზე თანამ-
შრობელებისაგან. ისინი განახლებდნენ, როგორც ტროც-
კისტული ორგანიზაციის ერთ - ერთ წევრს.
პასუხი: მათი ჩვენება მორტიცი ცილისწამება.

კითხვა: თუ გულისხმობთ სიტყვაში „ასოი“? მე ხომ
თქვინი თანამშრობელები არ დამიხსენებდნენ?

პასუხი: ვინც არ უნდა დაახატულით არავითარ კავ-
შირში არ იუნდა სინამდვილისთან, არავითარი დამოკი-
დებულება ტროცკისტულ მუშაობასთან არ მქონია.

კითხვა: ნინასმარ განვიზიზიზიავთ თქვენნი მამოვლემე-
ლი მონიშნების კომპრომიტირება, ძალიან რისკიანი ნამი-
ჯია, ჩვენ გვაქვს თქვენი მუშაობების ჩვენებები.

პასუხი: თუ თქვენ ირწმუნებთ, რომ მე ვარ დამამაშვე,
ვიცხადებთ, რომ მედი ცვალებადია. დღეს თუ თქვენ გვა-
სამართლებთ, მეც შეიძლება ჩვენ გავასამართლოთ.

კითხვა: ასეთი განცხადება შეიძლება გააკეთოს
მხოლოდ ნამდვილმა ტროცკისტმა, თქვენთვის კი ცნო-
ბილი უნდა იყოს, თუ როგორ ექვეცეით ჩვენ ტროცკის-
ტებს.

პასუხი: აღნიშნული სიტყვები მე ნამომცდა გაფიცხე-
ბის მომენტში, ამიტომაც ვთხოვთ ოქმში არ შეიტანოთ.

კითხვა: ეს სრულად თქვენზე დამოკიდებულია. გა-
ნიზრბეტი თუ არა მისცეთ სწორი ჩვენება გამოთქმისა?

პასუხი: დიახ, გადავწყვიტე ვთქვა სრული სიმართლე
ჩემი კონტრევოლუციური საქმიანობის შესახებ, რად-
გან ცხრათვინი მომოდის შეზღვევ საგანმომიქმლო ორ-
განივებთან, დავრწმუნდა: ყველგვარი ნინადამდეგობა
უშედეგოა.

კითხვა: როდის დაიწვეთ ე / რ საქმიანობა?

პასუხი: ე / რ საქმიანობა დაიწვეე 1921 წლიდან. 1923
წლიდან განრბობდით აქტიურ იფოლოგიურ პრისიდას.
კონტრევოლუციონერ პროფესორ ავანუ ჯავახიშვილის
სამუღლებით გადაცემდით ჯამშურ მასალებს საქართვე-
ლის კონომიკური და მოლიტიკური მფრომარტობის შე-
სახებ ნოე უფრდანიას და რამიშვილს საფრანგეთში და ახ-
მეტელივს გერმანიაში.*

მეორე, ნახვერად შექმული მანერის ქოლა, ინახებოდა
მოკლადეც ნოდარ ღლიღვამიცილის ბრის წინ, საერთო -
სამეზობლო ხის ავიანზე, მისივე მავიდაზე, სხვადასხვა
ქილებთან ერთად. ღლიღვამიცილი სწორედ მანერის ქმის
დროს დააკავებს აღნიშნულ ავიანზე, წერღლმანი საშვერ-
ნიო დანამოვლის გამო, რომელიც ჩადენილი ჰქონდა დი-
დეზე - ჩველურების რაიონულ გამგეობაში მუშაობის
დროს, თვითონ მოქალაქე ღლიღვამიცილი ზედნიერ მოღ-
ვენებათა და ბედნიერ ხანად რომ მიიჩნედა.

მოქალაქე ღლიღვამიცილი მანონს ისე დასანფებიო,
რომ აღნიშნული ქალადღისთვის არც კი დაუხვედეს.

„ლოტრატრული საქართველო.

სიკვილილი მუშანათორ მტერი! ზიზი ბანდიტებს და
ქვერამივლებს!

ყველა საბჭოთა პატროტი აღფრთოვანებულთა, რომ
ჩვენი სახელოვანი მელმალენილის სტლის მუშაობაში მუ-
ჯითად მისდევენ საქართველოს საუკეთესო მოღმევეცე-

ბი, ამიტომ შევავის საქართველოს მთა და ველო, ამიტომ ადვილად ნაირნაირ მცურებრთა მღვანტავებდა, მაღუბად და ვენაგებდა ველ - მინდვრები და მთის ფერდობები, ამიტომ ავუვუნდნენ სტახანოურნი გატაცებით და ზეგბით ჩვენს სანარმოებში, ამიტომ არის, რომ ქართველ ხალხს არასოდეს უძღურია ასეთი ბედნიერი ველეთი და სრული მათი, როგორც დღეს.

ამხანაგებო, განა შეიძლება ძველი კულტურა შეუადართო ახალ, შებრძოლ მასების კულტურას? მთელი მისი კოფის პრესა აღნიშნავს საქართველოს ბოლშევიკების ხელმძღვანელის ლაგერნტი ბერის ღვანის ქართული სატხოთა მგლოუნების ნარმატებაში. მართლაც ხელგუნების ფრონტის ამ დიდი გამარჯვების ორგანიზატორი არის ამბ. ლ. ბერია. ვგელა მიღწევა მწერლობაში, მხატვრობაში, მუსიკაში და საერთოდ ხელოვნების ვგელა დაგეში, მისი მრწამელი მგელმწვანელობის და თაოსნიობის შედეგია.

მაგრამ არაან ისეთებიც, ვისაც ეს მიღწევები გულზე გაკალით ესობა.

მწერლობის სახანაოს სხდომათა დარმაში შეკრიბენ საბჭოთა მწერლები, რომ გამოუთქვით თაოსი აღმშოთება ქართველ მწერლებში აღმოჩენილ ტროცკისტების ვავრონარი მოღალატეობის და მშაკერული გამეფლობის ვამო. ჩვენ ვარ ვამოლომთ ამ არამსახეების მიერ ჩავუნთლ დანამსულეთათა ანალოგიები. ამერადან თეთი მათი სახელი ვადოიტყვა ავამაშითა ვვლაზე უსასაგლესი ბოროტების და დანამსულის აღსანიშნავ სიტყვად.

ნიჭი სამშობლოს მოღალატეები/
უსასტკიცია ვანაგინი მთი*

ეს იყო და ეს.

შესაძლებელია სხვაგანაც აღმოჩენილიყო ზოგიერთი რამ, თუნდაც უშიშროების ვოფელ საერთო სახეობიერებელში, საიდანაც ვახლდათ კიდეც საპარალი მემანგენ ნაყოფია, მაგრამ მხელად ნარმოსადგენია, რომ ირეგტორს, რომელმაც შეიძინა კიდეც აღნიშნული შენობა, რაიმე საბუთი შეენახა ან თუნდაც ენმწითლის ვადავიკა არაფა, ცდა მანაც შეიძლებოდა, თუკა ენმე, რა თქმა უნდა, დანეტრუსებელი პირი ირეგტორამდე მიადგედა და, იმავდროულად, მშედრო ურთიერთობის დამამყარებლად, ინგლისურად კარგად ეყოფინებოდა, რასმელოც ამ ბოლო დროს, ნორმალური ცხოვრების ნაბაჰეთი, სასატიპროშიც მკვიდრად იკიდებდა ფეხს.

- ანდრო მასს, ვაკვეთილი ვეკენება? - იკითხა ციხის ხედამხედველმა და საკნის კარს დატანებულს მოძიერო სარკმლიდან პატიმარ - მასნავლებელს ვაუღიმა.

- შემოდი, ენო. - შემომატავა ანდრომ მონადე და ნარიდან ნამოფეგა.

- ეგენი ჩვენ სულ ვგზიანა, შენ კიდეც ინგლისურში ამეკადინება. - ამოგინა ანდროს საკნის მეზობელმა ნოდარ ლლივდამოვლი.

- შენც ისნაველ, რა იცი, რაში ვამოვაფეგება. - დაუყავა ანდრომ.

- ნეტავ ისიც არ მესნაველა, რაც ვიცი. - ისევ აბუზღუნდა პატიმარი ლლივდამოვლი, რომელაც, როგორც

ვეგელას ახსოვს, სახველს ეკონომიკურა დანამსულისთვის იბდებო.

- ამ საუბარში საკანში ვანი შემოვიდა, თან რამგენიმე ნიკი და მოზრდილი ჩვეული შემოიტანა.

- იმეკადინე, ენო?

- მოლოლა მამე ვაბათენე, ანდრო მასს.

- მამინ სიტყვებით დავნწყით, როგორ ეკნება ინგლისურად სიტყვა ბრალი?

- ბრალი?

- მო, ვინმეს რომ რამე ბრალდება, ანდა ვინმეს ბრალი რომ არის, ეს უნდა ვახსოვდეს, ნინა ვაკვეთილზე ვავიართო.

ენო ჩაეჭირდა, რაედაც ვაკვეთილის ასეთ რთულ დასანწყის არ ელოდა.

სანამ ვანი ქართულიდან ინგლისურად გადათარგმნის, ანდროს ამბავიც ვაირკვეცა.

ანდროს ბრალი ვეგებოდა ორი ქილა მანწენის ქურდობაში, რომელსაც, უნდა ითქვას, თვითონ ანდრო არც უარყოფდა, ასევე სხვიბი ქონების განზრახ დაზიანებაში, რომელიც ვამოშიაბტეობა ჩამტრეული მინით. ანდრო არც ამის უარმობა და ვაუღნარეულად ნამოზება ვიდეც, თუქმა ამას ენატებოდა სხვა წერულმანი ნივთები, რომლის ნაღება

- მითესება ანდროს პირდაპირ არ უმტკიცებდებოდა, მაგრამ ვამოშიბას ექვის ვამოქმა მანაც მშედლო, მოთუშეტს, რომ ამ ნივთების ვაუწინარედა სავტეოდ ემთხვეოდა ანდროს სტუმრობას, რა თქმა უნდა, სხეუდანსეგ მასამართხე, ეს ნივთები იყო ერთი საბავშვო ეკლისიხედი, მანწენის ორი ახალი საბურთა, ერთი ფენის მრიცხედი, ათი მეტრი სატელეფონო ვაქელი, სამეზობლოს გეტქილი რამგენიმე სარდაფი წერილმანი დანაკლისით და ათიოდე სადარბაზოში დამავრებული ნათურა. მართალია, არც ერთი აფილას, როგორც იტყვიან, ანდროს ანაბეტქებში არ ამოვიდა, მაგრამ დაზარალბულები საკეთარი ნივთების აფირუნების თუ არა, მათი ღირებულების ანაზღაურებას მოითხოვდნენ. ანდრო თავის ისე იცავდა, როგორც მშედლო, მთელად მანწენს ქურდობას აღიარებდა და სხვა რამეზე თანხიობას არ აცხადებდა.

- მანიც რამე გჭირდებოდათ ეს მანწენის ქილები? - იკითხა ვამოშიბებელმა, როელსაც ანდროს მონაბობრობი, რომელიც მას სასაცილოდაც არ მყოფნიდა, კიდეც ერთხელ მოისმინა.

- ქილები კი არა, დოკუმენტები. - იწყინა ანდრომ.

- კი, ბატონო, დოკუმენტები იყოს.

- ვილცამ ზომ უნდა მიხვდეს ჩვენს ნარწულს.

- ჩვენი ნარწულს სახელმწიფო უღლის.

- რა ვტყობა მოვლილის, მე რომ არ მეპოენა, ის საბუთები საშუამოდ დოკარტეობა.

- თვეური საუბრიდან ისე ვამოვდა, რომ სახელმწიფოს არ ენდობოთ და იმასაც ფიქრობოთ, რომ ჩვენი სახელმწიფო ვაკეთობა მოქალაქეებისთვის არადერს აკეთებს. - ვამკავრება ვამოშიბებელი, რომელსაც ანდროსთან საუბარი ვგვარანად მომებრებოდა.

- მე ვეც არ მიქეცამა. - დავოთხა პატიმარმა. - მე მინდოდა ეს ნივთიერი ნიგნაფ ვამომეცა, მერე ინგლისურად მეთარგმნა, რათა მსოფლიოს ვაგეო, რა დღეში ვაკეთობ.

საბავშვო
პარლამენტი
ბ. ი. ლ. მ. თ. ე. ა.

26020

– ოჯახების წაიკვებება გქონიათ წაფიქრებული, არც-
ვლუბის შემოტანა, ამ გზით კი სახელმწიფოს შიგნი-
დან აფიქრებთ. – მოჭრა გამოიმძიებელმა. – ვინ გეხმა-
რებოდათ?

საქმე პოლიტიკურ ელფერს იძენდა
ანდროკ უხადებოდა, რომ ამ ყოველივეს საყოფაც-
ხოვრებო, მიტავის რომ ეძახიან, ის სჯობდა, მითუმე-
ტეს, გამოიმძიებელიცა და მისი ექვლიც ამას ურჩევდნენ.
მას ემატებოდა ისიც, რომ დაზარალებულებს ჩვენების
შეცვლას არ აძირებდნენ. არადა, ძალიანაც რომ სდომო-
დათ, მანაც ვერ შეცვლიდნენ, რადგან ამ შემთხვევაში
სასჯელი უკვე მათ დაეკისრებოდათ ისევ და ისევ კანონი-
სა და ისევ და ისევ ძველი ჩვენების გადათქმის გამო, თო-
რემ ამას კარგად ხედავდნენ, რომ ორი ქალა მანქანა
და რამდენიმე წყაროვანი ნივთის გამო ავტომობის ციხეში
გამტვრა არ ღირდა. ისევ უნდა ითქვას, რომ ზოგიერთები
არაზარტო ხედავდნენ, არამედ ნაწილებზე კიდევ საყუ-
თარ საქციელს ნამდვილო ქართული სწინაულით, დასუ-
რლებელი სმითა თუ ღრუობით, მადრამ ეს სწინაული სი-
წინაულადვე რჩებოდა და ანდროსთვის არაფერი იცვლე-
ბოდა. მოკლედ, გამოვლად რომ შტეია, სწორედ ის ერქვა
ანდროს მდგომარეობას.

თუმცა გამოსავლი მათც არსებობდა.
ამ გამოსავლს საპროცესო შეთანხმება, გენებზე გა-
რეგება ერქვა. ანდროს უნდა ეღიარებინა ცოტა ის, რაც
ჩაიდახა, და გაიკლებით მეტი ის, რაც არ ჩაუდგინა. ამას
დაემატებოდა ფინანსური სანქციები და გარკვეული
დროის შემდეგ ანდრო შესაძლოა საკუთარ ოჯახს დაბ-
რუნებოდა კიდევ. სწორედ ამის გამო ანდროს საქმეში
აღიარებითი ჩვენება გამოიწინა, რომლის სტილიცა და სუ-
ლისკვერებაც, როგორც სხვა ვეფლა ჩვენებების, დაცული
გახლავთ. აბა, სხვაგვარად როგორ იქნება, რაც უნდა
იყოს, დოკუმენტთან ვეატეს საქმე.

„ექსთვინი წინააღმდეგობის შემდეგ საგამომძიებ-
ლო ორგანოებთან, დაყრწმუნებას კოდექსური წინააღ-
მდეგობა უქმედებო, ამიტომაც გადაიწვევით ვოლპარა-
კო მშალოდ სიმართლუ.

დანაშაულებრივი საქმიანობა დაიწყო ამა წლის ოქ-
ტომბრის თვეში, როდესაც ტოტალიზატორში ნავეგე
გარკვეული თანხა, ასე განმეორდა რამდენჯერმე, ვიდრე
ელმა არ მილი სოლიდური ბახათი. რადგან ოჯახში

ამის თემა არ შემეტალო, გადაიწვევით ეს თანხა მომეპოვე-
ბინა დანაშაულებრივი გზით, ეგრედწოდებულ კურდო-
ბით. ვიყენებდი რა ჩვენი დამაინის, ნონა ნაყოფიას სი-
ხელს, ადვილად შევიდოდი ამ ოჯახებში, სადაც მას მანო-
ნი დამატებდა. ამის შემდეგ ოჯახის მასმინებლს ვესაუბ-
რებოდი განყენებულ თემებზე, ვადუნებდი მათ გურაფ-
ლებას, რის შემდეგაც ოჯახიდან გამომქონდა მცირე ზო-
მის ნივთები რამდენჯერმე დაებრუნებოდა ბელცარელი,
რის შემდეგაც დანაშაულებრივი გზით შევეალნი რამდენ-
იმე სარდაფში, სადაცაც ასევე ნამოივლდ იტეთი ნივთე-
ბი, რომლის ნამოივლაც ადვილად შეველდი. მთელი ჩემი
დანაშაულებრივი საქმიანობის პერიოდში ვაგრძელებდი
ტოტალიზატორში სიარულსა და თამაშს. მოპარულ ნივ-
თებს ვაბრუნებდი სხედასებო ბაზრობებზე, წიფლეულების
საბელებო და გვარები არ ვიცი, ზოგიერთს კი არ მახ-
სოვს, თუმცა მახსოვს მათი სამუშაო ადგილი. ერთიც ვა-
მისობას, ვათეთელისწინის ჩემი აღიარება, რადგან სრუ-
ლად ვინახებ ჩაფენილ დანაშაულს“.

ადვილი წარმოსადგინა, რომ ეს ჩვენებაც, ერთ მხე-
ნეირ დღეს ქართული მანვის ქილაზე აღმოჩნდეს, რომ-
ლის სიყვარულშიც, როგორც ცველას ახსოვს, ქართვე-
ლებს მეტოქეობას ვერავენ გაუნწევს.

მანამდე კი ივლიანებუბა ლომინი და მისთანები, ან-
დრომ ეანოს ინგლისური უნდა ასწავლოს, მეზობლის და-
უსრულეული ბუზული აიტანის და ადგომა – დანობის
დროს საკნის კედელზე ამოკრული ლექსი იკითხოს,
რომლის ნაშლაც რატომაც საგულდაგულოდ ჩატარე-
ბული რემონტის შემდეგაც ვერ მოხებრებებია საპატრი-
მოს ადმინისტრაციას.

სკუკა შელავს,
სკუკა მანუხებს,
მიწმირებს დიხანასა,
გადავბრუნდები პასტელზე,
დავიწყებ მეტრანასა.

„ბატლა ზარს“.

მართალს ამბობს ეს კაცი, ოცნებას კაცი არ მოუკ-
ლავს, მითუმეტეს, პატიმარი, რომელსაც ამ ოცნების მე-
ტი არც არაფერი დაჩქრინა.

ქრონიკა

გორაკი ლუწობის სახელობის ქართული ლიტერატურის სა-
ხელმწიფო მუზეუმი მიზანდასახულად ემზადება მწერალი და
სახოფი მოღვაწეთა საოპერლო თარიღებს. მართავს მათი
ცხოვრებისა და მოღვაწეობის ამასახელად გამოცემებს, ლიტერა-
ტურულ სექტებზე და სოცლის საღამოებს.

30 ადამიანს დადი ქართული მუზეუმის, ფოლკლორისტის,
მოტედაკის, სახოფი მოღვაწის, 1937 წლის რეპრესიების
მსხვერპლის ვახტანგ კოტეტიშვილის დახადებთან 115 წლისთა-
ვიანობა მიძღვნილი საღამო და მცირე გამოფენა გაიმართა.

მასობრივმა მართე კურტანობემ, კოტე შევიამ და გორაკი
ქრამეღმა სახოფიღებას შეახსენეს თვალსაჩინო მასულო-

ვილის ცხოვრების მეტად რთული და ტრაგიკული გზა. სექტეა-
ლის სხვაწარი ვახუშტი კოტეტიშვილის პოეტოფოლო რომსის
„ქუმი ნიუთსოფელი“ და მუზეუმის ფონდების დაცული ხელნა-
წერების მიხედვით მოამზადა მუზეუმის თანამშრომელმა ნინო
ვადაქტიროსმა. კომპოზიცია მუსიკალურად გაათრემა ანაბ
დლონტამ.

მცირე დარბაზში საგამოფენო-საგანმანათლებლო განყო-
ფლებისა და ფორმალურად მართან კლადის მიერ მოწყობილ
გამოფენაზე წარმოდგენილი იყო ვახტანგ კოტეტიშვილის
ცხოვრების ამასახელი ფოტოები და ავტოგრაფული ხელნაწე-
რები.

აქაზია

ვანო ჩხიკვაძე

სველია ბალახი და მინაც სველია,
ნანვიშვებ ბრჭყვიალებს ნისქვილის კრამიტია.
წელისპირა ყამირი.
ვაშირთან ლელია.
დღეს იქით მუხნარში საურმე გზა მიდის.

გზა მიდის.
ზეობის ნისლებში ბერდება
საყდარი. საყდართან ანთია კელია.
იქ ჩვენი მწუხარე, ლახაზი დედეები
ყველაზე ნაღვლიან სიმღერებს მღერიან.

სველია ბალახი და მინაც სველია.
ჩიტების ფლურტულში გამოდის ამინდი,
არაფინ არა ჩანს.
გასცდება ლელიანს
და მარტოკაცეთი გზა მიდის... გზა მიდის...

რამბრო

აღარ მოდისარ,
ყველაფერი ჯანღმა შებურა,
აღარ ვახსოვარ.
ამ თოვლს ჩემსკენ ვინ გამოაკვალავს.
შენმა ფუმოლმა აღრწილი წლები მომპარა
და მარტოობის სისახლეში ვცხოვრობ ბებრულად.

ცოე და ფეემორ
ზამთრის დღეებს ვათენ-ვალამებ,
ბნულ ტალანებში არწილებსლა ვესაუბრებო.
გამოურწნება ზოგჯერ მთვარეს თეთრი მუხლებში
და მანანდამა, მშიერ ძალუბს ალაღვლავებს.

მეც ავეცხდები –
დაიკვირტებს როცა იელა,
როცა ჩადგება გრივალეობს ფივილ-ხივილი,
თოვლი – ჩრდილებში ჩარწნივი ზამთრის ღიმილი,
მარისის ტყეში, აქა-იქა, როცა იღვლებს.

დღეს ასე ვარ და
ზევალ თავისი იცის მერვისისა,

აკაკუნებენ –
ვინ ვაულებს კარს ფოთოლცვენის?
ხელკათი მომდებს რბილ ნობებზე შენზე მოწყენა,
ვიდრე ქარზე ჩაყლაპავენ ნაბიჯების ხმას.

ვილაც მაჩქარებს.
მოგონებამ ფეხი ადგა.
გახსნეს ფანჯრები და ფანჯრებიც შეშარიშურდენ
გეძახი. გინმობ... მოანწყება თვალებს სიჩუმე.
თოვლი- დუმილი.
ასე თოვლა.
ხმა არსაიდან.

აღარ მოდისარ,
გაიფიჩა სული – ბედურა,
მინაც ვცოცხლობ და
ვეღარ ვიგებ ესე ვით არი –
ჩემს მარტოობის ლატაკ ქონში ვცხოვრობ მეფურად
შენი სურვილით, მონატრებით მხენ და მდიადარი.

ბოლდინო

დრო გასულა.
ცის ქუხილი ქუხილს შექვლია.
ფიქრის ეღვებს წეროს ჩრდილინა გააფუარა.
ბოლდინოში არყის ხეს რომ გადავებვიც,
იმ არყის ხეს, ნეტავ კიდევ, ახსოვს თუ არა.

ნეტავ კიდევ მოხსენებენ მწიანე თვალეები,
„მწუხრის ზარს“ რომ მიმღეროდა, ის ხმა რა იქნა.
ნუყო მართლა ბერდებიანი ამორამლებიც,
კეფება სიმებდაწვევითლი ბალალაიკა.

ჩაქრა ცეცხლი.
ივბიეთ ჩაქსენ ბაგენი,
აფიჯენენ ბედისწერის მოსახვევებო,
დრო გასულა, ხომ დაინგრა ის კართაგენიც,
მტვრიან გზაზე ხომ დაცვიფდენ გამძლე ცხენებო.

ვილას უსტვენს –
დამტვრული ყრია ხელნება,
სურთახსენა ნაუღათ სტეპის ქრიქინებს –
ზაზრის ლთოი, „იამშიკო“, როცა გეცნობს,
ვე მითრახი მოფი, ზურგზე გადამიჭირი.

ჯაერის ზრანნი ჩაენმინდოთ ემაგ არაყით,
დავაყოლოთ ცრემლი ოხრად ჩამონანურა.
გადრიალდეთ ვიდრე დარდი თაფბრუს დაგვახვევს,
ვიდრე შაერს შეაართოლებს მოლტის ტაკაცური.

დრო გასულა.
მოგონება გატვრია მეხიეთ,
ფიქრის ეღვებს წეროს ჩრდილინა გააფუარა.
ბოლდინოში არყის ხეს რომ გადავებვიც,
იმ არყის ხეს, ნეტავ კიდევ, ახსოვს თუ არა.

ქალი - დედა,
 ქალი - და,
 ქალი - სამშობლოსთვის ნაწებულნი...
 ქალი - მერულღე,
 ქალი - მსხვერპლი,
 ქალი - საფარული,
 ქალი - უნებლიე მოღალატე -
 თავის ქვეყნის მტრების
 შვილების გამზრდელი...
 ქალი...

სანთელი

ნეტაჲ ქარი რამ გადაარია,
 რამ დააფთო ასე ჭადრებო.
 ანათე, სული ჯერ არ დალიო,
 ჯერ ნუ ჩაანეი,
 ჯერ ნუ ჩატრები.

ფოთოლი ფოთოლს მისტირის ქარში,
 ცვილის ცრემლებით უბე ამცისო.
 სანთელი, სატრფოს თმასავით გაშლილ
 აღზე შინდა რომ მოცაღლერსო.

ქარი გოცელთვის მოდის უდროოდ,
 მუნ კი უშნოს, ბედის ამარას,
 უნდა როგორმე მოგამყუდროვო,
 ჩემი დაღლილი სული - ფარვანა.

მე თუ დაეწევი, სხვას გაუთენებს
 ნითლად ედღვარე ცეცხლის ასკილი,
 და შეაპრება ტურებს უთქმელი,
 ლოცვა-ვედრება, უკანასკნელი.

სიტყვება,
 ჩვენი საყვარულის მონმე სიტყვება,
 გადარეული დროის დინებაში,
 ქლორით მონამლულ თვე ზებვიით ჩამოატარა...

და ახლა, ნარღვნას გადარჩენილი,
 დამხალეხული, მწარე სიტყვების
 ბლანტი, უსახო, მზურვალე ლავა
 იღურება, მოდის და თავის გზაზე
 ანადგურებს და თოთქავს ცველაფერს...

გელღელაობენ გველხოკერები.
 მიკროფონები - სიტყვების გესლით.
 ნამლავენ, რყენიან, კლავენ, დევიან,
 ხელაქენ ინფარქტით დატბრილულ გულებს...

ხან მგონია რომ
 ამ სიტყვებით დანადმულ
 მე ვარ თვითმკვლელი,
 საკუთარ სიცოცხლეში შეპარული
 და ნუთი-ნუთზე ავფუთქვება...

ეპი,
 სიტყვები,
 ჩვენი საყვარულის მონმე სიტყვები...
 სიტყვები...

მსუბუქმა ნისლმა გადაფარა
 ციხეზე გაშლილ დროშის კენწეროს.
 გიყვრებ ფიქრით -
 ეპი, მე თუ არა,
 ვინ მოხბუდაც შენსეცნ ბებერო.

მე ამ კედლებითან მოვკვიდი ათასჯერ,
 დაგფერე ნითლად ხავსის ბიბინო.
 ჩემი ფასკუნჯო, ფრთები დაგატრეს,
 ახლა როგორღა უნდა თერინო.

ცხენთა ჭახინჩე,
 მოყმის ძახილზე,
 არ აგეშლება ხაი, ქვეთკირო.
 ნუთუ იმატომ გამოშაღვიძე,
 რომ ჩემი თავი გამოიტირო.

მაღლა ჯერვიანი დროშა ფრიალებს,
 ძირს ჩაჩხილი ვარ მეცხიხენე.
 ხომ შემოგნორე ხორცი, ტიალო,
 ნატკენი სული მაინც მიცხინე.

ართობს კათოლიკურ ევროპას,
 პირქუმ, ამპარტავან პორტალებს,
 შენი სასიკვდილო ხელობა -
 უდარდელი საღატო-მორტალე.

აქ კი გამოქარულ ტყისპირის
 ზემოთ დაჯვანულლი ჯაგრობს ცა.
 ზამთრის ბრონეულს ქვითინი
 აერთობს მავლიანში სალოცავს.

გმწყემსავს დაბნეული ჯილაგო
 უცხო, უნარსული ფანტომი.
 კივის ზეციური გვირბა,
 შენი სასიკვდილო ნახტომი.

ახლაც ნარსულიდან მაქვხებ,
 ვით ვიქვა, მონვენილი ნუ ხარო -

პოეზია

რკინის ქალამანი ამ გზებზე,
რისთვის გიცვეთია, სულხანო.

ეს რა ქანაშობი უბერავს,
დღესაც უკომპასოვ მიცურავე,
ათვის ლეთისმობულის უბრემი
ჩუმად ატირებულ ბიჭუნას.

სურამბულას გაღმა თუ
სურამბულას გამოღმა,
მაგმა ძაღლმა ყმულით
შუღაღზე გამოხრა.

გამქვლია. წველები
დაიბრტყა ხეზიღმა.
ნელა გვიახლოვდება
შემოვლოვის ფეხის ხმა...

ღამით წვეთი ანეალებს
სირუბები ორკანს.
თუ აქამდე დროს ეკლავდი,
ენწვარ, ახლა დრო მკლავს.

მორჩა:
– ესეც მონბლანი,
გაუმარჯოს მონბლანს!
მზოდოდ ის შეიფარებს
სულს დარჩენილს ობლად.

ჰოდა, ერთსაც დავფეც და
დავიძახებ – ჰოპლა.
თუ აქამდე დროს ეკლავდი,
ენწვარ, ახლა დრო მკლავს.

„მენატრები“

ცარიელი და უფემრა,
როგორც ქუჩაში ნავიდი სუნდვირი –
პურის ნაჭრებიდან
მთვე ტომატ-პასატა
ნითღ უნას რომ გამოეყოფს...

სურიალის გმირი კი,
მსუფე მოყრიჭებით,
ვოველ ნუთს ამეორებს:
– მენატრები! –

თითქოს ცვენტებად დახუფრავებულ
გრანძობებს ქუშას კისერში მყვრის...

უცხო ვევილო, ბევრი იქროლე,
ბოლოს დაღლილმა ფსევმაც იხარა,
აქეთ რა ქარმა გადმოვისროლა,
ამ სატანჯველში რამ მოგიყვანა.

საგაზაფხულო მინჯერის მშვენებაც,
დაცვიარული და ნაღლით მოსილო,
ხორციელი ხარ თუ მოჩვენება,
ხმა ამოილე, მე დალოცვილო.

რად გაიმეტე თავი,
უნა ხარ,
თამაშობილილო ნატერის ციხედან –
აქ სიღამაზეს ეინ დანიხავს,
ანდა შენს გულში ეინ ჩახედავს.

ჩემს სადარდებელს ვერც შენ უნამღებ,
რატომ მოხვედი, რატომ ოქქარე,
სადაც სიბუღვილს გვირგვინს უნდავენ,
ცრემლიან თვალებს ეინ შეგიმშობალებს.

აპსუსი შაქითხაპაზი

ჩემი საყვარელი ავტორია – გაზაფხული,
ჩემი საყვარელი ნიგნი –
ფანჯრის ვდაში ჩასმული ცა.

ყოველ დღილით
შვის სხივით ჩინიმნული „გვერდიდან“
აფრინდებან სიხარულით დანიოკებული
ნაზამირალი ჩიტები –
ასობტერები, სანოტე ნიშნები,
ენანკრილა ხმოვრები და ყრუ თანხმოვნები...

კენწეროზე კი ღინჯად ირწევა,
მეცხრაშეტე საუკუნიდან გადმოხვენილი
ბრძენი მთავრული –
ბებერი ვევიო...

ვიღაცაზე ნაკლები ვარ,
ვიღაცაზე მეტი მე ვარ,
ცოტა-ცოტა მინარია,
უფრო ხშირად მეტირება.

ყველა კუთხე დაიკავს
ქაფებმა და მაცოდებმა.

აღარც ვწუხვარ,
აღარც ვფარდობ,
მეტი რა ვქნა...
მეცინება!..

ჰეპლი ზილში

კიდევ თუ ანეიმთ მურბურში ქოლგებს,
ისევ აცვივა ცრემლი ქვაფენილს?
ეს ერთი კაფრა –
გოგონა მორბის,
თვალსვეჯიანი, სხვა არაფერი

არ ნახსენდება გადაულეებელ,
საგაზაფხულო ნეიმის თქემიდან –
მორბის გოგონა,
კარს გაულებენ,
დაამწიფებენ თუ შეეზინჯა.

მსუბუქი ოზვრა, ასე ნაცნობი,
ზედ დაფენება ბავეს უნაზესს,
იბრჭყვიალებენ ცრემლის მარცვლები
თვალის უბეში და სასაოჯახოზე.

გარეთ კი ისევ იმღერებს ნეიმა,
სახურავებზე ქარი იტროლებს,
და სიყვარულის დანყვეტილ სიმებს
მწუხარე ჩელი გამოიგლოცებს.

დარბაზიც ერთხმად აქეთონდება,
როცა ჭაგვზაფრავს პანჯი გრძნეული.
ათროლებიან შენი თითებიც
ჩემს ცოცხლებში გამომწყვეტულა...

დღეს კა...
გაცურებ მამივალ ქოლგებს,
სიყვარულს კიდევ რომ გაუადრდენ,
როგორღა ეფრძნობ – მე უკვე მოკედი –
იმ გადავლელი ნეიმის ორუარტილს

ქალაქი

ჯვრალ მონიავას

არ მიიღო ჩემი არმილანი,
ფეელაფერი ისევ ისკა.
ეს ქალაქი ჩემი აღარ არის,
ნეტავ, ვისია?

დამფარფატებს ნისლოს მტრედი ხიდებს,
მტკიარს – ქალაქის ჩახხილი საკინძეს,
თავი დარდის სასთუმალზე მიადვს
და ამაოდ მხმობ, მალეიძებს.

მთანმინდისკენ მონატრების სევდა
შეათროლოებს მარტის მიმოზებს,
შენს სიხმრებში გაზაფხული ფეთქებს,
ჩემს სიხმრებში – ჯანლი მიმოვდა.

ქველ უზოში აჭრილდა კენტად
ჩატეხილი კიბის აბზაცი –
საუკუნეს ესეც გაიკეტებს
და სცენიდან გაეა ბარბაციო...

ვიცი, ბოლოს სევდა დამაღამებს,
ვიცი, მაჯას გადამიხსნიან...
ეს ქალაქი ჩემი აღარ არის,
ნეტავ ვისია?

შოპის ივანი

მეუფე ისიას

იები, იები მეუფეო,
იები თვალებში ღალანებენ.
გალობ და სიმშვიდე ეუფლება
ხატიდან გადმოსულ მახარებელს.

საფარდელს ლოცვებით მოუოხებ,
ტკივილებს კეროვით გვიწანილებ,
ვიდრე უხინათლო მოხუცივით
ქვეყნის უბედობას მივაცილებთ.

ვიდრე გაზაფხული მოაბლავლებს,
ხელებაპურობილო ვდრეებითა,
იები ჭაძარში, შობა ღამეს,
ცოვა უცოდველი ბგერებოვან.

მთვარეა დამცხრალი ფოცხვერივით,
მატყუნებს გაფირხულ ნატვრის ხიდან –
შემირდე, ზეცისკენ, მონყენილი
სული ასაფრენად აიზოდა...

ნისლებში კანდელი აქანავდა –
ფხედავ, იის შუქით ნაამბორალ,
ქარში მოფარფატე ქალარას და
თოვლში, ძახლივით – ანფორას...

იები, იები მეუფეო,
იები თვალებში ღალანებენ.
გალობ და სიმშვიდე ეუფლება
ხატიდან გადმოსულ მახარებელს.

როგორც გაბრწყინებულ საკურთხეველს –
ლოცვით, ქურბუხიდან გონიომდე,
ისე შემოუვლი საქართველოს,
თითქოს ბუნვის ხედზე მოდიოდე.

შოთა ბოსტანაშვილი

პაპირზე ლაპარაკი
(პროლოგი)

იმიტომ რომ

ახალი ცაქ, ახალი ცაქ
ახალისა, ახალისა –
– არის ამბავი?, არის ამბავი! –
– ქარის ამბავი, ქარის ამბავი:

Qarledemiskenuberavsi

...და იყო, როცა გაატყვა ადამი ედემით,
გარნა ედემი ადამის გარემე...
კაი გარემე, კაი გარემე, კაი გარემე...
კინ ითარემეზბ? კინ ითარემეზბ? კინ ითარემეზბ
ნტა?
უხვე ბალი დაიკტა...

ქარისამბავიამაშინდაინყო და უფრო ადრე ის მე არ მახსოვს
დაინყოშამინქარისამბავი როდესაც ედემის აღმოსავლეთით
მაშინდაინყოამბავიქარის ქრებამებზე და ცეცხლოვანი
ამბავიქარისდაინყოშამინ მხრუნავი მახვილი დაუღვრა
მაშინდაინყოქარისამბავი სიღოცხლის ხესთან მისასვლელი გზის
დაინყოშამინამბავიქარის დასაცავად (და საცავად)

მაშინ მოიხრა ქარმა –
– ენაშში იმუშეშთველ...
ბალი უნდა გემოშა,
ბალი უნდა გეგეცეპა,
უნდა გეკო სახელო,
შიმველ ყყავ – არ გეცეცა;
სახე(ლ)ებნა ჩაიკვი
და სახ(ე)ლს მოუარე,
რაკი არ იუარე
ქარცაქიკის თავაზი,
ბალი გეკონდა ღამაზი...
შორით მეშოუარე!...

მაშინ ჩავიკვი ენა,
ან/და ჩამიკვი ენამ
თავის ქუტუტანებზე,
ვეიკაზეთი ფენა-ფენად,
ეფელეზად და სურათებად,
ისე, როგორც გამოიდგანა
ბეურეც ვიპრომე – N°100-თან,
რამდენა და, – უშქარო.

მაშინ დაინყო ქარქარიანი ლაპარაკი,
ქარი შოთანი ლაპარაკი და
ქარიშოთანი ლაპარაკი:
ქარშოთანი,
ქარითო, ბორშაკი და მსებანი.
ქარავმა მერე იყო და
ქარალმაც მერე ვიარე;
ქარტყუღავაცა კი უფრო მერე;
ქარართული ლაპარაკიც მაშინ დაინყო...
ნართაული, ნართივი და ნართული:
ან აქ არი – ანაქარი
მან აქ არი – მანაქარი
გან აქ არი – განაქარი
.....
.....

ქარის დრო დაეცა, – ქარების...
ქარის ფაზი – ქარავამი,
ქარის ხანა – ქარახანა,
ქარაენიცი იქიდან მოდის,
ქარმეცხელიც,
ქარ-მეცხელიც
და ქარ-ავან-მეცხელიც;
ქარგეცეც მაშინ შემოიღეს –
ქარსარიფიც, ქარსაფარიც,
ქარდაშეცავიც, ქარსაცავიც –
– მეურო ქარი რი დაგროვდა,
ქარმანდიც, ქარყლაპაც,
ქაროღანტიის მანტიაც.

ქარი ტიალობს და ზეტიალობს,
ქარ-ზე ტია-ტიალობს,
ქარადაღე – ქარუნანო...
ქარარაღე ქარებო...

(ქორი):
პირველებო, მანებო და...
ტამი, ტამი, ტამი ამა,
ამა ქარი კინ მეტა?
ამა ქარს ვინ ვაარემეზბ?
ამა ქარს ვინ ვაარემეზბ?
ამა ქარს ვინ დაიქარებ?
ქარს ვინც ვაკეიდება,
იმას დღეი დაედება!

ქარტყავ ხო ამაზე დაინერა და ქარიაც
ანაქარი, მანაქარი, განაქარი;
დონ იქ არი – კაბადონზე,
კაბადონზე არი დონ მზე,
დონი მზეა, ენვე მზეა! – ედემზეა.

(ქორი):
მენვე – მზეა დონი, (ამა!)
ღრუბვლია დონის კაბა,
დონის კაბა „დონი“ –
მოდა მალა-მალა;
მოაქეთ დონის კაბები,
მოდის ქარა ალალი.

სიმონ ლესი

სიტყვები

ციკლიდან

„ანტიპოდთა ნარილიანი“

ამასწინათ გაზეთებში გამოქვეყნდა შედეგები ანგლისკური პუბლიკის გამოკითხვისა, რომელსაც უნდა განესაზღვრა ინგლისური ენის „შეიდი უღამაზესი სიტყვა“. სიამი, როგორც მოსალოდნელი იყო, სადალდუნულო-სადალდო ადგილი ეკავა სიტყვებს: დედობა, მშობადობა, თავისუფლება, განახლებული, მომავალი, და თვალის ერთი გაჯავლებითაც დარწმუნდებოდა, რომ ამ საკმაოდ გულუბრუნელო ნაშრომებს თავდაპირველად არ ენერა, ყურადსაღები კამბოდარყო იმ მარტივი მიზეზის გამო, რომ იგი სიტყვათა ღირებულებას ილუზორულ ხედვას ემარტობდა. სიტყვებს ხომ თავისთავადი, ცალკე ადებულ ღირებულება არ გააჩნიათ. მათზე იგივე შეიძლება ითქვას, რაც ფერებზე უთქვამს დელაკრუას: „მოწყვეტი ტალახი და მისგან ქალის ჩაზნაბა სხეულს შექცვნი, ოღონდ ამ სხეულის შესაშობი ფერების არჩევანი უნდა დაამუშაო“.

სიტყვები ზუნებით ნეიტრალურნი და მიუკერძოებელნი არიან. ისინი კონტექსტთან იძენენ ემოციური დატვართის შიშვნელობასა და ინტენსივობას, რასაშიმ და სექსიზმი (ფემინიზმის კარკატირული ფორმა) სულისკეთი და უმოწყოლოდ უნდა ევბრძოლით, მაგრამ ბრძოლა რასისტული თუ სექსისტული „მეტყველების“ ნინიალმდეგ ზნორად მიზანს სცდება. ასე მოხდა ერთ ანგურ ღეროთს, თავის ავტორს მხოლოდ საუკეთესო განზრახვით რომ აუკრძალა, მოეხსენებინა „მარცხის ზანი“, ან კიდევ იმ ფრანგულ გაზეთებს, რომლებიც არასაკლებ ღირსეულნი და სათნოთი, ფორმით, ქალთა უფლებების საქმეს ეუმჯობესებთ, და ასეთ სიმახინჯეებს ბეჭდავენ თავიანთი ფურცლებზე, როგორებიცაა „ავტორესა“ თუ „ანგურესა“... სიტყვები უფამაშალონი არიან, ბინორებსა ლექსაორებში კი არა, ჩვენს თავშია და სწორედ მათი რეფორმირებაა საჭირო.

არის სათქმელი, რომლის მიმოხედავითა და ექვეტურობა მომდინარეობს არა მისი შემადგენელი სიტყვებისაგან, არამედ იმ გარემოებათაგან, რამითაც იგი ნარმოიხვთა. სტენდარლი ისტორიის მიურატს, რომელიც მტერთან შერკინების წინ თავის კავალერისტებს ხალისსა და სიმამაცეს ასეთი შეძახილით უღვივებდა: „ჩემი გავა მრგვალია, მრგვალი, როგორც ღაშლი!“ ბრძოლის ტარცებში ეს იდოტური სიტყვები უხეინათ ხდებოდა და მურატის შემოქმედები თავაანბირებით მიჰყვებოდნენ თავიანთ სარდალს. ოსმელის პირველი დიდი თეატრალური ნარმატების ერთი შემადგენელი ნაწილი ისიც იყო, რომ დრამატურგმა ერთგვარი ორიგინალური და-

გემოვნებით გამოიყენა დიქტომია, რაც შეიძლება არსებობდეს სიტყვათა აზრსა და, მეორე მხრივ, იმ აზრს შორის, რასაც ჩატეგონებს მოსაუბრის განზრახულება თუ ინტონაცია. მსგავსი ფენომენი უფრო ადრე აღუნიშნავს ანატოლ ფრანსს „ტუნი მენგობრის წიგნი“. მთხრობელი გვიამბობს, როგორა აღტაცებით შესტრფოდა ფრანკისას მომხიბლავ პიანისტ ქალს, რომელიც ხშირად მართავდა კონცერტებს მისი მშობლების საღვინში. ერთხელ შორივი მუნიციპლების დასაპარულს ქალბატონი ახალგაზრდა თავჯანისმცემლისაკენ მოტრიალებულია და მოულოდნელად უკითხავს, მოგწონთა თუ არა, რაც მოისმინეთ. „ო, დიხ, მესიე“ ნაიბუტბუტა მოტარებულ ემოციისაგან დაბნეულმა ყმანელიმა? ამ მარცხმა იმდენად დათრგუნა, რომ თავს აუკრძალა, ოდესმე მშვენიერი მუსიკოსის საიბოლავს გამოჩენილიყო. ორმოცი წლის მერე შემახვევით ნახა იგი ერთ მიღებზე მალდა საზოგადოებაში. ქალი ზვესს ელამარაკა თავის ხანგრძლივ და ბმწყინვად კარერაზე, გაეინდო, რომ ადრე თუ გვიან ამ აღუღდისმეტებიც ყველში ამოსდის შემოქმედსა, და გაიხსენა დემიტრანტობისას მიღებული დაუყინვარი შთაბეჭდილება – ის, თუ როგორ ააღდევდა თავჯანისცემის გამოსტატენ დაბნეული ყმანელისაგან, რომელმაც „ბატონოთი“ მიმარაღა.

მაგრამ გარემოება, რომელიც ყველაზე დასამახსოვრებელ წინას სტენს სიტყვებს, სიკვდილის გარდევალაა. „გდომი სიმღერა“ მხოლოდ დასავლური ტრიაბა როდია, კონფუციის საუბრებში უკვე არის ნათქვამი: „როცა ჩიტო კვდება, მისი სიმღერა გულის მომწველია, როცა ადამიანი კვდება, მისი სიტყვები გულწრფელია.“ თითქმის ამას ეხმანება შექსპირი: „The tongues of dying men/ Enforce attention like deep harmony“. სხვათა შორის, ანგლო-სავსურ სამარხალში სიკვდილის პირის მყოფი ადამიანის განიცხადი განსაკუთრებული ძალას მტკიცებულება ითვლება, ვინაიდან „მომაკვდავი სტილით თქმის არ განზრახავს“.

ამიტომ, რომ განსაკუთრებული მონინებით ინერჯ და ინახებენ გამოჩენილ ადამიანთა უკანასკნელ სიტყვებს. გოეთეს ცნობილი „მეტყე სინათლე“ (თუ ვიფიქრებთ, რომ მას მართლა ნარმოთქვა იგი, ან არ ნარმოთქვამს სხვა აზრით, ანუ დარბაქების გახსნის არ ითხოვდა) სიმრძინიასკენ მისტიკური ლტოლვას მიგვიანიშნებს, რომლის გვერდითაც სასიკვდილო სარეცელებ მყოფი თოპას მანის „თან არის ჩემი სათაღლე?“ საცემად პროზოული, მაგრამ საინფორმაციო ნამეტყვიდრეგია. ხალისსანმა და კოლორიტულმა ბრენემ ბეკენმა, სულს რომ აბარებდა უფლად, მოახერხა და ეტუმრა მონახონს, რომელიც მუბლიდან ოფლის სწმენდდა: „გმაღლომ, დაო ჩემო, დაე ყველა შერი ვაჟიმული ვესკოხმა გახდეს!“

განსაკუთრებით ამოღებულელი შექცენება გრაფინია და ვერსელის გარდაცვალება, რომლის მოწვევს განგეროსო გახლავდა. იგი გვიამბობს, რომ ხანდაზმულმა მანდილოსანმა „მას კათოლიკური რწმუნის ნდობა დაუბრუნა სულის უმფოთველობისა და თავმეტყველები სიმბიოლის წყალობით“. სწორედ ასეთი გრძობებით აღსავსე ურთიერთობა იგი ყველასთან, ვინც სიცოცხლის ბოლო

ორ დღეს ეტეტორა მოსახლეობდა. „რამდენიმე საათოა რომ დარჩა და აგონიაში ჩავარდა, თითქოს ლაპარაკის უნარიც დაკარგა, მაგრამ მოხდა ისე, რომ სულთმობრძევა გაზებდა ვერ შეიკავა, შიშმა კი მოუტრიალდა იქ მყოფთა და თქვა: „კარგია, ვალი, რომელიც აკუებს, მკვდარს არ არის“. მისი უცანსელო სიტყვებიც ეს იყო“ - მოგვიხიბრობს რუსი.

ყველაზე გულისდაწყვეტი გამოსათხოვარი სიტყვები კი პანჩო უღიასია. იგი მოუშხადებელი შეხვდა დასჯას და შეშინრე ეურნალისტებს შეევედრა: „ნუ იზაბთ ისე, რომ ყველაფერი ასე უღიამამოდ დამთავრდეს. ამტკიცეთ, რომ რაღაცა თქვაო!“ მაგრამ ეურნალისტები რაიმეს გამოცინების ნაცვლად, რაც ჩვეულებრივ ამბავია მათი პროფესიისათვის, იმას დასჯერდნენ, რომ შთავიგების ეს დღეატი სრული სიმშველი ნარმოადგინეს. ენ-დენი ეურნალისტების!

ფრანგულიდან თარგმნა
ნილო სიმპარკიძე

შინიშნები

1. ფრანგულ ენაში პროფესიის აღწომეული სიტყვების უმრავლესი წარმოადგენს მამრობითი სქესისაა. დიდი ხანია, რაც წარმოიქმნა მათი „დეფეროეზიზაცია“ საქონლი, მაგრამ არანაგვაბა ენობრივ რეჟიმებს დიდა სიგრიზილითა და კონსერვატივლად ეფერებენ განსაკუთრებით ამ, თუ შეიძლება ითქვას, „დეფერეულ თანსწრობას“ ხედა წილად აზრობა მწვაე ჭიდილი ზოგადი თუ ცალკეულ კონკრეტულ სახელთან დეკევირებო. შეხვედრებასა და ფორმათა ეს სხვადასხვაობა მწერლობაშიც აისახება, ლინგვისტურ ნაშრომებსა და სახელმძღვანელოებშიც, და არცთუ „თავიზნეულად“ თუი ფრანგებისა და მთავფრო მათი ენის უცხოელ მკვლევართათვის.

2. ძალაუბრებად გაგახსენდება ფრანსუა ტრუფის ფილმი „ნაზი კანი“, სადაც ტრუფის აჩარეოი ფილმის პერსონაჟი ანტუან დენელი ახედა „მესიოი“ შიმშილსა მისზე უფროს ქალბატონს, შეფის მუდლას, რომლის შიმშილ აჩარეკაროიანა დამოკიდებულება აქვს და ამ ეპიზოდისაგან შოკირელი ძლიერი მოთქველია.

3. ასევე შატარა სტატისოსოვის მუერია აღბათ მთარგმნელის რწმინისცენიები, მაგრამ აქ შეუძლებელია ლეკო თთააშელი არ გამხსენებოდა ითარ ჩხვილის „პორიადან“. ვერც ის ნადაე იგი, როგორც ეცენებუბოდა...

დალილა ზედიანიძე

სულის სარგოდ

ტომას ელიოტის
საქავი

ჩვენს ლიტერატურულ ცხოვრებაში სასიამოვნო სახელეა ტომას სტერნზ ელიოტის ენებების ახალი წიგნი, რომელიც თარგმნის ქართული მკითხველისათვის კარგად ცნობილმა მოლენანებმა პაატა და როსტომ ჩხვიძებმა. ეს დღიადა საშუერი საქმე იყო, რადგან ქართული მკითხველი ნაკლებად არის გაეცნობილი ელიოტის ენებზე, თუმცა მისი პოეტიის თარგმანები - ზეიად გამახარდაის, ზეიად რატინის, ვეა ჯობაძის მიერ შესრულებული - საკმაო პოპულარობით სარგებუბობს ჩვენში.

ელიოტი უდიდესი პოეტი და მოაზროვნეა და მისი ყოველი ნაწარმოების თარგმნის სასიკეთოდ წაადგება ჩვენს ლიტერატურულ ცხოვრებას.

ეს წიგნი „ათი ენე“ შედგება სხვადასხვა დროს შექმნილი კრიტიკულ-ესთეტიკური თხზულებებისაგან. მათ შორის არის: „ლანსელოტ ენდრიუსი“, „ჯონ ბროშპოლი“, „ტომას მილდტონი“, „შენიშვნა რაზარდ ქრეშოუზე“, „ნიკოლო მაკიაველი“, „ფრენსის პერბერტ ბრედლი“, „ბოდლერი ჩვენს დროში“, „იკრივებ ბებიის პუშინიზში“, „მეტაფიზიკოსი პოეტები“ და „ეივარ მოდანს პოლ ეალერნიმე“. თარგმანი შესრულებულია დაბეჭდილი ვარუდით ენით, შენარჩუნებულია ელიოტის სტილი და ხელწერა, ახლავს ტომას ელიოტის ბიოგრაფიული ქარგა, დანერ-

ლი როლიანდ ბუშის „ეს. ელიოტის ცხოვრება და კარიერის“ მიზნდებით. სასურველი იქნებოდა, ამ თარგმანს უფრო მდიდარი კომენტარებიც შექონოდა, მაგრამ ეს მომავლის საქმეა და თარგმანი ამის გამო არ დაწინებია. უდავოდ დიდი საქმეა გაკეთებული და პაატა და როსტომ ჩხვიძები ამჯერადაც მკითხველის მიდლობას იმსახურებენ.

ელიოტის ენები შეტად მრავალფეროვანია და მათი აეტორის დახვეწილ ლიტერატურულ გემოვნებაზე, პროფესიონალიზმზე, ინტელექტუალურობაზე, განსწავლულობაზე შეტყველება. ყოველ ესეიში არის თავმოყრილი საინტერესო მასალა, მათში საუკეთესოს ამორჩევა ქარს, მაგრამ ჩვენს ყურადღება მარც უფრო მიიქცია ორმა ესეიმ. ეს არის „შენიშვნა რაზარდ ქრეშოუზე“ და „ეივარ მოდანს პოლ ეალერნიმე“. რასაკვირველია, ქართული მკითხველისათვის საინტერესოა ელიოტის აზრი ჩვენზე ცნობილი ნიკოლო მაკიაველას თუ ზოდლერის შესახებ, მაგრამ ამჯერად ზემოხსენებულ ორ ნერილზე შეტერადებით, მითუბტეს, რომ ეივარ მოლ ენობლია ზღვნიშ როგორც პოეტად და როგორც პროზაიკოსად, იგივე, როგორც პოლ ეალერი. რაც შეეხება რაზარდ ქრეშოუს, ეს ჩვენთვის მედარებით ნაკლებად ცნობილი სახელია და მით უფრო საყურადღებოა. ორივე ესეი მომზობს ელიოტის ფართო თვალსაზიერს და შეხედულებათა თავისებურებას.

„შენიშვნა რაზარდ ქრეშოუზე“ (ქრეშოუ მეტეიამეტე საუკუნის ცნობილი ინგლისელი პოეტი იყო) ეხება პროფესორ მარტინის მიერ გამოქვეული და კომენტარებულ რაზარდ ქრეშოუს ლექსების წიგნს, რომელსაც ახლავს მარტინისავე წინასიტყვაობა. ელიოტი აქებს მარტინის ღვაწლს, მაგრამ მიუხედავად მოწონებისა, გამოთქვამს კრიტიკულ შენიშვნებსაც მის მიმართ, განსაკუთრებით მიზან, როდესაც იგი ქრეშოუს ადარებს ინგლისელ პოეტებს კატსა და შელის:

„ქრემოშო ოცდაჩვიდმეტ წლამდე იცოცხლა, – ნერს ელიოტი, – ასე რომ, მას კიტსისა და შელზე ბევრად მეტი წლები უკონდა განვითარებისათვის. ადამიანს შეუძლია საკმაოდ ბევრს მაღლივს ოცდაშვიდიდან ოცდაჩვიდმეტ წლამდე, ამიტომ მისტერ მარტინი უსამართლოდ ექვევია კიტსსა და შელს. ვარადა ამისა, ქრემოშის ლექსი, როგორც მოსალოდნელი იყო, ბედრად უფრო მომნიშვნელოა, ვიდრე მსვენებულ პოეტთა... მნამ, რომ ქრემოშ ბევრად უფრო დიდი პოეტია, ვიდრე საერთოდ მოიხივებდნენ; კიტსი და შელი, მთელი თავიანთი მიღწევებით, არც ისე დიდი პოეტები არიან, როგორც მიაჩნევენ... ჩვენ მხოლოდ იმის თქმა შეგვიძლია, რომ კიტსი და შელი შესაძლოა უფრო დიდი პოეტები გამხდარიყვნენ, უფრო მასშტაბური, ვიდრე ქრემოშ; მხოლოდ იმით რომ შევადგასოთ, რაც მოასწრეს, ქრემოშ დასრულებული ისტაბია, კიტსი და შელი კი შეკრებილი იყვნენ, რომელთაც უზარმაზარი შესაძლებლობა უკონდათ“.

შემდეგ ელიოტი მიმართავს ინტერტექსტუალურ შედარებას შელსა და ქრემოშს ლექსებს შორის, აღნიშნავს როგორც მსგავსებას, ისე განსხვავებას და არ ეთანხმება მარტინს, რომელსაც ქრემოშ კიტსისა და შელს „ანიმორბედად“ მიაჩნია, განსაკუთრებით კიტსის შემთხვევაში.

ესეის დასასრულს ელიოტი ამბობს: „და მაინც, ქრემოშ სრულიად განცალკევებით დგას თავისი გამორჩეული სიდიდით. იგი განმარტობით დგას ინგლისელი მეტაფიზიკოსი პოეტებისაგან, რომელნიც მეტწილად ინგლისელები იყვნენ. ქრემოშ უმარტებსაც ეფრობოდა. იგი ატაბოლორ და ლათინური პოეზით უფრო იყო გამოკვეთილი, ვიდრე ინგლისურით. მართლაც, მისტერ მარტი პრაქცი, ვისაც აღბათ ყველაზე მეტი ნაუკითხავს მეტაფიზიკურ საუკუნის ლათინური და კონტინენტური პოეზიიდან, ქრემოშს მარტინს, გონგორასა და ყველა სხვა პოეტზე მაღლა აყენებს, როგორც ბაროკოს სტილის გამოთხატველს ლიტერატურაში“.

ესეი ქრემოშზე ლაკონურია და მისი გამოყენების შესახებ გამოთქმული შეზღუდვებით ამორჩევა. თუმცა ამ შეზღუდვების საშუალებითაც კარგად ახერხებს ელიოტი სათანადო ინფორმაციის მიწოდებას მკითხველისათვის და საკუთარი პოზიციის გამოთქმასაც.

გიორგი სტეტსკო

შედარებით ვრცელია ესეი „ეფგარ პოდან პოლ ვალერიმდე“, რომელიც ნარმოადგენს ლექციის, ნაკითხულს კონგრესის პიბლიოთეკაში 1948 წლის 19 ნოემბერს.

ამ ესეიში ელიოტი ღრმა და საფუძვლიან ცოდნას ამტკიცებს როგორც ეფგარ პოს, ასევე პოლ ვალერიის შემოქმედებისა. „მე აქ ეფგარ პოს მიუდგომელ შეფასებას კი არ ვესწრათ, ვცდილობ, განესაზღვრო მისი, როგორც პოეტის ადგილი, ან მისი არსებითი ორიგინალობა გამოვარჩიო“ – ასე იწვევს ესეის და აღნიშნავს, რომ „საფრანგეთში მისმა პოეზიამ და პოეტურმა თეორიებმა უზარმაზარი გავლენა მოახდინეს, ინგლისისა და ამერიკაში კი მათთვის ურთედლება არავის მოუქცევია“.

შემდეგ იგი გადადის პოს მიერ მოხდენილ გავლენებზე და ამბობს, რომ: „ეფგარ პოს ძალზე ცოტა ლექსი დაწერა და მათგან მხოლოდ ექვსთამდე ხედა დიდი ნარმატება, მაგრამ ეს რამდენიმე ლექსი იმდენმა გავსა იცის, იმდენს აბსოლტ ზეპირად, ამ მხრივ ვერც ერთი სხვა ოდესმე დაწერილი ლექსი ვერ შეედრება. მისმა ზოგიერთმა მოთხრობამ ძალზე მნიშვნელოვანი ზეგავლენა იქონია მწერლებზე, ისეთი ტიპის მწერლობაზე იქონია ზეგავლენა, რაზე ზემოქმედება იწვევდა რომ არის მოსალოდნელი“.

ელიოტი გავლენამოხდენილ მწერლებში ასახელებს ბოდლერს, მალარმესა და ვალერიას და ვეამენობს, რომ ამ ფრანგებმა პოს შემოქმედებაში ნახეს რაღაც, რაც ინგლისურენოვან მკითხველს გამოირჩევა. იგი თავისი ოპუსის თემადა ასახელებს პოს გავლენას სამ ფრანგ პოეტზე, სამ ერთმანეთს მიყოლებულ თაობას რომ ნარმოადგენენ. ელიოტი გვანვდის ინფორმაციას, რომ პოს პროზა თარგმანა

ფრანგულად ბოდლერში, მან ბელგოური და მოუქცელი ინგლისური პროზა მოწიბდაც ფრანგულ ენაზე გარდაქმნა და მალარმეშიც, ვინც ეფგარ პოს მრავალ ლექსი თარგმნა პროზად ფრანგულ ენაზე, მსგავსი შესწორებანი გამოიყენა, რაც შეეძება ვალერიის, იგი პოს შემოქმედების კარგი მცოდნე იყო და მის გავლენასაც განიცდიდა, როგორც უკვე აღვნიშნეთ, განსაკუთრებით პოეტურ ხელეწიების საკითხში.

ელიოტის ათი ესეი“ ფრანგ და საჭირო და სულისათვის სათანატებლო წაგნია და მის თეოლო ენტერესით დაეანფებიან ჩვენი ინტელექტუალური წრეები.

სამამბათის, 13 მთის
ფურნალ „ჩვენი მწერლობის“
დარბაზში გაიმართება
პოეტური საღამო

„ლექსთა შუჯიბრებაზე“

მონაწილეობენ მსახიობები:
თინათინ ელბაქიძე
და
მურმან ჯინორია
დასაწყისი 14 საათზე
ჩუბინაშვილის 41

ნინო კაკაბაძე

„უსწავლელი სწავლული“

„მატიანე არს აღწერილი მოსახსენებელი საქეცნოთა განსაზღვრელთა და ნებისანი... მატიანე იოფის მეფეთა ცხოვრებასნიცა და ცხოვრება მოყოლითა კაცთა“ – გვიწყვებს სულხან-საბა. მატიანე აღწერს იმ ამავეთა, წესთა, საზღვლოებლითა, მეფეთა თუ ერისკაცთა ცხოვრებასა, რაც „მოსახსენებელი“ ვოფია, ანუ რაც თათბებს სამარადეოდ უნდა შემორჩეს. მატიანე სხვა თხრობათაგან იმით განსხვავდება, რომ მას წერენ დაუსაბამო თუ ახლო წარსულის მოგონებისთვის. იგი უზრუნველ წყაროა ხალხის ისტორიული მემკვიდრებისა, ურობლითავე ადამიანების მისა ერთადერთ წარმყოფლობებას.

მატიანე ცნების სწორედ ამგვარი აღქმისთვის განეწმუბა ცველა, ვინც ისტორიულ მეცნიერებათა დოქტორის, სიმონ მასხარაძელის შიდადი პოლიგრაფიული ფონზე გამოცემული ნიშნის კითხვას შეუდგება. სათაური – „მატიანე ქართული“ – მართლაც შთაბეჭდილად და უკრძახადღეობა: მკვლევარი საზოგადოების ქართველი ერის ისტორიის მსხვერპლ ანალიზს სათავეობს.

ახლა კი ენახათ, როგორ ესადაგება ნიშნის სათაური ნაშრომში გამოთქმული აზრების არს და რამდენად ასახავს ჩვენი ერის წარსულის მასხარაძელისეული ხედვა ისტორიის საგულდაგულო კვლევა-ძიებას.

ნიშნის შესავალ ნაწილში, რომელიც არაერთი ფეხბეუბას მოიცავს, ავტორი „ისტორიის“ განმარტებას ვითავაზობს: „თავად სიტყვა „ისტორია“ არაერთმნიშვნელოვანი ცნებაა. ერთია, ერის ისტორია, ანუ უწვევტ კანონზომიერებათა ჯგუფი, რომელიც განსაზღვრავს ამ თუ იმ ერის თანამედროვე სახეს და მცირეა ისტორიული ცნობები ამა თუ იმ ერის შესახებ“ [1, 4]. როგორც ვხედავთ, მკვლევარი „პირველივე სიტყვიდან“ ცდილობს ახლებურნი აზროვნებით თავი გამოიჩინოს, რადგანაც, მისი აზრით, სხვა ყოფილა ერის ისტორია და სულ სხვა – ისტორიული ცნობები (?). ამის სათაბუქისას მკითხველი, შესაძლოა, ვერ გავრცევს, თუ რისი თქმა სურს ავტორს, ან საკუთარმა წინიერებად დაიტყვის, ვითოთ ახლდგანზრდა მკვლევარს ჩვენთვის უცნობი „ეკროპოლი ქარები ჯიბე-უბუბი უწყვი“-ო და ცოტა არ იყოს, შეცდებს. საკითხის სიუბიექტისთვის გაეიხსენოთ, თუ რა იგულისხმება ისტორიის ანუ მატიანის ცნებით.

ბერძნული სიტყვა ისტორია წარსულის თხრობას ნიშნავს და XI საუკუნეშივე მას ქართულად „ამბავს“, „ცხოვრებას“, „მატიანეს“ უწოდებდნენ. ივანე ჯავახიშვილი წერდა: „სამხორთა ხალხმა იფიქრეს თათრის წარსული საზოგადოებრივი ცხოვრების ისტორიას... რასაკვირველია, უტყუარო, ქვეყნობრივ“. მაგრამ რისთვის სჭირდება ადამიანს წარსულა? რატომ არ არის ჩვენთვის სულერთი, გვეცოდინება ქართველთა მატიანე უსსიოვარი დროიდან, თუ ჩვენი ერის ისტორიის თხრობას 2003 წლის 23 ნოემბრიდან შეუდგება

ბით? რად გვირდო ყოველივე დასაბამიდან ცოდნა? ჩვენს წინაპრებს ამ შეკითხვის თაობაზე უფიქრობათ და შთაბრძნავლებს ისთვის „მასხვი დაბრუნებითი“. მატიანე მტკიცებულეს ქვეყნობრივად და არა სტრინა... განამზობოს და ერთგულ შუიფთ ქვეყნისა... აცნობს ნათესავე შთამომავლობასა და დასაგებს თავისა სარწმუნოებისათვის და მოყოლულ შუიფთ მოცუასა მოცუასია მიზართ“ – გვაგვცნობს ვახუშტი ბატონიშვილი. მამ, ისტორიის ცოდნა აღიქვებს მამულომყოფობას, აბნაბლს საკუთარი რწმენისთვის თავდადებებს, კაცთმოყვარეობას ჩაუსახავს ადამიანს. აი, სი, თუ სულერი აღზრდას ადგებს სათავეს მატიანე. და მიიწვ, ენებე ახლებურად მოხზროვებე შეიძლება კიბხვა შემოვიტბურებს – ვის რად უნდა ეც ტყვენი მამულომყოფობა, რწმენა და კაცთმოყვარეობა, უმართლადე კიბხვა გავა ადამიანო! ადგებს, ასეც იყოს, მაგრამ რად გადაიტყვევა იგი და ვინ გახდება? ამის ცნება უფიქრობა ჩვენს მიზრდ წინაპრებს: „მატიანე განარჩევს კეთილსა და ბოროტსა, აღამაბლებს კეთილის ქნულუებასა და პეპობს უკეთურ ქნულობასაო“ – ვახუშტისავე სიტყვებია. ანუ მატიანე ადამიანს სულერიად ხეწებს, აკეთილშობილებს. ამ ნათესამსმენელად ილია განავარცხობს ისტორიის უცოდინარობა იქნება „მოსახსენებელი“ ერის სულთა და ხორკით მომოსა, წარწმენდისა... თუ იგი დაევიწყებო, მამის დაგვიფიქნა ჩვენი ცხოვრების სათავე და საძირკველი. შილიად წარსულის ცოდნით დაუცავს ყოველ ერს თავისი ურცუნება, თიხის არსებობა, ეწინააბა. ამასთან, მოკლედ და ამომწურავად ხსნის, თუ რატომ უნდა იფიქრეს უმასკუთარი ისტორია, როგორც ვაცად არ ხსენებენ ის მიმანაღა ბოგნას, ვისაც აღარ ახსოვს, ვის არის, სადაც მიდის და სად მიდის, იმ ერად ახსენებელი არ არის იგი, რომელსაც ღმერთი გასწროშია და წარსული არ ახსოვს.“ ერთი სიტყვით, ისტორია ხალხს ეხმარება ერთად ჩამოვადილებო, რათა აღასრულოს თიხის უშთაფრესი მისია – ეროვნული ციფლიზაციის შექმნა. უსტორიოდ ერს საკუთარი ეწინააბა და თვითმოყოფადობას ვერ დოცავს, იგი არ გადავიწყდება ამ ამონყდება. ასე ეწიოდით ჩვენს წინაპრებს მატიანეს არსი და მის დანიშნულესავე ამგვარადვე განსაზღვრავდნენ. ახალდგანზრდა მკვლევარი კი, როგორც ხეშობი ვწახებო, ისტორიის ცნებას სქილასტკურად უღვდება, მას ხელოვნურად აბურდოვანებს, ირ განსხვავებულდ მხარედას და არაერთმნიშვნელოვან ცნებად ვრისახავს. თუ რატომ იქმნა ამის, ანელი მისახსენებელი არაა. მან, ავტორს ებრუნებს, ილიას, ჯავახიშვილის დაარად საკუთარი სიტყვის თქმვა გადავიწყვეტოთ, თუმიცა, აზროვნების ორიენტილობით იგი მამისსხედლენიწინის დოგმებს დოგმუდ ვარწმუნოლა. ამის დასტურია ეს მსგავსებო, რაც მასხარაძელისეული და მარქს-ენგელსისეული აზრის გამობატვის ფორმასა და სტრულ შორის შეიძინება. აბა, მოუღმწინოთ ამ უკანასკნელთა ისტორიას შესაძლოა განვიხილოთ ორი მწრიდან, იგი შეიძლება გაეყვით ბურების ისტორიად და ადამიანების ისტორიად. თუმიცა, ორივე ეს მხარე განუყოფლად დაკავშირებულია ერთმანეთთან“. აქედ იხიოთვე მიდგომბა – ისტორიის წარმოქმნა რაღაც არაერთმნიშვნელოვან ცნებად. მაგრამ მოთავარი

* შდგ. შ. ცეცხლაძე: „Без этой обязанности отцу, без гордости Мам, без ответственности за него, без связанности с ним, человек – СКОТ“.

ინაა, რომ, როგორც ვერ განაცალკევებს ერთმანეთისგან „ბუნებრივ“ და დამატებითებს (სტორიას)“, ასევე ვერ დაუნი- რისაობებს ერთმანეთს არას სტორიასა და ასტორიულ ცნობებს, რომლის შემსაძლელი დარტყვ ერთ-ერთი შე- მავადაც ნაწილია ასტორიული მეცნიერებები. როგორც ესედავთ, მატერიალიზმის იდეოლოგიებისა და „ეროვნული იდეოლოგიის“ მკვლევართა ეს სოფისტური შეფასებები ტყუილსადილით მგვანან ერთმანეთს. ასე რომ, ავტორის „ახლებური აზროვნება“ პროლეტარიატის ბღდადითა შეგო- ნებებს არ განცილებია და მას არაფერი აქვს საერთო ის- ტორიის ცნების პირობებზე შეფასებებთან.

„ო, ენაჲ ჩაჲმ, დუღარო ენაჲ“

მის შემდეგ, რაც სიმონ მასხარაშვილმა ისტორიის რაო- ბა გაგვიპარტა, იგი ცნება „ერის“ გარკვევასაც შეუდგა. მის თქმით: „ზოგიერთნი ერისთვის აუცილებელ ატრიბუტე- ბად მიიჩნევენგან ერას, ტერიტორიას, სარწმუნოებას, ერ- თთან პოლიტიკურ-ეკონომიკურ სისტემას და ა.შ. მაგრამ რეალურმა გეოგრაფებმა, რომ ეს ყოველივე სულაც არ არის საქმარისა ერის რაობის გასარკვევად. შავალითად ქარ- თველები, მანამდე 4 ენაზე ვლადარაობთ (შერეულად, სეპა- რირად, ნოვა-თემურად, ქართულად), ოთხი სარწმუნოე- ბის მიმდევარნი ვართ (მართლმადიდებლობის, კათოლი- ცობის, ისლამის და იუდაიზმის), და მანც, ერთ თუ წარ- მოვადგებით. თუმცა, კათოლიკე ესპანურენოვანი გრენტი- ნელი სხვა ერის მშვილია და კათოლიკე ესპანურენოვანი ურუგვალი კი სხვა ერისა...“ ებრძვლებს საუკუნების მან- ძილზე სხვადასხვა სახელმწიფომი სხვადასხვა სოციალ- იურ-პოლიტიკურ სისტემას ცხოვრობდნენ, სხვადასხვა ენაზე ვლადარაობდნენ (იგითი, იგივე და ა.შ.), მაგრამ მა- რიც ებრძვლებზე ჩრებოდნენ“ [1, 10]. ე.ი. ბატონი მასხარა- შვილი ქართველი, არგენტინელი, ურუგვაელი და ებრა- ელი ერების მაგალითით ასკვნის, რომ ენა და სარწმუნოება არ ყოფილა ის ბურჟუაზიანი, რომლებსაც ერის ცნება ეფუძნება და რომელთაცმანაც სათავეს იღებს საერთო ეროვნული ცნობიერება.

დაიწყოთ იმით, რომ ავტორის ნათქვამი „ზოგიერთნი“ არ განხლებს გაუმჭირვალე სიტყვა და მის ქვეშ იგულისხ- მებიათ ილია ჭავჭავაძე, მიხაკო შერეთელი, გრიგოლ ნე- რსეთელი და სხვანი, ვინც ცნება „ერის“ ძირითადი და, ფორმობა, ამომწურავი განმარტება დავაგებებს. თუმცა მივეცი მასხარაშვილის მსჯელობას. თურმე ქართველები სულ ცოტა ოთხ ენაზე ვსაუბრობთ, ოთხ სარწმუნოებას მივხდეთ, მაგრამ მანც ერთი ერი ვართ (71). გვეროს არ- ცოთ დამწებ მკვლევარს ქართველოლოგის ანა-ბანა შე- ვასხვობით არც მერკული, არც სავანური, არც ნოვა-თემუ- რი და არც ქართული (ანუ თავდაპირველი ქართული) ერ- თმანეთისგან დამოუკიდებელი, უცხო ერები უკ არ არის, არამედ ამ 4 ათასი წლის ნაწით ერთი ფუძე-ენად განი- ყოფილი განატლებია, რომლებთანგან ერთ-ერთი – ქარ- თლური სალიტერატურო ენად (ანუ ქართული ენად) დამ- კიდრდა ვერც ერთად ქვეყანაში“, ხოლო დანარჩენი ამა თუ იმ ისტორიულ კუბებში კოლო-ერების ფუნქციით შემოიფარ- გლნენ. ასე რომ, ქართველი ერი „მანამდე ერთ ენაზე“ არ საუბრობს, მისი სამეტყველო ენა ერთია – ქართული. ინე-

ლი სადერტირებია, ავტორმა ეს არ უწყოადეს, თუმცა, ჩანს, „ზოგიერთების“ წინააღმდეგ აზრის გამოყოფილი თავი იწო- ნებს. მაგრამ ზედმეტე ყუდელოებით იმ კაცს დამავაჟი- ბია, ეს შესახებაც უთქვამთ. სიმარნე აღარ ეტყება ველმა“. იგივე თქმის „ოთხი სარწმუნოების მიმდევარ ქარ- თველთა“ შესახებაც. ისტორიკოსი უნდა მოესტეგებოდეს, რომ ქართველი ერი მართლმადიდებელი ქრისტიანია. ესაა მისი მინამსი, რომელიც სათავეს იღებს პირველ საუკუნე- ში ქართული სამოციქულო გულებისა დაარსებთან. რა- ტომ აკანებს ბატონი მასხარაშვილი საკუთარ ერს და მას ოთხი სარწმუნოების მიმდევარად მიიჩნევს? საერთოდლის ასტორიის სპეციალისტმა უნდა იცოდეს, რომ მუსლიმობა ქართველთა ბუდეკულმართობის შედეგია. იგი მხოლოდ მისაძლიავეს მიტაცებულ ქართველ პროლეტარებში ძალდა- ტანებით გავრცელდა. ამიტომ თავის მოხეველი რელიგია არ შეიძლება ერის მინაგანა, სულიერი არჩევანის დარად წარ- მოვაწინით, თითქოსდა ქართველი ერი პარწმუნოვად ეზიარა ოთხ განსხვავებულ რელიგიას (თანაც, ომდევლო ქართველობა, კლონირების გზით თუ არ გამოვიფყანთ, ჯერაც არავის სქენია, ხოლო მართლმადიდებლობასა და კათოლიკობის ორ დამოუკიდებელ რელიგიად წარმოსახვა ახალგაზრდა დოქტორის მართლაცდა უმარეილური გონა- თობის ნაკოვია და მტეა არაფერი). რა არის ეს, თუ არც ის- ტორიული სიმართლის უგულებელყოფა და ქართველთა მატეანის თავდაყურა დაყენება? მაგრამ საქმეც ესაა, რომ წანს, ყოველივე ეს განზრახ ვითდება, რათა „ზოგიერთნი“ შირთებულ თვალსაზრის ქვეშევე დავაგებოთ და ამ გზით საკუთარი ადელი დავაქციერდით მტეანებურად. ველირებთ, ესაა, ადუბთ, ავტორის მანძინ, რეცა ერის ძო- რითადი მოსტულატების წინააღმდეგ თავისი გონებრივი შესაძლებლობის მტურში ვერზრახავს, ოღონდ ნათქვა- ნია, მიზნის მაგერობის ძინა ვერ განსვენეს და ვერც ჩვე- ნი ახლებურად მოაზროვნე მოკალათდება იქ, სადაც მისი ადგილი არ არის.

მაგრამ მკვლევარი კვლავ ვანაგრძობს მსჯელობას და პარადლისთვის მოიხმობს, ერთი მხრეც, არგენტინელებს და ურუგვაელებს, ხოლო მეორე მხრეც, ებრაელებს მაგალიტს. სამწუხაროა, რომ მკვლევარს, თანაც დოქტო- რის ხარისხის მქონეს, ერთობ მარტევი რამ არ ესმის. ჯერ ერთი, არგენტინელებს და ურუგვაის მოსახლეობის უმეტესი ნაწილი ესპანელები, პორტუგალიელებსა და სხვა ეფრო- პელების შაამომავალინი არიან, მკვიდრი ინდიელები კი უმ- ცირესობას წარმოადგენენ. ამიტომ ამ მოსახლეობის ესპა- ნურენოვანება განმარობებულობა იმ მუზეზი, რომ ირთვე ქვეყანაში კოლონიზატორი ერთი და იგივე ხალხი იყო და მათ საკუთარი ენა გამოაცხადეს სახელმწიფო ენად, თორე მტეკოთორიური მოსახლეობის მშობლიური ენა სხვა და იგი არ გახლავთ „ესპანური“. არც ებრაელების მაგალი- ტს გამოფდება ავტორის აზრის ვასამფარებლად. მართა- ლია, ისინი თითქმის მთელ მსოფლიოში სახლობენ და იმ ქვეყნების სახელმწიფო ენასაც ვლოდნენ, მაგრამ მათი მშობლიური ენა კვლავან, დედაქანის ხუთთვე კონტინენ- ტზე იგროვია და მინ, ერთმანეთით იგროთხე საუბრობენ. ამრეცად, მასხარაშვილის მსჯელობა, გნებავთ, ქართველ ერის, გნებავთ, ებრაელების, არგენტინელების, ურუგვაე- ლების და მისთ. ენობრივ თუ სარწმუნოებრივ მაგალიტებ- ზე დაყრდნობით ვერანაირ კრიტიკას ვერ უძლებს და ამ-

დენად, სურვილი – დაესაბუთებინა, რომ ერის ჩამოყალიბებისას არა და სარწმუნოებას არ ენებება არსებითი მნიშვნელობა, უნდადნული ფარმა. მისი მსჯელობა „სოციალური“ ავტორიტეტის ნინაღმდევ გადასაქმონის წიგნში.

ხეობისებულო მსჯელობის შემდეგ მასხარაბილი ქართველი წარმოშობის საკითხს განიხილავს და ახლო უკვე თვალნათლივ გაეხადა, თუ რასთვის დასჭირდა მას ერთიანი სარწმუნოებისა და მშობლიური ერის უფლებდევოფა. მისი აზრით, უდავო ყოფილა ქართველი და ებრაელთა გენეტიკური ნათესაობა და ამის დამამტკიცებელია ახლო ცნებებზე – „სემიურ-ბერძნულ-კავკასიურ ოჯახში“ და „სემიურ-ბერძნულ-კავკასიურ ერში“ გვიფიქრობს. აი, რა მოსახრებებს ეყრდნობა მისი მსჯელობა:

1. ტერმინი „ქალაქი“ ადამიანებულო ხერხტულ, შუემურულ, ლახურ, სვანურ, ურარტულ და ებრაულ სამყაროსთან [1, 18].
2. გენეტიკური... ებრაელები ურის ძირდევლ, ამორაგენ მოხაზულობა – შუმერებს ეკუთვნოდნენ [1, 19].
3. ურადან მომდინარეობს ებრაელთა წედხაბელი ურია [1, 23].
4. ... ებრაელთა წინაპარ შუმერთა, ქართველთა წინაპარ შუმქალაზთა და ხერხტია სახელი, მათი საერთო წინაპრის სახელი ხორრად ქალდი იყო [1, 30].
5. ქართველები და ებრაელები, ნაწილობრივ ეყვანებოდნენ – შიამიანკალანი შუმერთა და პროტოპირველთა ანუ ურქალთა ქალდათა [1, 32].
6. სემისა და ებერის ურქალთა შიამიანკალთაგან მართლმადიდებელი ქრისტიანები მხოლოდ ქართველები, ქართველები საუკუნოდ შერწყმული, შხ საუკუნის წინ მტეხელნი ჩამოსახლებულ და შუმერულ გაქრისტიანებულ სეფარდ-ებრაელთა შიამიანკალანი და მაცხოვრის ხორციელ-ნათესავ ბავრთაგონთა მოდგმის წარმომადგენლები არიან [1, 32].
7. ურქალთა ქალდეველნი, სემიტ-ბერძნული ებრაელები და მესტები ერთად მოვიდნენ და დასახდნენ ქართლში [1, 54].
8. ძვ. წ. VII ს-ში, როდესაც მესტებთან ერთად ებრაელები მოვიდნენ ქართლში, რეალურად ისინი თავის ურქალთა, ნოეს და ებერის დროინდელ სამშობლოში დაბრუნდნენ [1, 58] და მისი.

სასურველი იყო, ბატონ მასხარაშვილს ეს შეხედულებები უტყვარ ფაქტებზე დაეფუძნებინა, თუმცა მკითხველი მსგავს ვერაფერს ნახანდება. პირქით, იგი ამრქალი უფრებლ მტეხიერების წინაერთ დარგს და კლდე-ბიების არსებულ მეთოდოლოგიას დრომოქმულად მოიწინეს. მოუწამით მას: „თანამედროვე ერთმეცნიერებაში დამკვიდრებული ტერმინი „სემიტური ერები“ სრულად არამტეხიერული და ბბბლის, წმ. მამიას სიტყვების შურაცხმყოფელი“ [1, 24]. სხევიან კიდევ არ შთოდება ებრაინთა ნათესაობისა და წარმოშობის კვლი კლასიკური და, მით უმეტეს, სტრუქტურული ლინგვისტიკის მეტაინზუებით უკვლით“ [1, 13]. აიხვე, ხელის ერთი მსმით უკვადით ერთმეცნიერების დარგი და მისი აუცილებლობაც უარყო. ბავრამ საინტერესოა, რომ საკუთარი დაუსაბუთებელი შეხედულებების გასამყარებლად იგი მისაკო წინართვლისა და კირიში 11ს სულგებას აწუხებს და ისე წარმოაჩენს ვითარებას, თითქმის მკვლევარნიც ამავე აზრისა-

ნი იყნენ. იგი აღნიშნავს: „გენეტიკურად ებრაელები ურის ძირდევლ მოხაზულობას – შუმერებს ეკუთვნოდნენ... როგორც დიდი რაინტელალსტი მისაკო წერთილი წერს: ქართველური ენების გენეტიკურად მონათესავე ენა შუმერულია; მტეხი, შუმერული, ისევე როგორც ქართველური ენები, ერთი საერთო ძირად მოდის“ [1, 19]. ცოტა ტეხით აგრძელებს: „...წმ. კარონ მდგველმონამის თანახმად, ქართველები ებრაელებთან ერთად სემის ტემბარტი შიამიანკალნი არიან“ [1, 22].

ერთი სიტყვით, ავტორის აზრით, ქართველები და ებრაელები არიან შუმერ-ქალდეველთა შიამიანკალნი, როგორც ურქალთა სამშობლო ქართლია. ისინი ურქალდნენ „სემიურ-ბერძნულ-კავკასიურ“ ოჯახს და განეკუთვნებიან „სემიურ-ბერძნულ-კავკასიურ ერში“ ჯგუფს.

„მოდგამიანისა და მუხისხტარისნი შემდგენელი რასის“

ქართველთა მოდგმის წინარეისტორიული ხანა ძვ. წ. აღ-თი VII-VI ათასწლეულებიდან იწყება და ჩვენი წინაპრები მეთაობტამიან ცხოვრობდნენ დაახლოებით 2000-3000 წლით ადრე, კიდევ ბბბლური ადამის მოდგმა [2, 19]. იბერულ-კავკასიურ ოჯახში შემავალი ტომები ოდითგან სახლდბდნენ ვრცელ ტერიტორიაზე, მათ შორის კავკასიონის ქვლიდან დანდრეულ და მცირე აზოსის და შუმბდინარეთის მანა-წყალამდე. მესობტამიში ცხოვრობდნენ შუმერები, ქალაქ-სახელმწიფოები რომ ჩამოყალიბებს და მათ შორის ქალდეველები, ქარდუს-ქარდუნის მკვიდრნი. მხოფლიობი სწორედ მათ შუმებს პირველი ერთეული კულტურა და გა-მოიგონეს ლრსმხული დამწერლობა, რაც მანამდე არც ერთ ერისას არ გააჩნდა. ამ ქალდეველური ტომების საერთო ძირების დამაფასტურებელი მასალა მრავლად მოიპოვება როგორც მასხარაშვილის მიერ ათვალწუნებულ ლრ-გვისტკამში, ასევე გუგორიფული აფილებების სახელმწიფებშიც. მაც: ტომონიში ხაღელ [ქალდე, ქარდუს, ქორთი] დაფასტურებული სახმრეთ შუამდინარეთში (ერაყი) – ბბბლური ქალდეა [2, 22], სახმრეთ-აღმოსავლეთი მავრულის-პირეთი მეთონიში ხაღელ [ქალდეა], ანუ დღევანდელი ქალდეა მდ. ქორთთან [3, 106]. სვანეთში არსებობს მკერტომონიში „ხაღელ“; ასევე მთოფეთშიც – მკერტომონიში „ხაღელ“. ამას გარდა, ბალკანეთშიც დაფასტურებული სოფელი „ქალდე“, სადევ სახლებზე „აგზეები“ ანუ სვანები, როგორც მათ ყარაბაღ-ბალკანეთში ეხანები [4, 131-139]. როგორც ეხედავთ, კავკასიიდან მცირე აზოს ტერიტორიის გავლით და სამხ. შუმბდინარეთამდე აღდეს-ხულია ტომონიში ქალდე, რომელიც ლინგვისტურ მონაცემთან ერთად უტყვარი დასტურია იბერულ-კავკასიური ოჯახის ერთმონობისა, რაც მათიან ახლავარდნ მკვლევარისთვის ხელმანოსაკრავი ფაქტი გამწვარა.

მრავალი სხეველი ეკვლევდა შუმერ-ქალდეველთა საკითხს, თუმცა მოიხიბობთ მათ ფს ნააზრესაც სიმონ მასხარაშვილი საკუთარი შეხედულების დასამონშებლად

* არცა მამიანოი ვარ, მის ბუნების ატაკებში მოყვარ, ხაღლიც წინაწინ, მყვარს და ასე შვირია, ძველ ქრისტეს წინ მტეხიერებ ქალდეველები ვარ – წ. მარა.

მიმართავს. საქართველოს კათალიკოსმა კრიონ III-მ თავის დროსაც ცალკე ნაშრომი მოუძღვნა ერთსა ქალაქებში ნარმოვულ არქეოლოგიურ გათხრებს. მისი აზრით, უძველეს დროში იბერელები ირანელებთან ქალაქებში იყვნენ, ქართული ენა კი – ქალაქურ ენად, რადგანაც ქალაქელები იყვნენ ქართველთა ნინოების. სწორედ ქალაქელები იყვნენ მალევე ეროვნული კულტურა იქცა შემდგომში სხვა ხალხების კულტურათათვის პირველსადაც და მისაღებ ნიშნულად [5, 46-49]. ხანგასამართ აღნიშნავდა მუშერთა და ქართველთა რასიულ თუ ენობრივ ნათესაობას მისაკო წერეთელს. მისი თქმით, გილგამეშის ეპოსი, რომელიც 3000 წლის წინათ ზე. ნ. აღმდეგ მუშერულ ენაზე შეიხსნა, შემდგომ ხანაში გადაიწერა აკადურ და სემიტურ-ბაბილონურ ენაზე ამასთან მკვლევარი აცხადებს, რომ მუშერთა ერი გამოიწყოთა იმ რასიას, „რომელიც უძველეს დროს სახლობდა მცირე აზიაში, შუამდინარეთის ქვეყანაში, სომხეთში და სომხების მიერ მიტაცებულ ურარტუს ნინოებ (ნ.კ.), შეიძლება კავკასიაში იცა სხვაგანაც“. მისაკო წერეთელი ხაზს უსვამს ქართველური ტომების გენეტიკურ ერთიანობას და წერს: „სემიტთა ენა მოწინააღმდეგე ქართულის ერისა... ერთია ის რასა, რომელსაც მუშერა შექმნიდა და ნარდენის თქმულებანი და „ვეფხისტყაოსანი“. დიდი დრო სძევს მათ შუა. ერთნი ეკუთვნის არაუგვიანეს ხანის, უფრო მეტად ათასწლეულს ქრ. წ. მეორე XII-ე საუკუნეს ქრ. შემდეგ, მაგრამ განსაკვირვებელიც ის არის, რომ ათასწლეულთა განმავლობაში არ დამრტყვა შემოქმედების ნიჭი ამ საეკორელურ უკვლავს მოგვას კაცობრობის“ [6, 100-101]. იგივე პრეზენტაციას აღნიშნავს, რომ ქართული, ქართველური და კავკასიური ენები უნდა მომდინარეობდნენ ერთსა და იმავე ენა-წარმოებელ [7]. ქართველთა მოდგმის საკითხის მოძღვრა ცალკე გამოკვლევა ეპიგრაფიკაში მცხოვრებმა რ. გაბაშვილმა, ვინაც შეეხებოდა სხვადასხვა დარგის მონაცემთა საფუძველზე ნარმოზარსა „სემიტურ-ქალაქელები“, ბაბილონის ქალაქელები, ურარტუ-ქალაქელები და თანამედროვე ქართველთა ისტორიული ერთიანობა, დაფუძნებული საერთო ენაზე, ერთიან ძირებზე, მხედვეს ნარმოვადენებსა და ზნე-ჩვეულებებზე.

ჩანს, ეს იყო საფუძველი იმისა, რომ გვიან შუა საუკუნეებამდე ქართველთა და ქალაქელები ცნებები იდენტურად აღიქმებოდა და ევროპელებათვის ქართული ენა იგივე ქალაქური ენა იყო, ქართველი კი ქალაქელები წინამდებარე მკვლევართა, ანუ საეკორელურ ათორის მთავრ მოღვაწე ასევე ბერს საბას ბერძნულ წყაროებში საბა ქალაქის სახელით მოიხსენიებენ [5, 32-33]. მისიონერები ბერძნულად ფონ ბაბილონის (XV ს.) და ლუდვიგ ზუდი (XVI ს.) აღნიშნავენ, რომ ქართველები ლეთისმამურებისას ბერძნულ ენასაც მიმართავენ, ხოლო საერაობა – ქალაქელებს (ქართულად) და სარკინის (არაბულ) ენაზეც მკვლევარებმა [9, 59-60]. XVII საუკუნის ფრანგი აღმოსავლეთმცოდნე პარტელები და ერზრულ და მოღვეილისთვისაც ქართველი ანუ გურჯი იგივეა, რაც ქართული [8, 118].

ერთი სიტყვით, „ქალაქები ის იქნოს ვაჭრია, რომელიც კაცობრობას მის აკვანთან აკვირებს“ – კრიონ III მუშერ-ქალაქები, ურარტუელები, ხატივი, ხურიტები და ქარ-

თველები ერთი რასიული მოდგმაა, რომელთა სამეტიველი თვალს ერთმანეთის მონათესავეა. ეს რასიულობა თავისებურად იბერულ-კავკასიურ ენობისათა ოჯახში ქმნის გარდა, მკვლევარი ერთხმად აღნიშნავს, რომ ქართველთა და მათ წინამარ მუშერ-ქალაქთა ენა ისევე შორისა იბერულია იგრითისაგან, როგორც ცა დედაზინისგან და იბერულ-კავკასიელებს გენეტიკურად საერთო არაფერი აქვთ ენობრივ-ულტეზთან. ასე მაგალითად, რ. გაბაშვილი აღნიშნავს: „ბაბილონიაში მოცემული მტკიცე დასაბუთება, რომ ქალაქიდან მოხული აბრამი არ არის ებრაელი, რომ იგი უცხოელია, რომ იგი არც ენით, არც წარმოშობით, არც ზნეობრივ ადათებით და მათ უფრო არც რწმენით – არ არის ებრაელი... ებრაელებმა მას და მის ცოლს სახელებიც კი გამოუცვალეს“. მისი ქალაქური (ქართული?) სახელი აბრამ დაადიკეთეს აბრამამად, მისი ცოლის სახელი სარამ [ქალაქური დაბოლოებით] გარდაღქმეს ებრაულ სარამ. არა მარტო აბრამი არ ევტეობდა ამ უცხოთა ადათებს და ზნეობას, არამედ თავის მკვლევარ და მრწამსი უფლებებსაც უყრასაღვადა მათში შერწყმას... და რძელები თუ სიძეები მათთვის ქალაქიდან მისვამდა. ქალაქელები და ქანანელები ადათებისა და ზნეობის განსხვავებაზე აბრამი ბერძნულ მითითებაში [10, 131-132]. მისაკო წერეთელიც არაფერს ხაზს უსვამს, რომ მუშერთა კულტურა სხვაა და სემიტობა – სხვა. მისთვის ევტეობება, რომ კავკასიის ერთსა სემიტობის ისტორიის ხანგრძლივ პროცესში წინამდებარეს ამ ძაღვლამ, რომლებიც ათით დასაბამიდან მკვლის აღმოსავლეთის კულტურისა, მრავალი საუკუნეობით ქრისტიანობისა და ისლამის წინ მოქმედებდნენ შუა-მდინარეთის ქვეყანაში და მცირე აზიაში“ [11, 466]. როგორც იგი საუბრობს გილგამეშის ეპოსზე, აღნიშნავს, რომ „ათით შექმნა გილგამეშის ერისიან... ლაბთა, შესამე ათასწლეულს ქრისტეს წინ ეკუთვნის და ზოგიერთი ნაწილი მისი პირველად ბაბილონურ-სემიტურ ენაზე კი არა, არამედ სემიტურულ ენაზე უმცირესია... უძველესი ვერსია (აკადური ვერსია მუშერული ეპოსისა – ნ.კ.) შექმნილია XX საუკუნეში ქრისტეს წინ... მაგრამ საკითხებია, რომელ დროს? სემიტელთა კულტურის ბატონობისას ბაბილონელები თუ სემიტთა ბატონობისას?“ [6, 3-97]. ე.ი. მკვლევარისთვის ევტეობება, რომ გილგამეშის იმერებს მუშერულ ზე. ნ. აღ-მდე II ათასწლეულშია. მისი აქედური ვერსიები იხსნება II ათასწლეულშია, არც ეს ხანა მოივსებს პირობებს ან საუკუნეებზე. ოღონდაც იგი კითხვობის, ამ ანთ საუკუნის განმავლობაში ეს აკადური ვერსიები როდის შეიქმნა, ბაბილონის სემიტური თუ სემიტური კულტურების ბატონობის ვაჟსო, რაც მისთვის ურთიერთობის იწინ, სრულიად განსხვავებული მოვლენაა. დაბოლოს, მკვლევარი პირდაპირ აცხადებს, რომ ებრაელებმა გილგამეშის სოფელი მშაშნარული გადაიღეს და სხვისი კულტურული მონაპოვარი გაითავისეს: „ცხადდა ჩანს, რომ ეს ებრაული ნარდენის ამბავი ბაბილონურია, რომელიც ვერსიაც არ უნდა ავიღოთ ამ უკანასკნელის – სემიტური თუ სემიტური, ებრაელთა შორის ბაბილონის ტყვეობამდე იქნებოდა ნარდენის თქმულება გავრცელებულია ხოლო კავკასიის ბაბილონთან მათ ბაბილონის მწერლობისაც ვაყენებთ და როგორც ინერებოდა ე.წ. მისებს ნიშნები, ბაბილონური თქმულება ებრაულ მწერალს პირდაპირ შეუტანია, რასაკვირველია, რელიგიური მიზნით... შეცვლილი იბრაულ ნარმოვებათა თანხმად... ბაბილო-

* შტრა. ნ. კრამერი. История начинается в Шумере.

წერი ამბავი მხატვრული შემოქმედებასა, მიხერაია ხალხისა, მცონისა, ებრაული კი უცხო ოქმულებების სარწმუნოებ-
გარ მონიხთ გამოკრებას მწიგნობრის მიერ” [6, 119].

შუბრთა და სემიტთა სხვადასხვა მოდებისა და მათი განსხვავებული კულტურების თაობაზე მხვედლობას ასევე პრინციპულია კარონ II, რომელიც ამტკიცებდა აკა-
მის თავის თვალსაზრისსა, „ებრაული კულტურის თაობა-
ზე დღემდე არსებობს მცდარი გაგება, 2000 წელზე მეტ
ხანს პრაქტიკულად თითქმის მთელი მსოფლიო დაიმორჩეს
რელიგიურ-ისტორიულად, რამეთუ შეძლეს კაცობრიო-
ბისთვის თავს მოეხეიათ თავიანთი რელიგიური თვალთა-
დევნისა, რომლებიც უძველეს ხალხთაგან უჩუბრად მოით-
ვისეს და მარე საკუთარ თარგზე მოარტეს. ებრაელებმა,
რომლებმაც დღითაღებრივ გამოცხადების მნიშვნელობა
დაესა საკუთარ ეროვნულ კულტს მიანიჭეს, ვითარცა
დღითორმეხმა ხალხმა მთელ მსოფლიოს თავს მოახვიეს
საკუთარი ისტორია, რაც მათთან რელიგიის ისტორიასთან-
აა შერწყმულია” [2, 19-21].

ამრიგად, არცერთა მკვლევართაგანი, რომლებიც სო-
მონ მასხარაშვილმა თავისი ახარებული აზრის დამტკიცე-
ბის მიზნით ატორიტეტებზე მოიხმია, არსად არ საუბრობს
შუბრ-ქალბთა და სემიტ-ებრაელთა გენეტიკური ნათქა-
ოსის ან მათი ენობრივ ერთანობის თაობაზე. პირიქით,
ვევლია მკვლევარი ებრაელებსა და შუბრებს ერთმანეთის-
გან განასხვავებენ გენეტიკური თუ ენობრივ თვალსაზრი-
თა. ამდენად ძირითვე მცდარია ებრაელთა და ქართველთა
საერთო ეთნიკურ ოჯახში მოიხატება და მათი სამტყველო
ენის ერთან ენობრივ უგველეს ნარმოქმდა აქდენს გამო-
დინარე, არ არსებობს არც არანაირი სემიტურ-კავკასიურ-
იბერიული ოჯახი და არც სემიტურ-იბერიულ-კავკასიურ
ენთა უგველთა.

საინტერესოა, რატომღა ცდილობს ავტორი ასე დაფიქრ-
ებით დაგვიტკიცოს ჩვენ და, ვვინებ, საკუთარ თავსაც,
რომ ებრაელები გენეტიკურად შეუტყობეს ევროპელებს და
თითქმისა ქალდეურ უგველეს ქართველებთან და ეთნობრ-
თან ერთად დღეს ებრაელებზე ნარმოადგენენ? ასეუბი არ
გაჭირდება, თუკი გავისწინებთ, რომ ენება „ქალდის“ მნიშ-
ვნელობა იცილებოდა იმისად მიხედვით, თუ როგორ არს-
ვლებდნენ ერომანეთს საუკუნეები. ამის შესახებ თავის
დროზე ე. ნოხაძე შენიშნავდა: „სიტყვებს „ქალდაისი“,
„ქალდაყუს“ ძველნი მამფერობით ძალიან სხვადასხვა
მნიშვნელობას აძლევდნენ. პირველად მით აღნიშნებო-
დნენ ხალხის ქალდას, (კარდის) მცხოვრებნი, შემდეგ გან-
საკუთრებით – ბაბილონურ მიედელებს წყერს, შემდეგ მით
ჩივდებოდნენ, ვით საბატეო სახეობის, ბერძნები, რომელ-
ნიც მათ (ქალდეებმა) მონადირედა თავსა სთვლდნენ – და ბო-
ლოს, ეს სახელი ემსახურებოდა ვეუდა მოქალაქენს, რომე-
ლიც ცველას) ვარსკვლავთა მიხედვით მოიხატის მეთისაო-
ბას პიროვნების“ [12, 439]. ე.პ. ქალდეებში, თავდაპირვე-
ლად ქართველური ტომის სახელი რომ იყო, მნიშვნელობა
გაფართოვებულა და საუკუნეთა შემდგომ, ბაბილონის ებო-
ქამა „მუდელებს წყერს“ სინონიმა გახდებოდა, ამით ბერ-
ძნებელს ეპ მოხსენიებდნენ. დამოლო, ეს სიტყვა მოგა-
დად ვარსკვლავთმრიგებელსაც მოიცავდა. ამკარა, რომ
ამ შეთქმება ქალდეელი გენეტიკური ებრაელის ნაცვლად
ეხმარათ ასევე, როგორც გენეტიკური ბერძნული მაცურება,
თუმც კი ქალდეელებმა ამ უკანასკნელთაც მოხსენიებ-

დნენ ხოლმე. სხვა გენეტიკური მცადებება და სულ სხვა –
ქალდეელის, როგორც ტერმინის განზოგადება, რომელიც
ფაქტობრივად ნარმოქმდა და არამც და არამც მის ტომობ-
რივ კუთვნილებას არ გულისხმობს, ვფიქრობთ, ლიტერა-
რის მასხარაშვილი სერიოზულად არ შესადგომია საკითხის
კვლევას, ზერელედ მოფიქრება სპეციალური ლიტერატურ-
თა, თორემ სხენებულ გამოკვლევებს რომ გასცნობოდა, მის
მერ საკითხის განხილვა „ღადადედა ტვიშო სიარულს“ არ
დაეცინებოდა და შედეგით ასეთი გამოაზრებელი არ იქ-
ნებოდა. აქვე ერთსაც დაფიქრო: სომონ მასხარაშვილი ასევე
მეცდარად ამტკიცებს, რომ ქალქი ურდთან მომდინარეობს
ებრაელთა ზედსახელი ურია. საქვე ისაა, რომ ებრაელებს
მეორეხარად ურის მხოლოდ ქართულად უხმობენ, მხოფ-
ლიოს ხალხთა არც ერთ ენაზე ებრაელს ურის არავით უზო-
დებს, გამარაღლისა ისურვი „ურიაზე“, სადაც ეს სიტყვა
ქართულადან შეუვადა [4, 179]. ამტკობ ავტორის იქვე უნდა
აღნიშნა, რომ ურია ებრაელთა და საყოველთაო ზერქმე-
ვაა, არამდე მხოლოდ ქართულ ენაზეა, რასაც საკითხის
გარკვევასთვის არსებითი მნიშვნელობა ენიჭება.

დაფიქროთ იმით, რომ ძვ. წ. ად-ის VI საუკუნის ქართლში
შუამდინარეთიდან მართლაც გადმოსახლდა მოსახლეობა,
რომელიც ქალდეელი იდენტის, ქალქი ურდთან და ამტკო-
მაც მათ ურია უნდაც. საგულისხმოა, რომ ქართველი მარ-
თლმადედებლობისთვის ქრისტე არის ურიათა მუფუც –
შუა საუკუნეების ერთ-ერთ ხატზე ასომთავრულით წერია:
„ესიო ნახარული მუფუც პირაოა“ [11, 716]. დღეს უნდა
ცქვის არ იხვევს ადრის ის ფაქტი, რომ მცხეთელ ქრალდე-
ენობელი, საუფლო კართოს ჩამომტანი ელიოზის ოჯახი
მცხეთელ მოვეებს განუქალბნებია მცხეთელი მოვეებს
ქალდეელთა დროთა განმავლობაში ებრაელებთან იქნა
აქვეშობა, მოხდა ადრეც და შემდეგ ეს ფაქტი მატიაშენიც
იხსიან, მემატიაშენებმა ებრაელები მცდარად ურიცხვად მო-
ხსენებეს. ეს ასეთვე შეცდომაა, როგორც აფსუვლებსთვის
აფხაზების სახელის შერქმევა. ნ. ბერძენიშვილის თანხ-
მაზე, გვიანდელ შუა საუკუნეებში იბერიეთის სამეფოს ბე-
დუკლმართობით აიხსნება ის ფაქტი, რომ აფხაზების
დაცული სამთავროში ჩრდილო კავკასიიდან მასობრივად
სახლებდებოდნენ მთელია ნარმანთი ტომები. ისინი ერთ-
ერთი ქართველი ტომის – აფხაზების სახელს ითვისებდნენ
და დღეს უნდა აფხაზების ქვეშ არაქართული მოვემის
ხალხი იფიქროსებება [13, 149-151]. სწორედ ასე უნდა შე-
ველიყო ტერმინი ურის მნიშვნელობა და, თუკი იგი თავ-
დაპირველად მხოლოდ ქალქი ურდთან მიკორებულ ქარ-
თველურ მოვემსა აღნიშნავდა, დროთა განმავლობაში ამ
სიტყვის სრულად უცხო ეთნოსი მოიმატა. აქვე ერთიც
უნდა დაუხსნიოთ, თავად ეს ფაქტი, რომ მასხარაშვილისა-
ვე თქმით, სომხები ქართველთა „ურც-ურც“ ს უნდებ-
დნენ, მისივე აზრის საწინააღმდეგოდ შეტყველებს მარ-
თლაც, ურია რომ ვეუდასთვის ებრაელს ნიშნავდეს, მაშინ
სომხები ამ სახელით ებრაელს მოხსენიებდნენ, მათ კი
„ურც“ მხოლოდ ქართველს უწოდეს. ეს უფიქრად კელა-
ვაც ამტკიცებს ქართველთა და ქალდეელთა ერთიანი გე-
ნეტიკური ძირების არსებობას და რაღაც სემიტურ-იბერო-
ულ-კავკასიური ოჯახის აბსურდულობას!

(დასასრული შემდეგ ნომერში)

ნინო ვახანია

მეხსენებოდა ლილი

მეხსენებოდა – მინაზე ჩამოსული მზე, თეთრო სიცოცხლე, სითბო, სინათლე, როგორც პოეტრი იტყობა – სხედმუნარა ყვავილი. არა, არა მჯერა, რომ იგი სხვა ყვავილითი დასტყენს როდესაც, ჩამოცვივდეს, განქარდეს, ამტვერდეს... ყვავილი კი არა, შხის ნაკადულის კამკამია" (გ. ლვინიძე, "მარტა") – პირველი მესახებ ნათქვამი თითქმის ზუსტად ესადაგება მეხსენებოდას ბედავს.

მეხსენებოდას სტენობაზე არ შეიძლება, ადამიანს ვინ გვინს ცნობილი ნახატა არ ნამოადრედებს და რაც არ უნდა სვედიანი, ნადულიანი, ურვა-გოდებში ჩაფლული იყოს კაცა, არ იქნება, რომ "მეხსენებოდა" სული არ გაუთბოს, გუნება არ გაუბაღისოს, სიცოცხლის მწყენიერება არ აგრძნობინოს...

"არევი მწერლობს" №7-ში გამოქვეყნებული ზოგადან ქვეყნის ნოვლა სათაურითადეგ ვითობს, გამწვებებს, ცხელებსაზე ხელის ჩაქურის უფლებას არ გაძლევს, გამოუსწორებელ შესაძლებლას კი მომავლის რწმენას გინერგავს.

მოლოდელი მწერლის ფაქტი სვედითა და ლირიზმიო გაუტყენილი ნოვლა ქართულად შესანიშნავადა გადმოცემული ლეგან ინაშვილის მიერ.

თხრობა ინეგრა იმის შემეგობრიო სიდუჭჭირის, ნანგრევების, უსიცოცხლობის სულისშემწეოეული სურათების ჩვენებით. ყველაფერი მიტოვებული და დაცარიელებულია, ირგვლივ შიში და უიმედობა გაიმედებულია. სიკვდილი თრგუნავს ადამიანებს და ხსნაც არსათი ჩანს. ამ ისედაც მძიმე განწყობას კიდევ უფრო ამძიმებს და ამძაფრებს ამ სახლის სანერა, რომელიც მთავარი პერსონაჟი ცხოვრობს თუ თავს აფარებს: აქ იდება ცარიელი ვალიები, წნელები რომ დაეგნგეობდათ და აღარავის სჭირდებოდა, რადგანაც ჩიტები ურთიანად ამონეგებოდაფენენ, აქ იყო ვაგამმარა მტვრირეები ქოთნებში, სადაც ევარა ფრფლისნარი შინა, აქ ელავა შეზღონგებისა და საწონლთა ჩონჩხება, დაკოტლებული სკამები, საბავიო ეტლი... აქ სიცოცხლის ნიშანეული ნახელია ყველაფერი. აქ არც ტქილი ნებისებობა, პოეზისითის სცალია ვინმეს, არც – სილამაზისთვის, არც – სიეარულია და სათნოებისთვის. ამიტომაც ასდის ირგვლივ ყველაფერის ობის სენი, მეორი – სახლის დასახლისაც, შანი ზოდიას, რომელიც, ჩვეულებრივ, არ ლაპარაკობდა, რაიმე ფრანხას წარმოთქვამდა მხოლოდ მაშინ, როცა სხვა გზა არ ჰქონდა.

ასეთ ყოფაში, ეტყობა, მზეც არ ამოდიოდა ცაზე, ისიც განცხებულყო.

ნოვლაში კონკრეტული ისტორიული ფროა აღნიშნული – აუდასახლებელი ორმოცდაათხა. თეთი ამბავი კი განზოგადებულია და ყველა ფროსა და ყველა ომგადატა-

ნილი ქვეყნის სურათი იხატება. ორჯერ დახერცის სასწაული გადარჩენილი ორმოცი წლის კაცი სამყაროსაგან მოწყვეტილი არსებობს თავის პანანკინტელა ოთახში.

დაბოშილ, განადგურებულ ქალაქში სიბარულის, სითობა და სიცოცხლის ადგევი აღარ არის. ირგვლივ საშინელი სილატაკე და სრული უიმედობა სუფევს. თავის გატანა უჭირს ყველას მიუხედავად ასაკისა, სქესისა, პროფესიისა...

გადარჩენის უკანასკნელი იმედი წინგები და ძველებური გრავირებობა, ვაი, რომ ისიც – უნდა. სივრცის შიშს უწონდებს მთხრობელი იმ მდგომარეობას, როცა უჭირს, ხელი გაუმეას ლითონის მოაჯირს, მომორდეს მალაზიის ვიტრინას. ბოლოს აძულებულია, ასე მოიქცეს.

ეს ყველმხრივ დათრგუნული ადამიანი სიკვდილის სუნტქვას ცხადად გრძობს, ხედავს კიდევ იმ ამტლე კაცს" და მუცულებულია, რომ ძალიან მალე მოუწევს მისთან შეხვედრა. "მხოლოდ ძველი ჩვეულება მაიძულებს გაევირტო თმა და გავიპარსო შირი, თუმიცა, ლოგკურად რომ განესავაოთ, არავითარი იმედი არ გამაშინა ცოცხლად დარჩენისა", – ფიქრობს იმ საპარიმსებროში მოხვედრილი, რომელიც ბოშიში დიანდო.

ამ სიბნელებში, სიტყვა "უკუბოს" რომ შეეცვლებოდა, ნაფრეულიც კი არ ფოლავს შხის და სინათლის, ერთბაშად, მოლოდინულად და ბუნებრივად უნდა იშვას სიცოცხლის სიყვარული და მომავლის იმედი... როგორც სასაფლაოზე მარკრავ ნაკვალავი, როგორც შიბანას ქალთა დუმბიში ბროლის სრკალის მსგავსი ხმა ჩივლისა, შემოანათებს პატარა ბიჭი თავისი განსაკუთრებული, ყველასაგან განსხევაებული სახურვანით – "ნანგრევებში სუთი დღერი მესხენებოდა დავთესე. ნამოხარდენ და ხომ უნდა მოერწყა".

მანამდე კი პარიკმაბტრის ჩვეულებრივი ექვი ლატაკი ბავშვის მიმართ: "ავალი ვინმეა, თეაღწინ აგნანის რამეს". შირილავ, რა დაუზღიდა, რომ ეტურდა? მეუზოვეც მას სწამებს ჰიდრანტის გასაღების მოპარვას. ის კი, ყველასაგან მიტოვებული და ბედისგან სასტიკად დაამარტული, ბავშვური გულუბრყვილობით გაიოცებს: "რამი მჭირდებოდა" და იმას აეთვობს, რაც სჭირდებოდა, რაც მიწინად დუსახეს, რაშიც თავის დაწინმულებებსა და მოვალეობას, ხალხსა და გარკობას ხედავს – მესხენებოდას უღლის.

ამ სიტყვებში უფროად გაათბო და გაბაღისოს საპარიკმაბტორი. და გრძობს, როგორ გამოიხატოს ცაზე მზე, ჩამოვდა შედამინებე. ერთბაშად გაბარყინა და გაალამაზა ნაცრისფერი გარემო. შემოხა და შეამყო მტენებში, ქუქება გაზონებ... ჩიტების ტყეტიკიც გაისმა და საოცარმა სიმეფეფემ დაისადგურა. ღიბილს გააძიეუელმა ადამიანმა გაილიმა. გაუღიმა სიცოცხლეს, ბიჭს, მუსეს, სამყაროს.

სიცოცხლე ნერლმანებისგან შედგება. თითქმის რა უნდა იყოს იმაზე უბრალო, მარტო, ჩვეულებრივი, ედარე მესხენებოდას მორწყვა? პატარა მებაღემ სიცოცხლის ხალისი დაფერხდა ახალგაზრდა ინეაღლეს და ოკუპაციაც გადაატანინა.

მესხენებოდას გვილიანმა ზოგადან ჩემკოს ნოვლიდან და ორი სახონარკვეთილება, მცირე უიმედობისთვისაც კი არ რჩება ადგილი მხოლოდ გამთბარ და დამტკბარ სულში.

ეკა ბუჯიაშვილი

ნარილავი ეკლიანი გზიდან

დაშთაბრუნებულ ეკა შიანდა ილია ქაჭავაძის ზოგადსაგანო უნივერსიტეტის დამის აღდგენის ეს ევროსა, შავკამა უნებურად შიანდ დასცდენია პირველი გამოცემის წინასიტყვი ხომ შეიძლება კვლავაც შევხვდეთ?

ის ნიგის ისედაც მისტიკით იყო მებურღლი – ბატონი რისკოშ ჩიკოც ნინოქში არ ამხელდა თავის ვანაობას რედაქციის ხელნაწერი მოვეტიანა უცნობმა ავტორმა, მისი არაფერი ვიცო, შობილ რედაქტირება გავუკეთე ტექსტს... და საზოგადოების ინტერესიც უფრო და უფრო გამოსაფრდა ამ ნიგის შიანდა.

ხანი გავიდა.
არც ისე დიდი ხანი.
საინტერესო მასალას ილიას მკვლელობის შესახებ ისევ მოვიყარა თავი, მეთხუვლის ცნობისწინადაც ხომ ყველაზე მეტად შეეფუძნებოდა და მეორე გამოცემამაც ნიგისია „ეკლიანი და პატარა გზა“ (რედაქტორი ავანდ ამირხანაშვილი; მხატვარი იანა ხალაშვილი) აღარ დააყოვნა არტ. კაფემ „ქარაგანს“ კი მის პრეზენტაციას უმსაჩინოდა.

კობულაძე ბატონი რისკოშმა ამინარევებს წიგნიდან, იმ მსატკარო აქტის შესახებ გვაამბობდნენ ილიას თანამედროვენი, დროადაც თავის მთავრებულებებს გვიპირდავდნენ მსაქმელები და შიორნეოდა ლიტერატურული ქარავანი ილიას ვაქიის ეკლიან გზებზე.

ბატონი რისკოშის თქმით, ამ მკვლელობის შესახებ ჯერ კიდევ 1913 წელს კიტა აბაშიძეს გამოუვიდა ნიგინი: „ჯვარის აცუ, ჯვარის აცუ იმე“.

ეს იყო მეტად საფრთხილო ხანა.
ყველაფერს არსებობდა სოციალ-დემოკრატია განაგებდა.

სულ ცოტა ხანი გასულიყო აფხეთი 1907 წლის ავსტროაბს და მწელი იქნებოდა ნამდვილი მკვლელებისათვის ხელის დადება.

შიანდ გაბედავნი.
ჯერ ვეცა-ფიავილა შიანდშებს გამჭირვალედ, მერე კიტა აბაშიძე ამხელს – არა ერთისა და ორ კაცს, არამედ მთელ პარტიას – სოციალ-დემოკრატის.

ში-იანი წლების დასაწყისში ავაკო ბაქრაძე შევედგება ამ მოვადოებულ წიგს გარდაცვლას, თითქმის მეფის „ობრანკას“ მოკვლას ილია.

1984 წელს ამ საკითხებზე მისი მონოგრაფიაც გამოდის და გამოცემასთანავე ეკრძალებოდა, თუმცე საზოგადოება არ ეცუება ხელისუფლებისა და მისი ღრტყინვა აბიუტების მთავრობას, გზა გაუქსნას ამ გამოცემას. ნიგინი ავტორი კიდევ ერთხელ სოციალ-დემოკრატიაზე მიგვიანიშნებს.

შემდეგ იყო ვახტანგ გურგენიძის საჯარო გამოხატვა. სახელმწიფო არქივიდან ეკრძალებული მასალების გამოტანა ილიას შესახებ ძვირად დაუფლება ბატონს ვახ-

ტანკს. ამ საჯარო ლექციის შემდეგ მას არტივის დირექტორობიდან მოხსნიან.

ისევ შეიძლება საზოგადოება.
ისევ მისი ღრტყინვა აბიუტებს ხელისუფლებას უკან დაიხიოს და თანამდებობაზე დააბრუნოს ვახტანგ გურგენიძე.

მერე კომისიაც შეიქმნა ილიას მკვლელობის გამოძიებისათვის, ოღონდ მისი მიზანი იყო ის, რომ რაც შეიძლება აცდენოდა ძველი კვალს...

ქანსაბრუნავს გადაწყვეტა ეს კომისიაც – დროსა და რეტიში.

და დადგება ხანი სიმარლის თქმისა.
არაერთი საინტერესო ნიგინი არსებობს ილიას მკვლელობის შესახებ. ამ ყოველივემ თავი მოიყარა და განზოგადდა გიორგი აბაშიძის მონოგრაფიაში „ილია ქაჭავაძე“.

რაც შეეხება ნიგის „ეკლიანი და პატარა გზა“:
– სრულად ახალი მასალა აქ არ გვხვდება, – თქვა ბატონმა რისკოშმა, – შეიძლება იყოს ცნობები, რომლებიც დიდი ხანია არ გვამინებულა ამ შედარებით ნაკლებად ტრიალებს საზოგადოებრივ ცნობიერებაში. ამ ნიგის მთავარი სახელე ფორმა – ილიას მკვლელობის შესახებ მისი თანამედროვენი მოვეუბნობენ. ეს არის მხატვრულ-დოკუმენტური პროზა. საუბრობენ ჰეროიზაციები – ზოგი რეალური, ზოგიც გამოგონილი. ორმოცდახუთმეტრე ამხელს აქვს თავისი სიუჟეტი, რომელიც დოკუმენტურ მასალას ეყრდნობა.

ლალი დათაშვილი:
„შავსუბიდან სრულიად განსაკუთრებული დამოკიდებულება მჭონდა ილიას დვანლისადმი. ფიქტიობი, რომ თუკი ჭარბადი კაცის გულს პირგახსნილი იარად არ დაამწებდა ნატყვიარი ილიას მკვლელობისა, შიანდ ის იმ ძარულს გადაიქცის, რომელმაც ქართველად უნდა აქციოს. ამიტომ, როცა რისკოშმა ამ ნიგის პირველი გამოცემის რედაქტორობა შემომთავაზა, ეს ჩემთვის დიდი პატივი იყო. ყველაფრთან ერთად ის განცდაც მჭონდა, რომ მეც რაღაც უნდა გამეცეთებინა ამ საქმისთვის, რასაც ილიას სიყვარული ერტვა.“

ორი რამ აუცილებლად უნდა გავიხრათ: ერთი ის, რომ ასეთ დიდ სახელებს ნამდვილად სჭირდება როსტომისნაირი მეგვიერე. ჩვენ თითქმის ყველაფერი კარგად ვიცით საკუთარ გულებში, შავრან... რაღაცნაირია ქართველი კაცი – ეს ხომ ისედაც ცხადიაო, – იფიქრებს და თავს არ გამოიადებს მნიშვნელოვანის საზგასამხედრო. თუნდაც ეს წელი – ილიასაში მიძღვნილი, წიგს აზრით, გაცილებით უფრო ხმარობდა უნდა ჩატარებულიყო. ამიტომაც განსაკუთრებულა უნდა ვაფასებდეთ როსტომისნაირ მოღვაწეებს – შათ, ვისაც შეუძლიათ გაიგონ ქართველია დიდა წინაპრების მაგისტრები, გულისტერა... ახეთიტი საქართველოში ბევრნი არასოდეს ყოფილან, შავრანმ ჩვენი ერი, ქვეყანა ყოველთვის მათ გულებზე იდგა.“

მეორე:
როცა ილიასნაირ მოღვაწეზე საუბრობ, არ შეიძლება ლამაზად რეკლამირე ტონით... და აი, ის რაღაცნაირად დაძაბული, ცოტა წერული, ჩამოყოფილებული თხრობა

სტრუქტურის შორის რომ გაკეთდება, ზუსტად მივსჯავებოდა ამ წინგს. ლიბლიც კა, იუმორიც კი აქ ტკივილიანია, მწარეც (სექს ჩვენი ბედინწერაა), რაც ასე გაახლოებს იმ ექობნასა და, აი, ამ თავისებურებისთვისაც მადლობა მინდა გთხრობთ, ბატონო როსტომი

სწორედ ამიტომ არის როსტომი წიგნის ყოველი ახალი წიგნი თუ სტატია ასეთი მნიშვნელოვანი”.

მაკა ყობაძე

„შემთხვევითი არ არის ქალბატონმა ლალიმ სიტყვა „მემკვიდრე“ რომ ახსნა. როცა აღესპინდრე ორბელიანის საზოგადოების წევრები როგორც თბილისში, ისე რეგიონებში გაედევართ ხოლმე და როსტომი წიგნის თაოსნობით პანაშვიდს ვუხდით საქართველოს ამო თუ იმ კუთხეში დაბადებულ ქართველ მოღვაწეებს, არაერთხელ ვყოფილვართ მოწმე ეკლესიის შრეცლის წევრებს რომ უკითხავთ: რომელაა მისი უშუალო მემკვიდრე, გამგრძელებელი ორბელიანთა, ერისთავთა, ჟღიანთა, დოღამაშვილთა... გუარისა?

და ეს შეკითხვა არა მხოლოდ სიმბოლური, არამედ ბუნებრივიც. ასე აღიქვამენ როსტომის სრულიად უცნობად ადამიანები და მით უფრო ასე აღიქვამთ ჩვენ – მისი შვიკონები, კლდეები, ახლობლები, ნაცნობები, მკაობლები, რომლებიც კარგად ვიცნობთ როსტომი წიგნის სისხლსაცემ მემომქმედებას, მის დაუღალავ მოღვაწეობას.

როსტომი წიგნი მართალია დიდი მწერლისა და საზოგადო მოღვაწის თაორ წიგნის უშუალო და პირდაპირი მემკვიდრეა, მისი სისხლად ხორცია, ამავე ფრის სულიერად და ინტელექტუალურად ცოცხს თუ პუბლიკისთვის მტკბორბა, როგორც ამ სახელოვან შამა-შვილს, მაგრამ როსტომი თავისი სულისკვეთებით, პათოსით, დიპლომატიით, ნაყოფიერებით, რეალობის არაგუელებრივი გრძნობითა და ამავედროულად თავისი რომანტიკული ბუნებით მე-19 საუკუნის ნამდვილ მამულშივლებს მაკონებს.

ილია ქაჭვაძის საოუბლო ნელს როსტომი წიგნიც „ღალია და პატარა გზით“ შედგება. მისი სექტანაიანი ბიოგრაფიული რომანების ფორზე ეს პატარა და საყვარელი წიგნი მთელი სიღრმის წარმოდება ნინაშურის იმ ტრადიციას, რომელიც მარადიულ ზედინწერად ექცა თითქმის საქართველოს.

ვესმენდი, ამონარიდებს რომ კითხულობდა ავტორი და ჩემს თვალწინ კანონონიკის ამქარბული კადრებიც ცოცხლდებოდნენ პერსონაჟით, თავიანთი ლექსიკით, ავტობიოგრაფიული ვლურაობით, მეტყველებს სტლითა და მწერით ილია ქაჭვაძესზე რომ ვუბობდნენ, ილიას რომ იხსენებდნენ. უპირველეს ყოვლისა, საკუთარ პორტრეტებს ხატავდნენ და, რაც მთავარია, ეპოქის სულს ასე მღერის და დინამურს... მისი შემთხვევაში, თითო-ორილი ზედწერილი გამონაკლისს გარდა, როგორი ხერხედი, დაუფეკარი, მტრული, გულბრწყალი, ინფანტილური და უსახესიმამეებელი ილიასავეში დაბოკიდებულება, როგორი არასტრუქტურული და საბედისწერო.

რაც უფრო ასაკში შედგავართ, მანერ გამოცდილების გათვალისწინებით, იმას ფასსაც ვგრძნობთ, რას ნიშნავს ახალგაზრდა კაცს მადლობას რომ ვუბნები. გარდა ვუე-

ლადრისა, როსტომი წიგნის ფანტასტიკური შრომისმოყვარეობა ნამდვილად იმასურებს მადლიერების გრძნობას, მით უფრო, რომ ეს შრომა, ცოდნა და ტილანტი ამ მღეროდ, სტრუქტურულბადა დამცრობისა და ე.წ. გადამსებების ინტეროულ ემოციონ ჩვეს შემეცნებაში ვუბნავდ ამრწუნებს მონოგრაფიებისა თუ ბიოგრაფიული რომანების სახით მჭირფას სახელებს.

აღექვანდენ ორბელიანი, ელიზბარ ერისთავი, ილია ქაჭვაძე, იაკობ გოგენამიელი, ალექსანდრე ფხვბეგი, არჩილ როსჯაძე, პაველ ინგოროვა, ზვიად გამსახბურდია... რომელი ერთი უნდა ჩამოთვალო.

ჩვენს თაობას გაუმრავლდა სასწარმკვეთი ემასი სულიერი შემოტყვეები, როდესაც ფიქრობ, რომ აღარავფერია აქვს აზრი, მაგრამ მინდა ყველას შევახსენო XX ს-ის დიდი რევიზიონის მიტერი ბრჯკის სიტყვეები, რომელიც ძალიან მიყვარს და მაზნებებს – როცა მან ვიგტნამის ომის საინაბადმდეკო სპექტაკლი დადგა, უფრნალისტმა კითხა:

„- თქვენ ფიქრობთ, რომ ამ ომს თქვენი სპექტაკლი შეამკვირვებ?“

მიტერი ბრჯკმა უპასუხა:

„- მართალია ხელფაღანი ვარ, მაგრამ არც ისეთი გულბრწყალი, ფიქრობდე, რომ ომს, რომელმაც ორი მთლიანი ადამიანი ჩართული, ჩემი ორსაათიანი სპექტაკლით შევამკრებ, მაგრამ მე მაქვს ჩემი ბრძოლის ველი, ჩემი სცენა, რომელზეც ვიბრძვი და ორა საათით ვიბრჯვება“.

ეს არის სიკეთის ძალა. სიკეთე ყოველთვის ცოცხა იყო, მაგრამ როცა შენ გნმას, გჯერა და მთელი არსებით იბრძვი, ძალიან ბევრს ნიშნავს. ამიტომ ნუ იფიქრებ, რომ სიტყვამ დასი დაკარგა. ნამდვილ სიტყვას ყოველთვის ანგაგრამ უნებუნებ, უფრო მეტიც, ყოველთვის უმინადამ მისი. ასეა დღესაც. ამის დასტური ჩვენი დღევანდელი მტკრებაა“.

შოთა მჭედნამიელი:

„... ილია ქაჭვაძის ბიოგრაფიის უკანასკნელი ეამის აღდგენის (რეკონსტრუქციის - შ.ბ.) ეს ვერსია...“ როგორც ბატონ როსტომი წიგნის გამომცემის ერთი ფრაგმენტი (ზემირი გამოსულიდან და მეორე გამოცემის წინააღმდეგობა, თავის ახალ წიგნთან დაკავშირებით, ზემდინდებით უხესტად და სხარტად ასახავს წარმოდგენილი ტექსტის ლიბერალურ ძალისხმევას. დიას, ერთი სიტყვით – ვერსია – ავტორი წარმოდგენის წინგს, არა როგორც წინარწიგნს, არამედ როგორც ტექსტს. შესაბამისად უარს ამბობს ავტორობაზე და არავითგზის: თითქოს ეს ნაწერიც ვილავდა“ „დატოვა და აღარც გამოქონილა“; ...არ მინდა ვიზმენ ეს თხზულება ჩემად მიიჩნოსო... ისე გარდაცვლის მინცვაო; (კოდოს მოლოდინი - შ.ბ.); ნეტა მართლა ჩემი ყოფილყოო; ნამდვილი ავტორი აქნებ დარბაზშიც იჯდამო და მისთ. ხო, რაც მთავარია – ჩემი მხოლოდ მოსტავიყო. მონტაჟის სიფრცე კი საზოგადოდ პოსტმოდერნიზმის პრეოგატივია, რაზეც მემონტაჟის სრული თითორიულუტეა აქვს – ეპარის განმარტებას მტკმდომ [საზღვარების გაუქმების დისკურსი - შ.ბ.]; ამოკირბე ცალკეულ ფრაგმენტობით (ფრაგმენტაცია - შ.ბ.); მითორიზმის პოსტმოდერნიზმი სახალის შემოტანა ძალიან მზობლავსო. იმის შესახებ, რომ პოსტმოდერნიზმთან

გვაქვს საქმე, სიტყვის აღარ გვაფარებულვ, ღია კარის მტარეფას ამ დენმსგავსოს. ერას კი დეაქმტატეს, რომ ორ-მოდეთაოთმეტ პერონიანეს შორის, ილიას ფრანმასთან დაკავშირებულ ამბებს რომ ყუებანენ, ორი გამოყოფილი - ყალიბ პერსონაჟია. ეს ვინათხას კიდევ უფრო ართულვებს თამაშის (ნაკითხვის) ნუსებს და ამძაფრებებს თამაშის აზარტს. საექუო აღარაფერია, რომ ბატონი როსტომი თამაშობს - "ცრუობს" და სწორედ ეს სიტრუვა სობრძინსა რომ აღმოჩნდებო.

ორი ვარტულაური პერსონაჟი დანარჩენ ცნობად ისტორიულ სახეებსაც სიმულატრებად ვადაქცევვენ, გამოჩნებულ ნარატატებს ტრეკებზე ერთმანეთს შირისპირ და ნივებს, რომლებიც მთლიან სერეტიკური ქარტა არ ვააზნია, ტექსტულად სტრატეგიათა გარკვეულ სიმრავლედ ნარატივადგენენ - ეს კი დეკონსტრუქციის პეროგატივა, კრიტიკული ნაკითხვის ნაშტატია, მისი ერთ-ერთი ღერძია. სხევევარედ რომ ვთქვათ - ილიას დრამასთან დაკავშირებულ სიერის ტექსტს ჩანდაცვლა ლოკოცენტრისმიხსივარ თავისუფალი, ავტორის ინტენციას მოკლედული ტექსტის სიერედ, რომელიც საკუთარ თავზე ახედებს რუდენქიას, საკუთარ თავს აღწერს. ამ აღწერის შედეგი კი შრავალ პარაფრასს გამოიხიბობს, მათ შორის ყურბის ხალდი ჯიბრანის კოქი ძე კაცია". ავი თავად ამბობს მერაბი - უკანასკნელი ფაშის აღდგენა. ამ ფრანზის მტვაზიზიკაზე (გიდ დრისმას მიმართებაში) აღარ ვაჯავრებულვ სიტყვას, მაგრამ რაც შეეხება აღდგენა-რეკონსტრუქციას (დეკონსტრუქციის ვხით), ეს სურვილი ამკადვად ვამლავებულვ და შესწავლავლვ. ჩრდილად იქ არის, სადღე დეკონსტრუქცია თავის მიმდევრობას პოვლობს - გოლგოთიაზე - ეკლიან და პატარა გზაზე თეშურ ნადარვიგოლი.

ესიმდებოთ, ბატონი როსტომ, და ულიამ ფოლკენრის სპაური და მდინარეება" ვამახსენად, ერთი და იგივე მოვლდა ოთხი თვალათხადებოთ რომ არის დანახულ.

სათქმელი ამომწურაო, - ამბობთ. ყველა ნივს თავისი ისტორია აქვს - დისკუსიები იმართება, მუჯელობა, კამათი. ამ გამოცემისაც თავისი გამოხმარება მომკვება და შუამდებს ეს ყველაფერი ბიძგი აღმოჩნდეს შესამე გამოცემისთვისაც.

ბევრი დეტალი ძალზე საინტერესო იყო წებთვის. შთამბეჭდავია ოღლა გურამიშვილის ნამომბო - როგორ არ უფერებდა ილია ქალაქის ნინასწარმეტყველებს.

პირდაპირ საქამათოდ ვინევეს სალიბიბტრო ვიხლბას ნათქვამი: "ალუდა ქთულაურის" შემქმნელმა მარქსნიშვიტ ვაგაიო. ასე ერთი ხელს მოსმით არ შეიძლევა ამ ეპოქის დანახვა. რეალუდუცია მიშინ იბოტომ მოზდა, რომ ვარკვეული მსახეი გაბრუებულები იყვნენ მარქსისტული იდეებით.

საინტერესოა ხოსო მატევიანიის ფრანკი: პარტია რომ შედეგა უკან, თამამედ ფუკიო. შთამბეჭდავია მისი მსჯელობა. ნთუ ასე აზროვნებდა ეს მუშა კაცო... და სწორათად, ეს ფრანკმენტები როგორ იქმნებოდა? იქნებ გერმონი, დოქუმენტურ მასალბშიც ასეთი სახით ყვე-ბოღენენ პერსონაჟები?

და კიდევ: პიტერ ბრუკის ნათქვამი ვახსენდა ქალბატონმა მაკამ. მე კი შაბლო პიკასოს ცნობილი ტილო "გერ-

ნიკა" ვამახსენდა. როცა მატევიანს გერმანიელბმა კითხეს: ეს თქვენი შექმენით? მე არა, თქვენ შექმენითო, - უპასუხა მას.

მწერლობში კი ასეთი ძალა სიტყვას აქვს. სიტყვათავილებული ბოროტების შესახებლედ. თქვენ სწორედ ამის აკეთებთ, ბატონო როსტომ!"

როსტომ ჩხვიძე:
სოსო მატევიანიზე რომ ვკითხებო, გიპასუხებო: საკამოდ ვარგად ნერდა, მას აქვს მემეარები, რომელსაც ვდერდნობოდი ამ ნივნიზე მუშაობისას. რაც შეეხება ფრანკმენტებს, ყველა ამ სახით არ ყუება. ფოკუსებური მასალბი ამორტალია სხვადასხვა წყაროდან და გამთლავებულა. მაგალითად, ნივნი ოღლა გურამიშვილი იხსენებს, როგორ მევარდა ილია შუავალ ჩიხბში, აფერხაკაცს და მის მიონინალმდეგებს ღანა ვაავტეხობა. დოქუმენტბმა ამ ფაქტს ოღლა კი არა, ვაჯავრებულა იხსენებს, მაგრამ მე თვით ესმოდი გამოყოფენ და შეეცაფე ეს ამბავი ოღლას თვალით დამენახა, როგორ საკვდერობს ის თავის იდეკოს მენ რომ მოკვალ, ამ მე რა პასუხს მძალედი და ან ქვეყნასო.

ფაქტები ნივნიმ გამოგონილი არ არის, ყველაფერი ფოკუსებურია, მაგრამ, აი, წყალობა შირნიგაურა, მაგალითად, ჩემი პერსონაჟი, რეალურად არ არსებობდა. იმას, რასაც იგი ყუება, მიხედვ ვაჯავრებულა წერის თავის მემეარებში, მე კი მინდოდა ეს დიალოგი - ილიასა და გულენებს შორის - ერთ-ერთი გულესი თვალთ დამენახა, მას ვამახს.

საერთოდ, ვაჯავრებულის მემეარული ჩანანერები მთლიანად ვაგონებულა ნივნი.

აქ ითქვა ილიას მკვლელობის მონანილე კიმერელზეც" ამ საკითხის შესახებ მე ვიზიარებ გერმონი ქიქოძის, თეფო სახიკიას, ვიორე მატევიანიშვილის აზრს. მათ სნამდეთ, რომ ეს კიმერულ" სერკო ორჯონიკიძე იყო. ასე იცოდა მამინდელმა საზოგადოებამ, თორც სერკო ორჯონიკიძის ხელმწიროლი დოქუმენტო: მე ვარ ილიას მკვლელობა, - ქნადა, არ არსებობს".

გულა საიბიძე:
სხვათა შორის, დღეს ეს საკითხი საკამათო თემად იქცა. ზოგიერთი ასტორიკოსი ცდილობს დამტკიცოს, რომ მკვლელობის შემკვეთი კიმერული ბიჭო" კი არა, სხვა ვინმე იყო. თქვენ ახლა მხოლოდ ვიორეტი ამბამძის მონოგრაფიაზე შეაქერეთ ვრუადებთ, ბატონო როსტომ, მაგრამ ამ ბოლო ფრის ილიას შესახებ გამოცემული ნივნიბის ვადათვალერებების საშუალება თუ ვქონათ, ვაკეცნობოდი გიყო ვორდანიას, გურამ ყორანაშვილის, ვახტანგ გურულის ვერსიებსაც. ამ საკითხის ირკველვ აზრთა სხვადასხვაობაა. გურამ ყორანაშვილი, მაგალითად, ფქრობს, რომ მკვლელობის შემკვეთი სერკო ორჯონიკიძე ან ფოლიშვი მამარაძე კი არა, უშუალოდ სტალინი იყო.

რაც შეეხება ნივნი "ეკლიანი და პატარა გზა", ვიქრობ, ძალზე დროული და საინტერესო გამოცემაა, შთამბეჭდავი თავისი სიღრმით.

კვატრინე ვაბაშვილზე ნაკითხვთ ფრანკმენტო... ვკატრინე იყოს ეს ქალბატონი, რომელიც სათავადი ჩაწედა ილიას იუბილეს გამართვას. ეს ღონისძებვა უკვე შხად იყო, როცა თბილისის მილიციის უფროსს მისცეს

დავალებმა: თუბილეს მხედველობისას თქვენი თანამშრომლებით დაიბაზში მიეჭრით და ავალმყავლი გამოიწვიეთო.

კოტე აფხაზის თანაკადეტებმა, პოლკოვნიკმა ზეგარსემ იოქრა: ჩემი მგეობრის ბიძას ეს როგორ გაკადროო და ქუჩაში მემთხვევითი შეხვედრად ილიას უფხრა: ასეთი დავალება მაქვს და არ ვიცი, როგორ მოვიქცეო.

ილიამ მადლობა გადაუხადა. ნავიდა მინ და უარი განაცხადა თუბილურზე. ზომ საგულესბმო ფაქტია? ასეთები კიდევ შეიძლება აღმოჩნდეს. მოგვხსნებით, ეს ამოუწერადი თემაა, ამიტომაც ვარკვეული ხნის მერე შენაძლოა მესამე წიგნის გამოცემაზეც იფიქროს.

ურთხაც გეტყვი:
ბოლო დროს ილიას თემაზე მომხიზა ბევრი მუშაობა, იმ მხალბში ასეთი საინტერესო დეტალი აღმოვაჩინე: სათითაბრის არჩევნები რომ უნდა ჩატარებულყო, რუსეთს კავკასია და საქართველო სიბიდან ამოუღია – არ მოუწევია მონაწილეობის ღირსად. მაშინ ვორწინყო დამკოვის ჩარევათ დელეგაცია ნავიდა პეტერბურგში და სახელმწიფო საბჭოს კომისიის წინაშე წარსდგა. 70 წელს მიღწეული ილია სიტყვით გამოყოფა და თავმჯდომარეს მიმართა:

– არ დანიშნეთ კი არა, ძალიანაც კარვად დანიშნათ არჩევნებს საერთოდელოშიც და, საერთოდ, კავკასიაშიც,

არადა, თქვენი ათასობით „საღდატის“ სისხლი დაიღვრებაო, – და ჩვეული სიამაყით შებრუნდა და ნავიდა თავისი აფგილისკენ*.

რისტიმ ჩხვიძე:
ჩემი თემა, ჩემთვის ნაცნობია ეს ნაშრომები და თავისთავად საინტერესოც არის, ოღონდ მე ამ ნივთებს შორის გამოვარჩიე ზატონი გიორგი აბაშიძის მონოგრაფია, როგორც ვეღლაზე სანდო წიგნთვის. სხვათა შორის, ზატონი ვეღლა საითიძეც ის ისტორიკოსია, ვის გამოკვლევებსაც, შესაძლოა არაპირდაპირ, მაგრამ ამ ნივთშიც ვიწუნებ. მისმა წინებულმა ნაშრომმა კარლო ჩხვიძის შესახებ კი მიზიძდა მონოგრაფია დამეწერა ამ მოღვაწეზე.

რაც შეეხება თქვენს რწევებს:
ილიას თუბილეს შესახებ რომ გვიამბეთ, მართლაც საინტერესო ფაქტია, უშუალოდ იმის მკვლელობის თემას და აუცილებელია, რომ ამ წიგნში იყოს.

ილიას თაობაობით ქართველი დელეგაციის პეტერბურგში გაგზავრების შესახებ კი მოთხრობილი მაქვს ჩემს ბიოგრაფიულ რომანში არჩულ ჯორჯაძეზე „წიგნები იტრისის წისქვილიდან“, რომელიც მზად არის გამოსაცემად, თუძეც ეს ფაქტი, რაღაც კუთხით, აღბათ აქვს უნდა იყოს ჩართული.

ყოველთვის მადლობელი ვარ განიერული რწევებისათვის*.

ნინო ყულოშვილი

**აღისფარი ქალის
მარტოობის
100 ლექსი**

**ლია სტურუას
ახალი პოეტური კრებული**

გამომცემლობა „ინტელექტმა“ სერით „ქართული პოეზია“ „ლია სტურუას 100 ლექსის“ კრებული გამოსცა. პოეზიის მოყვარულებს კარვად იცნობენ ამ საგამომცემლო სერისას, რომლის მიხვევათაც, „ინტელექტი“ გვგნავს შეთხვევებისათვის საყვარელი 100 ქართული პოეტის 100 ლექსის კრებული შესთავაზოს რამდენიმე წლის განმავლობაში. პოეზიის მოყვარულებმა უკვე მიიღეს ოცდარვა პოეტის კრებულები...

გამომცემლობაში ტრადიციადქვეულ შეხვედრებს ამჯერად ქალბატონმა ლია სტურუამ უმასპინძლა და საკუთარი შემოქმედების თავყანისცეცებით თითონვე წარუდგინა ახალი წიგნი, სადაც შესულია პოეტის ბოლოდროინდელი ლექსებიც. ლია სტურუასთვის ეს კრებული რიგით მეოცე ვახლავთ, მაგრამ დღევანდ ახალს, რომ

გორც თითონ ამბობს, „მკითხველებისათვის საკუთარი საწყაროს შეთავაზება უწყვეტ პროცესია და საკუთარი მარტოობის გაზიარება...“

ლია სტურუა:
„გამომცემლობის მადლოერი ვარ, რომ ასეთი საბუქარი მომიძღვნა ამ წიგნის სახით.“

ადამიანი შემოქმედებით პროცესში მარტოა ტყვილთან, მარტოა სიყვდილთან... მარტოობა აუცილებელია შემდეგ, როდესაც ეს ვეღლაფერი გალესდება, როდესაც წიგნი გამოვა, ის უკვე შენი აღარ არის. მარტოობის შემდეგ მოგინდება ვილატებს გაუზიარო აი, რა კარგი ამბები იცი აღქიბიკოსებზე, რომ მათ შეუძლიათ უნიეთო სიტყვას რამდენიმე კილოგრამი წონა მისცენ, შემდეგ აქედან ოქრო ამოიღოს... რომ სახლებს ამენებულა ფილოსოფიური ქესტან და ისინი გულოდან ანათებენ. მინდა ეს გავუზიარო ვილაცას, მით უმეტეს, ისეთ ადამიანებს, რომლებსაც უყვართ პოეზია.*

ლია სტურუასთვის დამახასიათებელი მეტაფორული აზროვნების ზიარება თავიდანვე რთული იყო საზოგადოების ნაწილობათვის. პოეტის გამოჩინვა ლიტერატურულ ასპარეზზე საახლეთა დანერგვის პროცესიც იყო და იწვარდებით მოცენილი სულაც არ ყოფილა... მას ყოველთვის ეგვად თავს გვირგვინი და დღესაც, როგორც წიგნის წინასიტყვაობაში წერს ლიტერატურათმცოდნე – მიაა **ჯალიაშვილი**, „თავი დაჩხვლებილი აქვს საკუთარი აზრის ელენიბით.“

„ლია სტურუა ცდილობს გაათავისუფლოს სიტყვა აქამდე ცნობილი მნიშვნელობებისაგან და ახალი შექმნას. მისთვის მთავარია სიღრმე სიტყვაში და სწორედ, სიტ-

ვეგში მოგზაურობს და ჩვევს შევიყოლებს, ვეაზუ და-
წერილი ბერძნულში ნაშრომის, მაგრამ ღია სტრუქტურა
თ, როგორ ნარმოადგენს მას: „სამრეწველო ის ნენი ასობა
და იქნება ამოღების კალმისტარეით.“ უჩვეულო საბავა
თავისთავზე დაწერილი ლექსში, თავზე წილილი თასმისა-
ვით წერვლში მავს გადავარცხნილი.”

ესტეტიკონი მნიშვნელოვანია მისთვის და ნაგვიდანაც
შეიძლება დაიბადოს პოეზია. ესტეტიკონი არ არის გ-
რეგულუ, არამედ ის აზრისა და განცდის ესტეტიკონია.
ველადფერი იწმინდება და სფოსთავდება მას პოეზიაში.
არსობრივად სამყარო, რა თქმა უნდა, მშენებელია და
მხოლოდ ადამიანის შეგება აუბეშებს მას. სატიროს გარ-
ვეული ფორმე შეიძლება, რომ გაუგოს ამ ხანს. უმ-
რადლო მითხველი ემოციურად განიცდის, მაგრამ უფრო
მეტად დიაგნოზებს ამ პოეზიას თუ შეუძლებს დაემტყ-
ვებო ნაყოფს, გაითავისინოს ის ლიტერატურული
გამოცდვლება, რომელიც მას მიუღია სხვა ნსგნებიდან.

როგორ ხატავს ღია სტრუქტურა თავის სიმარტრებას: „შავი
ყვავილები იხეზნება ამოშდის თვადან, რომ თმის და-
ვარცხნა მათქმის. მუხუვემბო სოურქვალსტების ნახატე-
ბისგან ვლარ მარტრევე.“ მართლაც არის სოურქვალს-
ტური მის პოეზიაში. ის ქმნის ზერედელობას, რომელსაც
თვითონ სიტყვით აგნებს და ცდილობს, რომ ჩვევს მი-
ვავგნესონს. ცეცხლი ვულში, რომელიც გარეცხვლად არ
შეღავნდება, მაგრამ მას პოეზიაშია. ცეცხლი ესაა წვა,
ტარჯვა და ახვე დროს, სინათლე. თუ არის შინაგანი წვა
ველადფერი ისილავ და მათ შორის, ღმრთისაც. ღმრთის
ხილვას, როცა ვამბობთ, ღია სტრუქტურა ცდილობს გაიფხ-
ვიღას სამყაროში, სიმბოლურად ეს არის ცდობის სამყარო,
რადგან პოეტმა და მათხველი არ არსებობს ერთი ქუმ-
რიტება, ის ვამუდმებთ და ვაქვს... მისი მუქვარ ამ არის
ჩამყარწმობილი იმ ქუმრიტებებზე, რომელიც ღვთის-
შეტყველებშია გაცხადებული. ის ორეულებს დაქვებს ამ
ქუმრიტებისას და პოულობს სიმბოლოების სახით, რომ-
ელსაც ის ქმნის.

ღია სტრუქტურა მეტაფიზიკისა თავისი აზროვნებით.
გრივლ რომაქივე ამბობდა, რომ სიტყვას აქვს ან-
ტრალური სხეულები და მათი მოხეტლდება ხახვებით, სიმ-
ბოლოებით, მეტაფორებით შეიძლება. ღია სტრუქტურა-
თვისაც მნიშვნელოვანია ანტრალური სხეულები სიტყვა-
ში, ამიტომაც ისეთ სიტყვებს, ემოციებს, ვანცუებს ან-
ველებს ერთმანეთთან, რომლებიც უჩვეულოა და აქვდა
ინადება სწორედ პოეზია. ის თავისუფლად გრძობს თავს
სიტყვით. მისთვის მთავარი არ არის ლექსი რთობანი იქ-
ნება თუ ურთიმო, ელემენტარად დახვეწილი ფორმტი იქ-
ნება თუ რა, აზრისა და ემოციის იმეგარი კავშირის დაბა-
დებია მთავარი, მჭობრებელი ანადელეუმობის და უჩვე-
ულობის განცდვას რომ ხადებს. პოეზია ქუმრიტების ძი-
ვას გზა მისთვის. კარგი პოეტები ნებადართულებობას
და უჩვეულობას სიღრმეებს იჭრებიან და ცდილობენ ვა-
მოაქვან ის სიტყვები, რომელიც შეურქლათ სამითხემი
მოსამინდი. ეს ნახე მისთვის ერთის შორე, ჯილდოა და
მყოფის შორე - სასჯელი.

ღია სტრუქტურის შემოქმედებში ხშირად გაისმის მარ-
ტრობის ტკივილის ხმა. ის სულს თვადებით იხედება,
სხვანაირად არ შეიძლება გააღწიო ის სამყაროში, რომელ-

ში ის იხედება. ვეშალ ქარშიხედს აქვს ასეთი ფრანა: „სი-
ცოცხლე წარმავალია, მაგრამ სიკვდილი თუა მარადიუ-
ლი?“ ღია სტრუქტურის ლექსებში არის ამასზე ფორი - სი-
კვდილი არ არის მარადილი, იქაც მომრამობა, ცვალებ-
დობა: „დედაქვმას სარეველა მალბის პირით შემოშობვა-
ლა, რომ მელოდება“.

მიხილ ვავამიული ნერდა: „ნეტარ იყვნენ ტანფულ-
ნი მხატვრული სიტყვების, რამეთუ მათ არს ვული
ყოველია მკითხველი“. ღია სტრუქტურა არის ტანფული
მხატვრული სიტყვირათვის და თუკი არსებობენ ნამდვილი
მკითხველები და ჩემი ვულიც თქვენ გეკუთვნი“. - ასე
მამართა პოეტს მათა ჯალიაშვილიმა და ნიკოს
კახანიანკისის ავტობიოგრაფიული რომანიდან
გახხენებული მეტაფორით დასორულა ვამოსცლა - „დოა
ნუშის ხეო, მამბე რამბე დმურტი ხე და ნუშის ხე აყვავდა“...

მეტაფორით დაიწყო სიტყვა ირანისტმა გომრტი
ლოგანინიმ - „ღია სტრუქტურა კახანიანზე ლამაზაკობს
როგორც ქალზე.“ და თავად მომავლას იასამანს... პოეტმა
გამორქინისთავე დიდი სიყვარულით მიიღო მკითხველ-
მა, მაგრამ მას დიდი ზღუდეობა გადალბულიც მოუწია.
დღეს ცდილობენ, რომ „დალდაკონ“ ქართული თანამედ-
როვე ღვექის განვითარებას პროცესა ზოგერთი
შეკვლევის საფრთხის პოეზიზე და სულბანი გამორჩე-
ბა ღია სტრუქტურის შემოქმედება, რაც ჩემთვის, როგორც
რავითი მკითხველსათვის, საწყნარია. აზვად, სწორედ,
ღია სტრუქტურა შემოაბრუნა ქართული პოეზია და ახალი
გვზი მისცა, ახალი სივრცეები გახსნა, რაც უშტკინეუ-
ლო პროცესს არ ყოვიდა, გაიხსნებოთ 70-იანი წლებს
ბოლოს პრესის ფრცვლებზე მიმდინარე პოლემიკა. ეს
ყოველივე გვიდასტურებს თუ რა ძალისხმევის ფასად
მოვიდა სიახლე ქართულ საზოგადოებაში, სადაც შერე-
ვული ქორი ურჩევნიათ შეერეველი ნეტარებას... ამ პოეზია-
ში, მადლობა ღმრთის, თავისი გზა იზოვა მკითხველის
გულისთვის, სადაც, სამწხაროდ, ვველა ვერ მივა. პოეტი
ჩრება თავის ტრავაკულ სიმადლეზე და იქნება ეპისის
მოვარულ და გულმამატკივარ ვულებს. ღია სტრუქტურის
ლექსები განსჯისთვის, ფორმისთვის, საკუთარ თავში
ჩაღრმავებისთვის განგნაყობს და მარავლადინანი მეტა-
ფორას გადავიძობი. ღია სტრუქტურის მეტაფორა მთე-
ლო სააზროვნო სისტემა, ლექსის ხერხემალი, რომელი-
ზეც იგება სააზროვნო სისტემა. მეტაფორა ესაბორეულ-
ბა იმ პოეტზე აზროვნობას, რომელსაც ვთვავხვობს პო-
ეტია ამ დროში, როდესაც პოეზიას თითქმის არავინ თი-
ხულობს, მით უმეტეს, მეტაფორის გაგების თავი კით-
ქმის ადარაკის აქვს, ის იზარტუნებს ამ სიმადლებს.“

„ტრავაკული სიმადლე“ პოეტისათვის მარადილ ტრა-
გიკული იქნებოდა, ის ხალხი რომ არა, რომელსაც იმ
დღეს სიმბოლურად ანტედექტმა“ შეკრებლი საზოგა-
დობეა ამდროშავანმა... ეს იყო ხალხი, რომელსაც შეე-
დლო ზოგჯერ მინაბტრებული პოეტისათვის ხმა მიწინადინი,
დაერწვლებოდა და თვითონაც დარწვლებულიყო. ამ
აგურის სახელით აღისწავს ქალს“ შედელო „სულ ცოტა
სამი, მაგრამ თუ თავი გაიფიგა, შვიდი ამღერებული კაცის
სამშობლო“ ქველყოფი და გაცეა პასუხი ბევრ პასუხგა-
ტრემელ კოთხებზე... „დოა ნუშის ხეო, მამბე რამბე დმურ-
ტი ხე და ნუშის ხე აყვავდა“...

ლირიკული სიტყვა ნინასნარ

დიდი ცნობისმადლი და მსჯელობა გამოიწვია წყნის სალიტერატურო წრეებში თამაზ ვასაძის მიერ შედგენილმა დამტკიცებელი კრებულმა „მეოცე საუკუნის ქართული მოთხრობის ანთოლოგია“.

მოთხრობის სიტყვად აზარები ითქვა, კრიტიკული შენიშვნებიც გახშირდა. ეს ბუნებრივია და ავტორებზეც სამწერლო პროცესისათვის, ანთოლოგიები საერთოდ იწყებენ მსჯელობასაც, კამათსაც – საკმაოდ ცხარესაც. ასეა ყველა ქვეთანში, იქაც – სადაც ასე თუ ისე მოწინავეები და დაღვრულად სალიტერატურო ცხოვრება, და იქაც – სადაც ლაგდება, ანდა შეუტყაბენ მოწინავეების სურვილი.

ამ მხრივ ქვეყნები არ განსხვავდებიან ერთმანეთისაგან. განსხვავდებიან მხოლოდ ამით, რომ მოწინავეებზე გარემოში მსჯელობაც და დავა-კამათიც სალიტერატურო პერიოდის ფერხვლებზე გადმოსაცდელის და მოთხრობისათვის ხელმისაწვდომია აპასტერის მოსაზრება, რომელია მიერ ავტორი ბოლოს თანდათანობით დაწესობაც აქტიურებს სალიტერატურულ დასაზრებებსა თუ მოგვიანებით საწერლო მოვლენებისაგან მოუწინავეებზე სინამდვილეში კი ეს ყოველივე კულტურული რჩევა და ცხარე სვა-ბაბიცი თანდათან დროს გადაეყვება.

რადღე ვაღუანას იქნებ ესეც ახდენდეს საზოგადოებრივ ცნობიერებაზე შავრამ ამ „რადღის“ იმედად არ უნდა ვიყოთ, თუკი სურვილი უკაცეს, გახდებდეს დასაბუთო მწერლობის, დასაბუთო კულტურის სრულყოფილიანი, სისტემატიკული ნაწილი.

თამაზ ვასაძის ევრისათვის შედგენილმა კრებულმა ერთადერთი გამოხატულება მოიყვანა, იოსებ ჭუმბურიძის სტატიის „ვახუშტიანული პროზაიკოსები, „მიხატომისის“ პიტიტები და ახალი ვალაკტიონი“ („საქართველოს რესპუბლიკა“, 2008, 22 თებერვლი) ერთი მონადაეო, ქების სიტყვასთან ერთად საფულისებში შენიშვნებსაც რომ უზიარებდა შედგენელსაც და გამომცემლობასაც.

ჯერჯერობით ესაა და ეს. თუკი ეს ის ნივინი არ არის, მაღე მივცავინფის თავი და მოვალდები ვარის საბანებებზე დეუბტურნდები მის შეფასება-ანალიზს.

თამაზ ვასაძე

XX საუკუნის ქართული მოთხრობის ანთოლოგია

ნიგნში ნარმოდგინილია მე-20 საუკუნის ქართველი მწერლების რჩეული მოთხრობები. ამ მოთხრობების თემატურა, აზრობრივი და სტილური მრავალსახებობა ირგინულ მოლიანობას ქმნის და ქართული ლიტერატურის მკვიდრ თვითმყოფადობას ცხადყოფს. ეს ნიგნი გამომცემლი მოთხრობების ქვემარტ ესთეტიკურ სიამონგებას მიანიტებს, ხოლო მოზარდებს საკუთარი ქვეყნის, საკუთარი კულტურის შეცნობაში დაეხმარება.

მნიშვნელოვან, აზრის სიმწიფით და ხლრმით აღბეჭდილ ლიტერატურას მხოლოდ მოაზროვნე, დიდი სულიერი გამოცდილების მქონე ხალხები ქმნიან. ეს ნიგნი სწორედ ინტენსიური, ღრმა სულიერი ცხოვრების და აზ-

რობის ვასაძე თვალსაზრისით სახელია წყნის კრიტიკოსსა და ლიტერატურის მკვლევარსა შორის და მოთხრობის მნიშვნელოვანი იქნება დასკვნისა ამ თემასზე მისი მოწინავეობით.

ამგვრად მხოლოდ იმას აღნიშნავთ, რომ „მეოცე საუკუნის ქართული მოთხრობის ანთოლოგია“, უმულოდ ამ სახით, ხელშეასებს დასტურთა ქართული მოთხრობის ევროპული რანგის, დიდ სახელმწიფოთა ამგვარივე ყაიფის გამოშვების გავრდით რომ დაუღვდება.

ლიტერატურაში ჩაბეჭდილი პიროვნება იმასაც დასტვინს ითხრობითი ისეთი ანთოლოგიაც შევიტყობა შევაფტროთ, სადაც არცერთი მოთხრობა არ განსწორდება და ყოველი მათგანი შეინარჩუნებს ევროპულ რანგისა და მნიშვნელობის.

ოფდმე ევლე შეიქვლება ვცადათ. დაფდება საამისო ვამიც და ეს თავმოსაწონებლად კი არა, არამედ იმითმ, რომ შესაფტრისად დეაფათო მიღწეული.

შეუტყობი არადერთი ვარცა – არც სისამამა და არც მოკრძალება.

და კიდევ ერთ ვარცემობასაც მივატყვებ მოთხრობის ვუარდვებას.

შემდგენელმა ხელდა მოთხრობას შევტრია თათთავის ანთოგია – ლაკონური და ზუსტი დახასიაფდება, რომელიც გამორჩეულია რეაგინალურიობით, ხლრმითა და მახეილდგინერულიობით.

ანთოგიაში კი არა, თავისებური სტატიანა – თეხსური აღწავობის, ასე რომ, მათი გამოლიანებაც ძალდებულებად შეიქვლება და ვარსობრივად ვფერო ზუსტი განსაზღვრება: მოზიკური სტატიანა, ლიტერატურული ნარკვევის დასწრეშედილი მინახათ, რომელსაც ვამლა, საღუსტრაციო მასაღის მოზომობა აქვია და მოზოგადოვულ ნარმომადე ნარმოდგება.

იქნებ თითონაც ვანავარძის თამაზ ვასაძემ შემდგომი ვამლა.

ყოველ შემთხვევაში, ვილაცას ავტორებლად ნაადგება მლიანი სერაფის აღდგენის ღრის თუ ვალკულ მწერალთა მხატვრულ თავისებურებებზე მსჯელობასა.

მაშ კვლავაც რამომ უნდა ერქვას შეუფტერები სახელი – ანთოგია?

მოზიკური სტატიანა და მოზიკური სტატიანა ივრთ. ესეც წყნის ფურნალის თავისებური რეზოლუცია.

***

მოთხრობაში „მიქელა“ დავით კლიდიაშვილმა, ალბათ, ყველაზე ღრმად ჩახებდა ადამიანის სულში, აღმოაჩინა, როგორი უცნაური, შემზარავი ნარმონაქმნები შეიქვლება დაბადოს მასში თვითმენარჩუნების ინსტინქტმა. მაგრამ მაინც კლიდიაშვილისთვის თვით უღრმობლადქვე-

ული, გასასტიკებული ადამიანიც სიბრაველის ღირსია, რადგან ისიც მსხვერპლია.

სამყაროს იდუმალების განცდას, რომელიც ვახლ ბარბოის უჩვეულო მსოფლხედვის და სტილის სათავეა, უპირველესად ადამიანის თავისებური ინდივიდუალობის და მისგან აღმოცენებული ინდივიდუალური ბედისწერის გამოცინა აჩენს. მოთხრობაში „სული მთვლეობარ“ ავტორი გულისხმობს დამოუკიდებლობის თვალსაზრისით მსოფლიოს, რომელიც უნდა ჩანდეს საკუთარი ინდივიდუალობის არსს, საკუთარ მონივრებას.

ილუზიების და რეალობის მკვეთრი შეუთავსებლობა, ცხოვრების დაუნდობელი ირონიულობა ადამიანის მიმართ მიხედვით **ჯეჯახიშვილის** პროზის გამჭოლი სახარისია, რომელსაც მწერალი მძლავრი მხატვრული ენერგიით და ენებით ასახს ხორცს. მოთხრობის „**ყბაჩამ დაავადიანა**“ მარჯვინაღური პერსონაჟის ბედი წარმოადგენს საერთაშორისო ადამიანთა – მტკიცეულ გადასახლებაში ილუზორული სამყაროდან უძლეობით რეალობაში.

ნიაკ ლორთქიფანიძე, რძილი და სათირი ღირსიკისა, ამევე დროს ცხოვრების სიმკაცრის გამჭირახი მხატვარი, რაც უფრო ძვირფასია მისთვის სულის სიღრმეზე და სიმინდეზე, მით უფრო დრამატულად გრძნობს იმს გარდაუვალებას, რომ სიღრმეზე მოუტევეს ყოველგვარ სიმძიმეს შეტევისა და გაუტევის. მოთხრობაში „სახა“ ეს განსაკუთრებით მკვეთრად ჩანს.

ლუი ქიაჩელიის ამ ნოთონამტკიცულ მოთხრობაში „**აღმასკელი კიბულიან**“ ჩვენს თვალინი იხადება მითი სიკეთედილე აღმასკელი ადამიანური გრძნობის შესახებ. მასში, ისევე როგორც უძველეს მითებში, გაცხადდება სამყაროს პარელსანწყობი, პირველსტიქები, დასაბამისპირი, არქეტაპული ვნებები და ქმედებები აღდგება პირველქმნილი სამყარო, რომელიც ადამიანის ენება უფრო ძლიერია, ვიდრე ეშპირიული ღოგისკა.

არქაიზბულ-საკრალიზებული სტილი, რომელიც **გრიგოლ რობაქიძის** აქვს შემუშავებული, ესადაგება „**ენგადები**“ წარმოსახულ ეთნოსამყაროს, სადაც კაცობრიობის არქაული კულტურაა შემორჩენილი. აქ ჯერ კიდევ ცოცხადი და ძლიერია ღირებულებები, ფუნქციონები, რომლებიც ადრე ადამიანს მარადიულობასთან კავშირს აგრძნობინებდნენ, ხოლო თანამედროვე ადამიანს ძალიან აკლია.

გიორგი ლეონიძე მოთხრობაში „**სოფლის შარანე**“ შემწვარებელი იუმორით წარმოსახავს კოლორიტულ პერსონაჟს, რომლის სწრაფვას ქვეყნიერების რეაღულაციური განახლებისკენ ქსატეკრიტორიულ ელფროს აქვს. იუმორის და ესტეტრიკოს მძლეა ეს მოზანს რომანტიკული სულის გამოვლელი დრამა, მამფრად საგრძნობია უსახური ცხოვრების პროზისგან თავდახსნის შეუძლებლობის სიმწარე.

კონსტანტინე გამსახურდიას მოთხრობაში „**ხარეტი გრიგალში**“ მტკიცეული განცდით აღიხედება საბჭოთა თვისებური რეჟიმის დამყარების შედეგი – ადამიანთა ცხოვრებაში უსულობის და მონური შემეგუბლობის გაბატონება. საერთო ფონის სინჯინახსებებს მოულოდნელად არღვევს „**პატარა ადამიანი**“, რომელიც კვლავ დასახსნს ხდის სულის არსებობას.

საბჭოთა რეალობაში ზედმეტადქვეული, ღირსებადაკარგული ადამიანის სულის კვდომის **ფემინა შენგელიას** მოთხრობის „**კაც**“ სიუჟეტის გარდა ხელშესახებად გამოსახება ნანარმოების ერთიანად მომცველი ჩამქრალი განწყობები; გამოსახებას პერსონაჟის შინაგანი არსებობის უსიცოცხლო ატმოსფერო, რომელიც გარსამყაროშიც ილექება და მასაც სიცოცხლეს უკარგავს.

ვახლ მელიქიშვილის ნანარმოების „**ორფები**“ მთავარი პერსონაჟის განამებული, შინით მოცული ყოფის გროტესკული სურათი საბჭოთა რეჟიმის მიერ ქართველი ადამიანის დათრგუნვის სიმბოლურ განახლებებზე იქცევა ტრანსის ნების დეფორმირებული პერსონაჟის ხვედრი მით უფრო მტკიცეულია, რომ მას დაბოძებული სულიშ ბოლომდე არ არის ჩაქული თავისუფლების იმპულსი.

ოთარ ჩხეიძის მოთხრობაში „**უხსენებელი**“ უძველესი, პირველყოფილი ადამიანური შიშა მოხედობელი, რომელიც ბუნებისგან გაუცხოებულ თანამედროვე ადამიანს უფრო აფელად ეახნის. იგი მსტიკურ და ამასთანავე ერთგვარად კომიკურ ხასიათს იტენს; იქვევითა იფუშალი და სახეფათო სამყაროს ხატა, აღებულები „**შვიი ბუმონის**“ ტრანალიზით.

პიროვნების შინაგანი ცხოვრების ის სფერო, რომელიც სოციალურ ცხოვრებაში და უახლოეს ადამიანებთან ურთიერთობაშიც უნარბია, **არჩილ სულაკაურის** მოთხრობაში „**დიდიულოშისას**“ ასოციაციურად და ნახევარტონებით გამოოსახება. პერსონაჟის რეფლექსია აღიქმებს ცნობიერებას და ქვეცნობიერების მიჯნაზე მოცულმარე მთავრელებებს, განცხდება.

„**ირინა და შე**“, ისევე როგორც **გურამ რჩელიშვილის** არაერთი სხვა ნანარმოება, აღსარებაა – უკიდურესად გულახდილი და ემოციური. ის, რაც მოთხრობის პერსონაჟს რეაღულად თუ წარმოსახებაში გააბახება თავს, ამჟღავნებს ევოცენტრული და სექტეკური ცნობიერების ტრავმებს, რომელიც ექრადფროს ახერხებს მეორე ადამიანთან გამოღონებას.

გურამ გვაგუშიძის „**ფაში**“ პახსახსამგებლობა ჩეინი ისტორიული უბედობის გამო უპირველესად ჩვევე გვაქვს დაკისრებული. მოთხრობაში წარმორჩილი სამყარო ისეა დასწენიფიებული, რომ მასში სიკეთეს და ბორძტების ერთმანეთისაკენ გარქვევა ქრის. სტერეოტოპების შიშა დაწახულ ისტორიის სურათზე მეოცე საუკუნის ნიჰილისტური ცნობიერებაა პროექტირებული.

შოთა ჩინტლაძის ნაწარმოებში „პროზორი“ სარკასტულად, თუმცა არა შეუბრალებლად დახატული პერსონაჟი საბჭოთა მხის ნაწილაკი. ღირსების გრძობისა და დამოუკიდებელი განსჯის უნარს მოკლებული ადამიანის ეს ტიპი სახელმწიფოს და სოციალისტურ რეჟიმების, ყოველგვარი მანიპულირების დამოკიდებული იბრუნება. იგი ავტორიტარიზმის მთავარ საყრდენს წარმოადგენს.

ვლადიმერ სისარულიძის „მტარავლი“ სოციალისტური რეალიზმის პაროდული ანარქული და ინფანტილურ-ოპტიმისტური საბჭოური განწმობა ქრება – ზილულო ხდება ნამდვილი რეალობა, არაკონსიდერაბელი უცხო და სამშობლო მოთხოვნის მთავარი პერსონაჟი აღმოჩნდება დიდი ავტორიტარული იმპერიის შემქმნელი ხალხის ავტორიტარული სულის“ პრისპირა.

მოთხოვნის „მთვემ-გზავრები მიდრეკილ“ ავტორი აბელიტურ იერს ანიჭებს ტრადიციულ რომანტიკულ გმირს და მას რომანტიკული ირონიით დახატული გვიანდელი საბჭოთა სინამდვილის შევიდრად აქცევს. ნაირა ველამულის აბჯვარი მატერული ექსპერიმენტის შედეგად არჩევა, რომ უსიყვარულო „პასორი“ რომანტიზმიც კი შეუთავსებელია საბჭოური ყოფის აბსურდობას.

ნოდარ ნუღლისკირის ნაწარმოებში „წვეულება“ წარმოსახული სიტუაცია ფანტაზტიკური პირობითობის მიჯნას უახლოვდება, ამასთანავე სრულად ინარჩუნებს რეალისტურ დამაჯერებლობას. სატარა სპონტანურად გადაიმჩნდება ტრაგედიამ, რადგან ადამიანობისა სასაკადლო საფრთხეს უქმნის ის ღირებულებების ირონიკული, რომელიც მოთხოვნის პერსონაჟებს აქვთ არჩეული.

რევაზ ანანიშვილის მოთხრობაში „თოვლი“ წარმოსახული სურათი სახეებით რეალისტურია, ყოფის სიმარტილე გაჯერებული და ამავე დროს თითქმის ზღაპრულია, კეთილი სიხშირის მსგავსია. ცხადია, ბავშუობის იდილი რეალობაში დიდხანს ვერ შენარჩუნდება, მაგრამ შემოინახება სულში და როცა შემდეგ ადამიანს ძალიან გაუჭირდება, შეუძლია მას.

უღმბობად დიდი საყვარელი, მძიმე და უბნში მატერია განგაზიტი იქრება ვიორჯი ბაქანიძის მოთხრობის „არმოცი დე და რომელიც დამ“ პატარა გმირის ცნობიერებაში. მის არგველ მყოფი ადამიანების განყოფილებამ გარემომცველი სოციალური სინამდვილას არაპოზიტიურ ხუნებას ავლენს. ყველა და ყველაფერი მომართულია საბიზნოსად, რომ ბავშვური სულის სინამდვილე ჩატრებს.

რეზო ჭეიშვილის მოთხრობაში „გია“ კომიკურ-აბსურდულად წარმოჩენილი ცხოვრების ნესი ტრაგედიის ატარების თავის თავში, კომიზმს ტრაგედიული ნუხილის განწყობილება ამჟღავნებს. ასეთი ტონალობით გამოისახება ნამების კონფორმიზმი, მატერიალიზმი და მინი შეუშინველად მომნიჭებული ნაყოფი – სულურად უსაყრდენო, გაუარსიანობრებული შეუღების ნიშნული.

ჯემალ ქარჩხაძე თავისი ძირითადი მხატვრული პრინციპის – ანალიტიკური ირონიის მელოფური გამოყენებით ქმნის მოთხრობას „სოლომონიანი“ მთავარი გერმონიის სხატვის სახეს. ამ პერსონაჟის სახელიდან და საწმუხარ ხვედრს განაპირობებს ის, რომ მას არ აქვს იმუნტიტიკალი სოციალური რეალიზმის მიმართ, რომელიც მხოლოდ თავისუფალ პიროვნებას შეიძლება პიროვნებას.

თავის გმირს მოთხრობაში „აგა სიყვარულისთვის იყო ვერინელი, ანუ გრიობა და მთავარი“ ეგზალტირებულ რომანტიკოსს გერმონი დონაშვილი იუმორის ნეგატიური აბსურდურობებს ექსცენტრიული პერსონაჟი, რომანტიზმის ტრადიციული შესატყვისად, შეუჩეხებელია თანამედროვე სამყაროს მყვარობის – ცივი რაციოს მიმართ.

რომლისთვისაც ქვეყნად არაფერი იდუმალი და ამაღლებული არ არსებობს.

სარკაზმით სახეე მონოლოგები, რომლებსაც შერამ აბაშიძის მოთხრობის „აქვით მამხალბეა, ეკაბიმილი“ მთავარი პერსონაჟი წარმოთქვამს, ეპიტაფური და ასეთი ფორმა უფრო მწვავედ შესაგრძობის ხდის ამ პერსონაჟის გაუმეორებელ სულიერ ტკივილს. მის აღსარებაში ტრაგიკომიკური იერით წარმოდგება დეუმინიზებული სინამდვილე, რომელიც სიყვარულის მარაგი იწერება.

ჯემალ თოფჩიძის ნაწარმოების „დიოსკური ზღაპრის ნაიბრები ქალაქია“ მთავარი გმირის ტრაგიკული ბედისწერის საზოგადოების ავადმყოფური მორალური მდგომარეობა განსაზღვრავს; ხნიერნივად მგრძობიარე პიროვნებისთვის ფატალურია უხეირობა, რომელსაც გამუდმებით აწყდება. მაგრამ ბედის დარტყმების მიუხედავად შეუღლები რბება მისი სულიერი არსი – სიყვარულის და თანავარძლობის ნიჭი.

სოსო პაიჭაძის მოთხრობაში „პაქანი „პოტანაკური ბლი“ პოეტური, რომანტიკული თემა – ბავშვური სიყვარულის გაცოცხლების სასწაული – მოთხრობაში გახსნილია აბსოციაციანა ნაკადების რიტმულ-მუსიკალური მდინარეობა. ასოციაციების მეშვეობით ხარველდება ყოველდღიურობის რუტინით შემოქმდი თანამედროვე ადამიანის ფსიქოლოგის რეალისტური ანალიზი.

პოლონიკი და უმეცნიერი

დენის ივანიჭი დონეზინი საგარეო საქმეთა სამინისტროში მსახურობდა, ლიტერატურული საქმიანობა კი ხელოვნების დიდი სიყვარული დაწყო.

მისი ველაზე ცნობილი თხზულება „მეცნიერი“, რომლის წარმავლება იმდენად დიდი იყო, რომ მათურებელმა სცენა ქსეებით ავსო (იმ დროს ასე გამოხატავდა მათურებელი აღფრთოვანებას).

თავადმა პოეტომკობი დაიწყო, რომ წამხუბარი იყო უფროსიანად, გადაკონდა და წარმოებდა ურჩა, რომელსაც დედაც ატრუდა იყენებდა ყოველდღიურ შეტყუებაში რუსები, თუმცა ველამ არ იცის მისი წარმოსავლობა: „ახლავე მოკედი, დენის, ამ მტეე მინც ადარ დაწერო! მენი სახელი უყვადვი იქნება მხოლოდ ამ დროს ბავსი წყალბოში“.

ემზარ კვიციანი

ყველა სიკეთის ღირსი

მეკა გომეზაძის რომანი

საკმაოდ რთული აღნაგობის, არცთუ იოლად დასაკითხი რომანი „ერხატი ისევ ხუმრობს“, რომლის ვასრულებსაც მეკა გომეზაძემ ექვთი წელი შეაღია, თითქმის ჩემს თვალწინ იბრუნებოდა. ახალგაზრდა ქალბატონის, ლეთით პოპულარული ნიჭისა და მრავალმხრივი განათლების გარდა, უზაად აქვს მომადლებელი ელვისებურად მიმდინარე პროცესების, რთულ მოღვენიანა ნეგატივის, აგრეთვე, ბევრი რამის ნინასნარ განჭვრეტის იშვიათი უნარი. მოუხედავად ამისა, ცხოვრების შეუგულში ტრიალს ერიდება, თავმჯდომარე ადვოკატში ვოფნას, განმარტოებასა და საკუთარ ფუნქციებში ჩაღრმავებას ამჯობინებს. მისთვის, ცხადია, ახლოებული ტოლსტოის ბიზი განმარტოების სარგებელიანობაზე, მაგრამ არასოდეს ეთაობა იმ საზნაურსა და საზრუნავს, რაც მასი განამტკიცებს სამშობლოს სევერედეს ცეხება და საქართველოს უკეთესი მომავლისათვის იტყება გამოსადეგი.

თავიდანვე ავიმომხსნაველები ნაზად გამოსჩანს ის ამბები, რომ სიწიფა და გონიერებით სადღე უმინელი, დაბეჭდილი ინტელიცენტთა შთამომაველი, რომანის მთავარი გმირი, ლეო, საცქვოდ უკერკატებს ზიგმუნდ ფროიდის ფსიქოანალიზს და ინტელტებს, ერთ-ერთი პარტიის ლიდერია, ესწრება აბოლოტურულ შეკრებებს, სადაც ნაირ-ნაირი, მტკიარაღა ლოზუნგები გაიშის, საუკუნოვანი ტრადიციების ამომარტყელ, გლობალიზაციის უამრ, ნივლეტრების დამამკეოდებელ პროცესებზე, როგორცღა, ატტომბატურად არის მართული.

პირველადვე ეპიზოდებში, რეტროსპექტივად, თავზარდაცემები სიცხადით არის გაცოცხლებული თიხმოციანი და უფრო ადრინდელი წლების აფხაზეთის კოფი, ჩვენ ამჟამად ნაგეფული ზღვისპირეთი, პატარა ბაბილონი (გაგრა), სადაც ამდენი ენა და სახე არცულა. საქართველოს უმუქეწინიერესი, განუყოფელი კუთხის გადაჯიშებასა და გადაჯიშარებას რუსეთის გაუმადარე იმერია ორი საუკუნის მანძილზე განუზრდელად ახორციელებდა და რა ვერაგული ხერხი არ გამოიყენა, რომ ქართველ ადამიანს, ჩვენსავე მინაზე, უცხოვდ ეტრანო თავი.

რამდენიმე გვერდი ეთიბობა გაგრის მკეიდრს, თვეზხაჭერი კარტაბის კოპერატოტის თავმჯდომარეს ბიკოსა ინაფხას (წარმოშობით ლტუნშელები აბღლეთიანი, მამამისი ბიკოსას დაბადებისთანავეც მოუტლავთ ფოთის პარკობა, 1915 წელს), რომელიც დედის გვარზეა გადასული და რუსულად მეტყველებს. ეს პერსონაჟი ასე ხნარტად არის

დახატული, შეუძლებელია დადაციწადებს. ორი უფროსი ვეტი რუსეთშია, რისტოტისა და ტლამია, მესამე, იზნადა ოცი წლის გენა, მზევა ქალთან გააჩინა და ჩეილი მინ მოიყენა, იძეილა. ცოლს, ცუტის, ემტკრება, ტყუილი თუ არ იქნება, ამის დედაბააც მენ ვაგაზრდუქენებო.

გაერაში დედამისთან, ნატასთან, ჩასული ლეო სანატორიუმ „თბილისში“ ასეენება, მაგრამ გენა გაიცნო, დაუმეგობრდა და ინაფხების სახლში გადავიდა მდგმურად, უზადრევი სათავსო გამოუთავისუფლეს. ეინ მიდის, ეინ მოდის, კაცეშეილი ვერ გააერკვევს. არის გაუთავებელი სმა, ლრეობა. უფერად ლეოს გვერდით დედაც ნიჭური კინომსაბიბი გავრია ლეკინოვი აღმონრდება, გამოუფხიზლებლად მიფრალი და რალის არ უყვება. მდგმური არისახარბიელი გარემოცეშია; ერსხედაც, ბიკოსაზე განამცენებული (სახლის პატრონმა რალაცის გამო დაუყვარა, ყურეც აურიც), ნისეგბი ლეო ზღუმა გადახებება და ძლიეს გადაარტყენენ დახრობას.

წინის ხუთოფედ ფურცელზე შემზარავი სერაბია ნარმოსაბული და ამის ნამკიბიბელები აღარც გეკვირს ჩვენს სამშობლოს უფიდეესი, მოურელებელი ტრაგედიია – გასული საუკუნის მინურულს სიხუმრის დაცემა, რაც, უმთავრესად, ტინდამბელებული, გადაჯიშებული, მოღალატე ქართველების ხელშეწყობით მოხდა.

მეკა გომეზაძის რომანი არის მეტად თავისებური. მშეზარე საგა ერთი ტრადიციული, კულტურული ქართველი ოჯახისა, რომელმაც ოცდაათიანი წლების ტოტალური რეპრესიების სუსხს საკმარისად იწინია. ცალკეულ თაველებს მამფრად იგნონობა დროით დამორტყული ეპიკოსის სურნელი, გაერეო. აეტორს როგორცღა შეუქმნვლად შემოკავს მომეფი პირები და ფოტედი მთავანი განკერძობულად აღიბეჭდება ჩვენს წარმოსახვაში. ამის იგი მეტწილად მომეფებება, დიალოგის მეშეკობით აკეთებს, რიბი მიღწევაც ერთობ რთულია. რემარკას ძალზე ძენად იყენებს, მკითხველს ეწიფება და ეს გამართლებულიცაა. დიალოგებში გამოკეულიად ისინი მეტყველებს ტემბრი, ხმის მოდულაციებია, იგნონობა მოღამსაკეთება ეესტი, მოძრაობა (არც ასე იშვიათად გამოიხეხებულია ამა თუ იმ პროფეხიის სევეფიკური ფარტეტი), რთიაც პერსონაჟთა არათუ ხასიათი, გარეგნობაც კი შეგვიძლია ნარმოფადგრობა. ასევე საფერადებუბო თვისებათა თხრობის მდინარეობი რეალურ პროფეხებათა ბუნდწინივად, ყუედეღარი ბელიტრის ნაღსაღების გარქმე შემოკავსა (შეთხუელისა და რეალურის ერთმანეთზე უცნაური გადაწნება), რის შეახებაც შემდგომი საგანგებოდ მომინევის იქმა.

ლეოს ბეებას, წარსულში გამოცდილ პედიატრს, დაბენული კულტურის მეტად სანდომიან პროფეხებს, ქალბატონ რუსულანს პირველად თამბიას მიუღწეის, ანდროსი, ანდრესი ნივციის – რომანის ერთ-ერთი ცენტრალური ფიგურის – საფლავზე მისილს და სასაფლაოს მომეფელ ამირანთან მოსაბრუსე ეხედავთ. ამ დიალოგთან ჩანს, რა დიდი სულის პატრონი იყო მასზე ასაკით საკმაოდ უფროსი, ერთ დროს გამოჩენილი ქირურგი და სამედალითი ინტელეგენტ, ზლიკისა და გალაკტიონის უსოზიხე უნაღეროდ შეეფარებული (ამ სიყვარულს კინაღამ შეენიარა) ბატონი ანდრო, რომელიც თურქმე (ამის ამირანისგან ვი-

გემო), ყველა გარდაცვლილი ახლობლის საფლავების მივალს ფულს ნიასნარ იხდიდა. ნიგნას პერსონაჟთა უზალოდ შეინარჩუნებულ მესხელების წყალობით, მაცა გოგოაზე დღემორკლებულად მიგზავურბის დროში, ოღად ხელწიფება მიყნათა გადახდა და ფერადოვნად, საკერძო დამაფრებლებოთა აკოცებლბის ისტორიის კულწილებად ქვეულ ხანას, რისი მომსწრწეულ თავად მისი მიზბლებზე არ ყოფილან.

რუსუდანისა და ანდროს სიძე, ერთადერთი ქალიშვილის, ნატას ქმარი, ლადო, აღავ-ალად, დროთა თანმიმდევრობის დარღვევის ვამს რომ წინდება ხოლმე რომანში, ამ არისტოკრატული წარმოშობის ოჯახისათვის რამდენადმე შეუფრებელია – ფე პურეულის რომელიღაც კომპინატს განაგებდა, პურისქმისი, ქეფისათვის საჭირო ფულე მოყოლებდა, ხელგამოლით, მაგრამ ოთხმოცდაათიან წლებს ქოხის გამს იღუქებდა ღადო ერთ კარგი თბილისელი ვაჭაკიცა, ალად, პარმიშთქელი.

ქალბატონი რუსუდანის ასევე ერთადერთ, უფლებო შეიღობულს, ღეოს, თავისი დარგის გამო, უცუბ დასტორდება ვინმე ნაცნობი ოსოვის წარმოშობით თბილისელ, ფრად ვაგელწინან სახელწიწო მოხელე ყწია პრმიაკოვთან. ამ სახელის ვაგონებაზე სტალინის რუსულადან გაეკერება და ღეოს ქეცვისი, რომ ყწია პრმიაკოვი მის პატარა მიჭი ასოსუ, დედამისი, ანა იაკოვწინა, მიუღ თბილისში განთქმული მეან-გინეოლოგი, მისი აბლო მეზობელი იყო. აყვე ისე ირკვევა, რომ ახალდაზრდა რუსულად ქარწილულ განყოფილებში ანა იაკოვწინას შუამდგომლობით გადასულა, პირადად მას უთხოვია ანდროს-ღვის და ისევე დათაზმებულა. მათი დახლებდა ამის მეორე მოხდა; ანა, დაუტორომულ საქმიანობასთან ერთად, ღეპარაკის მოყვარულ ქალდაც არის გამოყენებული („ალეღათით გაგთმავდომ“, წერის) და აღბთ ასეული იქწიზობა; ყველასათვის შზად შექნდა საალერსო, მოსაფრწეული სიტყვები: „Скапельник, мамуся, сынок, маринадик, картошечка...“. მაგრამ თუ რამე არ მოქწონებოდა, მაგრადვე მეზოგილწინდა; ეს თავის თავზე გამოსცადა ქალბატონმა რუსუდანმა, მაგრამ მასთან გულბთლ ურთობლობის ანარწუნება.

ღეოსთან სუბრწიას ბებია განსაკუთრებულად გულახდილია, ყწნაულ კაცს, შეიღობულია, ადრინდელ, თანაც თავის აჯღაზე ინტროპოტ გრწინობება უფლებს. ეს ურთხელ კიდვე ვაგრწმუნება, რაოდენ სახაბოწინა, როცა თაბათა უწყებტი ვაჭიკ ბუნებრივად გრწილდება. მოხარდილი მონოლოგის დროს ვასისმი ერთი, იმხანად ორმოცდღეობს წლის არისტოკრატე ქალის სახელი. ესაა ცელია ადვინი, ვინც რუსუდანის მოიგოვბის დროს მოხედება ქორწილის განყოფილებაში (ღურწმანზე ვაეერა მზარი და კწნით დარწქლებდა). მაცივწინა ამყოხინას ანდროს დღოვდებოდა – მისი ძველი ნაცნობი გამოდდა. მკურწალბომ კარგა ხანს ვასტანა. მერე ბინამი ავითხადა რუსული სტრატეგიაგადანტლის. ისინი დაახლოვდებოდა. ქალბატონი ცელია, მომწუსხველი ოფიწრის მქონე, დიდი გახათლებდა და კულტურის ადამიანი, ძირითადად, რუსულად მტყველებდა, ქართულად ღბადვე თუ გამოიყრებ; ყრული მის დრახას თუ რბელაკში ღბადენილი გემოვნება და მახელღწინიერული მიწინაშება იგ-

რწინბა. ამკარაა, საბჭოთა რეკიწმისადმი მტრულად არის განწყობილი. დროდადრო, როცა ნათქვამს არ უყრებუნ, უთბომ ამის გამო დიდად შეწუნებულა, მზადა აქწს ერთი უცწაწური გამოთქმა: „Курьчье сидит на шее!“ – და ზედვე დაბატბს, ნამდვილად ასე იყო. ქალბატონი რუსუდანის მიხედვრით, აქ ცელია აბწრთავებდა მისთვის საძულველ სტალინს. ამის გამოწინს უწებურად შეიღლებდა ვაგახსწენდბს სისხლიანი ტირანის დემაგოგიური ნათქვამბ, მისგან უზომოდ ნანამება საბჭოთა ხალხის ვითომდა გასამხწველბად გამოწწული ღოწუნგა: „Жить стало хуже, жить стало беднее!“ – თუქმა, როგორც იციით, ეს „სსტორიული“ ფრახა აგწენკეკმა“ ვახურებულ ხერტებტს მეშვგომ წარმოსთქვა, გული კარგად რომ მოიყრტა, მერე.

ამ ეპიზოდს კიბებისა შეუძლებელი იყო, აგრთვე, არ განსწნებოდა აბლახან გადაცვლილს ჩვენი უწიჭურტი მხატვრის თეწახან მირწამილბის საყრეველი მარწეტი სტალინა და მის მიერ დამბრებულ პოლტიბურის წევრებზე (მოლოტოვი, მალენკოვი, კავალოერი, ბერია, ხრუწოვი და მწანი მათნი. მან არც იალტის კონფერწციის მოწანილწინ, „დიდი სამეულ“ დინდო). ნახატბა, რუსულად, მიწერილი ჭკონდა ახალბთა დიდი ბეღადის“ მწრძანებულბი დირეკტივბა. ყველანი, თითქოს ფრწინელებოთ, ახანთის ღურბბით წეროლ ფეცებზე ფგანან, რაც მათი აბწვეტბის უყმერულობისა და წარამბლობის მათინებება. მხოლოდის უღიფცი დესტოტრისა და მისი დამქებბის ამაზე უფრო მარწეულ, თანაც უბორწოლ, ღიწლიანი გამახარავება წარმოუდგენელა. მირწამილბის მარწებბს ვაცილებით მეტი დამახრეველი ძალა აქვს, ვიდრე ათბისობით ღეცსად თუ პირზად ადწწრილი იწეკტივასა თუ წყეღია-კრწეღას. სხეწებული მარწები (მოგებწებება, რაოდენ ხელუბედი იყო განიწენებელი) უცწიწოლის რამდენიმე ქეყანამი იყო ჩაბწანილი და გამოხეწბის არწხელი წარამტებბა ერგო – მამინევე დუბტაციწით, უყრღათით სიხატებბ.

სადავამყოფიდან ვანწერილი ცელია ჩაბზე დაბატეგბს რუსუდანს, რომელმაც აოცებს მის ბინამი წიწენბის სომრადღ და „ალურჯ-თეთარი სერწიხას“ სინტაქსულ მაციღას „ასი წლის მოახლე“ ვაწანობს. სტუმრობობს ადწწრობას იგრწობდა უწეულდო მახელი თვალთ. ყრული წერღობამის იმის მარწებელია, თუ სად იმყოფება ახალდაზრდა. ჯერ კიდვე გამოყოფელია, ბეჭერი ბტაკტის პირველად მხოლეული ქალი: „როზბატბმა თეთარი ბლის მერწანს ესხა, მუად-მუიდი მარცვალთ თითოფრწილი. იმას ვგემო საფლავზემ გამყებდა. ცელია ჩრმად იჯდა. ერთი მობობს მხოლოდ, რომ არისტოკრატის თითბო მაცუბ, თვითონაც სპიჯბბით ჭკონდა, ეს მიმწეღწეწინა“.

ერთი ვეწრდიც კი არ დასტორებბა მაცა გოგოაქს, სრულყოფილად, ფიღიგწანული ოსტატბობით დაჯბბატი პედიკურის გამკეუბებულ სომბს ქალი მავრთ, რომელიც ცელიამ საგწებბოდ რუსუდანის გულბთთვის მოიწეია, რათა მომსახურებოდა. ცელიასავე მოწახობობით, იგი მის ნაცნობს, ოზია მარწადელ ნაწეღინა თბილისელი ადწწრობმა და იქ მომწედლისთბის მიუყრდინა. ათბინ წლებში მავრთ მალე პარწიმი ცწნობით მუშაღი ყოფილა (ამ დროს მონმარტრის კაბარეგბის ყრულიდღიერი მომსახურებე-

ლი ტელუზ ლორცეკი ათი წლის გარდაცვლილი იყო, თორემ ისიც კი გაუფიქრებ, ასეთ ქალს, მკერასთან მოცდებს დაუხატავს არ ვაფიქრებდა-მეთქი, მერე, ძველი ენები და მომხიზლიაობა რომ დაუკარგავს, კოლეგებს პედიკურს უკეთებდა, იქედან ნაიშთებისას კი, მაღლივებს, მისთვის ანსტრუქციებს იძულებს, ხელის ჯამბაფსტული კომპლექტი უსახურებოთ. იმდღევანდელი შთაბეჭდილება არც განივლება ქალბატონ რუსუდანს და შვილიშვილს თინატოლით უყვება:

„რამდენი ოსტატი გამომიცვლია მის მერე, მაგრამ ყველა ტყვის იმასთან, ლეო. ხელოვანი იყო, რა რატუადო, რა სისუფთავე!

ერთ საათში ფეხის ფრჩხილები ზანზები ვარდისფერი ლაქით მჭირდა დაფარული, საათინახევარი – ხელოსაც.

„რამდენი უნდა გადავიხადო? – ეკითხვ მკერას. არა, ეს ქალბატონის საჩუქარიყო. მინდოდა ალაგვებში მინახებოდი, მაგრამ პროფესიის შეუარაცხყოფად მიიღო“.

ეს ადგილი როცა ნაეკითხე, რატომღაც სურული გამაჩნდა, შექსპირის ერთი ცნობილი გამოთქმის („ოტვილია“ და „პამილეტის დამწერი უყვარდა სიტყვის თამაში, კალამიფორები“) ზომანზე შეტედა იმპროვიზებული პერიფრაზი მომხმობ: მაგრამ თავისი საქმე სანაქებოვად გააკეთა, კვალად თავისებურად დატოვა ამ ნიღბი, არავისაში რომ არ აგერყდა, ასეთი. მწერლის თვალში და ნიჭი, ხშირად, ამგვარ, თითქმის და უნიშვნელო წერილმწამებში ვლინდება.

გულახდობლობის ფაშს ეცლია ცტყვის რუსუდანს, რომ ფედამისი წინა რაფეფონია პისკელი გერბაულია, გვარად შაპირო და ვოლდა მერს დეიდაჟ გუთოვინის. ეს ფაქტი ნათელს პუტენს ეცლია დადიანის რუსულ კულტურასთან კავშირს (შვავთა შემთხვევები ხშირი იყო და არის ჩვენს ყოფილა; გავიხსენაოთ თუნდაც მირზა გელეგანის შეფარტული, პოეტზე მშვენიერი მოგონების ავტორი წინი ახველდებანი, რომლის დედაც ერის ტრიალის ქალია). ასევე ანდროს, ერთ დედაც ხარკოელი ლისკოვა. მამამისი, ანდროს ბაბუა, ცნობილი პეტერბურგული პროფესორი, მკვლარობა მეტეტყუებთან, სამ დასთან, რომელიაგან ერთს განეკება ამ ელქსანბერ ბლოკის დედობა არგუნა. ყოველივე ამას ეცლიას ატყობინებს მეტეტურბრებს დარჩენილი და გათხოვილი უმცროსი და, ანდრო ნოვერის სტუდენტობას მეგობარი; ბარათის თბილისში თვით ანდროს ატანს და სთხოეს, ამ პიროვნებას ყოველწარად დაეხმაროს.

ბლოკის სახელი წერილიშე შემთხვევითი არ არის ნახსენები, ასევე, ანდროს ახორეანება, სიღამაზეც, ნაცრისფერი თვალის (წამით გაკრთება ანა ახმატეფას ცალიშთი ნალვლიანად დახატული ბლოკი: „сероглазый корона“). ბლოკი ნიშანსეტიკვით ანათებს ამ და სხვა ეპიზოდებშიც.

პოეზიისა და, საერთოდ, ლიტერატურის დიდად მოყვარული ცელია (მისი ერთ-ერთი სათავადანებელი ავტორია თომას მანი) გადამვეტებს სულიერად აღზარდის რუსუდანს და ყოველ მისვლზე ნახაკითხად ატანს შერჩეულ წიგნებს, საგანგებოდ აკითხებს ბლოკის ლექსებს და მისი პოეზიის გემის გაგებას ეცდებიან. ასეთი სიხალისის მერე რუსუდანი უმხელს ცელის, რომ გულგრილი არ არის ანდროს მიმართ, ხლოო იგი აცნობს, სიმპათიო ცალმხრივი არაოთ, რაც აავირობაქებებს გმანეილ ქალს. ბლოკის პოეზია აღმორინდება ის ავგაროში, რაც სამუდამოდ დააკავშირებს რუსუდანსა და მისზე საქმიოდ უფროს ანდროს. პასტერნაკის ცნობილი სტრიქონი რომ მოიშველიოთ, უცნაურად მოხდება „პეტია გავდაჯვარდინება“. თუმცა მინამდე საქმიო დრო და მინილია დარჩენილი.

ძალზე ცოცხლად აღწერილი საუბრები ცოცხა ხნის შემდეგ, ანდროსა და რუსუდანის შეხვედრის დროს, დეგება დრამატული მომენტე, როცა ქალი თავდაკრულად, მაგრამ გაამალენებს თავის დაფარულ გრძობას. აღვლევებული ანდრო ქალადღე მისამართს დაწერს და მერე ღღის სადამოს მუფი საათისთვის დაიბარებს. რუსუდანს ჰგონია პანენზე მადის და მოთელი დეკ კობიაობას ანდრომებს, კრედეშინის წითელი კომპლექსი კებას იცვიან, გულაფანეცქალებული მოჩქარის დასამახორეფად მისამართზე ნახვეარი საათი ატლურად ღვას ტუჩის პირის და მოღვის დააკაუნებს. კარს ანდრო უღებს და გამომიანბოლეს ეკითხება, ბლოკი თუ გიყვარსო. თანხმობის მერე ხალხით საესე ღიდ ოთანში შეიყვანს. თანამოაზრეთა ჯგუფთან ერთად, იგი თერზე ბლოკის პოეზიას ტრადიციად ქცეულ სადამოს ატარებდა. ბლოკის პოეზია რაღაც პიროლის მაგვარი გამიდარა მისვლაგენება ამ საკრებულისათვის, რომელსაც გაუსაძლისი რევიმის ხელში სული ეხუთება და ასეთ დროს კომპლექსი მცირეოდენ შეგება.

ნამცვანი ვიკონა აცხადებს, რომ სადამო, როგორც ეს აფრე იყო, პუშკინის ლექსით გაიხსნებოდა. სწორედ ამ გამორჩენება ზაგენი ეგებენ პრიმაკოთა, რომელიც ნაკითხავს პუშკინის ქაბუკობისდრონდელ, მაგრამ ტრავიკული ღღერადობის ეუბა ლექსს – „нежность“. ქალბატონი რუსუდანი ამ დაუფრეარ ნუთმედაც აცოცხლებს, რათა ლეოს აგრძობანის თუ რამოდენა მეტამორფოზა შეძლებს განხივადის ადამიანსა სილესს მერე:

„გამოვიდა შედირ-რეა წლის ანგელოზი ბოქი და დაიარო. ეიცანი, რასაკერეველია. მე მინახავს სმოკტურისკის პუშკინი, მაგრამ, ლეო, დამეფრე, ისეღ შთამბეჭდავი იყო. თავის ასაკში მისთვის, „лет, лет, на сучьях“ -ზე იტრე, შეიძლება ჩემი მეგობარეობის გამოც, არ ვიცი, მაგრამ სხევისაც პირები ჰქონდათ დაღვებული. მივიხედე-მოვიხედე. დედამისი ჩემს უკან მუდგარა“.

უცნაურია. ახლანდს, საქართველოში გამომავალში რუსულმა ჟურნალმა სასიამოვნოდ ნახაკითხი მასალა

მაია გოგუაძე

გამოაქვეყნა ევგენი პრიმაკოვიჩი. იქ მისი თბილისში ცხოვრების პერიოდი, სტამბულის წლებიც არის გახსენებული, რომ არაერთ უწინმეტყველოებს პოსტზე წამახსურრი დიდმოსხელი, ახალგაზრდობიდან მოყოლებული, დღემდე, თურმე საქმიად რიგები, სედაგარეულ დღიურულ ლექსებს სერს. პოეზიას მართლაც ხევა მადლი აქვს.

ბლოკის პიესის („ვარი და ჯვარი“) სცენების წარმოადგენისა და თხოვნივითვე ლექსის ნაკითხვის შემდეგ რუსუდანაც აღედგინება სურვილი ბლოკის ლექსის ნაკითხვისა. ანდრო მეტრებია, მაგრამ თანხობის ნიშნად მინდ თავს დაუკრავს. საღამოზე მინველის არქევანი შუგულისადაა. ბლოკის ლექსი („ქრედ-ყობესი თერა, რაგა რაგადარა მამო“) უღერესად ეხმიანება რუსუდანის ნიშნობიქარ განცდებს, გაუცნობიერებელ წინაგაგრძობას; გულისადა დამრული სტრიქონები თითქოს მათლიანად ანდროსადმია მომართული (ამ ლექსის წარმოქმნის შემდეგ, ცვლილას რუსუდანისადმი პატივისცემა გაორმაგდება).

ბლოკის პოეზიისადმი მიძღვნილი საღამოს შერეულ ღამის ანდროს აპატიმრებენ და მასკეიან. აველი წინამოსადგენია, რა ყოფილი ჩაგარდებოდა რუსუდანს. გადამწყვეტს, ანდროს მოხუცებული გადია, ანაო, თავისიან, ფორსმინის ქუჩაზე გადაღვიანოს, მაგრამ შეტყობის, რომ საცოდავს იწვევ ღამეს ჩამოუხრჩვია თავი. თთობნეტო წლის ღოდინი დასჭირდათ რუსუდანსა და მის ერთგულ შერეუს, ქალბატონ ცვლიას, უიარე ანდროს გადამხედვინად დაბრუნებდებოდა. რუსუდანი შვილიშვილს ითხოვდა სიტყვით, მოკეცილიდა ამუშავს ცვლიას ნატყერას, რომელსაც თურმე აღმრულება არ ენერა... დემითო, ისე წე მოკვლავ, თქვენს შვილი რომ არ ვნახო...“

რომანოს პერსონაჟებთან შევლავ შეტავ ანდროს ნოვექნი მიზნადგს, იმ სამინელ დროში ერთულებს როდი ერთით მისდარა ზედრა. მამარეში, პროფესიით მხავეით ექსმი, პუშკინური იდეალებით წახაზრავლები, და ლიტერატურის დიდად მოღვაწეული, მორიგობის შერე, ღამენათლი დაპატარმის ქუჩაში და მის დაბრუნებასაც ზუსტად თთობნეტო წელი უყავდეთ. ამასვედაც მადლობა უნდა გვეთქვას დემითოსთან – ბერეში, სრულიად უდინამათული პატიმარმა, სამუდამოდ ჩატეოა ძველი ყირღისთში, მშობილ მინამი დახადაღვებაც არ ეცლისათ.

ანდრო ძველი თაობის დახვეწილი ინტელიგენტი ფო, ვარემობებათა გამო, რუსულ კულტურის ნახარეში; სიქაბულემივე ხარბად შეუსწავსა ავრცხელის საუკუნის პოეზიის სურნელით გაველილიდა პაიერი და სულაც არ არის გასაკვირი, „ეპოქის ტრაგიკული ტახნორი“ (ახმატოვა) – ალექსანდრე ბლოკი – ვერაბა რომ გახიზნა.

გამორჩეულ რუს სწავლებლს, ფოლოლოვს, დიმიტრის ლანაქოვს ინტელიგენტიურობაზე ამომწურავი და საქმიად თავისებური შეხედულება აქვს:

„ნარაიული ადამიანს მთელი მისი ცოდნა, განათლება, ნარაიული მას თვით მიესაზრება, თუ ამასვე დროს იგი ინტელექტუალურ ფასეულობათა მფარმინებას წინააღმდეგობას, არ დაუტარებს ცოდნის შექმნისადმი სიყვარულს, ინტერესს – ისტორიისადმი, ხელოვნების ქმნილებათა შეფასებისას – გემოვნებას, წარსულის კულტურისადმი პატივისცემას, ზრდილობიან კაცის ჩვევებს, ზნეობის სა-

კითხების გადამწყვეტობას – მისთვისმეტელობას, ავრცოვე, თავის სამწერლობო და სასაზოოო უნის სიმჭიდვრესა და სინდრისა – აი, ეს იქნება ინტელიგენტიურობა“.

ღიბსაოვი იქვე ხატვასმულად აღნიშნავს, რომ ინტელექტუალიზაცია არ შეიძლება იყოს ნაციონალიზატური, იგი ზნეობრივი კატეგორიაა და ერი, რომელიც ინტელიგენტიურობას არ ავსებს, დასაღუპავად არის განიწურული, ხოლო დიდად ცნობილ რუს მთაწროსებზე, შვეიცარიისტური მიდრეკილებების პუბლიცისტზე კონსტანტინ ლეონტევეზე დაუფარავად ამბობს, რომ იგი არ შეიძლება ინტელიგენტიად ჩავთვალოთ.

შენიშნავს უყოყმანოდ ვთქვა: მაკა გოგუაძე თავისი პურსნაძეების გარსმი ცხოვრობს, უკადრეს ცნობილობაზეამდე იცის – რაზე ფიქრობენ, ვის ნივნებს კითხვობობენ, რას იტყვიან, ამა თუ იმ ვითარებამი როგორ მოიქცევიან მისი რომანის გამოება. უდიდესი შრომა გასინია, როცა ანდროს სახეზე მუშაობდა. ძალზე მარტავდა, ოსტატურად არის გამოყენებული გადასახლებამი ნამყოფი გმირის გაუქმებული ღუმელის სამადავი, რომელშიც მისი ქალიშვილი ნატა რამდენიმე ფოტოსა და ხელნაწერს იპოვიის. ანდროს მამა, ნოკ რუსეთის დემის სტერი და ცნობილი პოლიტიკური მოღვაწის კავი წერეთლის მეგობარია. სწორედ მათთან ერთად არის ფოტოზე აღბეჭდილი, დემის კობქთან, სანკტ-პეტერბურგში 5 წლის ანდრო, 1905 წელს. განსაკუთრებულ ინტერესს აღძრავს ანდროს წერილი პარიზში, ენგარაიანში მყოფი პარსიფანელ მუსიკომპოზიტორსა და ლიტერატორის პეტრე სუქინისკისადმი. იგი იგორ სტრაინისკის, სტრის პროკოფიევის, პორის პასტერნაკისა და სხვათა ახლი მეგობარია და რუსეთის ემიგრანტულ რეჟიმში ფეხმოკიდებული მიმდინარეობის – ევრაზიულბლის – ერთ-ერთი მოთავე იყვლიყო იგი.

პეტრე სუქინისკის ცხოვრების ამსახველი დოკუმენტები და მისი უწინმეტყველოების თფორიული ნახარევი გამოაბეცვად მოამზადა თთობნეტოიანი წლებიდან საფრანგეთში საცხოვრებლად გადასულმა, სასუკეთნო როსმა პოეტმა და ქვისტამა, პოლ ვალერის სცენების, ავრცოვე, ფრანგული პოეზიის უხალად მთარგმნელმა, საქართველოს, ქართული კულტურის, მწერლობის უანგაროდ მოყვარულმა ვადიმ კოზოოვმა, რომელიც 1980 წელს თბილისში, ჩვენი დიდი სწავლელის აკაკი განწერელისა ოყბამი გავიყვანი და რომელთანაც მამონერა შქიხინა. ვადიმი მოულოდნელად გარდაიცვალა 1999 წლის 22 მარტს, ჩემთან გამოსახვების წერილი მაგადაც შე დარჩა. მისი შვედლის, ისევე საუცხოო ლიტერატორის, ირინა ემელიანოვას დაუცნობიშელი ზრუნვათ (იგი პორის პასტერნაკის „მოლო სიყვარულს“, ოლგა ივინისკისა ქალიშვილი გახდავით) გამოიყვა ვადიმ კოზოოვის სსენებელი და ხხვა ნივნები. მაკა გოგუაძემ, უამრავ ხხვა მასალასთან ერთად გულმოდგინედ შეისწავლა კარუბლი – „პეტრე სუქინისკი და მისი დრო“ – მთელი არსებით იგრძინის ის სულიერი სიბალეოდ, რაც მის გამოს პეტრე სუქინისკისთან პიროვნებასთან ეწეებოდა და რუსულად დაწერილი ანდროს ცნობილის აფრესატად სწორედ სუქინისკი შეარჩია. ეს ვეცხადებულა მიმართვის პირველსავე წინადადებაში: „ქვირფასსა და ჩემი სულიერი ნყობისათვის მთლიანად მისაღებ პიოტრ პეტროვიჩის!“

აქ ერთი მცირე გადახვევა დაიჭირდება. ხუთი წლის წინაა, ვახუშტულზე, ირინა ენგელიანოვა თბილისს უწია და მწერალია კავშირში მოყვანილი მისი ახალგაზრდაცულობა ქმრის ფეიმი კოხოვის ერთ-ერთი ნიწვის მშვენიერი წარდგინება, სადაც ქართველი მწერლებიც გამოვიდნენ და გულთბილად ილაპარაკეს.

მეორე დღეს, საღამოთა, ქალბატონმა ირინამ, პასტრნაკის მუზის, ოლეგ ივინკაიას ღირსეულმა ქალიშვილმა, მაკა გოგუაძე გაცნო. მაკა ესოდენ სასურველ სტუმარს ბლოკის პოეზიასა და სუენინკის პროფესებაზე (ცხადია, ბევრ სხვა რამეზეც) ესაუბრა და ბევრისმოყვარე, ნატოვი ვაშლივინების ლიტერატორი აღტაცებას ვერ მალავდა. გაუკუიარა, რომ მაკა ძირფევიანად იცნობდა ვადიმ კოხოვის მათერ მოზაბეზულ იმეთა წიგნს, იქ გამოცემულ სუენინკის ნერიულებს ბოლსა და ევერცელის საუკუნის¹ პოეზიის ბირთვზე, ოკიანი წლები უაღბლო რუსულ ინტელიგენციაზე, რუსული კულტურის ხანმოკლე, თირივე ჩახსულ და ჩაყვლულ აღმავლობაზე („ორი რენესანსი“).

სულ უფრო ხშირად ნერენ, რომ ოცდაათი წლების ინტელიგენტზე, თუ იგი დამამცირებელ საბჭოურ წიხთობას („ოფსიციოზა“) არ გაივლიდა, დიტბატორული ბელისფულებს თვალში ახლებს მტერ² იცნ; მას ბევრ ფერებს, ღლითავე არავინ დაუნებდა, „ნითელი ტვინის“ განუზრდელად განამბორცილებელი რეპრესიული ორგანოების მიერ აფეკული დასაბერტად ანდა იმერულიორთში გადმასაკურავად იყო განზირული. რა ვასაკურია, ანდრეი ნოვიკოსთანა თავსუფადი აზროვნების პიროვნება ამ ხვედრის ვერ ასცდებოდა.

ირინა ენგელიანოვა მეუღლის მსგავსად, რენეი კულტურის, ქართველი პოეზის თავყინისცემულმა (ჯავრისენთან მისი უარსწინაღობის ნერიული კოთახი სულის დასკურნაზე), ფრად სასიამოვნო გარემოში გაცნობილ ახალგაზრდა ქართველ ქალს „Мила-вашинкина“ შეარტვა. იმ საღამოს ირინათვის არ მაკითხავს, კოლხების ღვეგრდარული მუცის – აიტის – ასული თუ გაახსენდა, ბერძნულ მიოლოგიაში მუდგა ხომ გრძნეულად იწოდება. პარიზიდან ბარბოს როცა გზავნის და თბილისელ მეგობრებს გულისთად მოკითხავს უთლს, მაკას იგი ამ საბელით ისიკნება ხოლმე და ძალიან უნდა ნაკითხავა მისი რომანისა, რომლის არსებობა მან უკვე იცის.

ანდრომ, უფილმა ქარუგმა, ადამიანის ქქნობად, ხორციელ ვარსზე არანაკლებად მისი სულის ადრული ბეველებს ტარეოფილიც იცის, ქვეყნობიერის შრეების მოსახილველად და შესაცნობად პროფესიული თვლი³ აქეს მომარტყეველი და ძნელად თუ გამოეპარება რაიმე ყოველ ფრახში იარნობა ტანჯვაგამოლეული და გაუტტებელი კაცის ტემპერამენტზე; სიტყვათა ვორტოზული თამაში მიღწერი გონების შრეზე არსებამი მძაბულ პოეტიკს ამბავებებს. მართალია, „შესაკალურ-ფილოსოფიურ“-პოეტურ მატერიალსა დიდა არნიტრო⁴ პეტრე სუენინსკი მას არასოდეს უნახავს, არც იცის, იმეამად (1978 წელ) ცოცხალია თუ შეკვარი, არც მისამართი აქვს მისი, არც იმნამადაწინაგონებულ, ნერილი მუდგა თუ არა ადრქაბასტ, მაგრამ ასეთ სულეერ ნათესაობის გრნობის მისთან, ეს სულაც არ ანაღლებს; უცნაური გზავნილი, ოკენენში გა-

დადებულ, ნერილინი, დახუფული ბოილისა არ იყოს, ნოვიკოს სიკვდილისწინა ამბობილია, შიამშიავალია ნასაკითხად გამიწველი.

ნერილს ნერისას ანდროს საყვარელი შვილიშვილი ლეო ცხრა წლისაა და იგი უნებელით შეგნებულა ბაბუჯამა და მისი ძველი ნაბობისა, ერთ დროს უღამახსი ქალის, სატყვეფერიო საუბარს. ანდრო ქართველი კაცებსათვის დაეხასიათებულ ხანჯამულ ყურადღებას იჩენს ყოფილი ლამაზმონათამი და უეცრად გაგრძელებულ, კაოცების გამომბატეელი შორისდებული აღმობდება. ბავშვი იგრძნობს ბგერების დასაბერტობას, ერთგვარ სიყალბეს, ბაბუეს თაყინებურად კივებუც გამოჯავრებს და მერე, სატყველანმანდრო, კისერზე მოხვეცა, მივაღერსება, რათა უზერზულობა როგორმე გააჭერსკლოს.

აქ მწერალი მესამურ ფსიქოლოგიურ სიღრმეს ავლენს – აღწნებული ბავშვის ქვედების ასახსნელად, ანდროს მტანჯველ განცდებას იმშველეს. ავისმომსახრებელი ნონათგრნობითი შეპრობილი, ამფენის გადამტანი კაცი თითავებმას უძლევა. ადრინმულბულია, რომ ურთავლით ქალიშვილისგან გაჩენილ ერთადერთი შვილიშვილს სამეფლი, საბედისწერი დალი დაამშინა. ბევრ რამეს ათავლასამინობეს მისულ წარმოსახვათა ჯურღმულები, რომელთა ნიღაღად არაერთი უხადოდ დანერილი ებიზოდაია ამობეზულია.

რუემოში გაზრდილსა და დავადაცემულ ანდროს ძალიან ეამჯებოდა უღრული წარმოსავლობა. ამ კუთხის შვილობა, როგორც აღნიშნავს, მას გურულბზე დაწერილბა გრივოლ რომაქობის მცირე ტკემი ავარძმობისა; იგი თავისი პიროვნული არსებობის პიროვნულად გაიხად და რუს ემგრანტ სუენინკის იმასაც ატყობინებს, რომ ქართული მწერილობის ერთი უთვალსაზროვლო კლასიკოს გრივოლ რომაქობე 1930 წელს საქართველოდან ემგარციაცობა ნავიდა, სულისშემუთოველ რუემის გაექცა, გერმანიის მოქალაქე გახდა.

მეუბნელობა დავაგურმადი ანდროს თვლით დანახული და დახატული მისი ცოლისძმა მალბაზი, რომელმაც ასაკოვანი ხობისადმი, გაცნობისთანავე, უსაზღურო სიკეთე გამოამყვანა (ქალაქში ჩანერი, შესაფერისი სამასბურის შოვნა, თითქმის ყველა ადრინმულ უღრულით აღდგენა); მან ახალი, მაგრამ მოსამსკრავებელი ბიზა მიიღო, ორი თათბი ტუ (კოლის შითთეცი) ახალმულალებულ ანდროს და რუსუდამს, თავის დას დაუთმო; თავად, ცოლთან ერთად, უღრე მისი ბინა გარემობტევეობა, საცხოვრებლად დიდად დაფასებულ, გუჯლიანი სიამამთან, მალვა ევგრაფოფითან, გადავიდა. სტალინთან პირადგ შენახვედრა, მოსკოვიდან ახალგადმოსული, გეოფიზიკის აკადემიკოსი, დინჯი, სიტყვაქმნი პიროვნება, პარქუმო-ნი, ხანჯამული თავდაქრელობით (იმხანდად ბევერი იქცეოდა ასე) სტალინს ბაბიჯდა და მაბან მართლაც მრავლად იღვრე ასეთი პატარა-პატარა სტალინიკი. მამარნიის პაკტირობამი ყოფნისას, ადვარქეს დავაქმად ხოლმე სტუმრად ნავტოს ოჯახებში და მალვა ევგრაფოფისთან რამბენებულ ტბი მცე მინახავს, თუმცა იმისა თქმა სულაც არ მინდა, რომ ისინი უღვი ადამიანები იყვნენ.

მალბაზი ყოველ კვირას ემტოებება დას და ხობეს სიამარის ოჯახში. მალვა ევგრაფოფიანი რუსუდანისადმი

მუდამ განმარკებულ სიტომას იქნის (იგი, რა თქმა უნდა, ზნეობის ფარგლებს იღვნიადეც არ არღვევს, თუმცა ზოგიერთი ოსტატურად შეფარული დეტალი ამ სიმპათიას აამტკიცებს), ანდროს კი თითქოს ვერ ამჩნევს და, საკონტრადეც, ცდილობს, სუფრას მალე გაეციოს, თავის ოთახში განმარტოვდეს.

მათივედგე, დასაზნასოგრებელი ერთის, შედარებით, მრავალტუმრიანი ვახშამს ამ ოჯახში, როცა უჩვეულოდ ვახალისებული მალევე ეგვრაფოფონი, უჭირფრდეს, საკანგებო მემობხვეცილათის შემონახულ უცხოურ ლეონის თავად ხსნის და ორჯერ თავისი ხელით ვახშამს ანდროს, ყნას გვერდითაც ზის მასპინძლის ქალიშვილი, დედ-მამისაგან საველალოდ განსხვავებული, ნამდვილი კოკობზიკა, თავმუშუკველები. მალევე ეგვრაფოფონის სიმამტილოცა მალე მრასანებდა იქვეა – იგი ხედავს რომ მასი ქალიშვილი, მაღახის მუდლოდ, ფრჩხილებს ჩანგლის წვერით ისოთუავენს. გაეცელებული მამს მას ტტყვის, სერვანტეიან თუთუნი მიანაოფის. იგი ამის მერვე ვერ ხედავს, ასეთა სანარცხენრო ქვეეტი როგორ აღხვინავს ეტიკეტს უპიკერესად დამეცელ მშობელს, რომელც ნანახი ვანდაგურებული, სობრახისაგან გაყოფილებული, რისხვის ძლიეს ოცებს და იტურობას გაეცლება. პატრონი მალევის ქალიშვილი მანანდევ აღვინს თავის უბაბო, ნეროლან ბუნებას, როცა ქმნას დაეცინებოთ ეუბნება, რომ ახალმუდლებულ ანდროსს ჟა რუსუდანს ბინა არ დაუთმოს.

მალახის ზასიათა მარტვიე, სნორახზობრივი სულაც არაა, საქმიოდ ნინალმდეგობრივია – უფროდ მას ეცეი უჩრდება, რომ ანდროს მიის ფხმამსდე დის მიტოვებას აპირებს და მამის სიძე უსიკვილოდ ვერ გააბურჩება. ცხადია, ანდროს ახეთი რასის ნადევი არ არის, მაგრამ მომავლიში გავიანება, რადგან თავს გამოტყდებდა, რომ ხანდახან რუსუდანის არსებამი ზოგი რამ მის სანინალმდეგოვად განამყობდა. საბოლოოდ კი დაარმუნებს ცოლისმამს შემსოფოთებელი ეცეის უსაფუძვლობას; მძლავრი ინტელექტის პატრონი შეეცდება, გამოჩინილო გულისმბირებისა და ამაყის სანახლოდ მალახი სობრანხე, მხოლოდი კულტურის მიდნეცებს ახააროს, მაგრამ ეს ცდა შესაფერ საყოფს ვერ გააძლიებს, მიყვარეს საამისი სიბეჭითე არ აღმოაჩნდება.

უბრალო მემობხვეციობაა, რომ ნოციერისთანა დახვეწილ ინტელეგენტს და ესოთება, მათუმეტეს, ესოფერ თავმონიერი, ტუმპრამეჩიანი ვეროლან, გამორჩა ევინალური ინკომპოზიტორის იგორ სტრავინსკის გახმარებული ნოტიეროფი, რომელიც ორმოცი ნლის წინათ დაიბეჭდა ფრინალ „ამირიკაში“ (1967, №123), ერთი ნლით ადრე კი (1966, 12 მახლი) „ნოე ოორკის ნიგეგნის მიმობილამა“ გამომუშვენილა. იგივე ინტერვიუ მერც მთავ ორგანოებმაც, მათ მონს „სოვეტსკაია კულტურამაც“ გადაბეჭდა. ხსენებულ ინტერვიუმს სტრავინსკი დიდად ენდოლიერება მტრამდე გაჩაფიველოდ ნოე გრინბერგს, რომ მან მასამუნინა თბილისიდან ჩატბინილ ქართული ხალხური მრავალბინიანი სიმღერები (საგანებებუდ ახსენებს კრიმანჭულს), რამაც არნოლდ შიონბერგის დაუშვარებულ ორატორიასთან ერთად („საკოპის კიბე“) მასზე გამავგენებელი მიაბეჭდებლბა მოახდინა.

ორიოფე სიტყვით დიდად ვავისენიოთ, რა უძლოდა ნინ ამ ინტერვიუს. ქართული ხალხური მუსიკის უბადლო მუდენმე და თავკედაივებულმა კომპოზმა ანზორ ტრიქომამივილიანი ბეჭერი ხანტერესო რამ მიაბმო. ნოე გრინბერგი 1963 წელს ჩინური ათბილისში და უნახავს მუსიკაითმცოდნე პალეუ ზუჭუა, აგრეთვე, კონსერვატორიამი ფოლკლორის განყოფილების ხელმძღვანელები – უსუპური ჭობონელიძე და კახი როსტამაშვილი, რომლებიც ამერიკელ სტუმარს, თავად ანზორ ტრიქომამივილიან ერთად, ჩვენი ხალხური სიმღერების ჩანანერთა შეჩრქევიმი ეხმარებოდნენ. გრინბერგს, სხვა, მანამუნელოვანი ფირების გარდა, ნულაია 1954 წლის ჩანანერი (დრეხუბული მომღერლის მახილ შაიშვილის კრმანტბილი). ერთი თვის თავზე პალეუ ზუჭუას ნოე გრინბერგის აღდროფიანებული ნერული მუღია. ანზორ ტრიქომამივილს გვინილოდ დედასავით ახსოვს, რუსთაფილსე როგორ შეხედვარს სახეუბარმუნებულ ბატონი პალეუ; პირველიად სტრავინსკი დიდე ხალისით არ შეგებოდა სიცოცრვის ნინადედებას – რადა არ მომისებნია ჩემი გიგოცხელის მანძილზე და ამ ხნისა რამ უნდა ვამპიკეროფოსო. მეგობარს უთქვამს, ეს ცოტათი სხვანაირი რადაცაა, მოსმინა უეცქევიად ღირსო და ჩანანერი ჩაურთიავს. აღბათი მწილე იქნებოდა ამდენის მომწარე და შემქმნელი ფაღალქარი მუსიკოსის ხახისა და თვალბების გამომტყვევება აგენურა. განცეიტრებული მატბტორ ბოლისის ცემის მოაქვცა, ვეღარ ასვენებდა. მერე თურმე ვაამოფრებინა ჩანანერი და უთქვამს – ეს ხმა მერც აკეთებს, ვიდრე მიილი თანამედრე მუსიკაო. ისიც დაუშვამტბია – ეს ჩანანერები ადრე რომ მომებინია, ჩემს ბევერ რამეს სხვანაირი ელფერს მიეცემდიო. ნარმოფიფგინოთ, რა დაემარტობოდა აღუთორი გახაზებულს ატბტორს, 1913 წელს ჩანანერი, აკეთილე აღმასხას ხუხუთაშვილის ფანატასტორი კრმანტული რომ მოესმინა – არამქვეეფორიად გავრმეღეული კორციო თუ ტკარცალი, ნამდვილი „ფუნემა“, ეტბტახის უმაღლესი გამოღებინა, რასაც თავის დროზე, ზაქარია ფალიაშვილი შეუძრავს. ჩვენ ყველაფერი უნდა ვილონოთ, რათა ელგუვა ბერძენიშვილის უბნარსიფინალესი მოთხრობა – „ახასახებელი“ – მსოფლისო მრავალენახე, რამდენადვე მობერბება, შესადურისად ვითარცხინოთ, რათა აჩვენეს უნიკალურ მრავალბინიან ხალხურ სიმღერებზე როგორმე უცხოალებსაც შეეცნოთ ნარმოდება.

უცხოეთი იქით იფის და სამწუხარო, საველალო გავეგბრობა მგონია, რომ მეოცე საუკუნის ქართული მრთხის ეს მარგალიტი, უფაო მუდგერი, ერთნოდვე არ შეუტრიალს საუკეთესო ქართულ მოახრობათა კრებულებში, ამ ბოლო დროს რამდენჯერმე რომ გამოიკცა.

აია მგონია, პალეუ ზუჭუსაფიმი მონერლილ ნოე გრინბერგის ბარათი დაკარგული იყოს, ბოლო იგორ სტრავინსკის ინტერვიუს ჩვეთის დიდად მნიშვნელოვანი ნანილი უშუალოდ ერთი ტრიქომამივილია ჩამანერინა:

„ერთ-ერთი ყველაზე ძლიერი მთაბეჭდელბა მოახდინა ქართული ხალხური პოლიფონორში სიმღერებმა. მუსიკის ატბტორი შესრულები ეს ტრადიციო, სათავის რომ ილებს უფუელიად დროიდან (ცნობილია მჭოთიბმეტე საუკუნიდან), მესანიმნაიე აღმოჩენია, რომელიც გვაძ-

დღეს უფრო მეტს, ვიდრე თანამედროვე მუსიკის გველა მიღწევა... კომედი, რომელიც საერთოდ არ არის განსაზღვრული ფაზიან, საუკეთესოა მათ შორის, რაც კი ოდესმე მომისმენია”.

ჩვენ ვაღვებთლინ ვართ, გვახსოვდეს დაშახტურება ნოე გრინბერგისა, ვინც ამერიკაში დაბრუნების, სტრატეგისკის მონახულების შემდეგ, ვგზომ დიდი მისია შეასრულა და მიღე კიდევაც ვარდაც-ელდა.

სასურველი იყო, ეგრეზის“ გმირს (ეს, რა თქმა უნდა, ხუმრობაა), ზაქარია ანდროს, თავისი შაბის სტანის, ნოე გრინბერგის არცთუ უნიშვნელო დაშახტურება იგორ სტრატეგისკის ახლო მეგობრის, უოუაღსაანოესი მუსიკამომცოდნის, პეტრე სუტინინსკისადმი ალაღებდავ გაგზავნილ უსტარში აღენიშნა.

საერთოდ, ეს სახელი (ნოე) სხვაანარად პრაილებს მასკა გოგუაძის რომანში; პირველად თავში, პირველსადვე გვერდზე, ნახსენებია ენმე ნოე მალერის ფონდის ქართული ფილიალი, თუმიც ამას ქართულ პოლიფონიურ სიმღერებთან, მითუმეტეს, სუბანისკისთან, სტრატეგისკისთან და თითი ნოე გრინბერგთანაც არავითარ, მორულო კავშირაც კი არა აქვს, სახელია უცნაური დაშახტურება.

სრულიად ბუნებრივია, რომ მსოფლიოში ცნობილი მუსიკამომცოდნის, უზარმაზარი მუსიკალური კულტურის მქონე პაროზების, იგორ სტრატეგისკის ძველი მეგობრის, პოეტს სუტინინსკისადმი ვაგზავნილ მოზრდილ პარათიში, დროდადრო, ზან - ირნიბად, ხანაც - პირდაპირ, თავის ოქვის მუსიკის თქმა.

ზატონმა ანდრომ იყის - მას ნაკვიანვე, ერთადერთ ქალიშვილს, ნატას, აშკარად გამოხატული სიჭე რომ არა აქვს, მაგრამ დარწმუნებულია მუსიკისაკენ მის მიდრეკილებებში და ყოველნარად ცდილობს როგორმე რთალი შეეძინოს.

ანდროსი იგი მოხერხებულ, ტალკვისანი ცოლისმასს, მახზას, არ გაყოლებს და ვაჭრობის მინისტრს, ხებრე, უბრე პაროზებას, მარტოკა შიდავებს. ომგადახილდომ, ვაგანდახილდომ მინისტრსა, როცა მოხერხებულა რომაი-ლი უხსნა, თავდაპირველად, ასეთი მასი აზროთ სასოითონი თხოვნილ ვაგეცხლებულბას, ღრალი შორით, კურსკთან ბრძოლაში ცალი ხელი დავკარგე, არც კი ვიცი, სად მარაია. აღმათ იფიქრა, რაზე მაცდვენს, ეს ვილაცაი, მოცდილია.

ანდრომ იქით მოუხდა ბოიში და გამოტრიალდა, უსამყოფლებმა არ გამოუბრუნეს ბრევი მოხელის უსაძველობის გამო. ეტკობადა, მარტო დარჩენილმა, ნაფრონიტალმა მინისტრმა უბერხულობა იგრძნო, შეუნუხდა. გუმანმა ამყენ, დახვეწილი კულტურის კაცს რომ შეეხდა და, ქუჩაში გამოსულს, ორჯერ დააფრენა თანამშრომელი ძალი, ხელქვეითი; არ უნდოდა, მდამო, იტარჭის დაბლ საფეხურზე მდგომი გამოჩენილიყო ანდროსი თვალში - მტკიცედ ვადაწყვიტა, რადაც არ უნდა დასაჯდომოდა,

ღარობი, პატროსანი ინტელიგენტის თხოვნა დაყმავილიდებოდა.

მართლაც, მეორე დღითვე, ოჯახს ნანატრი ინსტრუმენტი, კორგოლაძების უქონლობის გამო, ჩამოწერილი, ნაალა-ნარა „ლენტრე“ შინ მიეტანეს. მოულოდნელად მოპოვებული რომაილი, ასევე მარჯვედ, მოქნილად, უსტადა და ხატოვ-ნად არის შედარებული ერთ ცოცხალ არსებასთან, რამაც შეუძლებელია, ნამყოფხელს აღტაცება არ მომგვაროს; უნდა თვალნან დაგვიფრებოდა ვეგებრთილა საოცრება“, თითოეტილა საღლო კაქერი“, რომელსაც შეეცდებე უნგრული შტამპები აკრავს.

ამის ნაკითხვაზე, რემდა უხებურად, ბრწყინვალე ესპანელი მწერლს, უცეკარ, ვეზოტიკურ შედარებათა დიდოსტატის, რამონ გომეს დელ სერნას ურეულოდ ხალისიანი წინის - „ცოკის“ - ერთი ადგილი ვამახსენდა და ცდუნება მძღვეს, იგი აქვე მოუტანო:

„ნარმოვდენის ბოლოს არენაზე ჩნდებიან ველური ღომები, რომლებიც ვეება ყუთებიანი შემოვადენ. ეს ყუთები გვანან შეფუთულ რომალებს, უცნაური შემთხვევითობის გამო, მუსიკალურ ბეჭდებს კი არა, ღრუნის ხმას რომ გამოსცემენ“.

ნოეგორის წერილში და თვით ნიგნშიაც ერთ-ერთი შიშვნელოვანია „კარტის პოეტის“. იგი შეფარვად, მაგრამ მჭიდრულ უკავშირდება ჩვენს ცოცხალ კლასიკოსს ტაბუა ამირჯვიბს. ეს ისტორია კარგად ვიცი. მწერალმა განიზრახა „ბანის“ გამოყვანა ლოკურ ფოფურებში“. მას გოგუაძემ თავისი საკრალური ჩანაწერი გააწიო ახლო მეგობრებს, დიდად ნიჭიერ მხატვარ-გრაფიკოსს ვია იაშვილს, ერთაც ამ ძნელ, ხანგრძლივი, მომჭი-ცველი მუშაობით დასაბლვე ამოცანას ჩინებულად ვაპროთვა თავი.

მასკა გოგუაძე დასაშვებ და საყმაოდ გამჭვირვალე, იოლად მისახვედრ მისტოფიკაციის იყენებს, როცა დღეს მცხოვრები რეალური პიროვნება, ნანარმოების დროითი ქარვის გამო, ვასული საუკუნის ოცდაათიან წლებში მკავს ვადასროლები და ეს ერთადერთი შემთხვევია არ არის. თვალსაზრისითათვის ავსოვბის, თავად მწერალს მოეუხსინოთ, იგი რომინის გმირს, ანდროს, აღაპარაკებებს:

„ვაღებებავ მშეჭაბუკები გამოდიოდნენ, ურჩხულთან მერკინებულნი: გულის ვალეტი ფართი იცავდა თავს, ყვავის - გულის უგმარავდა შუბი, სენტატისა - დრომის ღერის ოქროს ნეერიო უღებდა თვალს, ვერკისა კი თავის აცლიდა ხელით; ქალებს ტრადიციული ვაყოლებების და მზივების მავერი ხელი ვყურათ ქურჭლია თითო სტიქიონია: გულისას - პავრის მზრანებულს - ქართი მებრელო მანდილის თითხ ნეური ჩაეჭირა თითუბში; მეფებად მყავდნენ პლავტონი, ავგუსტინი, დანტე და ბუონაროტი; ტურჩები ნარმოადგენდნენ ადამიანის ინიციატიური ოქროს ტაბუებს; და კიდევ ათასი საინტერესო სიმბოლური ამოცანა იყო ვადაჭიროლი დატალბა... ხო, მართლა, მასხა-

რები სულ დამაინყნა – მელოტი იყო ერთი და მეორე – უღვამის!

ისე მოხდა, დასტის ორიგინალი და ერთადერთი ასლიც მე დამჩრა. უკანასკნელი დატყობამდე ჭეშთან იყო ორიგინალი კი ოცდათერთმეტი ვაწყდე დაე ქართულ მწერალს, სადღეო ჩონჩხს, ბრწყინვალე ბერიკაცს – შვანსიანსეს – ტუმბარატი იბიბი, თავისი რაინდული ცხოვრების დასაბურთს, ერთი ამბრებთან, ოდენ ბანქოს სანიაციელოთ რომ იფარავდა მალად სამიშველს. ო, ეს აბსოლუტურად მომხიბვლელი ისტორიაა ჩემს ცხოვრებაში, მაგრამ მასზე არ შევერუებები”.

ამ ოსტატურ მონახაზში ნამდვილად არ გავიჭირდებოდა, შევიცნოთ ჭებუა ამირჯიხისი, მთელი საქართველოსთვის აბლომელი, ესოდენ ძვირფასი ფიგურა. მე ხშირად ენახებოდა მამანჩის უმცროს და ჩემს უფროს მეგობარს, ჭებუა ამირჯიხისს, ცინაც ფოლადებით მტკიცე გულს ფიგურანტ უბერებელი მზებაბუკი, შუბით ურჩხულის გამგშირავი წინანდ გიორგი შვანს ამოსვირინგებული (თავადაც ატოვას წინანდ გიორგის ყმად ითვლება, იმას ავადრებს მამულის გადაჩრუნას). დამბაღ, კიდევამოჩუქროთმებულ, გრძელ შავიდაზე ყოველდღე მასიანისა გაბლილი. მიდალი, გვიანტური კალისი კანჭებებით შემხმარი წვივის ტრანდახე აქვს მიბჭვნილი, ათასმეტრგანახადათ, ანრობის თავის ისედაც უსაზღვრო მომინებას, აღბაბ იმ, ტყლამუნით ჩამორეგებულ მწკრივებში, საქართველოს მომავალი ჩათქმული. ჩუმად ბუტბუტების ამ ფროს იგი ვაგას აკოორგი ბრწყინდელში მის მიერვე დაუწყნარად დახატულ საკურველ პრქმეკაცს, ქროსს, ეინგ განახადვლებს ვამს, დროდადრო, მოეცინება ჩვენს უჯარბულ ერს და ხსნის, ზიჯათის არიდების გზას ასწავლეს.

წინნის თარობთან დონ კიხობის იერის ბრინჯაოს ქანდაკება ანვართული. მოქანდაკე როლიან ნაროუმცილმა ასე დაინახა ადიათ თუთამიშის“ ავტორი. კეთილმოხილ იდაღვოს ვაშიანი მარჯვენა ცისკენ აქვს ანედილი. გადმოტრიალებულ, მარცხენა ზღლისაგულზე, მუხუვსება, ქვეყნის ბედი უწერია და გვაფრთხილებს, ცდუნებას ნუ ავადებთ, სწორი გეზი არ დაგვარკოთ.

ბუბრის თავზე, პატებთან და სასინთესთან, მისი უფროსი ვაგის, ვარსკვლავითი ბოქოს, აფხაზეთში (სოფელი მარკელას), დაქირავებულნი სნაიპრის ტყვიით მოკლული ორიგალი ამირჯიხისის ბურთათა შემადგენელი. მონილა, საცირისტლია თეადები თითქოს ზემენზე აქვს მონათებული და თანაც უსასრულებლამი იფურება. ჯარის უტემი, სადღეომლიანივებული, გახეხილი ღურჯი ქურთუკი აცეთია... აქვე მეგლება და ფუფუფესებს ჩემ სიფრმის მეგობარს, ჭებუას საარაკოდ ერთგული მუდღეღ, ვეღას ბუღლის საიხად და გადასარჩენად მლოცველი თამარ ჯავახიშვილი.

ჭებუა ამირჯიხი და მისი შვილები აფხაზეთის უკანასკნელი მთავრის მიხეილ შერქეამიშის სისხლისშეკრი მთამომავლებმა. ამაღაც იყო, ორავლი და მისი სამი ძმა, შუშომიხელი ბანდებისგან, მკურნელი რომ იცოდნენ მშობელ კუთხის, მაგრამ ჩვენს მონარკმა აბლოლობამ, ღალატმა და რუსეთის მოდერნიზებული იმპერიის მზავრობამ თავისი ქნეს.

შეფის რუსეთი ყოველგვარი საბაბის ვარგულ თრგუნავდა და აკინროვდა მიხეილ შერქეამიშის, რომელიც მთელი არსებით ქართველი კაცი იყო, საქმეებს ქართულ ენაზე ანარმოებდა. აფხაზეთის მისატყვებლად, ჩასანთემელად, რუსეთი, იმთავითვე, დიადა თუ ფარულად, ათასნაირ ხრიკებს იგონებდა. ბეგრი იბრუნა საამისოდ, იქ მისთვის უფრო სასურველი სომხები დაესახლებინა, ყველაფერი აღონა, რაია შავი ზღვის სანაპირო ადგილოთარგი მოსახლეობისგან დაცლილიყო, ისინი თურქეთში მუხაჯირებად გადაბუნდნილყვნენ, ხოლო მათ ნაფუძარზე ვახაბთა სტანიცები ვაგუნებინათ. მიზნის განხორციელებებში ხელს უშლიდათ მთავრის არსებობა – მოხუც, მამიძე ვადამოვო მიხეილ შერქეამიშეს არ დააცადენ სამამბლოში სიკვდილი, 1864 წლის მინურულს იგი დააბატონირეს, გემში ჩახვეს და რუსი ოფიცრის ზედამხედველობით, ნოკორისიოსკი ჩაიფიანეს, იქედან ვიროვნებში უკრეს თავი, სადაც დაესატყვევო, ღონებახდლი, რამდენიმე თვეში გარდაიცვალა. მერე კი ჩამოსაყვინეს საქართველოში და მოქვის ტაბარში დასახლდეს. ყოველივე ეს, რამდენადაც თავდაჭერილად, მინაგენი მღელვარებითა და თანამხედველობით აქვს მოთხრობილი სიმონ ჯანაშიას თავის საფუძვლიან კულტურულ-ისტორიულ ნარკვევებში „აკოორგი შერქეამიშე“, რომელიც მრავალ რამეს პეფეს ნათელს.

ყოველი ტუმბარატი ქართველის მზავსებად, ჭებუა ამირჯიხის ვერსიოდეს შერქეამიშის და მოიწვლებს აფხაზეთის ტყვედგას. მისი ამაკი, მეფერი პროფილი (მარტო გია იამველის საგანგებოდ დამზადებულ, აგანტიტურულ ქმნილება“ მოხსენიებულ საუცხოო კარტულ მწერლის დადგენილ, თითქოსდა საჭეტილით გამოკვეთილი გამოსახებულმა რად ღირს!) ზედმინიციით ესაბავება და უჩადება მავა გოგვაძის რომანს, ფსი შემოქმედებისთვისაც აფხაზეთის თემს ერთ-ერთი, ძირითადი, სისხლბორცველია.

ცნობილია, რა შეუნებულად ინტერესს აჩვენა იგორ სტრავინსკი რუსული მუსიკალური და პოეტური ფოლკლორისადმი, რასაც მავა გოგვაძე მარჯვედ იყენებს და ქმნის უაღრესად ცოცხალ ემიზონს (რეალურთან ძალზე მიახლოებულს), როცა აბალგაზრდა სტრავინსკი შევიცაროიდა ჩადის უკრაინის ზუტორში, სადაც უღამაზესი სიფრედი გოკო, სტრავინოვიკარბობის წინადა, რჩებულურ პურის გოგორას უნდის, აპურზე კი ორნამენტკად სტრავინსკის ოცანდე ტატბა გამოყენილი. ამ ფროს სტრავინსკი თავის ბავერდს გარეგეს მოიკითხავს, ვერ მოუღობს და აფორიქდება. აქ ზუსტადაა ნაჩვენები სტრავინსკის ფიქტებადი ხასიათი, იქსიქტრული ბუნება. შემდეგი ამზავი კომპოზიციის გასაფრენებლად არის გათვლილი – უწინარი, გონებამზახლური მისტეფიკაცია იფუმაღლებს, საცერკო ზომრის იერს აძენს:

„ერთი თუ ორი წლის შერე კი, უკვე შენევაში, სააღდგომო კონცერტის მერე, სტრავინსკის საარქიტატომი მოართმევენ დაკავალ ბერტეს.“ ბერტეში სააღდგომო კვერთხები აწყვია. პურის ნაძლეად, იგივე მუსიკალური ტაქტები, აშერადა, შედებილ კვერცხებზეა აღბეჭდილი.

ბუნებრივია, სუფრისკითხვის განსაკუთრებით აბლობელა ბლოკის პოეზია და ანდერი ნოვეიკის არავითებლ შეარტეეს ადრესატის ამ ყველაზე მგრანობიარე, საათუ

სისმ და აქედნის არა მარტო ბლოკის პოეზიის ძირისძირი-
ხავედ კოდას, არამედ თვით სუქრისკის უნივერსიტეტი-
ნის, ბლოკის ფენომენის შენფასებელ ნერალზეც (შემოქ-
მედების ტიპები. ბლოკის ხიფანსა) შესაძურ პროფესი-
ულ დონეზე მსყველობა.

ახსანიანია, რომ სტრანინსკი თავის მუსიკალურ
ქმნილებებში განუხრებლად ატარებდა კონტრპუნქტის
პრინციპს და ამას თეორიულად ხშირად ასაშულებდა:
„წინდა კონტრპუნქტი მამაზნა ერთადერთ მასალად,
რომლისგანაც იჭედება ნამყელი და ფროსის გამძლე მუ-
სიკა“. სხვაგან იგი კიდევ უფრო კატეგორიულია: არა
პარმონია, შიხი არამედრადი არსით, არამედ სწორედ
კონტრპუნქტი არის საუკეთესო მასალა მომავლის მუ-
სიკისა“.

კონტრპუნქტმა შესიკიდან ლიტერატურაშიც შეაღ-
ნია და ამის ყველაზე მეტყველი მაგალითია ოლდის მაქ-
სელის ერთ-ერთი საუკეთესო რომანი, იგივე სათაური
რომ აქვს.

ერთი დიდი შემოქმედი ამბობს – კუბიზმის გაღმერთე-
ბა არ არის საქაორო, მაქსელისა და ბრაესი უნდა ვთავაზი-
ბოდეო. საქმე ის არის, თნ რასი შექმნა და როგორ გაი-
თავისებს ამა თუ ამ მიმდინარეობის საკეთეს, პოეტისას.
კონტრპუნქტს, როგორც მატერულ ხერხს, „ერხაე-
ში“ ძალზე რატურად იყენებს მაკა გოკაძე, მაგრამ ეს
ცალკე თემაა და საგანგებო დაკვირვება ესაჭიროება.

ფორ სტრანინსკის პატივი და აღიარება არ აკლდა,
მგრამ თითონ დიდად არ ავსებდა მიღწეულ ნარჩიტე-
ბას, შერბა ნიდაც მოშალისზე უკონდა მიმართული და ხანგრძლივი
სოკოცლის მანხსლზე შემადი თავისი შემოქ-
მედების განახლებას ესწრაფეოდა, მეცხრე ათეულში გა-
დადგარეო ეო, ახალ-ახალ შედევრებს ქმნიდა.

ბორის პასტერნაკის ერთ-ერთ უშიავერეს თვისებად
თვლიან, რომ მასაც ამორეზებულ ჰქონდა გადაეშლივი
განახლების“ და არ უჭირდა, ოლად გადამეისებინა,
აიარება ჩაეთვალა ადრეულ ნლებმა შექმნილი, საერ-
თოდვე, განუწვეტილდ ლტოლვის, სახლის შინაგანი
მოთხოვნლების გარეშე ნამყელი შემოქმედი ნარმოფ-
გნელი და კარავდ იცოც, ეს შეუნლებელი ფანი მაკა გო-
გუაძესაც არ აკლდა.

გარდა იმისა, რომ გენიალური კომპოზიტორია, სტრა-
ინსკი მთლიანო პოეზიის უღრვეს ცოდნას და უხალო
გემოვნებას ამტკავებს. შემხარეობის სულაც არ გახ-
ლდათ, რომ მისი ახლო მეგობრები და თანამოაზრენი იყ-
ნებენ გან კოტე, თომას ელიოტი, ლუიპა ბატლერ იგისი,
უნსტან ოდენი... უკანასკნელის ლექსებზე არაერთი მუსი-
კალური ნაწარმოები შექმნა. სტრანინსკი პოეტურ
ტიპებს მუდამ კრძალვით იგებობოდა, პორელებანისად
თვლიდა და არასოდეს უკადრებოდა, რომ პოეტის მისი, უკვე
გამხადებული მუსიკისათვის მოერგო სახელდახლოდ
დანერვილი ხელოვნური სტრინტინები.

„ურხავის“ დაკვირვებელი მეთხველი მრავალჯეზის
ხდება მონახე იმისა, რაოდენ შერმონობარეა მაკა გოგუა-
ძე პოეტისი, ლექსის მიმართ და ეს, ცალკეველ მიმოინება-
თა კვლადაკვალ, მოზრდილ პასაჟებშიც კლნდება.

ანდროს წერლობი ნამოქრდილ ყველა პრობლემის ზე-
რელე მიმოხილვაც კო გაჭირდებოდა, მაგრამ ის კვლავ

უნდა ითქვას – საქართველოც, რუსეთის მხავებად, უ-
როპასა და აზიას ბორის, შუამბა მომწვედული და, აშვე-
ნად, მოუღმენელი სრულებით არ არის, მონახევე ქარ-
თველი ინტელექტი სლავიანოფილთა ვერხიულობის
იფიტი დარტყრესებულყო, ბოლო ამის ერთ-ერთ მი-
ავარ ადებტად სუერისიკი ითვედობოდა.

***

ადრევე ვთქო – შემოხვევითი არ იყო, პეტერბურგში
დაბადებული და გაზრდილი ანდრეი ნოევირი ბლოკს ასე
რომ ვთავაზებოდა. ბლოკის სიყვარული, როგორც ვნა-
ხეთ, ანდროს მეგობარი არისტოკრატე ქალის, ცვლია და-
დიანისაგან, რუსუდანისაც გადაეფო და ამაწ განახლებრა
მისი ბედი. ამგომად ხშირად გაივინებო ახეთ რამეს –
ოციან ნლებში, პოეტებსა და პოეზიის მოყვარულებს
ბლოკის სახელდ ამოღებდითო. ხუდმეტია თქმა იმისა,
რომ ბლოკის გარდაცვალებისა და გუმოლოგის დახრე-
ტის შემდეგ (1921 წლის ზაფხულდ). საქართველოს დამო-
უკიდებლობა რამდენიმე თვის დაკარგული იყო) რუსეთ-
ში სულისშემუთავი გაიწხო შეიქმნა. ეს უკვე „ვერ-
ცხლის საუკუნის“ ნაადრევ დასასრულს მოასწავებდა.
პასტერნაკი 1923 წელს მანდელშტამისთვის უთქვამს –
ძველი შკიბიველი გათავდა, ძველი კულტურა აღარაო.
ყველანი უკაცროსი, სისხლიანი რვალობის ნინამ აღ-
მომინდნა. ამგომარომა თანდათან იძაბებოდა და უა-
რესებოდა. მანდელშტამისაგან განხვავებით, პასტერ-
ნაკი უფრო იმედოვანად ხიძებოდა, დაბრკალე-
ბებს, რევიზისგან მომდინარე შეზღუდვებს, მას თითქმის
არც ჭირდებოდა თვისუფლება (სახზე დიმიტრი ბიკოვი
საგანგებოდ წერს).

რუსეთის დაღუქვის, მისი მძლავრი კულტურის შეზა-
რავად დაცემის, გადაგვარების ერთ უშიავერეს ნიშნად იმ
მომენტს მიიჩნევენ, როცა პეტერბურგმა დაედაქლავებოდა
დაკარგა და მას პეტროგრადი უწოდეს (შემდგომო განუ-
ზომოდად ურსენი მოხდა – პეტრე დიდის აშენებული და
პუშკინის კლძიტი გაუკვადგინებულ, „ჩრდალოეთის პალ-
მირა“ ლენინგრადად იქცა).

ეს ადემდანი ცვლილება ვალაკტიონ ტაბიძის ერთ-
ერთი უძლიერესი ლექსის სათაურშიც აისახა – „რამდე-
წითლ დეე პეტროგრადში“. „თერამტხ ნელთან“ და კიდევ
ზოგიერთი ასეთი დარმავტული ხასიათის სურათოვან,
ხატოვანებით ადებტედ ლექსთან ერთად იგი ვირტუო-
ზულად შეიქოლო თარგმნა ოცდაათიან ნლებში თბი-
ლისში ჩამოსულ ბორის პასტერნაკის, მაგრამ „ქარვე-
ლი ლიროსების“ ბრწყინვალედ მოთარგმნილი რატომ-
ღაც დაიწმინდეს, რომ ვალაკტიონის პოეზია მთლიანად
შუხიკაზე დაწდობილი და მისი თარგმნა ყოველად შეუ-
ღებელია.

რამდენად საკვირველიც არ უნდა იყოს, პასტერნაკი
განავრტობდა „ვერცხლის საუკუნის“ მრწამსით, პრინცი-
პებითა და სულსკვლევებით ცხოვრებას, რამაც ბოლოს
კიდევაც იძაბებოდა.

ცნობილია, ნობელის პრემიის მინიჭების შემდეგ, რა
საშირედ დღემო ჩაავებს ბორის პასტერნაკი, დაქირავ-
ბულმა ფრანკლისებებმა და ვიშნოვლებმა რადა არ დას-
ნამეს, რამდენი სახიზრობა მოუწევს. მაშინ დაბნულ-

მა და შეტყობვებულმა დიდმა პოეტმა ასეთ პრესტიჟულ პრემიაზე უარი განაცხადა. ყველა წესიერი ქვეყანაში, მთავაკის ნაბაჯის მერე, შემოქმედის შექმნებიდან, მაგრამ მოწინავენილი ლიბერალიზაციის განაზე დამეგარ საბჭოთა კავშირში პოეტი მოხდა, სამარცხვინო იერიშება გააძლიერეს. ამგვამდე საუკეთესო რუსი და უცხოელი ლიტერატორები აღნიშნავენ – კაცობრიობის ისტორიაში უდიდესი დოქტორმა, ნიჭიერმა და განათლებულმა სტალინმა იცოდა, როგორ დალაპარაკებოდა და მოქცეოდა პასტერნაკისთან პოეტს, ხოლო გაბარულტყველულ, თავგასულ, ტვიზნულ ხრემწივს სიტყვაც არ დაუშრავს, რათა დამამყირებელი დენისგან დაცევა „ვოდაგოს“ აქტორი, რომელიც მას შინაურ წრეში, სრულიად მართებულად, ღირს ეძახდა. იმ ხანებში პასტერნაკმა თვისიგება დაუკავაწაწა წერილი კულტურურ ბრბოდე შეტრულ მწერალთა საერთო კრებას, მწარე ლმილით შეახსენებდა მათ – როგორც ახლა გამოთ ჩემს პიროვნებასა და შემოქმედებას, მომავალი ჩემს რეაბილიტაციას მხარს ასევე ურთობდა დუქართო. უმადვალა, პასტერნაკის ვესტი (ნოზელის პრემიაზე უარის თქმა) „ეერცხლის საუკუნე-დან“ მომდინარე ინერცია იყო.

მიშკინისგან ღონეხმდილო, მონამბრვიად დაღუპული ალექსანდრ ბლოკის (სამბოთა ხელისუფლებამ საზღვრებში გარეული არ გაუშვა, მას სოციალის დაულოდა) მომორების პარალელურად, ანა ახმატოვას მუუღღეს ნიკოლაი გუმილიოვის უსაფუძვლოდ დასავე ბრალი, თითბის იგი კონტრკულტურული შეთქმულებას მონაწილე იყო და სიცოცხლე მოუსწრაფეს. საუკეთესო პოეტმა და უმიშარ-მა ოფიცერმა, ვინდრ დასაშერტება გაიფიქრდნენ, დამსუფრელებს სთხოვა, პაპაროსას მონეტვა უცლიდა და ძალ-მომხრებით, დაუფლობებით ცნობილი, სახელისმამული ჩეკისტებიც ეს კავებულნი დასჩჩნენ, თუ რა მშვიდად, ძარღვიც რომ არ შესტოკებია, ისე ჩაათავა უკანასკნელი პაპროსი და ჯალათის ტყუას ნარბმუხრული მუხედა. ეს იყო მისი შედეგელობისა და კეთილშობილების მაცხე გატყავური საქციელი, რასაც მდამიონი ეერასოვეს ჩახვებია.

აუშკინის უპირველეს მემკვიდრებს, ალექსანდრ ბლოკს, მეოცე საუკუნის ერთ-ერთი უდიდესი ლირიკოსი ბორის პასტერნაკი თავის სულიერი მომღვრად თვლიდა, ღრესების საუბოო ცოცხლე ურდნა, მაგრამ ბლოკის სამკროსთან და მოტყეობთან ვეღვლე ახლის მთიერ ანა ახმატოვა იფტა. ეს არავითვის არ არის საკამათო.

მიულოდინელი და შემთხვევითი არც ის გახლდათ, რომ ეღვენ დაირანის სახელით დაწერილ ერთ ლექსში პაოლი იამილილი სწორედ ახმატოვას გასაცონად ამბობდა:

**მე მინდა ვითბრა სამომარო,
რომ ბლოკი მოკვდა!
ხანდახან, ჩემში და შინარო,
მეცა ვარ ბლოკთან.**

ქართული პოეტებიდან ბლოკის სახელი ვეღაზე მეტად გალაკტონი ტაბიძეს ექორულებდა და ეს არავითგან გამობიტა კიდევაც. უშუალოდ ბლოკს მიმართავდა იგი, როდესაც წერდა:

**ჩვენ სიყრცეებიში ვართ თანაბარი,
პალადინები ერთი იმედის...**

ამავე ლექსის („რუს პოეტს“) ბოლოს კიდევ უფრო გამოკვეთილად ჩანს მათი ხედურის თანაზიარობა რუსეთის უკიდევანო სიერციას და საქართველოს უძირი, საუკუნოვანი სიედის გადაკეთა ხედა:

**უდაზურება კალღვის ელის
და მწუხარება ჩვენი, ქართული.**

ეპოქალური ტლერადობის პოემამიც – „ჯონ რიდი“ – გალაკტონმა თავამად, სამართილანად დაუწყევლა თაფისი თაი „პურსტების“ აქტორს და ეს სრულეებითაც არ გვეხამუშება, ბუნებრივად ადევქიამ:

**„თორმეტი“ – ალექსანდრ ბლოკის,
„რამდენიმე დღე მეტროგარდში“ – ჩემი.**

ხედეტეტი არ იქნება, აქვე დაგასახელით გალაკტონის განთქმული „პროლოგი 100 ლექსის“, სადაც იგი პირველ მსოფლიო ომთან მომბულ ქარიშხლიან მოუღუნებას, დამახობილ მონარქებს ახსენებს და ამ ფონზე, დაიდა ეპოქის დასახრულის ნიშანსეცხდა, მისი საყვარელი პოეტის მონაქალისამოქმედი სახელი აელვარედა:

**იმ შრისხანე წელს პოეტი-მეფე –
გარდაიცვალა ალექსანდრ ბლოკი.**

ერთადერთი პიროვნება, პოეტი, ვინც საქართველოში დაბრუნების შემდეგ ანდერი ნოვიჩის ნარმოსახეში ბლოკს შეიღვეა ჩანაცვლებოდა, მხოლოდ გალაკტონი ტაბიძე იყო და წერილის ბოლოს (აქ ისმის უმადლესი აკორდი) ჩანს, რომ ეს ასედაც მოხდა.

***

მაკა გოცოძის – პროზაიკოსის – ერთ-ერთ ღონესადაც ისიც უნდა ჩათვალის, რომ იგი სანაცხობად ფლობს პროტოტაპებს შერჩევას და გამოყენებას ხელოვნებას, რის განკემცე პერსონაგი უსოცოცლო, სქემამტორია, ვერ დაგამახსოვრებს თავს. კონკრეტულბომა აქ უკოლის საფუძველი და ამოსავალია, მაგრამ დროში გადაადგილებას არსებობი მნიშვნელობა არა აქვს. „ურზაცის“ ერთი საყვანძო ფიგურათავდა, ახალ ფორსმანად მიჩნეული მქის მარჯანიშულის თანამედროვე მხატვრად არის გამოყვანილი (როგორც ენაბუთ, ასე იქცევა იგი ტაბუა ამირეჯანის მიმართაც). ქუთაისში მიახ სმეტხელი უნდა გააფორმოს და პეტრე ოცხელას ნაშუშერტებას შემხედვარე, თავის განზრახვანე ხელს ალღეს. კარგად იცის, იგი დღევანდელი, მეტად თავისებური და ნიჭიერი ფერმწერია, თუმცა კვალი იმდნად გულმოდგინედაა ნაშლილი, ისე გართულეულია ამირის მინაგანი სამყარო, რომ პირველწყაროს ამოცნობა ქირს.

ინდური ფილოსოფიის, ვედების და სამბოლოთა საფუძვლიანი მცოდნე, „პაავიბატ-გიტას“ მთარგმნელი გერონტი (ტვიცი) მდივანი, კოსტატობის კაცი“, რომანის ერ-

თი ყველაზე მამხადველი, პოეტური ბუნების პერსონაჟი, ვინაიდან ნატა უნაზესი, მოგვადგინა ერთი გამაოთქმელი გარემოა თანდათ, ძვილად მოსახვედრებელი მრავალსაზოგადოებრივი ნარმოვდგენილი; მის პროტოტიპსაც ახლოს ვიცნობ, მაგრამ ანარქული მოედის საეპოქად და-პორტრეტისა, აღუქმავალია ჯადოქროსითა ტრანსფორმირებულა. ამასთანავე, გვიის პარიზის ოცდაათიანი წლების ქართული ემიგრანტული წრეებშიც ეძებნება ანალოგი. ხშირად პერსონაჟი ორი-სამი პროტოტიპის ნახა-ფი და ეს ნაწარმოებს მეტ მიმოხვედლობას სძენს. ცნობი-ლია, ნატურლიდან ზუსტად, ფოტოგრაფიულად გადმო-ხატვის როგორც მონა-ა-აღმდეგ იყო ეკუმინი, რომელიც ყოველი გმირის პორტრეტისა თუ ხასიათის გამოსაქრნად რამდენიმე რეალურ პარონებს იყ-ნებდა.

საქვეთ არასოდეს გა-ხდარა, რომ მწერლის მიერ შექმნილ სახეს ბიძგს აძ-ლავს მის მიერ ნაწიხი ესა თუ ის კონკრეტული ადამიანი და, ამდენად, პრო-ნაიულ ქმნილებებში, უპი-რატესად, რომანებში, მე-რეცდარად მოქმენილ პროტოტიპს ძალზე დიდ მნიშვნელობა აქვს. თომას მანი "ჯადოსნური მოისი", მიხი რომანებშიდან ყველაზე უფრო გერმანული ნივთის (ასე თვლიდა თვითონ) ერთ-ერთი პერსონაჟის, მანჰერ კეიპერკორნის, პროტოტიპს კარგა ხანს უშედეგოდ ეძებდა და შემთხვევით, როცა ერთ ზაფხულს ზღვაზე ისვენებდა, იქ მყოფ გერმანულ პაუტმანს, მის ეგება ფიგურისა და რობრობა, ნანყვეტ-ნანყვეტ ლა-პარკის დააკვირდა; უნაღ მიხვდა, გამაოთქმელი დრამა-ტურგი საამისოდ ზედგამოჭრილი იყო. პაუტმანის იგი ბედის ნუბირად მიიჩნევდა, მაგრამ მოკვიანებით თავად-ვე დაიანბა, გათვალეულ შემოქმედს, ბოლოს, როგორც გა-უმნარდა სიმერ.

პასტერნაკის ლარა გიჟარს ორი პროტოტიპი მიი-ცეკჷს (თითო "ევიდას" ავტორთან ბედისწერით გადმ-ლარათული, განსხვავებული ტემპირანდენტისა და ხასია-თის ქალები), მაგრამ გმირს ოდნავადაც არ ტყუობა ცკ-დეტურობა – ბუნებრივი, მდილიანი, გულზარაობა. შავა-ლითების მიმბობა კიდევ მრავლად შეიძლება.

მაკა გოვუაძე მუდამ ენსარადის, მიხი თორბა, ცალ-კეული ეპიზოდები, რაც შეიძლება დამაჯერებელი იგოს, არსად არ უღალატოს მხატვრულ სიმაართეს, ადრევე აღ-წევს – "ეზრაცი ისევ ხუმრობს" – ეს არის ერთი ტრადი-ციონული, კულტურული ქართული ოჯახის მწერალი ისტო-რია, რომელიც მუმიამრწმუნებელი ტრავიზმით აიასხა ჩეე-ნი სამშობლოს მიმე ხვედრა, მეოცე საუკუნის დამდეგ-დან მოყოლებული, თითქმის ბოლო წლების მოვლენებში-დე. ასე მგონია, მწერალმა მშრუნავი, მრავალნახანაგა სარკე დაუდგა ცხოვრების სწრაფ, თავმრუდამხვევ მდი-

ნარებას, რათა ჯოჯოხეთურ განსაცდელში ჩაეარდნელი სამშობლოს დიხიურნი და სულიერი ტკივილები ესოდე-მსაფრად, მუღლასაზეხლად წარმოქრინა. ოსტატობაზე რომ არაფერი ვთქვათ, დღევანდელ ახალგაზრდა შემოქ-მედიკან ძალზე ცოტას თუ დავასახელებთ ისეთს, მანა-თი მწარედ, გულმკერულად რომ იყოს დღევანდელი მშობლივი ქვეყნის ბუდეზე, ანუ ახლებზედ მისი მომავალი.

თანამედროვეობის უთვალსაზრისოა ფრანგი მწერა-ლი პასკალ კინარი, მხატვრული დამაჯერებლობის ეტა-ლონად, ხშირად მოიხმობს ხოლმე სენეკა უფროსის მო-ხაობრობს:

ათენელმა მხატვარმა პარასოსმა, მოვატყუელი პრიმეთე რომ დავხატა, ბახანზე ბებერი მონა იყარა და დაქირავებულ ჯალათს დაავალა, სუ-ლის ამომდამედ ენაშობი-ნა, რათა მისთვის თვლი დედებებინა; ჯერაზე მო-ლურსბულს აკვირდებო-და და თან ხატავდა. ამ დროს ამბობდა, ნამხეტ-ლი ტრანსული გამოშტე-ველებმა მჭირდებოაო. როცა ვარშემო მყოფე-მა სიტყვა გადაუტრეს, მხატვრობისგან უტურო-ს.

ფონტანელი და კუნძი

საერთაშორისო აკადემიაში ერთხელ საქველმოქმედო შეხიარულობას ატრუვებდნენ. როცა თანხა დაითვალეს, აღმოჩნდა, რომ ერთი მონეტა აკლდა. ეჭვი მოატანეს სახუნთი ცნობილ ერთ აკადემიკოსსზე, ის აპირებდა თავს ფულის გაღებას.

აკადემიკოსი კი ორწინებოდა, ნამხედავად ჩაეკვე-მონეტა უკადშიო. თანხის ამკრემა განაცხადა მართლაცა და ამ დახმობას, მაგრამ აკადემიკოსს ვუკუერეს. კამათს ბოლო მოუღო ფონტანელმა: მე კი დავინახე ეს, მაგრამ საკეთარ თვალბეს ვერ ვუხვევბო.

ხარ მიდრეკილი თუ ნამების ყურება გიყვარება, მთი პას-ხი არ გასკა, ხოლო ჯდათას დაუყვარა, ისე მოაქციე, და-კორტნე, მომიტყუე პროსიუსს გაედეყო.

განირიული მოდელის გაბმულმა კვრისამდე არ დაა-კყოფილა ფანატისკისი ხელფაუნა და როცა იმან სულ ბო-ლოს ამოგმინა, პარასოსმა, ეკადეობა, მაშინ კი ორწინე-ბა, გადამხვევტი ნამი დამაფაროებდა და მონის უფროხა, აი, ასე-თად დაარჩიო.

ეპოდენ ფელისმომწყვლელ ეპიზოდს მოსდევს მო-კლე დასკენა: მხატვრობის მთელი არსი ამ ნაწიში მოქ-ცეული.

თავის ერთ, უძლიერეს რომანში ("აღბუტყუსი") პას-კალ კინარი თვით პარასოსის ათქვენიების მასი ახირე-ბული სურვილის მოკადენებული მონის გამბ: საცოდავ სხეულს სულ რამდენიმე ნაბის სიცოცხლე დარჩენიდა, მე კი მის სამარადისო დღედა მივამიქე – დაუძლურებულ, სანახევროდ მკვდარ მერკავს შეეანაცვლე სურათი, რომელიც საუკუნეებს გადაენეგება.

ამ შეიძლება უნებურად გავგახსენდეს ოსკარ უაილ-დის ცნობილი მინიატურა მოტანდათს ქმნილებები, რომ-ლის იერმიც დაუსრულებული ტანჯვაა აღბეჭდილი.

მთავარი არ არის, მხატვარი პარასოსის მართლ-ცხოვრობდა თუ არა ძველ საბერძნეთში, მთავარი და არ-სებით ის ეახლეუთ, რომ ნამხველი ხელონენება თავგან-ნირით, დიდი მსხვერპლის გაირევი არ არსებობდა და ეს მა-კა გოვუაძე კარგად იცის.

ერთი საყურადღებო, თანამედროვე მოეტის თქმისა არ იყოს, შემოქმედმა უნდა იცოდეს, რომ რასაც ჩვენ ვხედავთ,

ეს არის „გამბეფაობისა და დაურწმუნებლობის საწყარო“ და ამავე დროს, ვეღვაფერო უნდა ღიროს, რათა „გაუგადო კედელში გასასვლელი მოძებნი“. დარწმუნებულად ვარ, მაკა გოგუაძეს ეს შეგორებზე შეცნობილი, გასაგრქვანებული აქვს და არავისგან დაჭირდება იმის შესენება, როგორ დასძლიოს, ერთი შეხედვით, დაუბნეველი სიმბოლო.

ფრთხილად სასიამოვნოდ დამჩნია ის აზნაუ, რომ მაკა გოგუაძის წინგს საგანგებო ყურადღება მიატეია ფურნალ „ჩვენი მწერლობის“ მთავარმა რედაქტორმა როსტომ ჩხეიძემ („ჩვენი მწერლობა“, 2008, 26) და არა მხოლოდ იმიტომ, რომ იგი „არაორდინალური რომანის შექმნელა“. უთუოდ დიდ ღირსებად უნდა ჩაითვალოს, თუ ახალგაზრდა ქართულ მწერალს ძალი შესენებს „გაუფლოს უმძაფრულ-ლიტერატურული სივრცის არედაუ“.

უკვე თამამად შეიძლება ითქვას – მაკა გოგუაძის რომანი აღარაა „ერთი ლიტერატურული დიალოგის ანბანა და რჩეილი“, ხოლო ის ზოგადი დაკვირება, რაც ამ წერალში („შეგონება და აღტკინატივა“) არის გამოთქმული, არავითარი ეჭვის არ ინჯვს:

„ერთხელ ისევ ხუმრობს“ – ახალგაზრდა კაცის სულიერ ძიებას ანალიტიკური სურათი, მისი აქტიური მიწყდომის შეგნებულ თუ გაუცნობიერებელ საწყისთა ღრმა და შეუფერხებელი ანალიზი და მოზიზღველი სიუეტეტური ქარგა, რომელიც თითქოს სრულიად დაძლია და ცალკეული ხაზები ერთმანეთს აუჯენილ, მაგრამ ბოლომდე ყველაფერი მარჯვედ იყვინს და ქართული ინტელექტუალური თითქმის საუკუნოვანი ცხოვრების ფრაგმენტული სურათები ამოხეცვია დავით გარუას გაფასარჩნადა გამოღვი სტუდენტური მოძრაობის ორჯველ“.

აქ არის რომანის არსის, მნიშვნელობის, კონსტრუქციის ზუსტი და პირუთვნელი დახასიათება და როცა ეს აზრი როსტომ ჩხეიძისთან განხილვის, ნაირგვარ, რთულ მივლენებში ჩანდომის უნარისა და დახვეწილი გემოვნების ლიტერატორს ვუერთნის, მწილა იგი არ გათზნარათ.

თავს უფლებას ვერ მივცემ, ცალკე არ მოვისენიო გურამ ბენაშვილის საუბოლო ენე „როსტომი პოეტისა და რიტორიკა“, რომელიც ფურნალმა „მწილობა“ ახლასან (2007, 6) დაბეჭდა. უფეცელია, ახალგაზრდა მწერლის დიდი ნარნატების მნიშვნელობა, როგვასაც მისი დებობების აღხანიშნავად ახელი ღრმა და მრავალმხრივ დაკვირვებათა შემცველი წერალი გამოქვეყნდება. ვფერობ, იგი ერთი საუბუფესოთაგანია იმათ შორის, რაც გურამ ბენაშვილს დაღმედ დაუწერია. ავტორი თითქოს თვითრულდ მოსაზრებთა გამოთქმით კმაყოფილდება, მაგრამ ყოველ სტრიქონში იგრძნობა, როგორ განუქვერტება კრიტიკოსის ტექსტი, გაუთავისებია, განუზოგადებია მისგან მომდინარე კითხვადილებტა.

სიახლას მონმეტი უბედობით, რაოდენ მასმეტაპურად განიხილავს გურამ ბენაშვილი „ერთხელ“ მნიშვნელობასა და საგულდისში ნოვატორული ძიებებით აბდექვილ მწერალის მივლენებს. ეს წერალი თავიდან ბოლომდე შეუწველებელ ყურადღებას იმსახურებს, მაგრამ, გარემოებათა გამო, მე მხოლოდ სამიოდ აბზაცს დავაერქვინებ:

„ნიშნებდაზრე რომანი ღრმადაა XX საუკუნის სოციოკულტურულ ღანდმატში ფესვგადგმული... სენტრინენ-

ტალიზმის, სურდალიზმისა და მოსტმოფერინზის ესთეტური პარადიგმებით მოდელირებული. იგი გავლნტური ტრავიოზულობით სნელება და იმორჩილებს საკმაოდ რთულსა და აურმ“ სააზროვნო სიერეებს...“

„რომანის ყოველი პერსონაჟის ბედური საბოლოო და ავანტურისყოფი ტვილებითაა „დახაზული“... აქედან იღებს დასაბამს წილანთა სირრველ და მათა ხშირა მონაცელებთა... ცხოვრების ბედისსწერის საქანელაზე“ ნეზიერად მოქანადენი, ისინი ყოფიერების „კარნავალის“ იმ საერთო რტმს უფრადებინან, რომელიც აგრროვად „აბრობს“ და აბრუებს ადამიანთა ამქვეყნიურ ყოფნას...“

„საგულდისში კიდევ ის არის, რომ ყველა ჩვეენისათვის თითქოს ვარგად ნაცნობ მოვლენებათ თუ ადამიანთა ტიპებში, რომანის ავტორმა „დაინახა“ ყოფიერების ცხადი თუ ფარული მოსტკა და სინამდვილის მხატვრულ-ფილოსოფიური მშენებების იმ სრულიად ახალ საფურცელზე „ომალდა თავი“, რომელიც მხოლოდ ნამდვილი მწერლობის პიროველია და რომლის მიმართაც შეუძლებელია არ იყო განაყოფიერებად კეთილგანწყობილი და მადლიერი...“

ისიც მეტად ფასეულია, რომ ჩვენმა გამოიწინებმა ლიტერატორმა ბოლო დროის ამ ერთ ყველაზე ინტელექტუალურ რომანში... „სახტობა და გლანტური ღიროკის პარმონი“ დაინახა.

გარდა იმისა, რომ ასე მონატრებულ ესთეტურს სიაშივებას განვკავებებებს და დღევანდელი ქართული კრიტიკის მადლი დროის მიმამშებებელია, გურამ ბენაშვილის ეს წერალი ჩვენი შეთახველების განათლებულ, მონაზროვნე ნაწილაც კი თვალსაზრის მიგზრობას გავუნებს, რათა ამ რომანის ფარულ სიღრმეებს უზიაროს.

მეტისმეტად დასანაინი, გულდასაწყვეტია, რომ მაკა გოგუაძის უფრობა მეგობარა, ქვემარტი მოძღვარი, მისი გამორჩეული ნიჭის შემქნელი და უფროველიც მკაოხეული, ამ წინგს ამაგდარი რედაქტორი რტვას თვარაბე ასე მოულოდნელად გამოგვეცუდა და ველარ მოცნარნი პროფესიონალთა ძალზე ღირებულ გამომხატურების, „ერთხელის“ სამზოზეტ გამოჩენას რომ მოვგვა.

ვიცი, რის თქმასაც ეპიბოტივი, მთლად დალაგებული არ გამომვიდა, მაგრამ ისიც ვაძნობიერებული მაქვს – ჩემი შინაგანი ბუნება აგრროვად ვერ შეგონს სიმწყობრეს. იტეო-იტეო ვანდებები ხოლმე. შთაგანია, უფულოდ არ მომიკიდინა კალმისითის ხელი.

არ ვნაღვ, არ არსებობს სიხარული და ბედნიერება, მე რომ შელოფით ძვირფასი მკაცრობის არ შემეძებოდნენ, თანაც იგი ყველა სიკეთის ღრისია. ბეერჯურ გამოცემად – თითონაც უფრამ ცდილობს, ჩემი ძნელად საზიდი, სხვიანკლული ცხოვრება შემომსუბუქოს, გამამწველოს.

ამ რომანზედა ერთი აზროც უნდა გამოიტანოს ნამკითხვლმა – ჩვენ რომ გვეყვება, ისეთი სექტაკი წინაპრების პატრონს – არ გვეკადრება, ზნობიროვად დავეცეთ, სიბოროტე ჩაუფინობთ, მონურ ყოფას მვეურადგეთ. გველაფერი უნდა გავაკეთოთ საიამოსად, მშის ამოსვლას სიკეთების წყურვილით სავსენა, განწმენდილობის მივეგებოთ; უსაზღვროდ გვიხაროდეს დათავა ცხოველყოფელი მწილობის, მაკა გოგუაძის რომანის ფინალში ამოსვლას შემეშლოთებდად რომ იტვიანებეს. ჩვენ არა გვაქვს უფლება, იმედი ვადავანუროთ.

ნიკა ქურიძე

აზროვნების ეპროპული რადიუსი

ნიგმა საქართველოში

XX საუკუნის მსოფლიო კულტურა წარმოუდგენელია უდადესი გერმანელი ფილოსოფოსის ფრედრიხ ნიცშეს ნიშნებში. ნიცშეს ნაზრევის დაშეკრებებს, მის გავებას და გავრცელებას საქართველოში თავისი ისტორია აქვს. სწორედ ამ ისტორიას, ამ გზას, „ნიცშეს ფილოსოფიის ქართული რეციტაციის ზედა“ ეძღვნება კრებული „ნიცშე საქართველოში“. ნიგმა გამოცემა სერიით: „ფილოსოფია, სოციოლოგია, მედიის თეორია“; სერის დამფუძნებელი და მთავარი რედაქტორია ახალგაზრდა ფილოსოფოსი თენგიზ ირემაძე. ნიგმა ახლავს სერის რედაქტორების და საკონსულტაციო საბჭოს წევრების ყოველ წარმომადგენელს. აქ არიან მიხეილ ნიგმაძე ქართული, გერმანული, ჩეხი, უნგრული, პოლანდიელი მეცნიერები. ნიგმა ეძვნება გამოჩენილი ქართველი ფილოსოფოსის, ნიცშეს ფილოსოფიის მკვლევარის თამაზ ბუაჩიძის ხსოვნას. კრებული შედგება სამი ნაწილისაგან: ნაწილი I: ფრედრიხ ნიცშეს ფილოსოფია ქართული აზროვნების ქრონოლოგია. ნაწილი II: თამაზ ბუაჩიძე – ფრედრიხ ნიცშეს ფილოსოფია. მკვლევარი. ნაწილი III: თამაზ ბუაჩიძე – ცხოვრება და შემოქმედება; ნიგმის ბოლოს მოცემულია თამაზ ბუაჩიძის რჩეული შრომების ბიბლიოგრაფია, სახელთა საძიებელი და კრებულის ავტორთა სია. ყოველ სტატიას ახლავს რეზიუმე ინგლისურ ენაზე. ასევე ირემაძისა (ქართულ-ინგლისური) ბიბლიოგრაფია და სხვა დანართები.

ასეთია ამ აკადემიური გამოცემის სტრუქტურა, რასაც ბუნებრივად ერწყმის წარმოადგენელი სტატიების შინაარსობრივი სიღრმე და მომკვლელობა. მკითხველს საშუალება ეძლევა თვალს გააადვილოს XX საუკუნის ქართული კულტურის და აზროვნების ყოველი მოწვევა, რომლის წიაღშიც არტოთი ილიად აკაფივდა გზას“ ნიცშეს ნაზრევი. საბჭოთა ტოტალიტარიზმმა იშთავითვე უარყო ორიგინალური გერმანელი მთაზრევის შემოქმედება, მომდევნო პერიოდში კი უშეკრები ცენზურის პირობებში ხედილია მასთან შეხება. მიუხედავად ამისა, როგორც ამავე ნიგმში ჩართულ ინტერვიუში აკადემიკოსი გურამ თევზაძე წერს, 1977-70-იან წლებში (1970 წელს გამოვიდა ცნობილი კრებულები „XX საუკუნის ბურჟუაზიული ფილოსოფია“) ზ. კაკაბაძემ და ს. ბუაჩიძემ მართლაც ააღიარებინეს და განავითარეს ის, რაც საერთოდ სოციალისტური ფილოსოფიის, კერძოდ

კი, ფრედრიხ ნიცშეს კრიტიკისა და ანალიზის სახელს იმსახურებს. ე. ტატიშვილის შედეგად, ნიცშეს ასე ღრმად ცოდნაზე დაფუძნებული, კეთილგანწყობილი და, ამავე დროს, ობიექტური კვლევა, ჩვენი კულტურაში მინამდვილად არ შემცველია“.

ეს რაც შეეხება გასული საუკუნის 70-იან წლებს. ყოველივე კი იმით დაიწყო, რომ XIX საუკუნის მთავრულს და XX საუკუნის დასაწყისში ცხოველი კამათი იმართებოდა ქართული პრების ფორცლებზე ნიცშეს ნაზრევის გამო. თენგიზ ირემაძე თავის საპროგრამო გამოკვლევაში „ნიცშეს გავებაში ძირები საქართველოში“ ლაკონურად და საფუძვლიანად მამოიხილავს ჩვენში ფრედრიხ ნიცშეს შემოქმედების „განვლილ გზას“. ა. მენცერის, შ. ჩიტაძის, გ. რობაქიძის, დ. კასრაძის წერილების თენგიზ ირემაძე კრიტიკულად აინალიზებს, აღნიშნავს მათ ნაკლსა და ღირსებას. ამავე კონტექსტში მის მიერვე მოკლეაა განხილული კონსტანტინე გამსახურდიას „დღონისის ღმერთი“, ერეკლე ტატიშვილის თარგმანი ნიცშეს თხოვნილობის „ესე იტყუდა ხარატუსტრა“, კონსტანტინე კავაძის წერილები „ნიცშეანელობის ლატმოტივი“, ატანაშვილის იდეა და ზეკაძის პოეზია ქართულ ლიტერატურაში“.

თენგიზ ირემაძე თანმიმდევრულად მამკვება თავიერი კვლევის საგანს, ხაზს უსვამს XX საუკუნის მთავრ ნიგმაში ნიცშეს დანერული გამოკვლევებს (თ. ბუაჩიძე, ზ. კაკაბაძე, ა. პოპიაშვილი) და დახატებს, რომ ამ პერიოდში, რა თქმა უნდა, აინა ნიცშეს კვლევის დონეზე საქართველოში. XX საუკუნის ბოლოს კი გერმანული მთაზრევი მრავალგზის გახდა ცხოველი კამათის საგანი, რაც პოსტმოდეინიზმის ზედაფენი იყო გამოწვეული.

თენგიზ ირემაძის სტატიის „ნიცშეს გავებაში ძირები საქართველოში“ თავდაპირველი ეცესა გერმანულ ენაზე შეიქმნა და თამაზ ბუაჩიძის 75 წლისთავს მიეძღვნა. ნიგმაში ნიცშეს კრებულები შეტანილი ეს სტატია ქართულ ენაზე თარგმნა ლამარა რამიშვილმა.

ლამარა რამიშვილს ეკუთვნის პევე დათქვლილი უაღრესად სინტაქსული წერილი-დანიართი სათაურით „მთარგმნელისაგანი (შევახსენებ მეოხვედს – ლამარა რამიშვილმა გერმანულიდან ქართულ ენაზე თარგმნა ერესტ კასირერის საყენელთავე ცნობილი ნიგმა „რა არის ადამიანი“). წერილში „მთარგმნელისაგანი“ თავმოყრილია ყველა ის ძირითადი მოტივი, რომელიც გამოიანგებამაც შთაბერა სული ამ ნიგმს. ლ. რამიშვილი თავის მცირე ესეში იმედა გამოთქვამს, რომ ფრედრიხ ნიცშესადმი და მისი ბუაჩიძის ხსოვნაში მძღვლი ეს კრებული ითვე გამოცემულ სხვა კრებულებთან ერთად იქნება „საგონო ნიშანი ჩვენი პატარა ქვეყნისა, რითაც მას თამაზად შეძლება თვალს გაუარსოვოს დიდ და ციცილებზე სულწინფითა მადლად ფილოსოფიურ და საგამომცემლო კულტურას“.

დოლი ლაბუჩიძე-ბილერია საუბრობს ნიცშეს ასე იტყუდა ზარატუსტრას“ აღუძრე შესრულებულ თარგმანებ-

ზე. მათ შორის ყველაზე სრული და ნარმატირებული ვრცელე ტატიშვილის თარგმანია. ეს თარგმანი აღბეჭდილია არა მხოლოდ გერმანული და ქართული წერების, არამედ ნივთს ფილოსოფიის ღრმა ცოდნით. ხეივანული თარგმანი, რომელიც ვიცით, სრულად გამოიცა ქართულ ენაზე, რაც უმნიშვნელოვანესი მოვლენა იყო.

აღტრიალი ვგვფიქვთ ცალ-ცალკე მამოხილავს მეოცე საუკუნეში მოღვაწე ყველა მნიშვნელოვან ქართველ მოაზროვნეს, რომელმაც ნივთს მოძღვრების ინტერპრეტაცია განახორციელა ან ამ საქმეში თავისი რამენაირი წვლილი შეიტანა. წიგნი თვალსაჩინოდ აფასტურებს, რომ ფრიდრიხ ნიცშეს შემოქმედებამ ქართულ აზროვნებაში შეყოფი კვალი გააუღო, რაც არ იყო იოლი, ვინაიდან ამ გზაზე ათასგვარი ნინაღმდეგობა არსებობდა.

უშუალოდ თამაზ ბუაჩიძის ფილოსოფიური მექანოდ-რეობისადმი მიძღვნილ ნააზრევში ფურადღებას იტყვებს არა ურთი და ორი საუბარი თუ გამოხმაურება, ვეულებს, აღბათ, ვერც ჩამოვთვლით. დ. ღანბელია, ბ. ბრეჯაძის, ნ. ნერუალის, ნ. კვარაცხელიას, ი. კალანდიას, თ. მთიებლამ-

ულის წერილებში სრულიად სხვადასხვა რაკურსით ნარ-მოაზრენ ქართული მოაზროვნის სახეს.

გულუხსნიერებით და სიღრმისეული ხედვით არის აღბეჭდილი გერმანულ ტექსტში საუბარი ახალგაზრდა ფილოსოფოსს გიორგი ხეივანილთან. აქ საინტერესო შეკითხვებს უაღრესად საინტერესო პასუხებით ენიჭებოდა, რაც სიცოცხლებს, სინაფილებს და სინაბლებს სძენს მთელ კრებულს. მალაღლოფისეულობის ნიშნად შეიძლება მივიჩნიოთ ღერი მჭედლიძის წერილი „თამაზ ბუაჩიძის ერთი სტატის კომენტარი“. ეს წერილი ქართული ფილოსოფიის სტიკე, სულ რამდენიმევეგერძიან გამოკვლევებს ეხება და გაკვირვებას იწვევს, ამ მცირე მოცულობაში თუ რა მასშტაბის ორიგინალური სათქმელია ჩატყული!

კრებულში შესულ არაერთ წერილში ხაზგასმული ფრიდრიხ ნიცშეს ნააზრევის საიბალოდ ქართულ ხასიათთან. წიგნის დათვლილი აქვს თამაზ ბუაჩიძის რჩეული შრომების (მათ შორის, მცენერებთან აკადემიის არქეში დაცული გამოუტყვევებელი შრომებისაც) ბიბლიოგრაფია.

უნივერსალი მემორიალი

იოსებ ტუმბურაძე

ვიდრე
გასამდებოდეს...

თუმცა, ცრუმორწმუნე არ ვარ, „ხალხის ნათქვამი კი იტყვი“.

ხალხი კი ამბობს, რაც ორჯერ დაგვიმართება, აუცილებლად გასამდებო.

ზედზედ ორი უნებლიე შეცდომა „დამეშართა“. და მინდა, სასწრაფოდ გაეხსნორო, რათა არ ვგასამდებს.

პირველი შეცდომა არაფრით უკავშირდება „ჩვენს მწერლობას“, მეორე კი ურადიანო კავშირშია.

ჯერ პირველზე ვიტყვი.

„საქნივნი“, მურმან ლებანიძისადმი მიძღვნილი ახალი წიგნის ნარდვინება შედგა.

ქალბატონმა ლია მებრეველმა სიტყვის თქმა მიხიოვა.

მურმან ლებანიძის პოეზიაზე საუბრისას, ისიც აღვნიშნე, რომ მთიანი არაერთი ლექსი ჩინებულად ამღერდა და დავიხინე: „ერთხელ, საქართველოს მწერალთა კავშირის შესუკურმა განაცხადა, სიმღერები სულ პოეტურ ნაწარმოებებზე იწერებო. არაფრად ჩაადგო ის ფაქტი, რომ იმხნელები პარათაშვილისა და ლადო ასათიანის ლექსებზე მღეროდნენ, რეგამ ლაღისის უკდავი მელოდები იღობს, აკაკისა და ვალაქტიონის შედევრებზე შექმნა... და ბედნიერებაა, რომ დღეს საქართველოში ასევე მღერობან მას, მურმანის და მურმანის ლექსებზე.“

თითქოს, სადაყო არაფერი მიიქვამს, მაგრამ შეცდომა მაინც დაუტყვი, უნებლიე შეცდომა!

საქმე ისაა, რომ დარბაზში ჯანსულ ჩარკიანი იჯდა. თუნდაც არ მჭედარიყო, მაინც არ უნდა დამინიყვებოდა.

არადა, იქ იჯდა!

მოვდა ბატონი ჯანსული და მიმტყვებლური ტონით მითხრა: „ჩემს სამოცდაათ ლექსზეა დანერული სიმღერა. მუნ კი, არ ვინდა, რომ მახსენო!“

ბევრად უარესს ვმისახურებდი!

ბატონმა ჯანსულმა იცის მისდაში ჩემი დამოკიდებულება.

თურცა ერთ პოზიციასზე ხშირად არ ვმდგარვართ, ურთიერთპატივისცემა არასოდეს გაგნებლებია.

შემიძლია, ასეც ვთქვა: მე მიყვარს ჯანსული ჩარკიანი. მიყვარს, თუნდაც იმიტომ, რომ მასსოვს მისი შემოქმედებითი საღამო, ფილარმონიაში 1988 წლის 8 თებერვლზე რომ გაიმართა.

საღამოს საქართველოს კომპარტიის ცენტრალური კომიტეტის პირველი მდივანი გუბეზერ პატიაშვილი ესწრება.

ბატონ ჯანსულს, სხვათა შორის, ახალ ნააქადარს, ნააქადმყოფად ნინა დლით გამოსულს, დარბაზიდან ასეთი შეკითხვა გაუტყვავინე: „რას იტყვით ზვიად გამსახურდიანზე?“

ჯანსულ ჩარკიანი ამბობს: „ზევიადი საოცრად ნათელი პიროვნებაა. ბატონი კონსტანტინეს და ქალბატონი მირანდის შვილი სხვანაირი არც შეიძლებაა ყოფილიყო. მე მასსოვს 13 წლის ზვიადი, ბატონმა კონსტანტინემ თითონ ჩიხით რომ მოაყვანა მწერალთა კავშირში.“

პატიაშვილი ნაშოფდა და, თავისი ამალითურთ, დარბაზი დატოვა.

ეს მეორე განყოფილებაში მოხდა.

ტელევიზიით მხოლოდ პირველი განყოფილება გადასცეს.

უწყველი შედეგები

მეორე განყოფილება გახტებშიც არ გამოქვამულა. მხოლოდ „თბილისს“ რედაქტორის გაფრთხილებმა ვერ მისაწირეს, დაავიწყდათ, რომ ეს განვიტოვებდა სადაბოს გამოდიოდა. მხოლოდ იქ დაიბეჭდა ჩემი რეპორტაჟი (სა-უბერეო, „თბილისს“ ახლა აღარც დღელი გამოდის და აღარც სადაბოს და ეს არც შეირის ზღმძვინვარეობას ანუტებს და არც ცენტრალურ ხელისუფლებას).

აი, ამიტომ მივედარე ჯანსუღ ჩარკვიანი. სამშუბაროდ, მერე ბევრა რამ შეიცვალა და ზეიად განსაზურენა და ჯანსუღ ჩარკვიანი სხვადასხვა პანაკში აღმოჩნდნენ.

სულ მგონია, რომ ბოლი წლებში, ამის გამო, ბატონი ჯანსუღი სინანულშია.

ეს აზრი გამომყარა თავი ჩარკვიანის ამასწინანდელმა სატელევიზიო გამოსვლამ.

თავით თქვა: „ყოკო გამსაზურედა ჩემი ზეილის კონ-ცერტზე ყვაილებით მოვიდა. თუ ჩვენ ეს შეეძლოთ, თქვენ რაღა დავგმართათ...“

ეუტერობა, ამით ყველაფერი ითქვა. თუ ყველაფერი არა, ძალიან ბევრი და ძალიან მნიშვნელოვანი.

რაც შეეძლება ლექსებს და სიმღერებს ჯანსუღ ჩარკვი-ანის ლექსებზე, მართლაც, ბევრი ბრწყინვალე სიმღერა შექმნილა. საცემარისა დაგასაზღვლოთ რუსუდამ სეფის-კერძისა, რუმად გაიყვან მინდორში“ და მამუკა ჩარკვი-ანის „თავისუფლება ლობნა ზედირა“, მართლაც, ეს უფანასწელი მამა-შვილს შევარდნისა დაგასაზღვლოთ აღა დაუბრუნო, მავრამ თეატრმა, რომ „ავარდნის რევილუ-ციის“ დროს, პარლამენტში სწორედ მისი თანხლებმა შე-ვატდნენ.

რევილუციებისგან დემოტრია დაავიფაროს, სიმღერა კი ნამდვილად კარგია, მით უმეტეს „ქართული ხმების“ შესრულებით.

მავრა, კარგი ლექსი და ასეთივე სიმღერა კვლავაც ბევრი იქნება.

მეორე შედეგობა ბატონ ეშხარ კვიციანიშვილს ეტება. „ქვენი მწერლობის“ მე-7 ნომრში გამოქვეყნებულ რეპორტაჟი, რომელიც პასკალ კვერცხელისა და მუხტევერის ეტე-ბოდა. სიტყვათი გამოსვლების ჩამოთვლისას, რატომღაც, ბატონი ეშხარი გამომჩნა.

არადა, ბატონი ეშხარის გამოსვლებს ყოველთვის დიდი ინ-ტერესით ვესმენ, მზახლებს მისი იმითი განსაზღვრლობა, რის გამოც, ყოველთვის სანტერესოა და სანტერესოს ჰყვება ყველამ იგი, რომ ასეთი სიტყვებით მურმან ლებანიძემ აკაკი განვერდიას უძღვნა: „სანტერესო ხარო და სან-ტერესოს ჰყვებით“.

ბატონ ეშხარმა და ჩემს შორის სწორედ აკაკი განვერ-დიას უმეორფასენი ლანდო დგას.

ორივეს გვექონდა მასთან სახლოვის ბედნიერება.

ბატონ ეშხარს, რა თქმა უნდა, – უფრო სანტერესოა. არანდებლბრევი მოგონება უძღვნა ბატონმა ეშხარმა ბატონ აკაკის. ჩემდა სამარტყენიოდ, ფურნალ „სჯანში“ გამოქვეყნებულ ამ სტატიაას დიდი დაავიანებით ვაკვიცანი, და აღფრთოვანებული დავიჩი.

რამდენ რამეს იხსენებს ბატონი ეშხარი ისეთს, აკაკი განვერდიას ნაქის ელვარებზე, აზროვნების სიღრმეს, მის იმითი და ნაჭყო თუმბოს რომ ნარმობანეს.

ერთი მავალითი:

„ორივეს რამდენ აქვს ჩემთან ნათქვამი უცნაური ხალხი ვართ ქართველები. მიველს რუსეთს ერთი ტრან-ვევია აქვს - მუშკინის „ბორის გოდუნოვი“, ჩვენთან კი საში ტრანვევია მარტო იონა ვაკელმა მსჭერა“.

აი, ასეთ სანტერესო ანებებს ჰყვება ყოველთვის ეშ-ხარ კვიციანიშვილი.

მე კი გამომსყველთა შორის არც კი მოვიხსენიე.

ურბილი შეეძლობა. მტერი – შექმნილური. ორი ურბილი შეეძლობა.

იშეიდა, არ გასამებდა.

კულუარები

რაქაქმინა მინიარსოლდისუელ „რევიზორსა“

როდესაც მეორეობადა ვიკოლის „რევიზორი“ დავა, ტექსტში ბევრი რამ ვადააკეთა ან სულაც ამოჭრა, რა-საც აღმგოვებით მუხტევენ ლატერა-ტურულ წარკვები. მისკოვური პრემიოდამ თენჯინარის მუხტევე, 1927 წლის 24 იანვარს ლტერატურულ-სატორელმა ასოციაციამ, რომელმაც „ფიზიკ-გოციენბრული კლები“ დარქვა (შემოკლე-ბით „ფიკა“) მეორეობის სასატელევიზიო მუხტევერა გამართა. მეორეობის ნაუკიობეს „ვარდაცვლელ მწერლობა“ ავტორისა მისაღებას, რომლის ატტორობაც ვარდაცვლელ მისაღებ ზომრეუკო და ეტკეტი ზამატებში. აი, ნანტევები ამ „დოკუმენტობან“:

„ქართულბრელი ვართ ნიკოლა ვასილევო ვიკოლის ხელ-მეორე ვარდაცვლებით და ჩვენ, რუსეთის დიდი მწერლები, ასეთ სავალბლო შემთხვევათა განმეორების თავიდან აცილებების მიზნით ვთავაზობთ მეთრფას ვსკოლოდ ვიკოლის მეს, ცოცხალი რიცის პრინციპით დანტეოს ელვარებებს მწერრედა ეტკეტიონა-მითოლოლი ჩვენი კლასიკური ნანარევიტების ვარდემო, რომელ-თა მოკვლებელი სითარტებზე ჩვენცე ვთავაზავთთი ვიკოლის სუ-ლის სიტყვების მუხტამინათე:

1. დ. ფონეზინი, „დევეტეტრის მონარდი“ (ყოფილი „უწიფიარი“);

2. ა. ს. ბუშკინი, „ეკონომის ვის რე-ვიზორი“ (ყოფ. „ქუნი რანბი“);
3. მისივე, „ფრინკა, თუთობმარტკია ბლოვის ლიფერი“ (ყოფ. „ბორის ვი-დებოვი“);
4. ა. ს. ლურმინტოვი, „მწერლობურევაზოვლი სადაბო“ (ყოფ. „მასკარადი“);
5. ლ. მ. ტოლსტოვი, „სოფლის ელექტრონისაქაცია“ (ყოფ. „მედეაიანის ძაღა“);
6. მისივე „ყოვავ“ ან „ვავიკო“ (ყოფ. „ცოცხალი ვავიკო“);
7. ა. ს. ტურგენევი, „ოთხი მზახობა სოფელში“ (ყოფ. „ერთი თელ სოფელად“);
8. ა. მ. ზეზოვი, „მიდი, მიდევიკარ“ (ყოფ. „ალუბლის ბაღი“);
9. ა. ს. ვრიხოვდოვი, „აღმუველც, ვრიხოვდოვი“ (ყოფ. „ვაი ქვედაიანებ“);
10. ამანაგი ოსტროვსკი, „დავიდებთ იობის, მუხტევერედა მის ნანარევიტობა მველი სანტერესობანთი „ერთი ალბლონი მივეტელ-საც მუხტევაზო“, „ტლანტები და თყუანისციველები“, „ქვენი ხალხი... – ვასილ-როდენი“, „სტევის მარბილი წყავევეტი“ ... ისეთ ხუმრბობას რა ვუხსნარ...

გურამ ბათიაშვილი

სახეები და სიტუაციები

გამოჩენილი რეჟისორი ვიკა ლორთქიფანიძე ბატონ აკაკი ვასაძეზე საუბრობდა:

– ერთხელ აკაკი ვასაძემ მითხრა: მე მსახიობი აკაკი ხორავამ განმადგა. ეგ როგორ, რანაირად? – ეკითხება, თურმე, ბ-ნი ვიკა – იმით რომ აკაკის ვეღღავერი პეონი და: ხმა, შესაბამისად. მე – არაფერი, მაგრამ ძალიერ მენადა მისთვის მეგობრად.

აი, სათავე აკაკი ვასაძის პროფესიონალიზმისა – მას ხორავასთან შედარებით ნაკლებად მიაჩნდა თავი და ყოველდღიური, გაუწელებელი შრომით მიღწეის უაღრესად დახვეწილ ხელოვნებას.

რეჟისორმა და მრავალი წლის განმავლობაში კულტურის მინისტრის მოადგილემ აკაკი დვალთშვილმა თურნალ თეატრი და ცხოვრებში“ დასაბუთდად მოგონებები „შეხვედრები აკაკი ხორავასთან“ მოიტანა. ბ-ნი აკაკი იხსენებს 1947 წელს რუსთაველის თეატრის მოსკოველი გასტროლებისას „ოტელოს“ ფენომენალურ წარმატებას.

აღრე ამავე თურნალში დახეტილი აკაკი ვასაძის მოგონება ი. სტალინთან შეხვედრის თაობაზე და აკაკი დვალთშვილის მოგონების ერთი დეტალი მაფიქრებინებს, რომ აკაკი ვასაძე განსაკუთრებულად საინტერესო, ნინდაზებული პიროვნება უნდა ყოფილიყო.

ბატონი აკაკი დვალთშვილის მოგონების მიხედვით, ერთ დღეს თურმე „ოტელო“ მოსკოვის კულტურის მოღვაწეებისათვის ითამაშეს. ღარბაში იყვნენ გამოჩენილი რუსი მსახიობები, მწერლები, რეჟისორები, მხატვრები, კომპოზიტორები, თეატრალური ინსტიტუტის სტუდენტები – შემოქმედებითი ინტელიგენცია. ყოველი ამითგაბა აღუფროთოვანებია ხორავასა და ვასაძის აქტიურულ ოსტატობას. მანამდე შავკასი არაფერი გვიჩანავსო, ეს მიხეილ ულიანოვისგან მომისმენია.

სამეტაკლის შემდეგ თურმე ძალიან დიდხანს უკრავდნენ ტაშს მსახიობებს. ციკა ლორთქიფანიძე: დროს ვერ გეტყვი, თავად ვაბოში, დიდხანს რომ უკრავდნენ ტაშს, აკაკი ხორავამ მიიჩნია, ხალხი ტაშისცემით დაინალა, სენიდან გავიდა, გრძობი მოხსნა, პირი დაიბანა, ტანსაცმელი გამოიცვალა და მაყურებელი რომ არ დაეცრა, თავისი ტანსაცმელით გამოვიდა სცენაზე, მაყურებლისათვის თავი კიდევ ერთხელ რომ დაეკრა. აქე-

დასასრული. აბ. „ქვენი მწერლობა“ №6,7,9

დან გამომდინარე, შეიძლება ვიგარადფოთ, თუ რამდენი ხანი უკრავდა ხალხი ტაშს!, მერე თეატრიდან რომ გამოვიდა, მაყურებელმა აკაკი ხორავა ხელში აიჭაცა. თეატრიდან სასტუმრო „მოსკოვში“ ხელში აყვანილი აჭარქს. ხორავას შემდეგ აკაკი ვასაძე გამოვიდა თეატრიდან, ხალხი მივარდა რომ ხელში აყვანილი უბადლო იაკო. აკაკისავე არ დაემორჩილა ხალხს, არ ააყვანინა თავი და მათთან ერთად დიხვი ნაბიჯით და ბასით დაუფვა სასტუმროსაკენ მიმავალ გზას.

რატომ არ აბატეციბინა თავი აკაკი ვასაძემ ხალხს? შ. რუსთაველის თეატრის გასტროლები მოსკოვში ი. სტალინის ნებით გაიმართა. აკაკი ვასაძე იგონებს, რომ წინა, 1946 წელს, იგი, სტალინი – ხორავას და ვასაძეს „ბელაია რიკკაში“ დახვედრებისას შეხვდა. იქ დაპირდა, თუ მოსკოვში ჩამხვალა, უსათუოდ მოვალ სპექტაკლზეო.

ეს „თუ სახიხვალთ“ საქმარისი იყო იმისათვის, რომ დაგვემოციო რუსთაველის თეატრის გასტროლები მოსკოვში. სტალინი მსახიობებს დაპირდა, მაგრამ არცერთ სპექტაკლზე არ მოვიდა – დიდმა ხელმწიფემ ჩაერეულთა მიერ ნათამაშევი „დიდი ხელმწიფის“ ნახვას თავი აარიდა, „ოტელოსაც“.

აკაკი ვასაძე ვარაუდობდა, რომ სტალინი თვალს ადევნებდა შ. რუსთაველის თეატრის გასტროლებს. ინტელიციტი ხდებოდა, თუ როგორი რეაქცია შეიძლებოდა პერსონის სტალინი, თუ გოგავდა ქართველ მსახიობებს მოსკოვის გასტროს ხელში აბატეციბული აჭარებდნენო. ხომ შეიძლებოდა, მას ეს ფაქტი ქართველი მსახიობების თავისი გამოჩინის სურვილად, ტრამბაზად, რუსულ თეატრზე უპირატესობის დემონსტრაციად მიეჩინა? აკაკი ვასაძემ საბჭოეთის გულში ხელში აბატეციბული ხორავას ტრიუმფალური სედა საბჭოთა ეროვნული კულტურის გამარჯვებად წარმოაჩინა – ერთი დიდი მსახიობის ხელში აბატეციბა ემოციის მოზღვაება ვახლდათ, ორი დიდი ქართველი მსახიობისა კი...

ვიცნის, ამას როგორი თვალთ შეხედავენ რუსები, მოწონებს ბლადი? მასთან, ამის გამო აკაკი ვასაძემ აკაკი ხორავას დიდება სასაბინძურების თვალში გააწონასწორა, დაამონა და თავყენისმცემლებს დიხვი მუსიაფთო მიბევა.

მადრიდისაკენ მიმავალით ესკორიდანთან შეეჩერდი, ესპანეთის სამოქალაქო ომში ორივე დაპირისპირებულ მხარეს დაღუპულთა მემორიალში, და სიხით მოთუნთილინი (არადა, ნოემბერი ილიეთი) მოვედით მადრიდში სასტუმრო „კლარეში“. ისე მშობერი ვიყავი, სადილად რომ დაგესხეს, გამაღებელი მევეღუბე ტაშას, ნასადილეს ეროსი მანჯუალაზეთ თქვა:

– ნავეტონოთ ცოტა! – და თვის ოთახში შევიდა. ჩემი და მისი ოთახები გვერდი-გვერდ იყო. ცხადია, არ შემიძნებოდა, მაგრამ ეროსი მანჯუალასის სასტუმროში დატოვება არ მენადა. ვიცოდა, მომძებნიდა და თუ

ოთახში არ დაუბეგდებოდი, ეწინააღმდეგებოდა. ესეც ერთი სა-
ათა, იქნებ, შეტევა, უნდა უნდა ვიფიქროს. გართუ-
ლებულია? არა, ქუჩა-ქუჩა სიარულს შევეცდები, დრო თავი-
სა და ხელს შუა გამეპარებო და მსახიობის ენაწინებზე, რა-
ტომ მაშაბრევი, იქნებ ამასობაში მზეც გადავიარო...

ამ ფიქრში არ ციხე რამდენი ხანი გაეგია. ერთსი კარი
ფიქრზე შემოვლი, სპორტული შარვალი ცეცხა, შავსურა.

– შემოდი ერთი წუთით ჩემთან! – თქვა და ისევ უცებ
მიფიქრა თავის, როგორც გამიზნა.

უცებ წამოვხტი, ერთსის ზურგს მოვკარი თვალი,
ოთახში შედიოდა, თეთრწინსაფარიანი ქალი – სასტუმ-
როს თანამშრომელი მიყვებოდა, მცდე ოთახში შევედი.
ის ქალი რაღაცას ლაპარაკობდა, ინგლისურად. ერთსი
შე მომარტოდა, მე მხრები ავიწვრიე, არ შესამის-მეღეს. ის
ქალი მიხვდა, რომ ინგლისური არ გეცნობოდა, შეკვირდა
და ფრანგულად აღაპარაკა.

– პო... პო... ამბობს ერთი – პო... – მერე რაღაც
ფრანგულად თქვა.

– რას ამბობს? რა უნდა? – ვეუბნებდი ბან ერთსის.

– შავალე, ბიჭო, ერთი წუთი! – შემომწყრა, იმ ქალს
მოებრუნდა – პო... პო...

იმ ქალმა ლაპარაკი მოათავა, ბანი ერთსი რაღაცას ჩა-
ეკოთხა. იმ ქალმა. უკმაყოფილო. ერთსის სახეზე სინთილემ
გადაკურა. მერე თავზე გადაიხაზა ხელი –ოფლით დაეცა-
როდა, სანიღოთი იმ სკამს მუხაბლოდა, რომელზეც
შარვალი გადავიწვინა. სპორტული შარვალი გახდა და-
პირა, უცებ გაიქცაოქრა, რომ ის სასტუმროს მოსამსა-
ხურე ქალი კვლავ ოთახში იყო. ისევ სინთილემ მოერია და
უხერხულად გაუღმა, შარვალი აწინა და ქალს უახარა:

– ხე ხე ხე – ეს ორი ბეჭა ახლაც ცურში ჩამსმის. ის
ქალი ოთახიდან გავიდა.

– რა ხდება, ბატონო ერთსი?

– რა ხდება და საქართველოს მეფე მესტუმრა –
სპორტული შარვალი გაიხადა, სკამიდან შარვალი აიღო,
იცვამს.

– რა? – პირზე ღიმილი მომადგა.

– საქართველოს მეფე, ბატონო მენეჯერი, ბიჭო! –
ხალისით თქვა.

– რა მეფე, რის მეფე, ბატონო ერთსი!

– რავე ვერ ვიცი, ბიჭო, რა არა ამისთანა გუგუბარი,
საქართველოს მეფეს სურს ჩემი ნახვა, რა მოვიფიქრა კა-
ცო, შენ!

რაც ფიქრი დამაჯერებელი იყო ერთსის ნათქვამი,
მით უფრო მეტი იყო ჩემი დახვედრობა. ვერაფერი ვერ
ჩავხვდი რაზე იყო საუბარი – ესპანეთში, მადრიდში სა-
ქართველოს მეფეს რა უნდოდა.

ჩემი დახვედრობა ალბათ, ამითაც გახლდათ გამომ-
ვეული, მფარველი მკითხველი, რომ ესპანეთში ლამის
ბოლოვერში იმ ალტინებელი რევოლუციური სა-
ქართველოდან ჩამოვედი. სულ ერთი თვის წინ დაამ-
ხეს ცეკას პირველი მდივანი ვიხილ მფარველზე, საქარ-
თველის მესამე დეურად შევარდნაზე გახდა და მიდიო-
და ბოლშევიკური წმენდას პირველად. იფრინდენ დიდი
თანამდებობის პირებს: მინისტრებს, რაკოკოს მდივ-
ნებს, ნიშნავდნენ ახლებს, უმეტესწილად ახალგაზ-

რდებს. აქტი გამომგზავნებამდე სულ რამდენიმე ხნის
წინათ ერთსი მინჯვლაზე მოთა რუსთაველის სახ. სა-
ხელმწიფო თეატრის პარტიული ორგანიზაციის მდივ-
ნად აირჩიეს. მოსკოვიდან რომ მოვეფრინავდი, აერო-
პორტში ბანი ერთსის გასაცხილებლად მოვიდნენ თბილ-
ის კალიშინის რაკოკოს ახალი პირველი მდივანი სერ-
გო რიგვაჯა და რომელიღაც ახლადდანიურებული
პარტიული ლიდერი. ბანი სერგომ ერთსის ორი ბოთლი
კონიაკი მოართვა, რომელიც პარინიში ქართველ ემიგ-
რანტებს ვაჩუქეთ.

საქართველოს ამგვარ რეალობაში მეფე საქართვე-
ლოსი – ბატონოთა ჩამოსვალე, ცხადია, არ მოიხა-
რებოდა. საქართველო სხვა ტალღაზე იყო გადაართლი.

– ე, ბიჭო, ფროზე, ჩიცილე, ჩქარა, საქართველოს მე-
ფე გველოდები! – მოთხრა ბანი ერთსიმ – ის გალსტუციე
გაიქცა! – კართან მისულს მომადგა.

საქმე იმაშია, რომ, აქტი გამომგზავნების წინ, მოს-
კოვში (სადაც არ უნდა ყოფილიყავი წამსვლელი, ჯერ
მოსკოვს უნდა ჩამოსულიყავი) მოედრა შავსტრეტი ვიო-
დე, ერთსის მოსწონდა და დაეპირდა, როგორც კი მოს-
კოვში ჩავდივარ, უსათუოდ მოვეცემი-შეთქი.

ორივე წუთში ჩაკოსტუმბულ-ჩაპალსტუმბული
შემოებრუნდა ბანი ერთსისთან. ჩავმას ამთავრებდა, აი,
ჩემოხიდან, სულთა ცხვირისახლო ამოიღო, ვაჭაში ჩაი-
და, კარისაკენ გავიქცაოქრე და... კართან შევჩერე. დრო
რომ ვაჩვენლა, ვთქვი.

– რაღას ვეუბნებ, ნათვით.

– პო – თქვა ერთსიმ და შემობრუნდა, სანოლზე ჩა-
მოვკა.

გაოცებულად მოეპირედი მსახიობს, ვერ ჩავხვდი, რა
აყვანებდა და უღიზიად ვთქვი:

– რაღას ვეუბნებთ, უზრუნველია, ის ციხე, იქ...

– მერე სერგო? სერგოს რა უთხრა? – თქვა უწყლოდ.

დავიბნე, ვერაფრით ვერ ვხვდებოდი უნ იყო ეს
სერგო, რომელთან სათქმელ სიტყვასაც ვხვდებ. მერე
მოსკოვს მერევეტივოს აეროპორტში მოსული რაი-
კოშის მდივანი ბანი სერგო რიგვაჯა გამასხნდა, ისიც –
სულ რაღაც ორივე კვირის ბანი ერთსი რუსთავე-
ლის თეატრის პარტიუგანიზაციის მდივანი რომ გახდა
და ცხადედ დაერინებ კომპარტის საწმარტოში ჩაყენ-
ბული დადებელი მსახიობის მდგომარეობა. მივედი და
ბანი გვერდით ტახტზე ჩამოვეცა.

– ერთი იმ ქალს დეუძახე – ხმადალა მოახარა.

ოთახიდან გავიდა, იქვე იჯდა, ჩვენ გველოდებოდა.

მოვიხმე, ერთსიმ რაღაც უთხრა, თეთრწინსაფარიანიმა
ქალმა თავი დაუკრა და წავიდა.

უზმოდ ვიშვქვი. ისიც, ბანი ერთსი, უზმოდ იჯდა ტახ-
ტზე, ფიქრითაფიქრი, წინამხდარ. მე ძლიერ მენადა
საქართველოს მეფეს ნახვა, თუნდაც შორიდან, ისე მენა-
და, გული გამაღლებით მიცემდა. თქმას ვერ ვხვდებოდი,
რომ დაეცოდა, ვითო, ენციონს-მეთქი. არადა, დრო
გარბოდა, მეფის დანახვის შინს ვკარგავდი. იმ თეთ-
რწინსაფარისმა ქალმა ალბათ, ჩვენი დერეფანი ჩაათავა,
კიბეზე თუ ემებდა, ვითო, ლივტით ჩაადის!

– გავალ, თვალს შევაჯღუბ – ვთქვა გაუბეგავდა.

ეროში მხრები აირჩია, მე ვისრატებით გავვარდა
ოთხობიდან, ჩვენი სასტუმროს მესამე სართული ფოცეს
გადაპურებდა. მოაჯირთან დადევქი და ფოცეში ხალხი
მოეთათვლიერე. ის ქალი, სასტუმროს მსახურს, არსად
ჩანდა, აღბათ, კიბუნე ჩადის, აი, ის უნდა იყოს საქარ-
თველოს მეფე, კი. ნამდვილად ქართველია! გვერდით პა-
ტარა ბაჭი უდგას, ამ ბიჭის ხელი უჭირავს. თერთინ-
საფრიანი ქალიც გამოჩნდა. ვისთან მივა, ვის ეტყვის
ქართველ მახიობს საქართველოს მეფეთაან მოსვლა არ
მეუძლიაო? გულისცემა გამოიღერდა. სწორედ ამ კაც-
სავე გაემურა თავაუნველად რომ იდგა და იატყას დას-
ცქეროდა. მიუახლოვდა, რაღაც უთხრა, იმან თავი და-
უჯრა და აუჭქარებულა გაემართლა გასახიფათებს.
კართან ბიჭისადი დახარა, ის ბავშვი რაღაცას ეუბნე-
ბოდა.

მე მხოლოდ და ვეტყვი ოროდ სიტყვას... ევტყვი «გა-
მარჯობათ», ესეც საკმარისია. კიბე ჩავიბრძნე აია, აია,
აია, არ იწნა და არ ჩათვდა ეს საფუხერები. უპი კართან
მივბრძნე, გავედი. არავინ არა... მეფე და მისი ძე არსად
სწანან.

ნაიდა მწყვე საქართველოსი - ამავ, ნულგამართუ-
ლი მიდიოდა, მაგრამ, აღბათ, გულმოკლედი იყო, შინ
არ იცოდა რაოდენ დაღონებული იყდა ტახტზე დიდებუ-
ლი ქართველი მსახიობი ამის გამო, რომ თავის თავს ვერ
მისცა შეფუხთან შეხედვრს უფლება. მეფემ მსახიობის
უარი, აღბათ, მის ამბიციურობად ჩათვალა. მაგრამ მე
ხომ ვიცოდი, რომ ევრე არ იყო და მსახიობი უფრო
გულშიკული იყო, ვიდრე მეფე. არც მეფემ, არც მისმა
მეუკიდრემ არც ის იცოდნენ,

რომ ახალგაზრდა ქართველი მწერალი დაედევნათ,
რათა ეთქვა ერთი სიტყვა:
- გამარჯობა, შენ ბევრი რამ არ უწყა, დიდო მეფუო,
ძალიან ბევრი რამ!

.....
ფლონოდ, ფუბათრევიო შეგებრენდი ბ-ნი ეროსის
ოთახში. ისეც ტახტზე იყდა. უხმოვ, თავიც არ აუნეუა.
რადღაცის თქმა შენადა, ვერარა ეთქუა.

- ეუ, რამდენი რამ არ უწყა, დიდო მეფუო, რამდენი
რამ!

ბრუსელის დიდებული სინაგოგის ფსახდზე ორ -
ფრანგულ და გერმანულ - ენაზე ამოკეთალია შემდეგი
სიტყვებიც: აკანა ჩვენ - ყველანი - ერთი მამის შვილები
არა ვართ? ვანა ჩვენ - ყველას ერთი ღმერთი არა
გვყავს?!"

შესანიშნავი სიტყვებია, ჩინებული აღმანიებს კი-
დეე ერთხელ შეასხენებს იმას, რომ ადამიანი ადამიანის
ძიას, მაგრამ ხულ მჯრობა, მხოლოდ ამ კეთილშობილურ
ოფას არ უნდა ემსახურებოდეს ეს ქვეზე ნაკვეთი შეგო-
ნება. იგი გაფრთხილება უფროა, ან იწინე, შეძახლი,
სამტაროდ მოსულდი, ზოდმათ აღვანდი აღმანიების მი-
მართ. მომკიდდი და, ამ ჩინებული თუხას ქვემტატი
ევგონებ, ასე ღერეს:

- შეჩერდი, დაუშვი იარილი, ნუ მესვრი, ჩვენ ზომ ერ-
თი დედის შვილები ვართ, სხვადასხვა კონფესია ვმსა-
ხურებთ, თორემ ყველას ზომ ერთი ღმერთი გვყავს.

ქუჩაში, შენობის ფსახდზე ასეი სიტყვებს მხოლოდ
იმ შემთხვევაში გამოიტანენ, თუ არგველი მტრობის, მე-
უნყნარებლობის ატმოსფეროა გამეფებულდი.

ამ მოსაზრებას ბერლინის დიდებული სინაგოგა და მი-
ხი ეზრალუდ შემოვარენი (გამანაზაიც) მიდევსტურებს. ამ
უბანში ბევრი, ძალიან ბევრი პოლიციელია. სინაგოგას, ეზ-
რალუდ გამანაზიას პოლიციელები იცავენ. კარგია? პოლიცია
ნესრიგს იცავს, თუ რამე მოხდა, უნდა საქმეში ჩაერყვას.

მე რომ გაცნა მკითხოს, ეს ძალიან ცუდია. იქ, სადაც
სინაგოგას პოლიციელები იცავენ, იქ, სადაც სინაგოგის
ფსახდზე ზემოთმომხობილი სიტყვებია ამოკეთებული,
ტოლერანტობასთან უზრად არიან. ამიტომ ამ პრძნულ
შეგონებას იძეელებენ, და რიცა ეს შეგონება არ ჭრის,
პოლიციას მიმართავენ.

აი, ჩემს ბებერ ქალაქში - თბილისში - სინაგოგის
ეზოში ერთი ხმამაღლიერი მოხუცი კაცი დაფრატუნებს -
როცა გულმოკლედი, ხანძარი, მოხეტები ნავეენ, ვინმეს
რომ რამე დაქირდეს, ხმის გამეცნის ზომ უნდა იყოს?! პო-
ლიციად? ჭაჭინება არსად არის!

არადა, ბერლინის ოქროსფერსახურავიანი დიდებუ-
ლი სინაგოგა ბევლია. იგი ისევე ახასიათებს XX საუკუნ-
ის დამდეგის ბერლინის მღვიდარ, ლეოსისსახურ, ტკუანი
ებრადლობას, როგორც სინაგოგასთან მოსიერნე თბო-
მალდი როსკიბენი XXI საუკუნის დასაწყისის ბერლინს.
ეს სტუდენტური ტკუობის საამქრებზე ვანა მხოლოდ მა-
საკაცთა ენების დაცხრომის საქმეზე მსახურებენ, აზრდი-
ლესადა ცივობლებენ:

- შენთან ერთი საათი ნოლა რა ღირს? - ეკითხება
ყმანეილი კაცი როსკიას.

როსკიამა, რომელსაც თავისი სხეულის ყოველი ნა-
ნილი ფულის მოყნის სამსახურში შყავს საყენებულები
(ენების დაცხრომა ფული ღირს), ყმანეილი შათივალდი-
რა და მწიდად მიუტკა:

- უცხოელ მამაკაცთან არ ენევი.
ეს ღრუხა 60-70 ლლის ნინანდელ, ფამისტურ გერმა-
ნიამი ასე ღერდა:

- ჩვენ, რაიხის როსკიებში, არაბრიულ მამაკაცს ორ-
გაზმის სიამოვნებას არ ვანიჭებთ.

ასეი ქალაქში, იმ ქალაქში, რომელშიც სინაგოგას,
ებრალუდ გამანაზიას პოლიცია დაარავობს, ქალაქში რომ-
მეღმიც როსკიებზე კი ნაცისტია, მე არ შეექმინდი მეორე
მხოფლიო ოპიზი დაღუბული ექვსი მილიონი ებრაელის
ხოსონს მემორიალს - იმათ ტანჯულ სულებს კიდევ ერთ-
თხულ არ ჩავაგებდები საფრთხეში. (ეს მემორიალი არქი-
ტექტურულად გააზრებულა, როგორც გაბით გაგულდე-
ლი, ღმურებში დაწმერთი, ებრაელებს სასახლე). კი,
დაღუბნილი კერამიანი დემოკრატიული ქვეყანაა, მაგ-
რამ ამ დემოკრატიულ სამყაროში რამდენიმე ცდილობს და
ელოდება პოლიტიკური ამბიციის შეცვლას. ისინი ზომ
შოველდელ მზად არიან შეურაცხეონ საფლავები - კი-
დეე ერთხელ დაწვან, გაგუდონ, მონამლონ ერთხელ უკ-
ვე ნანამებენ.

როგვსაც ჩვენი ვერხვას შარშანდელ პოლი წიგნში ულტ უიტმენის ლექსებს ახალი თარგმანები გამოუქვეყნეთ, სიხარულით აღვნიშნავთ, რომ ქართული უიტმენიან ნარმატებელ გრძელდება. ამჯერად მის ერთადერთ ლექსს იმეჭვადეთ, მაგრამ ნაგულისხმია ეს პუბლიცაცია თავისთავად და მხატვრული ღირებულებით და მხატვრულის ენაობითაც.

ქალი, რომელიც მე შელოდება* ქართულ ენობრივ საშისლში მოაქვია იმ ქარდა ქარდებმა, ვინ რომეგნაშ წლის წინათ იტვირთა ქართული ლიტერატურისათვის მეტად მნიშვნელოვანი საქმე - ამერიკული მწერლობის კლასიკოსს ეფარა ლე მასტერსის პოეტური შეფერვა. ასეთ რევერის ანოლოგიის* გადმოღება ჩვენს შობლიურ ენაზე, და ეს გახდებოდა განზრახვა ნარმატებოთაც ადარებულა. დღისდღათით ზეღა ვაჯებს სუფრ რევერის ქართული ანოლოგიაც, რომლის მიერეზბაც სრულიად უმჯობებელია ჩვენი სალიტერატურო კრიტიკისათვის. ჭარდა ქარდებმა, მოსალოდნელია, უიტმენის აქალაქის ფილებსაც* საერთაშორისოდ დაჩინოს თავისი ზეღა და ქართულ უიტმენიანსაც არაერთი ღირებული ნამუში შემატოს.

უოლტ უიტმენი

ქალი, რომელიც მე შელოდება

ქალი, რომელიც მე შელოდება, სრულყოფილია, ყოველად უზადო, თუმცა უზადო არ იქნებოდა, ხეცის რომ აქედეს ან კაცის ვნება.

ხეცის მოცავის ყოველივეს, სხეულებს, სულებს, აზრებს, მტკიცებებს, სისუფთავეს, მედებს სინაზეს, წარმოჩინებას, ჯანმრთელობას, ამპარტაგენებს, მწერას, ბრძანებას, დედაშვილურ იფუშალებას, და დედის ხსენსაც, ყოველგვარ იმედს, მონაყლებას და თანაფგომას, მშვენიერებას, სიყვარულს, ვნებას, სიამოვნებას და გარცხრობას ამქვეყნიად ყოველს, ყოველ მთავრობას, მოსამართლეს, დემრთსა და ლტოლვას, ამ ყოველვეს დაიტევს ჰესის, როგორც საკუთარ არსის ნაბილეს და გამართლებას.

კაცი, რომელსაც მე ვაღიარებ, საკუთარ სქესის მშვენიერებას გრძნობს და ამფლავებს ყოველგვარ კდემის გარეშე ქალი, რომელსაც მე ვაღიარებ საკუთარ სქესის მშვენიერებას გრძნობს და ამფლავებს ყოველგვარ კდემის გარეშე.

მე მსურს გაემორდებ უნებო ქალებს, მე მონდა დაერჩე მათთან რომელიც მე შელოდება და ცხელსისხლიან ქალებთან მხოლოდ, ვხედავ ისინი არ უარმყოფენ და ესმით ჩემი, ისინი ჩემი ღრსნა არიან, იმ ქალებისთვის მე ვიქნები როგორღე ქმარი.

მე მთავრ კარგი არ ვარ ბუნოთიც, მზებ და ქარბუქმა მათი სახე გააუხეშა, ქადაგის სიღბო და ძლიერება დაუგია მათ სხეულს, მათ ვერჩებოთ ცხენზე ვადობა, ნინებლის მომბა, ცურვა, სირბილი, ნადირობა და ორთაბრძოლა, მშვილდისნის სროლა, უკან დახევა, ნინებლა-შეტევა და

თავის დაიცვა, მტკიცედ იცავენ თავის უფლებებს, არიან მშვიდნი, სუფთანი და თავდაპირვლნი.

მე ვეცაჩები თქვენს სამოსს ჩემცენ, თქვენსას, ქალებო, მე აღარ მოცემით თქვენ წასვლის ნებას, მე ყოველივე კარგი მსურს თქვენთვის, მე თქვენივისა ვარ, თქვენ კი ხართ ჩემთვის, და არა მხოლოდ ჩვენი სურვილით, სხვათა ნებითაც. თქვენს ბნელ წიაღში ძინავი მგონსებს და ვიად გმორცხს, და გააღვიძებს მათ მხოლოდღა ჩემი შეხება, სხვას უარყოფენ.

მე ვარ, ქალებო, მე შევეშმენი გზა საკუთარი, მე ვარ სისტკი, ენაწმარე, ღიფი, ჯაუჭი, მაგრამ მივეარბართ, მე თქვენ არ გატკეით იმზე მეტს, ვინც გჭირდებით, მე ჩავისახეთ ვაივებს და ქალებს, ქვეყნს შესაფერო, ნელ-ნელა მაგრამ უჩემი და მტკიცე კუნთებით, და არ მოგვუხეზ შეენა-შუდარას, ვერ მოცკიდებოთ, ვიადრ ბოლომდე აღარ დაეთესავ, რაც ასე ღიხანას ეფროვე ჩემში.

მე თქვენში ვაზრობ მფინარეებს, მღელეარეთ ჩემში, თქვენში ვინახავ ათასნლეულებს, მე თქვენში ვთხავ ჩემს საყვარელ თესლს და ამერიკის თესლს უსაყვარლებს. ჩემი თესლიდან გაიზრდებიან უღამაზხეი და ჯანსაღი ქალიშვილები, ხელოვანები, მუნიკოსები და მომღერლები, და ჩასახლნი ჩელები ჩემგან ჩასახვენ თავის წილ ჩეილებს,

მე ვლლოდები სრულყოფილ ნაგარს ჩემი ვნებისგან, მე მწაბს და მწერარ, რომ სხვეს ისინი შეტურნემებოთ ისევე კარგად,

როგორც მე და თქვენ ვერწყმით ერთმანეთს, მოვიტი ნაყოფს, უჯანსაღსს მათი ვნებისგან, როგორც მე ვიპვი ახლა ნაყოფს ჩემი ვნებისას, საყვარელ ნაგარმს ველოდები დაბადებისგან, სიცოცხლისაგან, სიკვდილისგან, უკვდავებისგან ასე საყვარელად დათესილს ჩემგან.

ინგლისურიდან თარგმნა ქარდა ტარდუშმა

გიორგი დუამელი

კონცერტი

ჩემი მეგობარი, მინდა გითხრა, რომ ჩვენ თავმდაბალი და მორიდებული ადამიანები არა ვართ. რა მორიდება, რისი თავმდაბლობა შეიძლება სხვა თვისებები გვაქვს, მაგრამ ესენი – არა, მხოლოდ ის გვინდა, რომ ჩვენი პატარ-პატარა ამბები მთელ ქვეყანაში გაეხმაურთ და, თუ შემთხვევით თითო გაგვეჭრება, დაიდურება სამოთხე ნუთი ხისხლო, დარწმუნებული ვართ, მომავალში აუცილებლად იქნება გათვალისწინებული ეს მსხვერპლი, რომლის ლაქაც ჩვენს ცხოვრებაში ზედ დარჩა.

ბარუნი თავმდაბალი ადამიანი იყო. ისეთი გაცვეთილი მოცდა, რომელსაც ვერასოდეს დაივიწყებ და რომლის მნიშვნელობაც ჩემს ცხოვრებაში ჯერაც დიდია, მაგრამ არა იმიტომ, თითქოს აქედან რამე გამორჩეული მქონოდა. კარგი მაგალითებისა გვექმის, რაც უკვე თავისთავად მნიშვნელოვანია, მაგრამ ამ მაგალითებს ხშირად ვერ ვბახავთ.

გულახდილად უნდა გითხრა, ვიმედოვნებ, აღარასოდეს აღმოყრდები იმ მდგომარეობაში, რომელიც ის უბედური ბარუნი ვინაზე 1915 წლის 14 ივლისს, მაშინ იგი სოცოხელის ბოლო ნუთებს ითვლიდა ერთ საცოდავ ბარაკში, სადაც მუ თვითონ... თუმცა ჩემზე ლაპარაკ არ მინდა. აქ ლაპარაკი ბარუნიზე და ეს უკვე კმარა!

როგორც უკვე გითხარი, ბარუნი კვადრებოდა მზარეულის მოვალეობის შესრულებისას მიღებული სამიწელი

მატეარო შუა დედაბაშული

ჭრილობებისაგან. აღარც მარცხენა მკლავი პუტონდა, აღარც მარჯვენა, ერთი თვალი ამოხრილი, ხოლო მეორე შემუშებულა. თითოეულ ამ დაზიანებას შეეძლო ადამიანი ძლიერ დეკაბინირებინა.

ვინც იცნობდა ჯანმრთელ ბარუნს, დაჭრილს რომ უყვრებდნენ, ოხრავდნენ და სინანული ამშობდნენ: ვერ წარმოიდგენთ, როგორი იყო ბარუნი!

შეიძლება, მაგრამ ეს ბარუნიც უკრ კოდვე შესანიშნავი და განსაცვიფრებელი გახლდათ, რაც კოდვე დაგვიმტკიცია ამ საბრალომ 14 ივლისს. ეს დღე ნამდვილი საციფეთი იყო! აბა, წარმოიდგინეთ, ყველა დაჭრილმა მილო ლორის ნაჭერი, შამპანური, სოსისი. ბარუნს ამ ნუგბარისა გემოც არ გაუსინჯავს. ძალიან ცუდად იყო, თანდათან მიმდებოდა. დილიდანვე ბუხებმა აღარ მოასვენეს, ეს სახადგელი მწერები გაავთრიებით, გულმოდგინედ ესკოდნენ. მალე დაიღალა მათი მოგერიებით, ძალა ელვარდა, ბრმისათვის ნიშანდობლივი უახრო მოძრაობით უმისამართოდ იქნედა ტაკეს, ძალიან დაიღალა. ნაშუადღევს თავის დაცვა შეწყვიტა.

მთავრობისაგან გამოგზავნულ სიგარს მოეუკოდე, ძველი ვაზთი ავიღე და ბარუნის დაფუნვე ბუხების მოგერიება. გამაღიზიანებელი სიტყვი იდგა. ბარუნის ოფლის მსხელი ნეეთები ლოვებზე ჩამოსდოდა, ტურჩები გულურჯებოდა, არავერს აღარ ამშობდა: სახეზე სამიწელი ტანჯვა აღუტყლოდა და ვიგრძენი, ნუთები პუტონდა დათვლილი, როცა ამ სამიწელებს მივხვდი, გამაოცხადებს, მუსიკოსები მოვიდნენო. სერჟანტს პატარა ზეიმი გაეპარათა. მოეყვანათ მანდილინაზე, გიტარაზე, ეოლიონზე დაპიკრულნი, რამდენიმე მომღერალი. ყველას ყახარმაში მოეყარა თავი.

ანდრე მორუა

მეხანე სარტყელი

ბანაკიდან გასული ავტორლები სასწრაფოდ უკანვე ბრუნდებოდნენ. ვინც ლოკიდან ეერ მდებარეობდა, მტრებ-ტყემ მუთათებს ინაორებდნენ. სამოდა მთარული ზმები, როგორც თატრში ფარგის ანუის წინ. მსახიობები იოა-ხის შუაგულში შეკრებილიყვნენ და ინსტრუმენტებს ან-ყოზდნენ.

ხელით სერგანტი მოვიხმე და ბარონი დავახანე. ძა-ლიან ადღედა.

- შკითხე ერთი, ხმაური ხომ არ ანუზებს, - მოთხრა მან.

შკითხვა უაზრო იყო, მაგრამ მაინც დავიხარე და ბა-რონის ჩაერტრულე:

- მოთხარი, პატარაე, ახლა კონცერტი უნდა მოანყოონ ბიჭებისათვის. ხომ არ შეგანუზებს? ძალიან ხომ არ დავი-ლაღე?

ბარონმა ამოიკენესა, როგორც ძილღეძიძიღმა მყოღმა:

- როგორ? რა? - შემდეგ ზემი სიტყვები გაიმორა. - „კონცერტი... ბიჭები... ხოლი მადით“.

მე და სერგანტმა ერთმანეთს შევხვევით. ბარონი კედებოდა, თითქმის უკვე გაციებულღყო. გვიკორდა, მი-სი ხმა რომ გვესმოდა.

თითქოს ზემს ყოყმანს მიზედო, გავგვიმორა:

- ხოლი მადით, მადით! ძალიან გამიხარებდა.

დასიებული წიკაი აუკაცაღდა.

სერგანტმა ნიშანი მისცა და კონცერტი დაიწყო. ერთ საათს გავრძელდა. მღეროდნენ სეფარულზე, ექვანობა-ზე, დავალასა და ფიციზე. შევედოდნენ სულღერს, ვაზარ-მულ ამბებს, რაც ჯერ კიდევ ართობთ გაბორტებულ და ძალაგამოცლილ ადამიანებს. ჭეღი, დაწყნარებულღ ცხოვრების ყველანაირ უზედურებსს აკენებდნენ მანფი-ღონისტი თითებით და ასობით ოჯახდაკრულღ, კერას მონვეტელი და სვედიანი გული ოზირთი ასვევდა გოველ მისამღერს, ზოგჯერ ზედღასავით ხარხარი ისმოდა საყო-დავი ადამიანებისა. გვეგონებოდათ, ბარაკი სადაცაა ხმაუ-რისაგან დაინგრევა.

ფუფურები ბარონს, მის გარდა ვერაფერს ეხედავდი, ტურებს იცენტდა. იქ მყოფნი ზედაგვენი, მისმა ხახეზ როგორ მიღღ ამყო, მტკიცე გამომტყვევლება. სამ-ოთ-ხჯერ ხმაგახდა ეუთხარი.

- ძალიან ხომ არ დავიღაღე?

ვერ მმასუზობდა, მაგრამ თავით მანიშნებდა, არაო. კონცერტი ერთ საათს გავრძეღდა. უკანასკნელი სი-ცილის ხმამ ბარაკი შეხანხარა და, ვისაც შეეძლო, გა-რთო გავიდა ჩიბუბის მოსანედა.

ბარონმა პირი გააღო და იკითხა: ადამთავრდა? „იო, მორჩა“. ამის შერე რაც თქვა, ევლარ გავარჩიე, რამ-დენჯერმე პირი ძალიან გააღო და ადამთხარა, ცოტა შე-ტრღდა. შერე ევლარ გვიჩინა და გათავდა.

მე, როგორც ამ ყველაფრის თვითწიღველი, ერთ რა-მეს ვამტკიცებ: მნიშვნელოვანი მოვლენების დროს ადამ-მინას შეუძლია თავისი სიყვედღი ერთი საათით გადასნი-ოს, თუ მართღა ძლიერია და გულღც კეთილი აქვს.

- ბერტრან, - მიმართა იზა-ბელმა მუღღღს, - ჩაისთვის შინ ხომ ეერ დაჩრტობ? კარგი იღე-ბოდა, რადგან ნატალის ვღღღ-ღები და ეიცო, მისი მიღება ძა-ლიან გამომწედღება. სხვათა შორის, მომწერა, რომ თქვენ-თვის რჩევის კითხვა ურდოდა.

ბერტრანმა ბღღენოტი ჩაიხედა და დანაწებით გაიწინა თავი:

- არა, სამწუხაროდ, არ შე-მიძლია, მთელი გამრჩე ამერევა.

- მამატეი, რომ გაძაღებო, ბერტრან, მაგრამ ვერც კი წარმოიდგენოთ, თუ როგორ მეგონია ამ მუხეღერის. ჩვენ ხომ მეუღღღს გარდაიცღღე-ბის შემდეგ არ გეინახავს ნატალი და, რაც მას დავემართი, ჩემთვის იმდენად წარმოუდგენელია, არც კი ეიცო, რო-გორ არის ცოცხალი ამ ტრაგედიის შემდეგ. ეს ხომ წარ-მოუდგენელი უაზრობაა, ნამდვილი ტრაგედია და სი-ცოცხლის დასახიროღ... ერთი ადამიანისთვის მართღაც მტრისმტია. რითი შეიძლება ნუგუმი ვეც. სამაროღღ გითხრათ, არც კი ეიცო, რა ეუზხდა.

- არც მე ეიცო, - უპასუხა ბერტრანმა, - ხომ არ ფიქ-რობოთ, რომ ასეთ შემთხვევებში საუკეთესო გამოსავალი ნატალის ღბარაკია? მე კი გეგონია, რომ თქვენთან შეხ-ვეღღღისას ატრღდება, თქვენე იტრებები ადგენოთ და ჩაიკა-რით გულში, მოეციეთა, გრძობებს მივინდო.

შემდეგ კი დაბობნა:

- შესმისა, რომ ეს სცენა თქვენთვის მართღაც სამწუ-ხარო იღებდა. შევეცდები, თქვენს გვერდით ვიყო.

სალამოს, დათმულ დროზე რამდენღმე წუთით აღერ, ბერტრანი იხანებღღს საღღღში შეღღდა.

- ეგრეყოღობ, - უთხრა მუღღღს. - შევეცადე წავნი ნამტკობა, მაგრამ სულ ამ უზედურ ჭღღზე ვფიქრობ. ეუ-ფერებ ამ კარს, საღღღანც ის შემოვა და სიტყვები წავიშ-ღებდა. მართღაც რომ სამინეღება.

- დანებარდი, - მთუღ ბერტრანმა, - როღული მომე-დებებისათვის ნინახარ მზადება საჭირო არ არის. მძიმე საუბრებში ისე უნდა გადაეუთავი, როგორც კარგი მოცუ-რადე ციე წყაღღში. ამას სტენღალი გვიჩრევის. ჩაისთვის განკარგულღმა გაეციეთ?

- დიახ, უთხარიან მარისა, რომ ნატალის მოსღღღღღან 5 წუთში შემოიტრანოს ჩაი. უიმედოეგენ, უცხოს შემოსულა შერვეტეს პირველ ჭეიონს და შემდეგ საუბარს უფრო გაავადღეღღება.

ბერტრანმა ნიგინი აიღო. გადამხდა. შემდეგ ამოიხინა და ისე დახურა. ორივე გამოღდა. მოკრძაღღებულმა ზარ-მა დღღღიღი გაუფატა.

ფრანგულიდან თარგმნა
ნადინა ქაშვარიაძე

იზაბელი ადგა.

- მოუფა, - თქვა მან.

- არ ადგეთ, - შევედღრა ბერტრანს.

მათ სასიამოვნო ხმა შემოესმათ.

- რა კარგი სიტობო, პალტოს გავიზღა.

კარი გაიღო. ნატალი შემოვიდა. მისი ღამაზი სახე,

ცოტა უფრო გამხდარი, უფრო ფერმკრთალი, ოდნავ შეცვლილი, მაგრამ მაინც ძალიან ახალგაზრდული იყო.

- გამარჯობა, - თქვა მან,

- ოპი ბერტრანს! რა კარგია, მან რომ ხარო.

ვერც კი ნარმოვიდგენდა, რომ წმთისის მოიცვლი-

დით. როგორ თბილა

თქვენთან, იზაბელ...

სტუმრის გაცილები-

დან ერთი საათის შემდეგ,

როდესაც ბერტრანი სა-

ლონში შემობრუნდა,

იზაბელი აღშოთვას

ვერ მალავდა.

- ღმერთო ჩემო, ეს

ნარმოუდგენელია,

- თქვა მან. - თქვენ ასე არ

გგონიათ, ძვირფასო?

მასთან შეხვედრის ნარ-

მოდგენაზეც კი ეკანკა-

ლებდი. და მერე რა, გა-

დაცკრით მაინც ასაუნა

თავისა უბედურება?

- გადაკრით კი ასე-

ნებდა რაღაცას. დრო-

დადრო ამბობდა სიტყვას

„შეშე სიტყუიანი“, მაგრამ

არაფერი უთქვამს პარდაპირი წიშვნელობით. მაინც ვერ

მივხვდი, თუ რად უნდოდა ჩემი აქ ყოფნა. თქვენ ხომ მით-

ხარით, რჩევის კითხვა სურდაო. მაგრამ არაფერი უკით-

ხავს.

- ჩემი ბრალი არ არის, ბერტრან. მე სიტყვა-სიტყუით

გავიმეორეთ მისი თხოვნა. კონზე ვერ მოსულედი. გინა-

ხათ მსგავსი რამე? უსასრულოდ მსჯელობდა ბუფებიან

სახელოზე. ნამდვილად ასე მოგნონი, რომ გაუთავებლად

ესაბურღებოდი ამ სახელოებზე? მე კი მთელი ცხოვრება

მეგონა, რომ ტანზე მომდგარი კაბები მოგნონდათ.

- რა თქმა უნდა, - უთხრა ბერტრანმა, - რადგან

თქვენ არაფერს ამბობდით, ამ საუბრით თქვენი დახმარე-

ბა მსურდა.

- ორჯერ შევეცადე სიტყვა ჩამომეგვლო მის მეუღლე-

ზე, - თქვა იზაბელმა. - მაგრამ ორჯერვე ციკო ფრანგებით

აპრუდა თავი. და საბერძნეთშია მოგზაურობის თქმას და-

უბრუნდა. ამ კაიუტაზე საუბრობდა, რომელითაც მოგზაუ-

რობა სურდა. ერთი სიტყუით, მას მეუღლე არასოდეს

პყრობდა.

- რა იყო? - ჰკითხა ბერტრანმა.

- და შეილები? გიგონით რა მიბასხვა, როცა უთხრა-
რი, შუაღობი იქნებოდა მენი ნუგუმი-მითუ. თქვენ ასე ფიქ-
რობთ? გიყვართ ბავშვები? - ჰკითხა ნატალიმ, - მე კი
არა, ნარმოიფიქრობ. მათ ოთახში რომ შევედგარ, თუ ისე-
ნი თბამით არიან გარდაუდნი, ყურადღებასაც არ მიაქვე-
ვენ. ეს ცოტა წმყის. მე კი ასაზე არაფერი ეუბასხუე. და
თქვენს ნიანზე რამდენი
საიუბრა.

- მერე რა, ეს დანამა-
ულია? - თქვა ბერტრან-
მა. - ჩანს, კარგად ნაუ-
კითხავს.

- ზუსტად ამას ვერ
ემატიობ, - თქვა იზა-
ბელმა. - როგორ შევძლო
ყურადღებობი ეკითხა,
როდესაც სასონარკე-
თილი უნდა ყოფილიყო.
და მერე, ეს მენანე საარ-
ტყელო?.. მენიშენი?

- ღიბს, - უთხრა ბერ-
ტრანმა. - სხვათა შორის,
ძალზე ღამაზი იყო ეს
მენანე ტონი მეგ ფონზე.

- ღიბს, ბერტრან, შე-
ძლებდა ძალიან ღამაზი
ყო, მაგრამ შეეფერება?
რას ამბობთ. სამი თვეა,
რაც მეუღლე დაკარგა,
თანაც ტრაგიკულად, და
ნესიერად შევებოც კი არ
ცვლია. ოპი შე კარგად ფი-
ქცი, რომ თქვენე ასეთ დე-
ტალს დიდ ყურადღებებს
არ აქცევი. არც მე, მაგ-

რამ რაღაც ეტიკეტი მაინც ხომ უნდა დაიფა. ამ დროს
ზურმუხტისფერი სარტყელი... თვალთ ვერ მოვწყვეტე.

- საბრალე იზაბელ, - მისი ხელი იღო ბერტრანმა. -
რამდენი გიტანხათ ამ ქალის გამა - იმსახურებულს მა-
ინც. და რამდენი ქანა? რომ მოვიდა, ძლესა გავებოც შემი-
თავაზებისი ერთი ფინჯანი ჩაი. მაგრამ მან რამდენჯერმე
გადაიღო ტორტი, ორცხობილია... ათქვენი ნინაკიანი სენ-
დუიში ძალიან გემრიელია. ამ ნათქვამმა ისე დამაბნია,
არც კი ეციკოდა, რა მესაუბრა.

ბერტრანს გაეღიმა.

- ეინ ნარმოიფიქრობდა, რომ ამ დღით მის გაბო ღამის
ხამაღალ ტორთით და მის მოლოდინში მთელი საათი
ფოთოლივით თრთოვით. ხომ მართალი ვიყავი, როდესაც
ვამბობდი, მომავალზე ნინასნარ არ უნდა იფიქრო-მითუ.
რეალობა ჩვენი ოცნებებისაგან განსხვავებულია და უფ-
რო შარტეო, ვიფრე ჩვენ ნარმოიფიქრობდა.

რამდენიმე დღის შემდეგ, მათ შეიტყუეს, რომ ნატალის
ვერონაის სახი ფლაკონი დაღლია და დაღმუშულიყო.

ფრანგულიდან თარგმნა
სალომე გოგებაშვიდი

მატყარი ცირა პაპანაშვილი

თიხის სოფელს

ვერვირ იტყოდა ფოლკნერზე, სხილოს ძელის კომპი გამოკვტილი განივგული არისო. არ უზარებოდა შეხვედრა ფურნალისტთან, არ ენანებოდა მსტროუ, არა სტეეოდა ყლბა თავმდაბლობა და ხმახილვა აცხადებდა: მიზარია, რომ ჩემს რომანებს კითხულობენ და განხილავენო.

მაგრამ არ ვუამიკვებოდა მგერადა რეკლამა, ენოთირებოდა სახეიშო ღონისძიებამა და ცერემონიები, ნეალნეალა სიტყვები კათედრიდან და ფერად-ფერადი სადღეგრძელოები. ენოთირებოდა და ნებისმიერი საბაბით თავს არიდებდა. სამაგეროდ, თავისი ხეყარული პერსონაჟის – გუედი სტევენსისა არ იყოს, შეეძლო ეკამათა მარტარდელ სნაფულელებთან ანიშნაბის თეორიის თაობაზე ანდა სოფლის დუქნის კედელთან ჩაცუკუთლს იონანაბტოფურ დიალექტზე ებაბა იყაურ ფერმერებთან.

1950 წელს ნობელის პრემია მიანიჭეს. ფეს ითრედა სტოკოლმში ნახელაზე ლაურეატთა დაჯილდოების ცერემონიაში მონაწილეობისათვის. ოჯახში, მეგობრებმა, სახელმწიფო დეპარტამენტმა, ერთობლივი ძალისხმევით, ძილეს დიპლომატიის.

1952 წელს ტულეინის უნივერსიტეტის რექტორმა აიცილო, სამაბტო დოქტორის ნოდებს ანიჭებოთ და უნდა გვეწყოთო. მადლობა გადაუხადა მაგერა პატივსახივის და იყარა: სამაბტო ხარისხი მაინოჟი იშ კაცს, რომელსაც ნებისერი საშუალო განათლებაც კი არ მოუღია, აღარაღერა რომ ვთქვათ უმაღლესზე, თვაჯ ცოფნის იფის დსკრედიტაციის ნიშნავით.

1961 წელს პრეზიდენტმა ჯონ კენედიმ, რომელიც კულტურტრეკტორბაზეც სდებოდა თავს, ქვეყნის სხვა რჩეულებთან ერთად, ისიც მიიბატოცა სადილად თეორიის ხაზით. ულიამ ფოლკნერმა უარი შეუთვალა და საჯაროდ განაცხადა: არა ღირს ამისთრეზე წასვლა საბინოსო, რომ უცნობ ადამიანთან ისაჯილო.

ახალგაზრდა პრეზიდენტმა, კეთილმინდობა ამერიკის მტერმეტეკელი სამბოლო, უსაც ღამის მთელი მსოფლიო თაირობანად თოჯიდა, ფოლკნერისათვის „უცნობი ადამიანი“ გახლდათ.

საჯეფერობდნენ, რომ ამერიკულ სინამჯელებში ეთიბდა ყველაზე სამინელს, ყველაზე შემაბრუნებელს და ამას ასაბაჟა თავის რომანებში. მწერალი თავს იცავდა და ოპონენტებს პასუხობდა: მე ჩემს სამშობლო იმდენად მიყავს, რომ მინდა ვაჩვენო მისი „სულმდაბლობის მომენტები“ და შეეახსენო, რომ უკეთესი დრონიც გამოუღლია, დრონი დედებისა და საიამისისა.

წერდა: „ჩემი გალია, ვუამინე ადამიანებს მათი მანკერების შესახებ ისე, რომ გამოიჩინოთ მათი რისხვა ანდა სირცხვილი, რათა შეძლონ გამოსწორება“ (აღმზრდელიბითი როლი მწერლობისა?)

როდესაც მისიხიბს მტატის ქალაქ ოსტორფში, სადაც მთელი თავისი სიცოცხლე გაატარა ფოლკნერმა, მუტყვებს ნობელის პრემიის ამავეი, აფელობრემა პრემამ მისსვე ნიშნოყო თოჯისხმებს კამანია, რსაცაც საერთაერთულ გახტეო „ნიუიორკ ტაიმიუსი“ კი აქეცა.

სარედაქციო სტატია საჯანგამო ზარებს რედაქციამ: „მწერლის ყურადღებამ მივატყველა უზნეო და მანკერი საზოგადოების ცხოვრებაზე. მაგრამ ამერიკელები მხოვრადეუდ იმედოვნებენ, რომ შეედღრი ცოფრის პრემია და ფოლკნერის ნაწარმოებთა უზომო პოპულარობა ლათინურ ამერიკაში და ევროპის კონტინენტზე. განსაკუთრებით საფრანგეთში, სრულადაც არ ნიშნავს იმას, რომ უცხოელებს ამერიკის ცხოვრების ფოლკნერისეული სურათი ტიპური და ალაბმართალი უკონიათ... ძალადობა და სისხლის აღრევა ჩვეულებრივი რამ არის ფოლკნერის მიერ შეთხზულ ჯეფერსონში, მაგრამ რედაქტორ შეეჩიებულ სტატებში ასე როფია“.

ამერიკული პრესა ცდილობდა, რომ ფოლკნერის რომანებში აღერილობ ცხოვრება მწერლის აღზნებულნი წარმოსახვის ნაყოფად შეერეცხა.

ფურნალისტიები დაირაზნენ და ამტკიცებდნენ: ამერიკა მჯეგის და მჯეგის, მაგრამ არიან ადამიანები, რომელთაც არაფერი მოსწონიათ. ფიას, პრობლემები გაჯეჟანია და მათ გადაჭრაში მწერალაც უნდა მონაწილეობდეს, უნდა გაამხნელოს ადამიანები და მათ დაქინებებს კი არ უნდა ღამობდესო.

დისიდენტო ცილისმწამებელი! – ასე ამტკიცებდნენ ფოლკნერის ამრეკაში. ვეროპა კი ხრტებს ასხამდა.

ურნალ „ლაიფსი“ ფურტულებზე დაიბეჭდა ნარკვევი, სადაც თამოყრელი იყო ყველა მოთქმა-მოთქმა და ქორი, რაც კი ქალაქ ოქსფორდში მოხატეს. ცხვირს ჰყოფდნენ მწერლის ოჯახურ ყოფაში.

სწორედ ამან წარმოათქმევინა ფოლკნერს გულახდილი მონოლოგი: „სახიზრობა, რომ ამ ქვეყანაში ადამიანი არ არის დაცული ფურნალისტკაცან, თუ რა უქტია მავათ საქმიანობა. ჩანს, ევრაფერს გაანჭონ. რამხელა ევლორობაა შეედგამა მომანტა ნობელის პრემია, საფრანგეთმა – საბატო ლეციონის ორფენი, სამშობლოში კი მთლიად ჩემს პირად ცხოვრებამა შემოჭრის უფლება მიიჩნია. არ არის გასაკუარი, რომ მთელი მსოფლიოში არ ვუჯერვარათ ამერიკელები, რამხელ, ვკონებ, არ გაჯეჟანია კეთილმინდობა და გუპონება. არაფერი არ გვიანტრესებს ღამად ფოლკსა და ამქვეყნაჯ მარტოოდენ ფული გქანაში, დამოუკიდებლად მოსტან, რა გზებით არის საბოლოო“.

ოფისსაც თქმულა: ნიანსარმეტყველსა თვისსა სოფელსა პატევი არა აცეს... და ოფისსაც თქმული ჯეუტად მოსტანეს საუკუნეებს.

ულიამ ფოლკნერი

მონაწილე მუშაობის გეგმვა

ეს ის კაცი იყო, ვისი რწმუნებით სულხან-საბა ორბელიანიმა ხელი მოჰკიდა „სიტყვის კონახ“ და ნების მუდგე რომ გაასრულა, დაუყოვნებლივ გაეღწა მორჩილად ყინდარში გამწვანებულ ქართლის მღვიმე – თავისი უკუდავი ნამოწიის შთამავრუნებლსა და რედაქტორს.

ეს ის კაცი იყო, ვინც სამშობლოს კეთილდღეობისათვის უფრო დამოუბნებელი სწევდა მხედრის ქაზანს და იძულებითი გამამადაინებულს თავისი დედა-რჯული არასოდეს დაეცინებოდა.

ჩვენი საისტორიო წყაროები ხშირად სიტყვაბუნობენ, მაგრამ აგერ მრავალთავიან ერთი მჭევრმეტყველი ფაქტით მინც მშროუნაბათ. ეახუბტი ბატონიშვილი გვაუწყებს, რომ „მეფემან ნარგზენა იურუსალიშს ორი ათასი თუხანი სახსრად გოლგოთისა და ჯვრის სახსრისა“.

გამამადაინებელი გიორგი XI, სასაღვარო რანისა და ბეგლარბეგი ყანდაარისა, ქრისტიანულ სინონიმებზე ზრუნავდა. სიკეთების უკანასკნელ ნუთებამდე არ იშორებდა ფსალმუნს და გულში სამუდამოდ აღბუჭვლია ქართული სულისათვის ესოდენ ახლებელი მოთქმა „მეინარეთა ზედა ბაბილონისათა“.

ჯერ კიდევ საქართველოში ყოფნისას, მეუღლე რომ გარდაეცვალა, ელენისაში შესულა დასაბურთებლად და ყინილობაში სარდალს საყვედური შემოუთვლიდა.

პასუხი შეფთა ასეთი იყო: რადგან ქართველად დავიბადე და საქართველოში ვცხოვრობ, ჩემი ქვეყნის აჯაბნისებზე ვერ ვუღალატებ, გამამადაინებმა ვერ ამიკრძალებს ცოლის გამოსატრებლად ელენისაში შესვლასო.

ამ ამავსე გეამენობს საქართველოში დამკვიდრებელი იტალიელი მისიონერი დიონიზო კარლი. ამასთან ერთად იგი აღწერს იმდროინდელ სამხედროარს რეზიდას: „ქუზო ცხედრითურთ შუა ეკლესიაში ასეენა დიდ ბილდახინზე. ორმოცი დღის გამაბლობაში, რა დღემდეც ტრიოლი გრძელდებოდა, ყველა მკაცრად იცავდა მარხვას. ზოგიერთ დღეს ეკლესიაში ნარჩობადგანულები შედიოდნენ და მიცვალბულს რევიგობით სტოროდნენ. ვეელაზე მეტად

მონაწილე მუშაობის გეგმვა

პატარავებულია ის, ვინაც გრძელად შეუძლია მოთქმაცოვება და ამჯერად გლეჯი-გამბლობით, სულგრძობით თუ ღარიბ-ღატაკთა ნაალობა-მფარველობით, რისთვისაც ხალხს იგი უფერად და სხვა მსგავსი რამ. ამას მოთქვამს იგი მწარედ დაღრუეული და მღელღარედ აქვითინებული, რომ ვინაც ასეთი რამ არ უნახავს, მასში ეს უფრო სიცილს გამოიწვევს, ვიდრე ტორიბს, რადგან ცხადად ჩანს, რომ თავს ძალის ატანენ და მწუხარებას მხოლოდ გარეგნულად გამოხატავენ“.

ნუ დაავიანდებთ, რომ ამას ამბობს არა მტერი, არამედ – ეთილმოსტრენე სტუმარი.

ცოტა ხნით ადრე ზემოხსენებული ავტორის კოლეგა, ასევე იტალიელი ჯუზეპე ჯუარო ყუველგვარი კომენტარის გარეშე აღწერს არცთუ თავმოსანის სამხედროარს რიტუალს, სამცვრელობი რომ უნახავს.

მაგრამ ისინი რას მოევენ ეხუმტი ბატონიშვილთან, რომელიც მოგვითხრობს, თუ როგორი გლეჯა სცოდნათ ამდროინდელ საქართველოში. „ტიროდიან და სახნელისა ხდებიან ორმოცი დღე, აღიპარისან თავნი, ნერ-ულგაშინი, ნარბინი, ნანნაშინი და ჩიხდიდიან ნელამდე სამოსელთა მამრნი და მდედრანი, იცემდიან, ვიდრე სისხლიდინებადმდე, არა სქამვიან ზორვისა და ცხოვლსა ნელამდე, ვარნა მამინე იძულებითა დიდითა; შთიციკიან ძამა-ელსანი და დაიბურნი თავისა თხისურნი ჩანნი... იმღერდიან მწუხარისა ხმითა ტღებისა ფამსა არა ქირისუფადნი, არამედ სხვანი მუნ მყოფნი“.

ვახუშტის ბატონიშვილი არავითარ კომენტარს არ ურთავს ზემოთქმულს და დინჯად განაგრძობს: „ხოლო ნუსენისანი მობოლა მეფემან გიორგის... თინიერი შვიის ჩაცმისა, ხორცის უჭმელობისა და ტყება-ტიროლისა“.

ქვეყნის ცხოვრების ყოველ კუთხე-კუნტულს სწევებოდა სახელოებანი მეფის ფიხელი მზერა...

ტრონიკა

17 აპრილს, სურამში, ღვთისა უკრანკას ხორბლის მესამე საჯარო სკოლად ამამდროინდელს ერთ-ერთი თავდასაინონი პოეტს ელა გროამაღას უმასინიდა.

სადავოს უძღვებოდა სკოლის დირექტორი თამარ ჯობაძე, შეხვედრის იფა და კომპოზიცია კი ასევე სკოლის პედაგოგის ორინე ფინქელაშვილს მსუფიქრებდა. პოეტთან ერთად სკოლას ეწვივნენ: ცნობილი ბელგელი ქართველოლოგი, ქართველ პოეტისა, მათ შორის ელა გროამაღას რამდენიმე ლექსისა და სხვათა იმბულებების ნიდერლანდურ ენაზე მთარგმნელი ინგარ დეგრევი, ფილოლოგის მეცნიერებათა დოქტორი, პროფესორი, ლექსმყოფენ თამარ ბარბაქაძე, ფერწალისა და გამომცემელი ვალერი ჯიჭქაძე. ინგარ დეგრევიმ თავის მიერ ქართულად ნათარგმნი ნიდენი უსაჩუქრა სკოლას.

ელა გროამაღას ლექსები ნაყოთხენ და სტუმრებს სიმღერებითა და ცეკვებით მოსაღმნენ მოსაიელლები მართამ გო-

გალაძე, ნინო ნოზაძე, ლექსი ტაბატაძე, იზა ნიკოლაძე, ჯონი ხაჩიძე, ვიკა მჭირშიძე, ნიკო ციციშვილი, ნათელა გოვალიძე, ეპიკო კურტიანიძე, რუსუდან შუბოთიძე, მერაბ გოვალიძე, პაატა ქურდიანი. მუხას განასახებდა ნინა გოვალიძე.

ელა გროამაღას ლექსებზე შექმნილი სიმღერები შესარული მუსიკის მასწავლებელმა ნინო ახალკაციამ.

სტუმრებს მასივდ ლექსებით მოვალმნენ ზამურის რაიონის ინტელიგენციის ნარმოადგენლები და პედაგოგები: მზია მალაღვლიძე, ციციანი ბურჩაძე, მადველა გოვალიძე, დიდი ქურდიანი, მირენა ენუქიძე, ლელა ტალაბაძე... ელა გროამაღასმა ნაიკოთა ახალი ლექსები და ფურნალ „კენა მწერლობაში“ (2007, 7) დაბეჭდილი პუბლიცისტური ნერლიც „რა არის სამშობლო?“

მასპინძელთა სახელით სტუმრებს მადლობა გვიფუხად „საქმიონის“ დირექტორის შოადგიდემ, ქალბატონმა ლია მეტრეველმა.

გზამკვლევი სოლომონ დოდაშვილის მოსაგონებლად

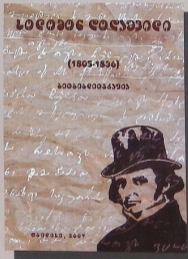
„მაიხის თევსა იქმნას ძახემა, გამოხატული ქართველთ უფლება, აღვიპყრათ ზელთა მახვილი, მივცეთ მტერთა შიში ძრიელი... ჩვენი მამულის მოხრებელნი, წარვიდგენ აქით, არ იყენენ აქა, ქართველნი, ხართა სადმე თუ არა? არეინ არ იცის! მოიგეთ გონება!“ – ესეც ფრანგენტი 1831 წელს სოლომონ დოდაშვილის მიერ შექმნილი პოეტური მოწოდებისა „მაიხი“, რომლის სულისკვეთებაც უშუალოდ ესმინებოდა პროკლამაციას, სახელმწიფოებრივი დამოუკიდებლობის აღდგენისაკენ რომ აგულიანებდა ქართველობას:

.....ან ზედათა დამობასა და არარაობასა მამულისა ჩვენისასა? მკრძნობთ შეინროებასა ყოვლისა კაცისასა?
რაისათვის არს ესე ესრეთ?
ნუ უკვე ჩვენ არა ვართ შეილნი მამა-მამათა ჩვენთანნი?
ნუ უკვე ჩვენ არა ძალგვიძს შენახვა საკუთარისა მამულისა ჩვენისა?
მაშა რაისათვის ვეცოცხალვართ?“

ამ მოწოდების ავტოგრაფი გატანილია სოლომონ დოდაშვილის, ამ დიდებული სწავლულისა და ეროვნული მოღვაწის, 1832 წლის შეთქმულების ერთერთი სულისჩამდგმელისა და ქართული ყურნალისტური გეზის განმსაზღვრავის, „ბიობიბლიოგრაფიის“ გარეკანზე.

ნიგნი მოიცავს ვრცელ ქრონოლოგიურ ჩარჩოს: 1825-2007 წლის მახალებს. აქ თავმოყრილია მისი თხზულებანი, სალიტერატურო მემკვიდრეობა, წერილები, აგრეთვე ლიტერატურა თვითონ სოლომონ დოდაშვილის შესახებ.

მასალა განლაგებულია ქრონოლოგიურ-ანბანური რიგით. ბიობიბლიოგრაფიას წინ უძღვის ცხოვრებისა და მოღვაწეობის ძირითადი თარიღები, რედაქტორის კარლო ბლაგიძის შესავალი ნარკვევი, დაერთვის სახელთა საძიებელი.

შემდგენელი არიან: ნანა დოლიძე, ნანა ფირცხალავა და ივლიტა გომელაური.

ექლენება სოლომონ დოდაშვილის ცხოვრებისა და მოღვაწეობის ცნობილი მკვლევარის თამარ კუკავას ნათელ სსოცნას.

კარგი, სანდო გზამკვლევია მკითხველისა თუ ახალთაობათა მეცნიერებისათვის.

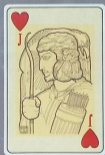
მისი ცხოვრება და ღვაწლი ყოველთვის ააფორიაქებს ქართველ საზოგადოებას სოლომონ დოდაშვილის პიროვნებაში უფრო ღრმად გარკვევისათვის.

6118 / 18

ილუსტრაციები შაპვ შუბუაძის რომანისა „ერსადი იმეხ სუხრომს“

შატუარი ვიარეა იმევილი